Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 11 juni 1942 kl. 4 e. m.

Tredje särskilda utskottets utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts propositioner nr 210 angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter samt nr 280 angående förläggningsort för nytt kårartilleriregemente dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 27 mars 1942 dagtecknad proposition, nr 210, vilken överlämnats till tredje särskilda utskottets behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att besluta, att den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter under budgetåren 1942/43—1946/47 skall äga rum efter i huvudsak den plan, som av föredragande departementschefen i anförande till statsrådsprotokollet angivits.

Till utskottet hava vidare överlämnats i anslutning till propositionen upprättade personalförteckningar och kostnadsberäkningar ävensom vissa andra handlingar av beskaffenhet, att redogörelse för desamma icke ansetts böra ske till statsrådsprotokollet.

Kungl. Maj:t har därefter i en den 8 maj 1942 dagtecknad proposition, nr 280, vilken jämväl överlämnats till behandling inom utskottet, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att besluta, att ett i propositionen nr 210 förordat nytt kårartilleriregemente skall förläggas till Kristinehamn.

I anledning av proposition nr 210 hava inom riksdagen väckts följande sextio motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 226 av herrar *Gabrielsson* och *Bäckström,*
» 230 » herr *Bondeson,*
» 231 » herr *Holmström m. fl.,*
» 232 » herr *Holmström,*
» 233 och 234 av herr *Gränebo m. fl.,*
» 235 av herr *Heiding,*
» 236 » herr *Friggeråker,*
» 237 » herr *Anderson, Axel Ivar, m. fl.,*
» 238 » herr *Anderson, Axel Ivar,*
» 239 » herr *Nisser m. fl.,*
» 240 » herrar *Mannerskantz* och *von Horn,*
» 241 » herr *Bondeson m. fl.,*

nr 242 av herr *Ekströmer m. fl.*,
» 243 och 244 av herr *Lindblom m. fl.*,
» 245 av herr *Ericsson, Herman,* och herr *Sylwan,*
» 246 » herrar *Nordenson* och *Sandström* samt
» 247 » herr *Ohlin* ävensom

inom andra kammaren:

nr 304 av herr *Wiberg m. fl.*,
» 305 » herr *von Seth,*
» 306 » herrar *Skoglund* i Umeå och *Hansson* i Vännäsby,
» 310 » herr *Nilsson* i Landskrona,
» 311 » herr *Svedman m. fl.*,
» 316 » herr *Wiberg,*
» 317 » herr *Wiberg m. fl.*,
» 318 » herrar *Håstad* och *Lundberg* i Hälsingborg,
» 319 » herr *Håstad m. fl.*,
» 320 » herr *Lövgren,*
» 321 » herr *Bladh m. fl.*,
» 322 » herr *Norup m. fl.*,
» 323 » herr *Svedman m. fl.*,
» 324 » herr *Kyling m. fl.*,
» 325 » herr *Kyling* och fröken *Andersson,*
» 326 » herr *Lundberg* i Hälsingborg,
» 327 » herr *Hansson* i Rubbestad *m. fl.*,
» 328 » herr *Sandberg m. fl.*,
» 329 » herr *Ljungberg m. fl.*,
» 330 » herr *Aqvist,*
» 331 och 332 av herrar *Björling* och *Sundström* i Skövde,
» 333 av herr *Lindberg* i Stockholm *m. fl.*,
» 334, 335, 336 och 337 av herrar *Lindberg* i Stockholm och *Cruse,*
» 338 och 339 av herr *Lindberg* i Stockholm *m. fl.*,
» 340 och 341 av herr *von Friesen,*
» 342 av herrar *von Friesen* och *Lindberg* i Stockholm,
» 343 » herr *von Friesen m. fl.*,
» 344 » herr *Gustafsson* i Tenhult *m. fl.*,
» 345 » herr *Nilsson* i Steneberg *m. fl.*,
» 346 » herr *Ekdahl,*
» 347 » herr *Henriksson,*
» 348 » herr *Andersson* i Södergård *m. fl.*,
» 349 » herrar *Olson* i Göteborg och *Lundberg* i Hälsingborg,
» 350 » herrar *Thorell* och *Wiberg* samt
» 351 » herrar *Sundqvist* och *Hallén.*

I anledning av propositionen nr 280 hava väckts två likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 259 av herrar *Wistrand* och *Ekman* samt inom andra kammaren nr 366 av herr *Petterson* i Degerfors *m. fl.*

Redogörelse för innehållet i propositionen nr 210 — därest ej annat särskilt angivits avses i det följande med beteckningen »propositionen» allenast denna proposition — kommer att lämnas under samma rubriker som i propositionen. För att icke tynga framställningen med alltför många detaljer kommer utskottet vid redogörelsen för vad i propositionen anförts att i allmänhet upptaga allenast uttalanden av mera principiell eller huvudsaklig innebörd. I den mån i propositionen framförda förslag eller i övrigt gjorda uttalanden icke blivit av utskottet berörda, hava desamma icke föranlett erinran från utskottets sida.

För de i motionerna framställda yrkandena kommer redogörelse att lämnas i det följande i samband med behandlingen av de särskilda avsnitt, som därav beröras.

Tre av de i anledning av propositionen väckta motionerna, nämligen

II: 333 av herr Lindberg i Stockholm m. fl., angående ekiperingsbidrag till pensionerad personal i arvodesbefattning,

II: 339 av herr Lindberg i Stockholm m. fl., angående förhöjda årsarvoden och hyresersättning till hemvärnsområdesbefälhavare, samt

II: 337 av herrar Lindberg i Stockholm och Cruse, i vad motionen rör lönegradsplacering för arbetsförmän av 2. klass vid truppförband inom armén och för signalister vid flygflottiljer,

torde dock, sistnämnda motion i nu angivna delar, böra upptagas till behandling först i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 266 angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1942/43, vilken proposition likaledes överlämnats till utskottet.

Utskottet kommer att i särskilt betänkande, nr 3, upptaga till behandling motionerna I: 246 och II: 325.

Avd. I. Inledning.

Sedan vissa preliminära undersökningar rörande genomförande av en förstärkt och moderniserad försvarsordning under år 1940 utförts inom försvarsstaben och de särskilda försvarsgrenarnas staber samt på initiativ av chefen för försvarsdepartementet under tiden januari—mars 1941 överläggningar hållits med representanter för näringslivet och inom detta verkande organisationer m. fl. rörande samhällets förmåga att bära en permanent ökning av försvarsutgifterna, beslöt Kungl. Maj:t den 20 juni 1941, att inom försvarsdepartementet skulle under ledning av statssekreteraren T. G. Wärn företagas närmare utredning i ämnet, syftande till uppgörande av förslag till en plan rörande den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter under den närmaste femårsperioden jämte därtill hörande kostnadsberäkningar. Utredningen, vilken antog benämningen *1941 års försvarsutredning,* överlämnade till en början den 4 oktober 1941 en promemoria med förslag till lagstiftning rörande de värnpliktigas tjänstgöringstid, om höjning av värnpliktsåldern samt om upphävande av gränsen mellan beväring och landstorm, vilken promemoria lades till grund för bestämmelser i dessa ämnen

i den av 1941 års riksdag antagna värnpliktslagen den 30 december 1941. Sedermera överlämnade försvarsutredningen den 12 januari 1942 till fullgörande av sitt uppdrag till Kungl. Maj:t betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet (statens off. utredn. 1942: 1).

Över försvarsutredningens betänkande hava i anledning av remiss yttranden avgivits av vissa myndigheter och sammanslutningar, vilka angivits å sid. 6 och 7 i propositionen.

Sedan försvarsutredningen avgivit sitt betänkande, tillkallades enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 januari 1942 generaldirektören E. R. Stridsberg, ledamoten av första kammaren G. Andrén samt ledamöterna av andra kammaren O. Andersson i Malmö, J. H. Bergvall och G. H. Svensson i Grönvik att såsom sakkunniga inom försvarsdepartemenet, enligt direktiv som under hand lämnades de sakkunniga och med beaktande av de utlåtanden, som avgåvos över betänkandet, biträda med fortsatt beredning av frågan om försvarsväsendets organisation. De sakkunniga, vilka antogo benämningen *1942 års försvarsberedning,* inkommo under tiden den 2—18 mars 1942 med 48 promemorior rörande skilda delar av försvarsutredningens betänkande och i anledning av de i ärendet avgivna yttrandena.

I anledning av särskilt uppdrag av chefen för försvarsdepartementet avgav vidare kommendören vid flottan H. H. I. Strömbäck den 14 februari 1942 ett betänkande innefattande en taktisk-teknisk undersökning rörande sjöförsvarets sammansättning. Över betänkandet, vilket är av hemlig natur, avgåvos yttranden av överbefälhavaren över rikets försvarskrafter, cheferna för marinen och flygvapnet samt statens industrikommission.

Förutom nu berörda frågor ha i propositionen upptagits till behandling vissa andra spörsmål, beträffande vilka särskilda sakkunnigutredningar verkställts, bland annat frågan om socialvården inom försvarsväsendet och rörande anordnande av fritidsundervisning för försvarsväsendets personal.

Avd. II. Allmänna synpunkter.

Under denna avdelning har departementschefen till en början redogjort för vissa av försvarsutredningen framlagda synpunkter rörande *den ekonomiska och statsfinansiella* bakgrunden till den försvarsorganisation som av utredningen föreslagits. Utredningen hade därvid gjort gällande, att den framlagda kostnadsramens storlek i förhållande till nationalinkomsten icke vore ägnad att väcka farhågor ur allmänna ekonomiska synpunkter. Däremot kunde finanspolitiskt större svårigheter komma att yppa sig, men även ur nämnda synpunkter kunde problemet lösas.

Vidare har departementschefen meddelat en sammanfattning av en av försvarsutredningen i betänkandet lämnad kortfattad redogörelse för de senaste årens krigserfarenheter, sådana de tedde sig ur de särskilda försvarsgrenarnas synpunkter, ävensom av en i anslutning därtill lämnad *översikt av försvarsutredningens förslag* i stora drag.

Av nämnda sammanfattning framgår, att försvarsutredningens förslag innebär bland annat följande:

Armén:

I krigsorganisationen ingår, bland annat, ett antal lättrörliga förband, motoriserade eller cykelutrustade, vilka sammanhållas i smärre operativa enheter, motorbrigader eller cykelbrigader, inrymmande förband ur flera truppslag och med egen underhållstjänst.

I krigsorganisationen ingå vidare dels ett antal pansarförband, vilka jämte förband ur andra truppslag bilda särskilda pansarbrigader, dels ock ett antal jägarbrigader.

Rytteriet sammanföres i ryttarbataljoner, vilka få karaktär av kårförband.

Kårartilleriet utökas och luftvärnet förstärkes betydligt.

I fredsorganisationen tillkomma två nya truppslag, nämligen dels pansartrupperna och dels tygtrupperna. Kavalleriet, som organiseras på tre förband, utbildas endast i ryttar- och cykeltjänst. Artilleriet utökas med ett kårartilleriregemente.

Marinen:

Byggande av tunga fartyg, pansarskepp, monitorer eller dylikt bör tills vidare icke ifrågakomma. Närmast aktuella för nybyggnad äro i stället lätta kryssare, av vilka två redan äro beslutade, samt jagare, torpedbåtar och undervattensbåtar.

En lätt flotta av sistnämnda fartygsslag bör räkna minst 3 kryssare, 12 jagare och 18 torpedbåtar.

Därutöver bör finnas en stödstyrka, tills vidare bestående av de tre Sverige-skeppen jämte kustjagare, torpedbåtar och minsvepare, vartill komma dels undervattensbåtar och dels lokala sjöstridskrafter.

Nybyggnad sker i huvudsak av större jagare, kustubåtar samt torpedbåtar. Under femårsperioden påbörjas byggandet av en kryssare av samma typ som de två år 1940 beslutade.

Kustartilleriet förstärkes genom att detsamma tillföres ytterligare rörligt svårt och medelsvårt sjöfrontsartilleri.

Hemsö kustartilleriförsvar förses med viss bemanning även i fredstid.

Ett nytt kustartilleriregemente upprättas för bemanning av Göteborgs kustartilleriförsvar.

Flygvapnet:

Flygvapnet organiseras i fred på sex bombflottiljer, sex jaktflottiljer, tre spaningsflottiljer och en torpedflottilj.

Det har icke synts utredningen osannolikt, att utvecklingen under femårsperioden kan komma att tala för en ytterligare utökning av flygvapnet, därvid i första hand ytterligare en jaktflottilj syntes böra tillkomma.

Departementschefen har därefter lämnat en redogörelse för den sammanfattning av *försvarsutredningens kostnadsberäkningar,* som intagits i utred-

ningens betänkande. Därav framgår, att kostnaderna för genomförande av utredningens förslag med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 beräknats till sammanlagt cirka 755,700,000 kronor per år under budgetåren 1942/43—1946/47 samt till cirka 646,000,000 kronor per år efter nämnda tid.

Ur de i propositionen i denna del redovisade yttrandena må här omnämnas, att *chefen för marinen* framfört ett bestämt krav på en för samverkan med sjöstridskrafterna (närmast kustflottan) och torpedflottiljen avsedd jaktflottilj utöver de av försvarsutredningen föreslagna. Jämväl *chefen för flygvapnet* och *flygförvaltningen* hava föreslagit inrättande av ytterligare en jaktflottilj.

Överbefälhavaren har i sitt yttrande i fråga om armén anfört, att utredningens krav på kvalitet i förening med kostnadsramen medfört en begränsning av kvantiteten av de i krigsorganisationen ingående, för operativ verksamhet avsedda förbanden. I särskilt yttrande angåves, huru de brister, som i förevarande hänseende vidlådde förslaget, skulle kunna fyllas utan utvidgning av kostnadsramen. Bland annat borde antalet jägarbrigader utökas samt kårartilleriet förstärkas. I fråga om marinen har överbefälhavaren anslutit sig till huvudgrunderna i försvarsutredningens förslag. Vad slutligen angår flygvapnet har överbefälhavaren funnit det angelägnaste önskemålet i fråga om förbättringar av utredningens förslag vara, att en sjunde jaktflottilj tillkomme. — De merkostnader, som skulle uppstå genom angivna förbättringar av arméns krigsorganisation, har överbefälhavaren ansett kunna kompenseras dels genom den minskning av kostnaderna för ammunitionsanskaffning, som på vissa grunder beräknades, dels genom vissa minskningar av arméns materielförsörjning i övrigt. Kostnaderna för den sjunde jaktflottiljen kunde delvis täckas genom vissa besparingar i första hand inom flygvapnet men till en del möjligen även inom försvarsväsendet i övrigt.

Statens industrikommission har med avseende å erforderliga råvaror och industriella möjligheter i övrigt förklarat sig efter verkställda undersökningar kunna konstatera, att svårigheter utan tvivel i flera avseenden vore förhanden, men att dessa svårigheter vore av den art, att desamma, om lämpliga åtgärder vidtoges, syntes kunna övervinnas. Något avgörande hinder syntes därför icke förefinnas mot att den föreslagna upprustningen skulle kunna genomföras och detta på ett sådant sätt, att en väsentlig koncentrering av materieltillverkningen till de närmaste åren komme till stånd. — Industrikommissionen har vidare i sitt yttrande understrukit, att förslagets genomförande finanspolitiskt kunde komma att medföra vissa svårigheter, men likväl som sin uppfattning uttalat, att en utbyggnad av försvaret på föreslaget sätt icke kunde sägas vid oförändrade ekonomiska förhållanden i någon mera allvarlig grad komma att belasta folkhushållet.

Departementschefen har därefter i korthet redogjort för den i det föregående omnämnda, av kommendören vid flottan H. H. I. Strömbäck på departementschefens uppdrag verkställda *taktisk-tekniska undersökningen rörande sjöförsvarets sammansättning*, vilken sammanfattats i ett den 14 februari 1942

avgivet hemligt betänkande. I nämnda betänkande hade erfarenheterna från det pågående kriget ingående granskats i den mån de berörde sjöstridskrafternas sammansättning och operativa uppdelande samt de olika fartygstypernas konstruktion. Särskild uppmärksamhet hade därvid ägnats frågorna om sjöstridskrafternas försvar mot och samverkan med flygstridskrafter. Flottan borde sammansättas av dels snabba men samtidigt slagkraftiga operationsgrupper, som främst under mörker och dålig sikt men jämväl under dager kunde insättas mot fientliga framstötar över havet, dels en mera långsamgående stödstyrka avsedd för verksamhet i kustens närhet. I var och en av de snabba operationsgrupperna, som i största utsträckning skulle samverka med flygstridskrafter och undervattensvapnen, borde ingå en kryssare. Förutom kryssare skulle i varje operationsgrupp ingå jagare och torpedbåtar.

1942 års försvarsberedning har i vad avser förevarande avdelning av propositionen framhållit, att beredningen ansett det ligga utom dess uppgift att yttra sig angående den av försvarsutredningen uppställda ekonomiska ramen för försvarsorganisationen. Beredningen hade fördenskull strävat efter att hålla sig inom den ungefärliga kostnadsram, som av försvarsutredningen angivits. I anslutning därtill hade beredningen sålunda, då den ansett sig böra föreslå kostnadskrävande förbättringar på vissa punkter, sökt att ersätta kostnadsökningen genom besparingar på andra punkter.

I fråga om flygvapnet hade försvarsberedningen funnit de skäl, som av vissa militära myndigheter i remissyttrandena anförts till stöd för deras önskemål om uppsättande av ytterligare en jaktflottilj utöver vad som föreslagits av försvarsutredningen, vara så vägande, att även beredningen funnit sig för sin del böra ansluta sig till desamma.

Försvarsberedningen har även funnit det angeläget, att en ytterligare förstärkning av arméns pansartrupper utöver utredningens förslag så vitt möjligt komme till stånd. Detta önskemål syntes kunna tillgodoses genom att utvidga det föreslagna Göta pansarlivgarde, så att även detta regemente komme att omfatta tre bataljoner.

Då de sålunda av beredningen föreslagna utvidgningarna komme att medföra väsentliga kostnadsökningar — av beredningen uppskattade till sammanlagt 107 miljoner kronor under femårsperioden — hade beredningen funnit sig böra undersöka de möjligheter, som kunde finnas att under femårsperioden göra motsvarande besparingar genom uppskov med andra av försvarsutredningen föreslagna åtgärder. Beredningen hade härvid kommit till det resultatet, att de för genomförandet av beredningens förslag erforderliga medlen med minsta olägenhet skulle kunna erhållas genom uppskov med de beslutade eller planerade kryssarbyggena. Ekonomiskt skulle ett uppskjutande av kryssarbyggena innebära ett minskat behov av anslag för fartygsbyggnader under femårsperioden med i runt tal 110 miljoner kronor. Nämnda belopp vore fullt tillräckligt för bestridande av de kostnader under femårsperioden, som vore förenade med uppsättandet av en ny jaktflottilj och tillkomsten av ytterligare en pansarbataljon. Härtill komme emellertid, att det redan be-

viljade anslaget till kryssarbygget — 55 miljoner kronor — med avdrag av vad som redan disponerats därav bleve tillgängligt och kunde användas för byggande av fartyg, som tidigare än kryssarna kunde bliva ett tillskott till vår marina försvarskraft.

Alternativt har försvarsberedningen föreslagit, att allenast en av de beslutade kryssarna byggdes, medan byggandet av de två övriga uppskötes. I detta fall borde företräde dock lämnas åt byggandet av utav försvarsutredningen förordade större jagare. Enligt detta alternativ erhölles möjlighet att inom kostnadsramen uppsätta den föreslagna sjunde jaktflottiljen.

För egen del har *departementschefen* till en början förklarat sig dela de ekonomiska och finansiella synpunkter på det framlagda förslaget, som av försvarsutredningen framlagts och av industrikommissionen understrukits. I anslutning härtill har departementschefen anfört bland annat följande:

Man kan här icke undgå att observera, att ingen ansvarig myndighet ansett sig kunna förorda en mer avsevärd utvidgning av kostnadsramen, ehuru tvivelsutan en ytterligare förstärkning av försvarskrafterna i flera hänseenden ansetts önskvärd. Detta beror enligt min mening därpå, att — även om de av utredningen beräknade kostnaderna vid fortsatt ekonomiskt framåtskridande väl kunna bäras — förhållandet vid ett ogynnsammare ekonomiskt läge kan bliva ett annat. Skulle längre perioder av stagnation eller depression drabba vårt ekonomiska liv, torde dessa kostnader komma att innebära en allvarlig ekonomisk påfrestning för landet. På grund härav måste försiktighet iakttagas, när det gäller att binda statens resurser för försvarsändamål under en följd av år. Att gå utöver den föreslagna kostnadsramen bör därför icke komma i fråga. Visserligen kan jag med hänsyn till de senaste årens hårda erfarenheter icke förorda någon egentlig beskärning av försvarsutredningens förslag i avseende å försvarskrafternas kvalitet eller kvantitet. Men jag förutsätter, att vid förslagets genomförande alla möjligheter till besparingar tillvaratagas, som kunna ske utan eftersättande av effektiviteten.

Departementschefen har vidare anfört, att när det nu gällde att använda de för försvarsmaktens förstärkning avsedda medlen till höjande av dess kvalitet, ville departementschefen ge sin anslutning till den principiella uppläggningen av försvarsutredningens förslag, vilket i fråga om grundlinjerna tillkommit i samråd med departementschefen. Det syntes sålunda erforderligt att giva vårt försvar en sådan utformning, att det mera anpassades efter erfarenheterna under det pågående kriget. En av de väsentligaste av dessa vore, att ett lands försvar måste vara allsidigt. Både armé, marin och flygvapen måste vara i förhållande till det hela starka. Försummades någon försvarsgren, bleve den en svag länk i kedjan, som lätt kunde brista till obotligt men för den gemensamma uppgiften. Försvarsutredningens förslag till resursernas fördelning mellan de olika försvarsgrenarna hade vunnit odelad anslutning från militärt håll, vilket måste betecknas som en styrka. Även departementschefen anslöte sig till nämnda förslag. Beträffande användningen av de för varje försvarsgren avsedda medlen hade utredningens förslag på alla betydelsefulla punkter tillstyrkts av de militära myndigheterna.

I fråga om de av överbefälhavaren föreslagna ökningarna av arméns krigs-

organisation och sättet för dessa ökningars finansierande har departementschefen funnit sig icke kunna tillstyrka bifall till förslaget om att för åstadkommande av dylika ökningar minska den avsedda materielförsörjningen i allmänhet. Däremot hade departementschefen intet att erinra mot att de kostnadsminskningar, som belöpte på ammunitionsanskaffningen, utnyttjades till förstärkning av arméorganisationen. Departementschefen förordade därför, att ytterligare ett antal infanteriförband organiserades som cykelförband och att artilleriet motoriserades utöver vad försvarsutredningens förslag innebure. Däremot vore det icke möjligt att inom kostnadsramen bereda utrymme för en ytterligare förstärkning av det tunga artilleriet.

Vad beträffar 1942 års försvarsberednings förslag om att, för att bereda medel för ytterligare en pansarbataljon vid armén och en jaktflottilj vid flygvapnet, icke anvisa medel under femårsperioden för byggande av kryssare åt flottan, har departementschefen hänvisat till att försvarsutredningens förslag byggde på en omsorgsfull avvägning av de tre försvarsgrenarnas behov, en avvägning, som med aktgivande på de olika försvarsmedlens möjligheter till vårt lands skydd verkställts i samråd med de militära myndigheterna. Vid utarbetande av planen för flottans förstärkning hade därvid förutsatts tillkomsten av de ifrågavarande kryssarna, och övriga förslag till nya fartygsbyggen hade anpassats därefter. Att försvarsutredningens förslag på denna punkt byggt på riktiga förutsättningar bestyrktes ytterligare av den förenämnda taktisk-tekniska undersökningen rörande sjöförsvarets sammansättning, vid vilken de allra senaste rönen på sjökrigets område beaktats. Programmet för flottans ersättningsbyggnad skulle därför komma att förvanskas, om kryssarbyggena uteslötes därur. Sålunda skulle icke blott den tänkta förstärkningen av flottan reduceras till mindre än hälften utan även den återstående delen tillkomma utan att dess användning inginge i någon genomtänkt plan för flottans taktiska användning. Flottan bleve därigenom en svag länk i det svenska försvarets kedja.

I fråga om kryssarbyggena har departementschefen ytterligare anfört följande:

En annan sak är, att anledning icke nu föreligger att i annan mån taga ståndpunkt till flottans ersättningsbyggnad än till den del därav, som låter sig genomföra under den avsedda femårsperioden. Den från början framlagda planen för färdigställande av de båda av 1940 års urtima riksdag beslutade kryssarna har visat sig vara i hög grad missvisande. Marinförvaltningen har icke mäktat genomföra konstruktionsarbetet i den takt, som avsetts. En noggrann beräkning av föreliggande möjligheter visar dock, att de beslutade kryssarna kunna, under förutsättning att materieltillgången det medgiver, färdigställas inom femårsperioden. Om deras byggande till tiden förlägges före de föreslagna större jagarnas, kunna de levereras år 1946, annars år 1947. Enär vår tillgång av lätta, moderna fartyg är betydande — detta gäller även jagare, sedan redan beslutade färdigställts — medan flottan bortsett från specialfartyget Gotland icke under tjugo år tillförts något nytt artillerifartyg, säger det sig självt, att tillkomsten av de beslutade kryssarna är det ur sjömilitär synpunkt mest trängande. Därför böra dessa båda kryssare färdigställas före de planerade större jagarna, såvida icke materiellläget framtvingar en omkast-

ning. Frågan om tillgången på för fartygsbyggen erforderlig materiel kommer att under sommarens lopp underkastas en ingående prövning, varefter slutlig ståndpunkt till den ordning, vari fartygsbyggena böra ske, kan tagas.

Emellertid framgår av gjorda undersökningar, att påbörjandet av en tredje kryssare, såsom försvarsutredningen föreslagit, icke kan ske inom den angivna femårsperioden. Den bör därför utgå ur det nu aktuella ersättningsbyggnadsprogrammet. De medel, som därigenom kunna bli disponibla, böra användas för förstärkning på annat sätt av flottan. Närmast till hands ligger att omedelbart igångsätta byggnad av två jagare av s. k. modifierad Göteborgstyp, vilket kan ske utan att andra byggnadsplaner åsidosättas. I ett senare sammanhang kommer jag att framställa ett dylikt förslag. Denna utökning av jagarbeståndet bör givetvis föranleda, att under tiden efter femårsperiodens slut färre jagare byggas för att bereda rum åt ytterligare artillerifartyg. Genom den av mig nu senast förordade ändringen av ersättningsbyggnadsprogrammet för femårsperioden bliva vissa av de av försvarsberedningen anförda synpunkterna beaktade.

Vidkommande försvarsberedningens förslag om ytterligare en pansarbataljon utöver vad av försvarsutredningen föreslagits, har departementschefen anfört, att behovet därav icke i detta sammanhang framhållits av någon militär myndighet, men att väl åtskilliga andra önskemål framställts, som icke kunnat tillgodoses av ekonomiska skäl. Under sådana omständigheter kunde departementschefen icke finna, att detta förslag borde föranleda någon åtgärd.

Vad slutligen beträffar försvarsberedningens förslag om en sjunde jaktflottilj utöver de sex av försvarsutredningen föreslagna har departementschefen, med erinran att behovet av en ytterligare förstärkning av flygvapnet understrukits från många håll, för egen del anfört följande:

Även för mig framstår ett starkare flygvapen som betydelsefullt. I princip har jag därför intet att erinra mot uppsättandet av en sjunde jaktflottilj. Jag finner det emellertid icke nödvändigt att beslut redan nu fattas härom. Det är nämligen ganska tveksamt, om denna ytterligare utökning av flygvapnet kan med hänsyn till utbildningen av personal och till organisatoriska svårigheter medhinnas inom femårsperioden. Vidtagas redan nu åtgärder för att trygga leveransen av den erforderliga flygmaterielen, vilket jag senare kommer att föreslå, kan med det slutliga avgörandet av denna fråga anstå till 1944 års riksdag. Skulle det vid denna tidpunkt visa sig, att flottiljen icke hinner uppsättas inom femårsperioden, har ingenting annat inträffat än att övriga flottiljer kunna tillföras flygplan vid en tidigare tidpunkt än som ursprungligen beräknats. Kan å andra sidan flottiljen uppsättas inom femårsperioden, erfordras ett flygfält, som måste iordningställas under den närmaste tiden. Ett dylikt fält är emellertid under alla omständigheter nödvändigt för flygvapnets samverkan med flottan, varför jag, såsom i ett senare sammanhang framhålles, utgår från att åtgärder skola vidtagas för anordnande av ett sådant fält.

Då jag föreslår, att frågan om tillkomsten av denna sjunde jaktflottilj skjutes något på framtiden, beror detta även därpå att ett beslut nu innebär, att statsmakterna binda sig för ett överskridande av kostnadsramen med i genomsnitt 12 miljoner kronor om året. Några möjligheter till besparingar på annat håll, som kunna godtagas, ha icke kunnat anvisas. Att lösgöra några för ändamålet alldeles otillräckliga belopp genom att giva avkall på nödvändiga fordringar i fråga om flygvapnets materiella utrustning anser jag nämligen icke rådligt. Enär såsom förut framhållits en utvidgning av kostnadsramen måste

ingiva stora betänkligheter, bör en dylik icke utan tvingande nödvändighet ske. Vid den tidpunkt då beslut senast bör ha fattats — år 1944 — bör det ha blivit klarlagt, antingen att uppsättandet av flottiljen icke medhinnes, i vilket fall kostnaderna komma att falla på tiden efter femårsperiodens utgång, då genom minskade materielanskaffningar bättre utrymme för bestridande av nämnda kostnader kommer att föreligga, eller, i motsatt fall, i vad mån kostnaderna för flottiljen kunna bestridas genom anlitande av de utvägar för åstadkommande av besparingar på annat håll inom försvarsväsendet, som enligt överbefälhavarens mening möjligen kunna föreligga och som äro en förutsättning för att den ifrågasatta utvidgningen skall kunna ske inom den avsedda kostnadsramen.

Departementschefen har i anslutning till det anförda understrukit, att de framlagda förslagen och kostnadsberäkningarna icke vore avsedda att angiva annat än den ram, inom vilken uppbyggnadsarbetet under den närmaste femårsperioden borde förlöpa. Det borde även betonas, att kostnadsberäkningarna hade avseende på de fredsmässiga utgifterna för försvarsväsendet. Vid sidan av dessa utgifter måste under nuvarande förhållanden bestridas betydande kostnader för vidmakthållande av vår försvarsberedskap dels i form av löpande utgifter, dels i form av engångsutgifter för försvarsberedskapens stärkande. Det därför erforderliga medelsbehovet borde få bedömas och täckas från fall till fall vid sidan av femårsplanens kostnadskalkyler. De framlagda riktlinjerna för försvarsväsendets organisatoriska utbyggnad avsåge sålunda i sin helhet ändamål, som enligt de i årets statsverksproposition uppdragna principerna borde tillgodoses över riksstaten och ej från anslag å förskottsstaten för försvarsväsendet.

Det avgörande beträffande försvarsväsendets fortsatta utveckling, som nu borde träffas, avsåge enligt departementschefens mening att i sak bestämma huvuddragen av organisationen och vad därmed sammanhängde men icke att låsa en bestämd finansiell ram för utvecklingen. Som emellertid organisationen avvägts med hänsyn till den finansiella belastning för ändamålet, som ansetts möjlig, vore det tydligt, att förändringar i kostnadsramen borde anses tillåtna endast under vissa förutsättningar och i begränsad omfattning. Om prisutvecklingen föranledde en väsentlig utvidgning av kostnadsramen trots oförändrat sakinnehåll, syntes denna ramförskjutning inom skäliga gränser böra accepteras. Omvänt borde en reduktion av totalkostnaden under 755 miljoner kronor till följd av prisfall icke få betraktas såsom en besparing, vilken kunde få utfyllas med utgifter för nya ändamål.

Departementschefen har slutligen framhållit, att de med propositionen överlämnade förslagen till personalförteckningar icke borde betraktas som slutgiltiga. De borde emellertid tjäna till grundval för de anslagsäskanden, som under hänsynstagande till den pågående omorganisationen av försvarsväsendet för varje budgetår skulle föreläggas riksdagen. Avvikelser från nämnda personalförteckningar syntes därvid i många fall komma att visa sig erforderliga, men det borde givetvis iakttagas, att den nu beräknade personalorganisationen icke i huvudsakliga delar frånginges.

Till förevarande avsnitt av propositionen äro att hänföra följande i anledning av propositionen nr 210 avgivna *motioner:*

motionen I: 247 av herr *Ohlin,* som yrkat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning *dels* rörande åtgärder för försvarets stärkande under de närmaste två à tre åren, oavsett om dessa åtgärder inginge som led i en permanent försvarsordning eller ej, *dels* rörande de uppskov med i 5-årsplanen förutsedda åtgärder, som kunde föranledas av försvarsarbetets inriktning på snabbast möjliga ökning av försvarsmakten;

likalydande motionerna I: 233 av herr *Gränebo m. fl.* och II: 327 av herr *Hansson* i Rubbestad *m. fl.,* i vilka föreslagits, bland annat, att flygvapenorganisationen skulle omfatta minst en flygflottilj utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna antalet, att byggandet av de två beslutade kryssarna skulle uppskjutas, att pansarvapnet skulle förstärkas med en pansarbataljon vid Göta pansarlivgarde samt att utredning måtte företagas rörande omändring av en infanteribataljon till lufttrupp ävensom rörande organiserande av transportflygförband;

likalydande motionerna I: 243 av herr *Lindblom m. fl.* och II: 328 av herr *Sandberg m. fl.,* i vilka yrkats, att byggandet av de två beslutade kryssarna skulle uppskjutas;

motionen II: 348 av herr *Andersson* i Södergård *m. fl.,* vari yrkats, bland annat, att kryssarbygget ställes på framtiden och att de medel, som därigenom bliva disponibla under 5-årsperioden, användas till anskaffning av en sjunde jaktflottilj, ytterligare en pansarbataljon samt två jagare och, i den mån medlen förslå därtill, av ubåtar och torpedbåtar; samt

motionen I: 239 av herr *Nisser m. fl.,* vari yrkats, bland annat, att för anskaffande av tungt 15 cm kanonartilleri för armén skulle avses visst engångsbelopp, varjämte artilleriets fredsstater skulle på visst sätt utökas.

Utskottet. Vad till en början beträffar frågan, huruvida en försvarsplan av den principiella struktur, som här av Kungl. Maj:t föreslagits, kan anses påkallad och lämplig, vill utskottet för sin del ansluta sig till den uppfattningen, att tillkomsten av en dylik plan framstår som ett angeläget önskemål. Utskottet vill därvid erinra om att den försvarsordning, som beslöts år 1936, på grund av de inträffade förhållandena i mycket väsentliga stycken utvidgats. Framför allt gäller detta i fråga om flygvapnet, men även beträffande armén och marinen hava så stora utvidgningar och förändringar vidtagits i 1936 års försvarsordning, att denna för närvarande knappast kan sägas vara annat än principiellt och formellt alltjämt gällande. Det ligger i sakens natur, att ju mera man avlägsnar sig ifrån den i princip antagna försvarsordningen, desto mera angeläget är det, att det fortsatta organisationsarbetet äger rum i enlighet med en något så när fast plan; i annat fall kan risk föreligga för att överblicken över försvarsväsendets angelägenheter skymmes och att som följd därav utvecklingen blir ensidig eller på annat sätt mindre effektiv. Det torde icke med fog kunna sägas, att de förändringar, som under de senaste åren ägt rum inom vår försvarsorganisation, skett med åsidosättande av rimliga anspråk på planmässighet, även om de i allmänhet skett successivt allteftersom behov därav uppkommit och möjlighet till deras genomförande varit för

handen. Enligt utskottets mening har emellertid utvecklingen nu kommit därhän, att avsaknaden av en plan för organisationsarbetets fortsättande framstår såsom en påtaglig olägenhet. Icke minst skulle riksdagens arbete på försvarsområdet underlättas genom tillkomsten av en dylik plan. Utskottet anser därför, att Kungl. Maj:ts initiativ till att åstadkomma en plan för det fortsatta organisationsarbetet inom försvarsväsendet bör hälsas med tillfredsställelse. Vad beträffar den tidrymd som den framlagda planen föreslagits skola omfatta, budgetåren 1942/43—1946/47, anser utskottet densamma vara väl avvägd. Det i motionen I: 247 framställda yrkandet om en utredning rörande åtgärder för försvarets stärkande, begränsade till de närmaste två à tre åren, finner sig utskottet sålunda icke kunna biträda.

Utskottet finner sig böra understryka vad departementschefen anfört därom, att de till femårsplanen hörande kostnadsberäkningarna allenast hänföra sig till de fredsmässiga utgifterna för försvarsväsendet och att sålunda utanför de i planen upptagna kostnaderna falla betydande utgifter för upprätthållande av försvarsberedskapen, såväl löpande som engångsutgifter.

Vad den i propositionen framlagda kostnadsramen beträffar, av departementschefen angiven till cirka 755,000,000 kronor om året under femårsperioden och cirka 650,000,000 kronor om året därefter, delar utskottet de synpunkter i detta hänseende som av departementschefen anförts. Utskottet ansluter sig sålunda till departementschefens mening, att den framlagda kostnadsramen bör kunna bäras av det svenska samhället, men att den å andra sidan kommer gränsen för denna förmåga så nära, att man icke utan tvingande skäl bör gå utöver den framlagda ramen, givetvis bortsett från de ökningar som kunna sammanhänga med förändringar i prisläget. I den mån det kommer att visa sig påkallat att vidtaga organisatoriska åtgärder utöver vad inom kostnadsramen beräknats — exempelvis räknar utskottet, såsom av det följande framgår, med att en sjunde jaktflottilj utöver de sex i planen upptagna skall kunna komma till stånd under femårsperioden — anser utskottet fördenskull, att möjligheterna till däremot svarande besparingar skola noggrant undersökas, innan förslag därom föreläggas riksdagen.

Den i propositionen framlagda kostnadsramen är i anslutning till försvarsutredningens kostnadsberäkningar baserad på det prisläge, som var rådande den 1 juli 1941. Sedan nämnda tid hava emellertid rätt avsevärda prisstegringar ägt rum, vilka medföra, att kostnadsramen lämpad efter det nu rådande prisläget skulle utvisa i vissa avseenden betydande avvikelser från propositionens kostnadsberäkningar. Utskottet har icke haft möjlighet att företaga en omräkning av kostnadsberäkningarna efter nuläget — detta skulle vara en alltför tidsödande procedur och skulle för övrigt icke medföra större intresse annat än för dagen, då nämligen under nuvarande förhållanden prisväxlingarna äro synnerligen ojämna och varierande för olika varugrupper. Utskottet har emellertid från statens industrikommissions prisbyrå inhämtat vissa upplysningar rörande de prisförändringar i stora drag som ägt rum efter den 1 juli 1941. Därav framgår, bland annat, att prisstegringen för nybyggande av örlogsfartyg från nämnda dag till den 1 maj 1942 torde kunna uppskattas till cirka

7—8 procent, att kommerskollegiets s. k. generalindex, d. v. s. index för de genomsnittliga grosshandelspriserna i Sverige, från juli 1941 till mars 1942 stigit med 6.4 procent samt att den genomsnittliga prisstegringen under samma tid för gruv-, metall- och industrivaror utgjorde 3.6 procent, för hudar och lädervaror 4.7 procent samt för spånadsämnen och textilvaror 5.1 procent.

Utskottet finner det vara angeläget att i detta sammanhang understryka, att det här är fråga om en plan för försvarsväsendets utbyggnad och icke om en fastställd försvarsordning. Detta innebär, att jämkningar i personalorganisationen givetvis kunna förekomma under femårsperiodens lopp; att sådana jämkningar komma att vara påkallade, lärer vara att förvänta, då det nämligen icke kan vara möjligt att i förväg rätt avväga varje detalj i en så omfattande organisation som det här är fråga om. Även i andra avseenden torde framtida förändringar i det utrikespolitiska läget, nya krigserfarenheter och nya tekniska framsteg kunna leda till vissa avsteg från den nu framlagda planen. Utskottet har icke heller ansett sig böra i detta sammanhang granska de framlagda förslagen till personalförteckningar i detalj utan förutsätter, att en närmare granskning i detta hänseende kommer att äga rum vid behandlingen av riksstatsförslagen för varje budgetår.

I fråga om den avvägning mellan de tre försvarsgrenarnas andelar i hela försvarsorganisationen, som det framlagda förslaget innebär, vill utskottet i stort sett ansluta sig till propositionen. Vad till en början beträffar armén har utskottet med tillfredsställelse konstaterat, att det befunnits möjligt att inom den framlagda kostnadsramen i flera hänseenden utvidga och förbättra arméns krigsorganisation i förhållande till försvarsutredningens förslag. Enligt utskottets mening skulle onekligen en ytterligare utvidgning av pansarvapnet vara ägnad att verksamt öka effektiviteten hos arméorganisationen. Vidare synes det med ett visst fog kunna göras gällande, att en ytterligare utökning av det tunga artilleriet inom armén vore av påtagligt värde. Utskottet är emellertid ense med departementschefen därom, att man för ernående av utvidgningar av sådana slag icke bör göra något avkall vare sig på de av försvarsutredningen uppställda fordringarna på materielförsörjningen eller på några andra i planen upptagna organisatoriska åtgärder av större betydelse. Dessa utvidgningar synas sålunda näppeligen stå att ernå inom den tilltänkta kostnadsramen. Då det dessutom förefaller vara icke fullt klarlagt, huruvida sådana utvidgningar ur organisatorisk och industriell synpunkt kunna genomföras under femårsperioden, vill utskottet i denna del icke göra annat uttalande än att utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t alltfort har sin uppmärksamhet riktad på frågan om de ytterligare förstärkningar av pansarvapnet och kårartilleriet som framdeles må finnas möjliga och lämpliga att genomföra.

Vad därefter beträffar marinens organisation och stridsmedel har utskottet haft att taga ståndpunkt, förutom till Kungl. Maj:ts förslag, jämväl till de yrkanden om uppskov med byggandet av de av 1940 års urtima riksdag beslutade två kryssarna, vilka innefattas i förenämnda motioner. I sak innebära dessa yrkanden, att riksdagen skulle taga initiativ till ett frångående, låt vara

temporärt, av det år 1940 fattade beslutet. Det synes utskottet stå klart, att ett dylikt initiativ icke bör komma i fråga annat än om synnerligen vägande skäl påkalla det. Sådana skäl synas desto mindre föreligga, som utskottet anser sig kunna ansluta sig till departementschefens på såväl överbefälhavarens som den sjömilitära sakkunskapens samstämmiga uttalanden stödda uppfattning, att tillkomsten av kryssare utgör en av förutsättningarna för att flottan skall kunna fylla de taktiska uppgifter, som böra tillkomma den. Att ur synpunkten av föreliggande svårigheter på materiellägets område viss betänksamhet kan förefinnas rörande lämpligheten att låta kryssarna erhålla företräde framför andra aktuella fartygsbyggnader må vara förklarligt, liksom också att förespråkare kunna finnas för den meningen, att man nu bör koncentrera sig på sådana fartygsbyggen som kunna snabbt färdigställas och låta med mera tidsödande byggen anstå tills vidare. I förstnämnda hänseende vill utskottet erinra om att departementschefen meddelat, att frågan om tillgången på för fartygsbyggen erforderlig materiel inom kort skall underkastas en ingående prövning, varefter slutlig ståndpunkt kan tagas till den ordning, i vilken fartygsbyggena böra ske. Vad beträffar koncentrationen till fartygstyper som snabbt kunna färdigställas hyser utskottet den uppfattningen, att frågan om förnyelsen av flottans fartygsmateriel måste ses på längre sikt än som betingas av det aktuella lägets behov. Detta gäller icke minst artillerifartygen. Då, såsom departementschefen påpekat, flottan icke under tjugu år tillförts något nytt artillerifartyg frånsett specialfartyget Gotland, anser även utskottet, att färdigställandet av de två kryssarna utgör en angelägenhet av sådan vikt, att därmed icke annat än av mycket trängande skäl bör anstå.

Däremot finner utskottet, i likhet med departementschefen, att, då påbörjandet av den i den uppgjorda flottplanen ingående tredje kryssaren icke kan ske inom femårsperioden, med ett ståndpunktstagande till frågan härom kan anstå till en senare tidpunkt. Utskottet vill därvid hänvisa till vad departementschefen anfört därom, att den utökning av jagarbeståndet, som möjliggjorts genom detta uppskov, givetvis bör föranleda till att under tiden efter femårsperiodens slut färre jagare byggas för att bereda rum åt ytterligare artillerifartyg. Jämväl i övrigt ansluter sig utskottet till de allmänna synpunkter som av departementschefen anförts i fråga om marinen.

Vad slutligen beträffar frågan om flygvapnets storlek och sammansättning har departementschefen uttalat, att han i princip intet hade att erinra mot uppsättandet av en sjunde jaktflottilj utöver de sex av försvarsutredningen föreslagna, men att han, då det vore tveksamt om denna ytterligare utökning kunde medhinnas under femårsperioden, icke funne det nödvändigt, att beslut redan nu fattades därom; om åtgärder vidtoges för att trygga leveransen av den erforderliga flygmaterielen, kunde med det slutliga avgörandet av denna fråga anstå till 1944 års riksdag.

Utskottet vill för sin del — med hänsyn till den utomordentliga vikten av att flygvapnet erhåller största möjliga effektivitet — ansluta sig till departementschefens sålunda uttalade uppfattning, att, därest så med hänsyn till ut-

bildnings- och andra organisatoriska förhållanden visar sig möjligt, en sjunde jaktflottilj skall uppsättas under femårsperioden. Utskottet, som sålunda räknar med att denna sjunde jaktflottilj kommer att ingå i flygvapenorganisationen, anser fördenskull i likhet med departementschefen, att åtgärder redan nu böra vidtagas för att säkerställa leveransen av flygmateriel för flottiljen i fråga ävensom för anordnande av flygfält för densamma. Utskottet vill vidare understryka angelägenheten av att riksdagen senast år 1944 får sig förelagt förslag i frågan, och att därvid möjligheten att åvägabringa mot de därav betingade kostnaderna svarande besparingar under femårsperioden tagas under noggrant övervägande. Utskottet delar nämligen, såsom förut anförts, departementschefens uppfattning, att kostnadsramen icke bör utan tvingande skäl överskridas.

Till vad departementschefen i övrigt under förevarande avdelning anfört kan utskottet lämna sin anslutning.

Av vad utskottet i det föregående anfört följer, att utskottet dels avstyrker bifall till motionerna I: 239 och I: 247, dels ock anser, att motionerna I: 233 och II: 327, I: 243 och II: 328 samt II: 348 i ovan anförda delar böra, i den mån de icke genom det anförda besvarats, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Avd. III. Vissa för försvarsgrenarna gemensamma frågor.

A. Vissa gemensamma personalfrågor.

a. Tjänstegrad och titel för beställningshavare i lönegraden Ob 2.

Departementschefen har under förevarande rubrik redogjort för ett av försvarsutredningen framlagt förslag om införande av ny tjänstegrad och titel för beställningshavare i lönegraden Ob 2, bland annat innebärande att dessa beställningshavare skulle hänföras till generalspersoner (flaggmän), för vilket ändamål borde tillkomma en ny generals- och amiralsgrad liggande mellan generalmajors- och överstegraderna respektive konteramirals- och kommendörsgraderna. Departementschefen har emellertid på anförda skäl funnit sig icke böra nu framlägga förslag i ämnet.

Utskottet. Utskottet finner icke anledning till annat yttrande i anledning av vad departementschefen anfört än att utskottet delar departementschefens uppfattning om att införande av en särskild tjänstegrad för beställningshavare i lönegraden Ob 2 onekligen skulle bidraga till att skapa större klarhet i befälsförhållandena mellan de högre officersgraderna, varför frågan härom alltjämt synes böra vara föremål för uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida.

b. Fänriks anställnings- och löneförhållanden.

Försvarsutredningen föreslog, att begreppet ordinarie fänrik skulle slopas och att alla fänrikar skulle vara icke-ordinarie tjänstemän. Utredningen förutsatte, att efter tre år utnämning till löjtnant under alla förhållanden skulle äga

rum men att efter två år skulle föreligga möjlighet att, därest löjtnantsbeställning funnes ledig, utnämna fänrik i sådan beställning samt även att, om tjänsteförhållandena det påkallade, utnämna fänrik till löjtnant i regemente etc.

1942 års försvarsberedning föreslog med hänsyn till önskvärdheten att åstadkomma elasticitet i försvarsväsendets personalorganisation, att tiden för de nyutnämnda officerarnas icke-ordinarie anställning skulle utsträckas till fyra år, varav två år såsom fänrik och två år såsom extra-ordinarie löjtnant.

Departementschefen har förklarat sig icke kunna taga ställning till det av försvarsberedningen framlagda förslaget, förrän närmare utredning verkställts och de militära myndigheterna beretts tillfälle belysa förslagets konsekvenser i olika hänseenden. Däremot har departementschefen förordat bifall till försvarsutredningens förslag rörande fänriks anställnings- och löneförhållanden.

Herr Andersson i Södergård m. fl. ha i motionen II: 348 förordat, att riksdagen redan nu måtte bestämma extraordinarietiden för nyutnämnda officerare till fyra år på sätt försvarsberedningen föreslagit.

I de likalydande motionerna I: 233 och II: 327 ha herr Gränebo m. fl. och herr Hansson i Rubbestad m. fl. framställt förslag av samma innebörd.

Utskottet, som i likhet med departementschefen anser sig icke utan närmare utredning kunna taga ställning till det av försvarsberedningen och i nyssnämnda motioner framlagda förslaget, finner icke anledning till erinran mot det i propositionen förordade förslaget, vilket i viss mån tillgodoser önskemålet att öka elasticiteten i personalorganisationen. Utskottet anser det emellertid angeläget, att den av departementschefen i utsikt ställda utredningen i ämnet snarast kommer till stånd. *Utskottet.*

c. Underofficerare i lönegraden UO 3.

Departementschefen har föreslagit, att i lönegraden UO 3 skola inplaceras, förutom de personalkategorier, som i gällande stater dit hänföras, vissa ytterligare beställningar med mera krävande arbetsuppgifter.

I motionerna II: 338 av herr Lindberg i Stockholm m. fl., II: 343 av herr von Friesen m. fl. samt II: 348 av herr Andersson i Södergård m. fl. ha föreslagits vissa avvikelser från de i propositionen sålunda framlagda förslagen.

Utskottet, som upptager de i motionerna framlagda förslagen till prövning i samband med behandlingen av de särskilda delar av försvarsorganisationen, vilka av motionerna beröras, finner icke anledning till särskilt uttalande i anledning av vad i propositionen anförts under förevarande rubrik. *Utskottet.*

d. Förändringar i fråga om pensionsålder.

Försvarsutredningen framlade förslag om dels en allmän omprövning av pensionsåldern för militär personal, dels ock vissa mera aktuella justeringar av pensionsåldern för vissa befattningshavare eller kategorier därav.

I propositionen har framhållits, att förslagen äro av beskaffenhet att böra i första hand anmälas av chefen för finansdepartementet.

Utskottet anser den omprövning av frågan om pensionsåldern för militär personal som av försvarsutredningen ansetts böra företagas utgöra en ange- *Utskottet.*

lägenhet av stor betydelse. Utskottet vill fördenskull uttala en förväntan, att detta spörsmål utan dröjsmål upptages till behandling inom finansdepartementet, på det att förslag härutinnan snarast möjligt må kunna föreläggas riksdagen, i varje fall i de delar som äro mest aktuella.

B. Vissa gemensamma anslags- och avlöningsfrågor.

a. Grunder för beräkning av avlöningskostnader.

I propositionen ha med mindre avvikelser i huvudsak tillämpats vissa av försvarsutredningen angivna grunder för avlöningskostnadernas beräkning. Beträffande avlöningsförmånerna till pensionerad personal i arvodesbefattning har departementschefen emellertid biträtt ett av 1942 års försvarsberedning framlagt förslag, innebärande att till innehavare av för pensionerade officerare och underofficerare avsedda arvodesbefattningar skola utgå arvoden motsvarande nettolönen i vissa av försvarsberedningen angivna löneklasser. Rörliga förmåner ha föreslagits skola utgå enligt samma grunder som beträffande lönegradsplacerade befattningar. Då pensionerna förutsatts skola innefattas i de sålunda utgående förmånerna, ha respektive avlöningsanslag ansetts böra tillföras ersättning i form av särskilda uppbördsmedel från vederbörande pensionsanslag. I enlighet med vad försvarsberedningen anfört har föreslagits, att arvodestjänster skola tillsättas tills vidare med tre månaders uppsägningstid. Departementschefen har förutsatt, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att efter den vidare utredning rörande vissa detaljer, som synts erforderlig, meddela bestämmelser i ämnet. I propositionen ha vidare framlagts vissa förslag med avseende å de nya bestämmelsernas ikraftträdande.

Utskottet. Utskottet finner det i propositionen framlagda förslaget till reglering av avlöningsförmåner m. m. för pensionerad personal i arvodesbefattning innebära en ur olika synpunkter lämplig lösning av ifrågavarande spörsmål och har icke heller i övrigt något att erinra mot de i propositionen tillämpade grunderna för avlöningskostnadernas beräkning.

b. Personalstaternas konstruktion m. m.

I propositionen ha under förevarande rubrik upptagits till behandling vissa av 1942 års försvarsberedning anförda synpunkter i fråga om de av försvarsutredningen föreslagna personalstaternas konstruktion m. m.

Departementschefen har därvid till en början berört en av försvarsberedningen gjord iakttagelse, att i samband med den av försvarsorganisationens ansvällning erforderliga ökningen av staterna för officerare och underofficerare lönesättningen samt proportionen mellan högre och lägre beställningshavare i vissa fall av försvarsutredningen avvägts med hänsyn i första hand till önskvärdheten att bereda en jämn befordringsgång och först i andra hand till med vederbörande befattning förenade arbetsuppgifter och ansvar. Departementschefen har framhållit, att han funnit beredningens uttalanden härutinnan värda allt beaktande. Även om man — särskilt beträffande de rent militära beställningarna — måste eftersträva en rimlig proportion mellan högre och lägre befattningar, vore det likväl, enligt vad departementschefen vidare

anfört, uppenbart, att denna synpunkt icke genomgående kunde få inverka bestämmande på lönesättningen. Vad sålunda anförts, gällde i än högre grad beträffande vissa civilmilitära kårer.

Försvarsberedningen upptog jämväl till behandling vissa spörsmål med avseende å det fast anställda manskapet. Beredningen framhöll, att försvarsutredningen beträffande armén föreslagit en procentuellt större ökning i fråga om beställningar för fast anställt manskap än för underofficerare. Möjligheterna till underofficersbefordran måste därför framdeles bliva procentuellt mindre för dem, som toge fast anställning vid armén, än vad för närvarande vore fallet. Detta kunde leda till försämrad rekrytering. På grund därav ansåge sig beredningen böra understryka ett av försvarsväsendets underbefälsförbund gjort uttalande, att civilanställningsmöjligheterna för avgående manskap måste förbättras, varför nämnda fråga borde underkastas utredning. För att öka möjligheterna till framtida försörjning vid försvarsväsendet funne beredningen skäl tala för att ett mindre antal beställningar för långtjänstunderbefäl, vilka beställningar borde förenas med rätt till tjänste- och familjepension, upptoges å staterna för arméns truppförband och för kustartilleriet, medan antalet furirer i motsvarande omfattning minskades. Beredningen ansåge jämväl, att till närmare övervägande borde upptagas ett av försvarsväsendets underbefälsförbund framlagt förslag om införande av en truppinstruktörskår, avsedd att rekryteras av värnpliktiga, vilka avslutat sin första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd). Om förslaget visade sig genomförbart, komme detsamma nämligen att medföra väsentlig minskning i avlöningskostnaderna för fast anställt manskap.

Departementschefen har framhållit, att de av försvarsberedningen sålunda berörda frågorna om det fast anställda manskapets antal och kontraktstid samt civilanställningsförhållanden — ehuru i första hand innefattande ett arbetsmarknadspolitiskt problem — likväl måste allvarligt bedömas ur även rent militära synpunkter. En förutsättning för en god manskapsrekrytering vore nämligen, att dessa frågor erhölle en tillfredsställande lösning. Även om departementschefen i stort sett icke funne sig böra nu förorda mera väsentliga avvikelser från försvarsutredningens förslag, utginge han från att de av försvarsberedningen berörda frågorna ägnades uppmärksamhet med ledning av de erfarenheter, som successivt vunnes rörande personalorganisationens utformning. I likhet med försvarsberedningen ansåge departementschefen, att manskapets civilanställningsfråga borde upptagas till förnyat övervägande, i samband varmed även borde beaktas beredningens förslag om inrättandet vid armén och kustartilleriet av ett antal pensionsreglerade befattningar för äldre manskap samt av truppinstruktörsbefattningar, avsedda att rekryteras ur de värnpliktigas led.

Departementschefen har likaledes funnit av försvarsberedningen anförda synpunkter om ökad användning av civil arbetskraft beaktansvärda. Det borde, enligt vad i propositionen anförts, övervägas, huruvida icke civil arbetskraft skulle kunna med fördel användas även för bestridande av mera kvalificerade poster inom försvarsväsendet. Särskilt borde i detta sammanhang beaktas vissa med förvaltnings- och expeditionsgöromål förenade tjänster. I likhet

med försvarsberedningen utginge departementschefen från att möjligheterna att i ökad utsträckning använda civil personal uppmärksammades vid den pågående utredningen rörande den militära expeditionstjänstens organisation och att i övrigt de i detta hänseende uppkommande frågorna bedömdes i samband med personalorganisationens fortsatta utbyggnad.

Försvarsberedningen föreslog vidare, att endast preliminärt beräknade personalstater skulle framläggas för 1942 års riksdag, vilka stater skulle kunna läggas till grund för kostnadsberäkningarna för den helt genomförda, nu under utbyggnad varande försvarsorganisationen. Enär det, enligt vad beredningen framhöll, icke ens syntes vara möjligt att nu taga slutlig ställning till antalet beställningar och befattningar i olika lönegrader under budgetåret 1942/43, borde för tillämpningen av personalstaterna för nämnda budgetår, vilka borde betraktas såsom »högststater», gälla, att Kungl. Maj:t skulle äga befogenhet att besluta, såväl *om* de nya beställningarna skulle tillsättas som *när* så skulle ske.

Departementschefen har förklarat sig kunna helt lämna sin anslutning till vad försvarsberedningen sålunda anfört rörande anlitande av s. k. högststater men har förutsatt, att Kungl. Maj:ts prövningsrätt beträffande icke-ordinarie personal jämväl skall omfatta löne- och arvodesställningen för nya tjänster.

I motionerna I: 231 av herr Holmström m. fl. och II: 324 av herr Kyling m. fl. har hemställts, att riksdagen måtte uttala, att i propositionen förutsatta utredningar av civilanställningsfrågan och frågan om inrättande vid armén och kustartilleriet av beställningar för långtjänstunderbefäl — med hänsyn till ifrågavarande spörsmåls vikt för säkerställandet av en god rekrytering av det fast anställda manskapet — snabbast möjligt borde verkställas och att därvid vissa i motionerna anförda synpunkter borde tagas under övervägande.

Jämväl i de likalydande motionerna I: 233 av herr Gränebo m. fl. och II: 327 av herr Hansson i Rubbestad m. fl. har påyrkats utredning snarast möjligt i civilanställningsfrågan. I samma motioner har vidare anförts, att det syntes vara möjligt att minska antalet beställningar för högre officerare samt att ersätta ett antal löjtnants- och fänriksbeställningar med underofficersbeställningar.

I de likalydande motionerna I: 234 av herr Gränebo m. fl. och II: 322 av herr Norup m. fl. har hemställts om utredning angående möjligheterna att begränsa tvångsuttagningen av värnpliktiga för utbildning till officerare och underofficerare genom utnyttjande i större utsträckning än hittills av fast anställt manskap för bestridande av plutonchefs- och motsvarande befattningar i krigsorganisationen.

Herr Friggeråker samt herrar Björling och Sundström i Skövde ha i sina likalydande motioner I: 236 och II: 331 hemställt, dels att riksdagen i anledning av i propositionen angiven förutsättning, att ytterligare prövning i särskild ordning av personalbehovet skall äga rum för varje budgetår, måtte uttala, att vid framläggandet av förslag härutinnan i motionerna anförda skäl för önskvärdheten av att begränsa staterna för fast anställt manskap böra beaktas, dels ock att riksdagen måtte uttala sin anslutning till i motionerna an-

förda synpunkter på betydelsen av att frågan om det långtidsutbildade fast anställda manskapets effektiva utnyttjande även för tillgodoseendet av krigsorganisationens befälsbehov uppmärksammas.

Herr Andersson i Södergård m. fl. ha i motion II: 348 yrkat, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till 1943 års riksdag angående ökning av antalet beställningar för underofficerare utöver vad i propositionen förutsatts, angående införande av långtjänstunderbefälsbeställningar såväl vid armén som vid kustartilleriet samt angående vidtagande av ytterligare civilanställningsåtgärder. Motionärerna ha vidare framhållit, att möjligheter syntes föreligga att i viss mån minska antalet beställningshavare i de högre lönegraderna under det i propositionen beräknade antalet.

Utskottet.

Utskottet, som i huvudsak icke har något att erinra mot vad i propositionen anförts under förevarande avsnitt, vill med hänsyn till den avsevärda ökning av manskapskadrarna, som i propositionen ansetts erforderlig, särskilt understryka vikten av att — såsom i propositionen förutsatts — utredning snarast kommer till stånd rörande det fast anställda manskapets civilanställningsförhållanden ävensom rörande inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl vid armén och kustartilleriet samt av truppinstruktörsbefattningar, avsedda att rekryteras ur de värnpliktigas led. Utskottet förutsätter därvid, att de åtgärder i förevarande hänseenden, till vilka utredningen må komma att giva anledning, utan uppskov bringas till genomförande. Med detta uttalande har utskottet biträtt vad i motionerna I: 231, I: 233, II: 324, II: 327 och II: 348 anförts rörande civilanställningsfrågan och inrättande av långtjänstunderbefäl, samt i viss mån biträtt jämväl i motionerna I: 236 och II: 331 framförda yrkanden. Utskottet anser, att sistnämnda motioner icke böra föranleda ytterligare åtgärd.

I anledning av vad i motionerna I: 233 och II: 327 anförts rörande officers- och underofficerskadrarnas sammansättning vill utskottet, med åberopande jämväl av vad i motionen II: 348 anförts rörande ökning av antalet underofficersbeställningar och minskning av antalet beställningar i högre lönegrader, framhålla, att det icke synes vara uteslutet, att inom försvarsorganisationen antalet beställningar för högre officerare kan något minskas under det i propositionen beräknade antalet, varvid för bibehållande av samma befordringsmöjligheter för kompaniofficerarna ett antal beställningar för löjtnanter och fänrikar kunde ersättas med underofficersbeställningar. En given förutsättning för åtgärder i nämnda riktning är dock, att dessa icke medföra skadliga verkningar i fråga om befälstillgången i krigsorganisationen.

Utskottet finner sig däremot icke kunna förorda bifall till vad i motionerna I: 234 och II: 322 yrkats rörande utredning angående möjligheterna att begränsa tvångsuttagningen av värnpliktiga för utbildning till officerare och underofficerare.

c. Arvodesväsendet.

Försvarsutredningen förutsatte i anledning av den utbyggnad av försvarsorganisationen, som av utredningen föreslogs, en avsevärd utökning av antalet arvoden och övriga ersättningar utöver lön till ordinarie tjänstemän.

Departementschefen — som erinrat om att inom finansdepartementet sommaren 1939 igångsatts en utredning för rationalisering av det militära arvodesväsendet men att utredningsarbetet hösten samma år avbrutits i överensstämmelse med förslag i ämnet i propositionen 1939 U: 39 — har med hänsyn till den avsevärda utökning av antalet arvoden, som av försvarsutredningen ifrågasatts, ansett att nämnda utredning med det snaraste borde åter igångsättas, varvid utredningsarbetet syntes böra bedrivas med sådan skyndsamhet, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1943 års riksdag. I avvaktan på resultatet av denna utredning, vilken icke borde avse arvoden till pensionerad personal, syntes på sätt försvarsberedningen förordat några nya arvoden som regel icke böra inrättas i samband med beslut om det fortsatta organisationsarbetet inom försvarsväsendet.

Utskottet. Mot vad departementschefen sålunda anfört har utskottet intet att erinra.

C. Möjligheter att åstadkomma elasticitet i personalorganisationen.

Departementschefen har, i huvudsaklig överensstämmelse med vad försvarsutredningen i sådant hänseende föreslagit, framlagt vissa förslag i syfte att åvägabringa elasticitet i personalorganisationen och har sammanfattningsvis framhållit, att personalorganisationen vid bifall till departementschefens förslag kommer att innefatta bland annat följande elasticitetsmoment:

a) Ett flertal beställningar, som bort upptagas på ordinarie stat, besättas med till ständig fredstjänstgöring inkallade officerare och underofficerare i reserven.

b) Fänrik tillsättes i extra ordinarie anställning i stället för såsom nu efter viss prövotid såsom ordinarie beställningshavare, i samband varmed fänrikstidens längd regleras.

c) Ett antal arvodesbefattningar samt icke-ordinarie civila befattningar, av vilka behov under alla förhållanden föreligger, kan vid förefallande behov bestridas av officerare och underofficerare på stat.

Därutöver har erinrats om den stora årliga avgången av aktiv personal inom försvarsväsendet.

Med avseende å ett av försvarsberedningen framlagt förslag om tillämpning av extra ordinarie anställningsform även beträffande ett antal majors- och motsvarande beställningar, vissa beställningar för underofficerare i lönegraden UO 3 ävensom vissa civilmilitära beställningar har departementschefen uttalat, att förslaget, såsom jämväl försvarsberedningen förutsatt, måste underkastas en mera ingående prövning, innan ställning kunde tagas till detsamma. Departementschefen har förklarat sig ha för avsikt att föranstalta om en dylik utredning, i vilken jämväl lämpligen borde ingå den förut berörda frågan om införande av beställningar för extra ordinarie löjtnanter. Då endast en del av de nya beställningar, som försvarsutredningen förordat, syntes kunna besättas, innan avgörande i denna fråga träffats, och erforderligt utrymme för modifikationer i personalstaterna alltså syntes komma att föreligga, syntes det icke behövligt, att — såsom beredningen föreslagit — ordinarie beställningar i

avbidan på utredningens slutförande uppehölles på förordnande i viss omfattning.

Herr Gränebo m. fl. och herr Hansson i Rubbestad m. fl. ha i de likalydande motionerna I: 233 och II: 327 förordat, att extra-ordinariesystemet för officerare och underofficerare införes i den utsträckning, som försvarsberedningen föreslagit.

I motion II: 348 ha herr Andersson i Södergård m. fl. föreslagit, att i avvaktan på resultatet av den i propositionen förutsatta utredningen rörande utsträckt tillämpning av icke-ordinarie anställningsform för beställningshavare inom försvarsväsendet nytillkommande beställningar i regementsofficersgraderna i viss utsträckning skola tillsättas allenast på förordnande.

Å andra sidan har herr Ekdahl i motion II: 346 anhållit, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att förut i utsikt ställd utredning om förändring av vissa extra ordinarie befattningar till ordinarie befattningar verkställes samt att i samband därmed en allmän översyn av tjänsteförteckningen till militära icke-ordinariereglementet kommer till stånd.

Utskottet.

Vid det fortsatta arbetet på vårt försvars förstärkande är det enligt utskottets mening av vikt, att organisationen för möjliggörande av de förändringar, som kunna påkallas av händelseutvecklingen, gives så stor elasticitet som är möjlig utan att organisationens fasthet äventyras. Det synes utskottet stå klart, att en sådan löslighet i försvarsordningens struktur, som i någon mån skulle förläna den karaktär av ett provisorium, vore till skada för dess effektivitet. De förslag, som i propositionen framlagts för åstadkommande av elasticitet i personalorganisationen, innebära enligt utskottets uppfattning i stort sett en god lösning av förevarande spörsmål och tillstyrkas därför. Emellertid torde det icke vara uteslutet, att ytterligare åtgärder kunna vidtagas i samma syfte utan risk för att organisationen därmed skulle komma att sakna erforderlig fasthet och stadga. Utskottet vill därför förutsätta, att den i propositionen i utsikt ställda utredningen rörande utvidgad tillämpning av extra ordinarie anställningsform inom försvarsväsendets aktiva kadrar snarast kommer till stånd. Vad i motionerna I: 233, II: 327 och II: 348 i övrigt yrkats i denna del bör enligt utskottets mening icke föranleda till någon åtgärd.

Av det anförda följer, att utskottet icke anser sig kunna tillstyrka yrkandet i motionen II: 346.

D. Personalvården.

Under förevarande rubrik har i propositionen upptagits till behandling frågan om den religiösa, kulturella och sociala omvårdnaden om de värnpliktiga.

Efter framställning från verkställande utskottet för Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund utsågos enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 oktober 1940 sju utredningsmän att inom försvarsdepartementet biträda med utredning angående biträde åt viss militärpersonal i personliga angelägenheter m. m. Utredningsmännen — vilka antogo benämningen *1940 års mili-*

tära socialvårdskommitté — avlämnade den 25 oktober 1941 betänkande och förslag angående soldatvården (statens off. utredn. 1941: 30). Över socialvårdskommitténs betänkande avgåvos i anledning av remiss yttranden av vissa å sid. 68 i propositionen angivna myndigheter och sammanslutningar.

Frågan om personalvården behandlades ur organisatorisk synpunkt jämväl i *1941 års försvarsutrednings* betänkande.

I samband med behandlingen av frågan om personalvården har i propositionen jämväl upptagits en av militära socialvårdskommittén väckt fråga om anordnande av en frivillig fritidsundervisning för värnpliktiga, vilken fråga jämväl varit föremål för behandling inom den med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 10 november 1939 tillsatta *lantförsvarets utbildningskommission,* som den 29 november 1941 avgav betänkande med förslag angående utbildningen av värnpliktiga och fast anställt manskap vid armén (statens off. utredn. 1941: 35).

Efter en kortfattad redogörelse för föreliggande förslag rörande personalvården och därmed sammanhängande frågor ävensom av däröver avgivna yttranden (sid. 68—85 i propositionen) har *departementschefen* för egen del erinrat om att på grundval av ett av 1939 års lagtima riksdag fattat beslut (proposition nr 139, riksdagens skrivelse nr 4, punkten 174) på personalvårdens område vidtagits ett flertal anordningar, som kunnat prövas både i freds- och under beredskapstid och beträffande vilkas lämplighet och ändamålsenlighet man numera kunde bilda sig en förhållandevis säker uppfattning. Erfarenheten kunde i stort sett sägas giva vid handen, att organisationen i flera hänseenden fungerat tillfredsställande men att en utbyggnad av densamma vore nödvändig. Speciellt vore det av betydelse att i ökad utsträckning tillgodose den sociala sidan av verksamheten. Vidare vore det av vikt att häva den dualism i arbetet, som vållats genom att verksamheten omhänderhades av både civila och militära organ. Därjämte framstode det såsom angeläget, att redan under fredstid betingelser skapades för mötande av den avsevärda utsvällning av verksamheten, som under beredskap eller krig måste äga rum, och att förutsättningar bereddes för att övergången från freds- till krigsorganisation kunde försiggå mjukt och snabbt.

I likhet med 1940 års militära socialvårdskommitté har departementschefen utgått från den grundsatsen, att hithörande verksamhet i första hand är en militär angelägenhet, och därför föreslagit, att ledningen av verksamheten i såväl krig som fred skall förläggas till en särskild avdelning inom försvarsstaben (högkvarteret). Emellertid har departementschefen betonat, att detta ställningstagande icke får anses såsom slutgiltigt. Skulle vissa inom socialvårdskommittén reservationsvis framförda och av vissa remissmyndigheter delade farhågor komma att besannas, låge det, enligt vad departementschefen framhållit, i sakens natur, att en förnyad omprövning av denna organisationsfråga borde äga rum. Departementschefens ställningstagande innebure icke, att den sakkunskap och det intresse, som på annat håll vore tillfinnandes, icke skulle tagas i anspråk.

Den för personalvårdens ledning avsedda avdelningen inom försvarsstaben

har i enlighet med vad försvarsutredningen anfört föreslagits skola organiseras såsom en särskild personalvårdsavdelning. I likhet med försvarsutredningen har departementschefen ansett icke erforderligt att redan i fred inrätta en själavårdsavdelning. Uppgifter av sådan natur ha förutsatts kunna handhavas av personalvårdsavdelningen, till vars förfogande borde stå för ändamålet lämpligt prästerligt biträde. Avdelningen borde indelas i detaljer på sätt som efter närmare omprövning befunnes lämpligt — förslagsvis en socialdetalj samt en bildnings- och förströelsedetalj. Avdelningen har förutsatts komma att bedriva sin verksamhet i samarbete med arbetsmarknadskommissionens byrå för värnpliktshjälp.

Departementschefen har föreslagit, att personalvårdsavdelningen skall förestås av en regementsofficer i lönegraden Oa 5 eller Oa 4. Såsom chefer för social- samt bildnings- och förströelsedetaljerna ha förordats på förordnande tillsatta befattningshavare med lön enligt lönegraden C 2 i civila avlöningsreglementet.

Det nu befintliga centralrådet för religiös och kulturell verksamhet inom försvarsväsendet — vilket av militära socialvårdskommittén föreslagits skola ombildas till en direkt under Kungl. Maj:t lydande soldatvårdsnämnd med vissa av kommittén närmare angivna uppgifter — har i propositionen föreslagits skola ersättas av en till försvarsstabens personalvårdsavdelning knuten nämnd, representerande exempelvis den religiösa verksamheten, bildningsrörelserna samt nykterhetssträvandena och annat socialt arbete. Nämndens ledamöter ha förutsatts skola utses av Kungl. Maj:t efter förslag av intresserade institutioner. Ehuru departementschefen förutsatt, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att i instruktionsväg fatta ståndpunkt rörande personalvårdsnämndens ställning, ha i propositionen angivits vissa allmänna riktlinjer därför.

Jämväl beträffande personalvården vid truppförbanden (motsvarande) har departementschefen förordat vissa organisationsförändringar. Truppförbandens bildningsråd ha visserligen förutsatts skola fortfarande finnas kvar, men departementschefen har ansett erforderligt med översyn av deras sammansättning. Det närmare ställningstagandet till hithörande spörsmål har emellertid ansetts skola ankomma på Kungl. Maj:t. Kostnaderna för bildningsrådens verksamhet har departementschefen ansett böra bestridas ur lägerkassorna (motsvarande kassor). Departementschefen har vidare förordat, att vid truppförband (motsvarande) skola inrättas befattningar för föredragande i personalvårdsärenden, motsvarande övriga i regements-(motsvarande) stab nu ingående tjänstegrenschefer. Inrättandet av ifrågavarande befattningar har ansetts icke påkalla någon kaderökning vid förbanden. Beträffande utbildning av personal för befattningarna samt tjänstegrenschefernas ställning i förhållande till bildningsråden och ombuden (assistenterna) har departementschefen utgått från, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut. Befattningshavarna i försvarsstabens personalvårdsavdelning ha förutsatts skola utan särskild gottgörelse medverka vid denna utbildning.

I fråga om personalvårdens omhänderhavande genom särskilda ombud

(assistenter) vid såväl staber som lägre förband har departementschefen anslutit sig till militära socialvårdskommitténs förslag, i huvudsak innebärande ett befästande av den under beredskapstiden framvuxna organisationen.

I likhet med socialvårdskommittén och lantförsvarets utbildningskommission har departementschefen funnit det vara av betydelse, att möjligheter skapades för de värnpliktiga att under värnpliktstjänstgöringen erhålla kompletterande utbildning i allmänt medborgerliga ämnen m. m., samt förordat anordnande försöksvis av sådan utbildning. Departementschefen har ansett ett av socialvårdskommittén i ämnet framlagt förslag kunna i princip tjäna till ledning vid den närmare utformningen av fritidsutbildningen. Emellertid har förutsatts, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare övervägande taga ställning till detaljerna i utbildningsprogrammet. Departementschefen har tillsvidare räknat med ett anslagsbehov av 200,000 kronor per år för ändamålet.

Herr Lindblom m. fl. och herr Gustafsson i Tenhult m. fl. ha i de likalydande motionerna I: 244 och II: 344 hemställt, att riksdagen måtte med avslag å vad i propositionen föreslagits rörande den andliga vården inom försvarsväsendet besluta, att den år 1939 införda organisationen för den andliga vården inom försvarsväsendet måtte bibehållas i den nya försvarsordningen.

I motionen II: 351 ha herrar Sundqvist och Hallén hemställt om sådana ändringar i den av departementschefen föreslagna organisationen, att även i fredstid inrättas en själavårdsavdelning med fältprosten som chef mot ett årligt arvode av 600 kronor och att fältprosten blir självskriven ledamot av den föreslagna personalvårdsnämnden.

Utskottet. Utskottet delar departementschefens uppfattning, att ledningen av den religiösa, kulturella och sociala omvårdnaden om de värnpliktiga — vilken i enlighet med departementschefens förslag lämpligen torde kunna sammanfattas under benämningen personalvården — i såväl krig som fred bör handhavas av försvarsstaben (högkvarteret). Beträffande utformningen av försvarsstabens fredsorganisation med hänsyn till de personalvårdande uppgifterna anser sig utskottet emellertid böra förorda vissa avvikelser från vad departementschefen därutinnan föreslagit. Utskottet kan sålunda icke finna, att ledningen av den religiösa verksamheten i departementschefens förslag erhållit en i allo tillfredsställande organisation. Med biträdande av de synpunkter, som i denna fråga anförts i motionen II: 351, anser utskottet, att ledningen av själavården i fredstid icke bör inskränkas till allenast mobiliseringsförberedelser. Uppgiften måste bland annat vara att under insiktsfull ledning och med ingående personkännedom uttaga lämpliga personer för utbildning till fältpräster och att sedan leda denna utbildning. Det synes jämväl vara av vikt, att de i fredstid tjänstgörande militärpastorerna stå under samma ledning som den för krigstjänstgöring avsedda själavårdspersonalen. Utskottet finner sig därför böra — i huvudsaklig anslutning till nyssnämnda motion — föreslå, att i försvarsstabens personalvårdsavdelning skall även i

fredstid ingå en underavdelning för själavårdens ledning med fältprosten såsom chef mot ett årligt arvode av 600 kronor. Fältprostbefattningen kommer därmed, till skillnad mot vad nu är fallet, att finnas även i fredstid och icke allenast som en mobiliseringsbefattning. Utskottet har intet att erinra mot vad departementschefen i övrigt anfört rörande utformningen av försvarsstabens organisation med hänsyn till dennas uppgifter beträffande personalvården.

Vad därefter beträffar departementschefens förslag, att det nuvarande centralrådet för religiös och kulturell verksamhet skulle ersättas av en till försvarsstabens personalvårdsavdelning knuten nämnd, finner sig utskottet icke kunna lämna detta förslag sin anslutning. Utskottet hyser nämligen den uppfattningen, att de uppgifter, som hittills åvilat centralrådet — främst kanske uppehållandet av den betydelsefulla kontakten mellan ledningen för den militära personalvården samt civila organisationer och enskilda inom kulturlivets olika områden — blott delvis skulle kunna fyllas av den av departementschefen föreslagna, till försvarsstaben knutna rådgivande nämnden. Utskottet vill därför förorda, att i enlighet med militära socialvårdskommitténs förslag det nuvarande centralrådet ombildas till en direkt under Kungl. Maj:t lydande personalvårdsnämnd med i huvudsak den sammansättning och de uppgifter, som föreslagits av socialvårdskommittén. Såsom ledamot i nämnden skulle sålunda ingå bland andra fältprosten, och bland nämndens uppgifter må nämnas avgivande av förslag om tillsättande av befattningshavare för den religiösa vården i fred vid försvarsväsendet. Utskottet förutsätter, att nämnden utrustas med egen sekreterare.

I likhet med departementschefen vill utskottet emellertid betona, att med den sålunda förordade organisationen frågan om ledningen för den personalvårdande verksamheten icke får anses vara slutgiltigt avgjord. Den definitiva utformningen av en för fredsförhållanden avpassad personalvårdsorganisation synes nämligen knappast kunna äga rum, förrän någon tids erfarenhet vunnits rörande behovet av personalvårdande organ jämväl i fredstid. Utskottet utgår från att dessa frågor av Kungl. Maj:t ägnas fortsatt uppmärksamhet.

Departementschefens förslag med avseende å inrättande av särskilda tjänstegrenschefer vid truppförbanden, beträffande bildningsråden samt i fråga om ombud och assistenter vid staber och lägre truppförband föranleda icke erinran från utskottets sida.

Jämväl det i propositionen framlagda förslaget om anordnande av fritidsundervisning för värnpliktiga och fast anställda synes utskottet lämpligt. Erfarenheterna från en försöksvis anordnad undervisning i enlighet med i propositionen angivna riktlinjer böra enligt utskottets mening bliva avgörande för frågan, i vilken omfattning och efter vilka riktlinjer sådan undervisning i fortsättningen bör bedrivas.

Av det anförda framgår, att utskottet icke anser sig kunna tillstyrka motionerna I: 244 och II: 344.

E. Gemensam utbildning för manskap.

Under förevarande rubrik behandlas i propositionen frågan om den undervisning i allmänbildande ämnen, som avser att bibringa det fast anställda underbefälet och den blivande underofficeren eller officeren på aktiv stat det mått av allmänbildning, som anses erforderligt för att uppgifterna såsom trupputbildare och truppförare i fredstid och vid mobilisering skola kunna fyllas.

Försvarsutredningen framhöll i sitt betänkande, att i fråga om underbefälets utbildning till underofficer och officer på aktiv stat flera skäl talade för ett åtskiljande till tiden av den militära utbildningen och undervisningen i allmänbildande ämnen. Kraven på ett sådant system förelåge främst inom armén. Då emellertid undervisningen i allmänbildande ämnen vid alla tre försvarsgrenarna syftade till samma mål och sålunda med fördel kunde anordnas gemensamt för dem alla, syntes det mest rationellt att tillskapa en för hela försvarsväsendet gemensam läroanstalt.

I propositionen har, i enlighet med vad försvarsutredningen sålunda anfört, föreslagits inrättande av en för försvarsväsendet gemensam läroanstalt, *försvarsväsendets läroverk,* omfattande fyra linjer, *A-linjen* för förvärvande av underofficerskompetens i allmänbildande ämnen, *B-linjen,* förande fram till vanlig realexamen, dock utan ämnet franska, *C-linjen* för förvärvande av officerskompetens i allmänbildande ämnen samt *T-linjen* för förvärvande av för tjänstgöring vid pansartrupperna, artilleriet, luftvärnet m. fl. truppslag avsedda kunskaper i huvudsakligen tekniskt betonade ämnen. Beträffande undervisningens omfattning å sistnämnda linje har departementschefen förutsatt närmare utredning.

Läroverkets rektor har föreslagits placerad i lönegraden E 13. Behovet i övrigt av lärarpersonal har beräknats till 9 lektorer och 26 adjunkter, varav 8 lektorer och 20 adjunkter förutsatts skola vara ordinarie.

Departementschefen har i likhet med försvarsutredningen funnit det lämpligt, att läroverket förlägges till Uppsala och att om möjligt även i lokalt hänseende anslutning sker till arméns underofficersskola. Frågan om möjligheten därtill har emellertid angivits vara föremål för ytterligare övervägande.

I likhet med 1942 års försvarsberedning har departementschefen utgått från att det fast anställda manskapet under studietiden skall äga bibehålla eljest utgående förmåner.

Utskottet. Utskottet finner det i likhet med departementschefen lämpligt, att med avseende å utbildningen till underofficer och officer på aktiv stat den militära utbildningen till tiden åtskiljes från undervisningen i allmänbildande ämnen. Med hänsyn till att studiemålen beträffande sistnämnda undervisning böra vara i huvudsak lika vid de tre försvarsgrenarna, finner utskottet förslaget om inrättande av ett för försvarsväsendet gemensamt läroverk innebära en lämplig och rationell lösning av förevarande spörsmål. Utskottet har icke heller i övrigt något att erinra mot vad departementschefen under förevarande rubrik anfört.

Avd. IV. Försvarsväsendets högsta ledning.

A. Försvarsdepartementets kommandoexpeditioner.

I propositionen har i enlighet med vad försvarsutredningen anfört föreslagits, att försvarsdepartementets nuvarande tre kommandoexpeditioner skola sammanslås till en för försvarsgrenarna gemensam kommandoexpedition under chefskap av en beställningshavare i lönegrad Ob 3 eller Ob 2. Kommandoexpeditionen har föreslagits organiserad på två detaljer, en för registrering och expedition och en för tjänstemeddelanden, samt tre sektioner, en för envar av de tre försvarsgrenarna. De nu i lantförsvarets och sjöförsvarets kommandoexpeditioner ingående bokdetaljerna, vilka enligt försvarsutredningens förslag skulle ingå i den gemensamma kommandoexpeditionen såsom en bokdetalj, ha i enlighet med ett av 1942 års försvarsberedning framställt förslag förutsatts skola omorganiseras till en för försvarsväsendet i dess helhet gemensam tryckeridetalj. Departementschefen har emellertid ansett detta spörsmål vara av beskaffenhet att böra bliva föremål för särskild utredning.

Behovet av militär personal på ordinarie stat för den gemensamma kommandoexpeditionen har i huvudsaklig överensstämmelse med försvarsutredningens förslag beräknats till, förutom chefen, tre regementsofficerare (en ur generalstabskåren, en ur flottan och en ur flygvapnet), fem kompaniofficerare (två ur generalstabskåren, en ur flottan, en ur kustartilleriet och en ur flygvapnet), tre generalstabsaspiranter samt en eller två för egen stabsutbildning kommenderade officerare ur marinen eller flygvapnet.

I propositionen har förutsatts, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för personalorganisationen utfärda närmare bestämmelser angående kommandoexpeditionens uppdelning på olika detaljer.

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet, med hänsyn till numera vunna erfarenheter rörande kommandoexpeditionernas arbetsuppgifter efter tillkomsten av försvarsstaben och försvarsgrenscheferna med till dem anslutna stabsorgan, att kommandoexpeditionerna böra sammanslås till en för försvarsgrenarna gemensam kommandoexpedition. Utskottet har intet att erinra mot vad i propositionen anförts rörande den gemensamma kommandoexpeditionens organisation. Vad beträffar tidpunkten för den nya organisationens genomförande torde ståndpunkt till denna fråga få träffas i ett senare sammanhang.

B. Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna.

Den nuvarande organisationen av försvarsväsendets högsta militära ledning trädde i kraft den 1 juli 1937. Organisationen innebär i korta drag, att de tre försvarsgrenarna äro underställda var sina chefer, vilka närmast biträdas av respektive armé-, marin- och flygstaberna. Dessa stabers huvuduppgift är att handlägga utbildnings-, organisations-, utrustnings- och personalfrågor för respektive försvarsgrenar.

Vid sidan av försvarsgrenscheferna och deras staber finnes en för försvarsväsendet gemensam försvarsstab, med huvuduppgift att handhava planläggningen av rikets samtliga försvarsmedels enhetliga användning samt utförandet och säkerställandet av det för försvarsgrenarna gemensamma krigsförberedelsearbetet i övrigt. Det operativa krigsförberedelsearbetet i fråga om marinstridskrafterna ankommer dock på försvarsstaben endast med avseende på marinstridskrafternas uppgifter i stort och deras samverkan med övriga försvarsgrenar. I övrigt handläggas dessa ärenden i marinstaben.

Chefen för försvarsstaben är i tjänsteställnings- och avlöningshänseende likställd med försvarsgrenscheferna.

Enligt den nu gällande försvarsordningen finnes i fredsorganisationen ingen överbefälhavare. Däremot skall vid krigsorganisation en överbefälhavare tillsättas. Efter stormaktskrigets utbrott utsågs den 8 december 1939 chefen för försvarsstaben till överbefälhavare. Någon efterträdare till chefen för försvarsstaben utsågs icke utan endast en ställföreträdande chef för försvarsstaben.

Försvarsutredningen, som upptog frågan om organisationen av försvarsväsendets högsta ledning till ingående prövning, uttalade för sin del, att vid ett bedömande av de vunna erfarenheterna på detta område det förefallit utredningen som om organisationen i stort sett fungerat tillfredsställande, särskilt med hänsyn till dess karaktär av nyorganisation. Utredningen hade emellertid funnit, att inom ledningsorganisationen framträtt även brister av den art, att de borde avhjälpas. Sålunda hade en viss osäkerhet om befälslinjerna kunnat förmärkas, som i bland föranlett dubbelarbete, i bland oklarhet i uppfattningen om ansvarsfördelningen. När det gällt att söka avhjälpa dessa brister, hade det, särskilt med hänsyn till det alltjämt bestående allvarliga utrikespolitiska läget, synts utredningen nödvändigt att om möjligt undvika alltför stora organisationsförändringar, som under en övergångsperiod kunde minska effektiviteten.

Det av försvarsutredningen utarbetade förslaget till organisation av försvarsmaktens högsta ledning anslöt sig i princip till de grundlinjer för befälsförhållandena och ansvarsfördelningen mellan försvarets högsta chefer, som enligt 1936 års försvarsordning avsågos skola gälla i krig och som för närvarande tillämpas. Förslaget innebar i huvudsak följande ändringar i fredsorganisationen:

Överbefälhavaren tillkommer i fredsorganisationen. Han förordnas, liksom försvarsgrenscheferna, på högst sex år och uppföres i en ny lönegrad, Ob 5, med en lön av förslagsvis 24,000 kronor.

Överbefälhavaren frigöres genom omorganisation av försvarsstaben från allt detaljarbete och förses med en mindre, personlig stab bestående av adjutanter och en med arvode anställd jurist.

Överbefälhavaren biträdes av försvarsstaben samt försvarsgrenscheferna och deras stabsorgan.

Vid fördelningen av arbetsuppgifterna mellan försvarsstaben och försvarsgrensstaberna samt vid utarbetandet av den därav följande detaljorganisa-

tionen ha enligt försvarsutredningen nedanstående synpunkter särskilt beaktats:

Det operativa krigsförberedelsearbetet för armén bör, då arméns operativa enheter i krig avses skola vara helt underställda överbefälhavaren, centraliseras till försvarsstaben, därvid förutsättes, att visst detaljarbete enligt försvarsstabens anvisningar skall äga rum i militärbefälsstaberna.

Vid marinen och flygvapnet är den operativa och organisatoriska verksamheten i särskilt hög grad beroende av tekniska faktorer. Dessa båda försvarsgrenar ha vidare i jämförelse med armén en ganska begränsad personalstyrka och begränsad organisatorisk omfattning i övrigt, både i fred och krig. Dessa omständigheter ha ansetts motivera, dels att de operativa enheterna ur dessa försvarsgrenar i krig i regel lyda närmast under respektive försvarsgrenschefer och endast undantagsvis under överbefälhavaren eller annan honom direkt underställd chef, dels ock att som följd härav dessa försvarsgrenschefer erhålla en särställning beträffande det operativa krigsförberedelsearbetet, d. v. s. att chefen för flygvapnet erhåller i huvudsak samma ställning i förhållande till överbefälhavaren och försvarsstaben som chefen för marinen hittills haft. För den skull böra operationsavdelningar ingå i såväl marin- som flygstaberna. Dock böra givetvis frågor berörande marin- och flygstridskrafternas uppgifter och verksamhet i stort samt deras samverkan med övriga försvarsgrenar liksom hittills handläggas inom försvarsstaben.

Chefen för armén och arméstaben böra i framtiden liksom hittills handlägga de personalfrågor, som sammanhänga med den fast anställda personalen, samt organisations- och utrustningsspörsmål. Härtill komma såväl för chefen för armén som för de övriga försvarsgrenscheferna framförallt de mycket omfattande utbildningsärendena.

Föredragande inför överbefälhavaren i operativa frågor bli i enlighet med det anförda i såväl fred som krig:

chefen för försvarsstaben i vad rör dels för försvaret gemensamma frågor, dels arméoperativa spörsmål, dels ock frågor rörande marin- och flygstridskrafternas uppgifter i stort;

cheferna för marinen och flygvapnet i vad rör för dessa försvarsgrenar speciella operativa problem, i den mån deras avgörande bör ankomma på överbefälhavaren.

I de över försvarsutredningens förslag i denna del avgivna *remissyttrandena* hava olika meningar gjort sig gällande, särskilt i fråga om handhavandet av det operativa förberedelsearbetet för arméns räkning.

Sålunda har *chefen för första arméfördelningen* hävdat, att chefen för armén även i operativt hänseende borde beredas motsvarande ställning till överbefälhavaren som cheferna för övriga försvarsgrenar.

Chefen för andra arméfördelningen har beträffande överbefälhavarens och försvarsgrenschefernas ställning och befogenheter samt försvarsgrensstabernas därav beroende sammansättning ansett två huvudalternativ tänkbara. Antingen borde allt operativt krigsförberedelsearbete vid samtliga försvarsgrenar centraliseras till den överbefälhavaren direkt biträdande centrala staben, försvarsstaben, eller också borde det operativa krigsförberedelsearbetet i vad avsåge varje enskild försvarsgren decentraliseras till försvarsgrensstaberna. Det senare huvudalternativet vore ur flera synpunkter att föredraga. Mellan dessa båda huvudalternativ kunde vissa kompromisslösningar upp-

ställa sig. En sådan kompromiss utgjorde den av försvarsutredningen föreslagna lösningen, enligt vilken varken det ena eller det andra huvudalternativet följdes rätlinjigt. Endast beträffande marinen och flygvapnet tillämpades det andra huvudalternativet i full utsträckning, medan beträffande armén det första alternativet tillämpades.

Chefen för flygvapnet och *flygförvaltningen* hava också uttalat sig för att arméns operativa krigsförberedelsearbete skulle handhavas inom arméstaben och icke inom försvarsstaben. Om överbefälhavaren och försvarsstaben i detalj skulle handhava arméns operativa ärenden, syntes såväl överbefälhavaren som försvarsstabschefen ständigt komma att bliva arméofficerare, vilket icke kunde anses riktigt. Följden bleve även, att arméns ärenden komme att dominera i överbefälhavarens och försvarsstabens arbete. Mängden av detaljspörsmål komme att hindra dem från att ägna sig åt de andra försvarsgrenarna, lära sig dessa och se de stora sammanhangen. Detta kunde vinnas, om ledningen av arméns operationer och operativa planläggning ordnades på samma sätt som flygvapnets och marinens.

Arméförvaltningen har förklarat sig icke finna motiveringen för att det operativa krigsförberedelsearbetet beträffande armén principiellt och organisatoriskt skulle ordnas på annat sätt än vid de båda andra försvarsgrenarna övertygande.

Överbefälhavaren har anfört, att försvarsutredningens förslag i principiellt avseende icke företedde annan olikhet mot den nu gällande försvarsordningen än att chefen för flygvapnet i fråga om det operativa krigsförberedelsearbetet föresloges få samma ställning som chefen för marinen, en ändring, vartill erfarenheterna, särskilt från beredskapstiden, delvis givit anledning. Beträffande chefen för armén vore en dylik anordning icke ändamålsenlig. Erfarenheterna både hos oss och utomlands pekade på att mellan de högre armétruppförbanden och överbefälhavaren med chefen för försvarsstaben som närmaste biträde icke borde i operativt hänseende inskjutas en mellaninstans. Om den operativa planläggningen för arméns vidkommande skulle ombesörjas av chefen för armén efter vissa allmänna direktiv från överbefälhavaren, måste dessa direktiv gå rätt långt i detaljer. Chefens för armén ifrågavarande verksamhet komme då att i ganska stor utsträckning bliva endast en omsättning i orderform av överbefälhavarens direktiv, vilket ovillkorligen komme att medföra en ofördelaktig försening. Även andra skäl talade starkt emot att lägga den operativa planläggningen på chefen för armén. Sålunda bleve hans arbetsbörda alltför stor, om han förutom utbildnings-, personal-, ersättnings- och utrustningsfrågor skulle svara jämväl för den operativa planläggningen. Chefen för armén måste vidare för sina övriga uppgifter ofta vara frånvarande från högkvarterets förläggningsort. Beträffande chefens för armén ställning syntes 1936 års försvarsordning vila på så säker grund, att överbefälhavaren ansåge en principell ändring skadlig.

1942 års försvarsberedning har beträffande förhållandet mellan försvarsstaben och försvarsgrensstaberna anfört, att försvarsutredningens förslag i

detta stycke hade karaktären av en kompromiss, som knappast kunde betraktas som tillfredsställande. Anmärkningsvärt vore, att försvarsutredningens förslag förlade det arméoperativa arbetet till försvarsstaben, medan arméstaben helt hade organisations- och utrustningsuppgifterna för arméns räkning under sin handläggning. Att på detta sätt skilja uppgifter, som nära hängde tillsammans, måste ingiva allvarliga betänkligheter. Försvarsberedningen hade därför närmast anslutit sig till det av chefen för andra arméfördelningen skisserade huvudalternativet för frågans lösning, som innebar en decentralisering av det operativa förberedelsearbetet för samtliga försvarsgrenar från försvarsstaben till försvarsgrensstaberna.

Departementschefen har till en början anslutit sig till förslaget om inrättande i fred av en beställning som överbefälhavare över rikets försvarskrafter och även biträtt försvarsutredningens förslag om löneställning och anställningsform för överbefälhavaren.

Vad därefter angår spörsmålet om ledningen av det operativa krigsförberedelsearbetet har departementschefen till en början förutsatt, att den för marinen nu gällande ordningen även skulle tillämpas beträffande flygvapnet. I denna del förelåge i stort sett enighet i remissyttrandena.

Beträffande det operativa krigsförberedelsearbetet för arméstridskrafterna — den fråga om vars lösning delade meningar kommit till uttryck — ville departementschefen meddela, att under förarbetet till försvarsutredningens förslag olika utvägar prövats, varibland såväl den av bland andra försvarsberedningen förordade decentraliseringslinjen som en renodlad centraliseringslinje. Båda dessa lösningar vore principiellt rätlinjiga och därför tilltalande. Deras praktiska tillämpning vore emellertid förenad med betydande svårigheter.

I anslutning härtill har departementschefen ytterligare anfört följande:

En decentralisering av det operativa krigsförberedelsearbetet till försvarsgrensstaberna i fråga om icke blott marinen och flygvapnet utan även armén skulle nödvändiggöra överflyttandet av kommunikationsavdelningen till arméstaben, varav skulle följa, att marinens och flygvapnets operationsarbete gjordes beroende av arméstaben, vilket särskilt för flygvapnets del skulle medföra åtskilliga konsekvenser. Det måste te sig oegentligt, att — ehuru försvarsstaben finnes att tillgå som ett för försvarsväsendet gemensamt organ — gemensamma angelägenheter av central betydelse tilldelas en försvarsgrensstab. En dylik anordning kan icke vara rationell, så mycket mindre som likartade problem uppstå beträffande signaltekniska frågor. Signaltjänstavdelningen kan sålunda icke med hänsyn till dess samband med underrättelseväsendet flyttas från försvarsstaben. Ett förläggande till arméstaben av det operativa förberedelsearbetet för armén måste därför leda till en förbistring i samarbetet mellan de olika operationsavdelningarna och de stabsavdelningar, som äro erforderliga hjälporgan för krigsförberedelsearbetet.

En konsekvent tillämpning av centraliseringsprincipen på det operativa krigsförberedelsearbetet beträffande armén skulle i och för sig kunna anses motivera, att åtminstone organisationsavdelningen och eventuellt även utrustningsavdelningen överflyttas från armé- till försvarsstaben. Bortsett från att sistnämnda stab härigenom skulle bliva alltför stor och tungrodd måste det emellertid beaktas, att tillgång till dessa avdelningar är nödvändig för den,

som skall utöva ledningen av arméns utbildning och förvaltning, alltså chefen för armén. Denna omständighet synes av försvarsutredningen med rätta ha tillmätts den betydelse, att dessa avdelningar i utredningens förslag hänförts till arméstaben, trots de därmed förenade olägenheterna för försvarsstabens arméoperativa arbete. Det ligger emellertid i sakens natur, att varje lösning, som här kan komma i fråga, måste bliva behäftad med vissa organisatoriska brister. Man rör sig här inom ett område, där de under organisationens praktiska tillämpning vunna erfarenheterna få fälla utslaget i fråga om organisationens lämplighet.

Departementschefen har vidare anfört, att den av försvarsutredningen föreslagna fördelningen av krigsförberedelsearbetet innebure principiellt ett bibehållande av nu gällande ordning. Denna hade visat sig fylla ganska högt ställda krav på effektivitet. Såsom försvarsutredningen påpekat, hade emellertid vissa brister förmärkts. Sålunda hade förekommit dubbelarbete, en viss oklarhet i ansvarsfördelningen och svårigheter att planmässigt samordna arméstabens och försvarsstabens verksamhet. Härpå kunde bot rådas genom placering av sambandsofficerare i båda riktningarna, vilket förutsattes skola ske. Vidare borde chefen för armén tilläggas inspektionsrätt beträffande underställda myndigheters krigsförberedelsearbete samt befogenhet att på grund av gjorda iakttagelser göra erforderliga framställningar till överbefälhavaren. Dubbelarbete borde ytterligare kunna förhindras genom att försvarsstabens befattning med underhållsfrågor i huvudsak begränsades till sådana för försvarsväsendet gemensamma frågor, som avsåge fördelning av förnödenheter mellan försvarsgrenarna eller prioritet till anskaffning av materiel och dylikt, ävensom med det operativa krigsförberedelsearbetet direkt sammanhängande dylika frågor.

För att vid en lösning som den föreslagna överbefälhavaren icke skulle få alltför stor arbetsbörda borde enligt departementschefens mening överbefälhavaren genom lämpligt avvägda instruktionsbestämmelser avskäras från sysslandet med andra delar av krigsförberedelsearbetet än själva huvudlinjerna. Men det syntes icke räcka därmed. Även inom övriga delar av överbefälhavarens verksamhetsområde syntes en motsvarande begränsning böra åvägabringas i syfte att bevara överbefälhavarens tid och förmåga åt de stora frågornas bemästrande. Det syntes också vara nödvändigt att binda försvarsstabens arbetsuppgifter utöver de tidigare behandlade operativa krigsförberedelsernas till att gälla för försvarsväsendet gemensamma frågor om luftförsvar, kommunikationer, underrättelser, signaltjänst, press, film och personalvård. Däremot borde försvarsstaben icke hava att taga befattning med utformandet av överbefälhavarens anvisningar åt försvarsgrenscheferna rörande organisation, utbildning och utrustning och icke heller med anvisningarna åt förvaltningsmyndigheterna i annan mån än som betingades av det direkta sammanhanget med försvarsstabens uppgifter beträffande det operativa krigsförberedelsearbetet. För sistnämnda uppgifter borde till överbefälhavarens förfogande stå en personlig stab. Genom dylika åtgärder syntes försvarsstabens självständiga ställning kunna hävdas samtidigt som

motsättningar mellan försvarsgrenscheferna och försvarsstabschefen undvekes.

Nu angivna överväganden hade föranlett departementschefen att i princip godtaga den av försvarsutredningen framlagda och av överbefälhavaren biträdda lösningen av frågan om fördelningen av det operativa krigsförberedelsearbetet och enkannerligen av problemet om vilket stabsorgan som borde handhava ledningen av detta arbete i vad rörde armén.

Följande i anledning av propositionen angivna *motioner* hänföra sig till förevarande avsnitt:

II: 348 av herr *Andersson* i Södergård *m. fl.,* vilka föreslagit, bland annat, att riksdagen beträffande det operativa krigsförberedelsearbetet för arméstridskrafterna måtte besluta den ändringen i Kungl. Maj:ts förslag, att detsamma komme att anförtros arméledningen i stället för försvarsstaben; samt

II: 350 av herrar *Thorell* och *Wiberg,* vilka hemställt, bland annat, att riksdagen måtte uttala sig för den uppfattningen, att frågan om försvarets högsta ledning löstes i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits av chefen för andra arméfördelningen (decentraliseringsalternativet) samt av 1942 års försvarsberedning.

Utskottet.

I förhållande till den nu gällande försvarsordningen innebär Kungl. Maj:ts förslag i denna del i stort sett allenast två förändringar av principiell natur, nämligen dels att en överbefälhavare skall finnas förordnad jämväl i fredstid och dels att det operativa planläggningsarbetet för flygvapnet, i likhet med vad som redan år 1936 bestämdes för marinen, i viss utsträckning decentraliseras till den egna försvarsgrensstaben, flygstaben.

Till förslaget om inrättande av en överbefälhavarbeställning även för fredsförhållanden vill utskottet uttala sin anslutning. Utskottet har heller intet att erinra mot den föreslagna löneställningen, innebärande förordnande på viss tid, högst sex år, med en lön av 24,000 kronor.

Icke heller har utskottet något att erinra emot förslaget rörande förläggande av de operativa detaljförberedelserna för flygvapnets del till flygstaben. Denna anordning innebär i själva verket ett fullföljande av vad som i praktiken under senare tid på grund av erfarenheter under beredskapstiden kommit att tillämpas. Att flygvapnet i nämnda hänseende får intaga en i stort sett liknande ställning som marinen synes endast vara naturligt.

Utskottet har emellertid haft att taga ställning även till de motionsvis framställda yrkandena om att det operativa förberedelsearbetet jämväl för arméns räkning skulle i motsvarande omfattning decentraliseras till arméstaben. Nämnda yrkanden stödja sig i sin tur på en uppfattning som under propositionsarbetet hävdats från flera håll, bland annat av cheferna för första och andra arméfördelningarna samt av 1942 års försvarsberedning.

Såsom av den föregående redogörelsen framgår utgör frågan om sättet för utförandet av det operativa förberedelsearbetet ett spörsmål, som varit och

är föremål för synnerligen delade meningar. Mot varandra stå två principiellt renodlade linjer. Den ena av dessa linjer innebär, att allt operativt krigsförberedelsearbete för samtliga försvarsgrenar bör centraliseras till försvarsstaben. I detta alternativ måste i försvarsstaben ingå alla de avdelningar, som för de olika försvarsgrenarna erfordras för det operativa krigsförberedelsearbetets detaljutformning, vilket för arméns del skulle innebära, att i försvarsstaben måste ingå operationsavdelning, organisationsavdelning, utrustningsavdelning och underhållsavdelning. Den andra av de renodlade linjerna innebär, att det operativa krigsförberedelsearbetet för varje försvarsgren decentraliseras till respektive försvarsgrensstaber. I detta alternativ måste samtliga avdelningar för det operativa planläggningsarbetet överföras till försvarsgrensstaberna, för arméns vidkommande sålunda till arméstaben.

Mellan de nämnda två renodlade linjerna för lösningen av frågan om det operativa förberedelsearbetets ordnande finnas vissa lösningar, som innebära större eller mindre avsteg från dem bägge. En sådan lösning är den i propositionen framlagda. Propositionens förslag ansluter sig för arméns vidkommande i huvudsak till den nu gällande organisationen. Sålunda avses ledningen av det operativa förberedelsearbetet för armén alltjämt skola äga rum inom försvarsstaben och icke inom arméstaben. Därvid förutsättes, att visst detaljarbete enligt försvarsstabens anvisningar skall äga rum i militärbefälsstaberna. Emellertid har departementschefen föreslagit, att chefen för armén skall tilläggas viss inspektionsrätt beträffande underställda myndigheters krigsförberedelsearbete och befogenhet att på grund av gjorda iakttagelser göra erforderliga framställningar till överbefälhavaren. Organisationsavdelningen föreslås alltjämt skola bibehållas inom arméstaben, i vilken jämväl en utrustningsavdelning skall ingå.

Att vissa erinringar kunna göras emot den sålunda framlagda lösningen av förevarande problem, finner utskottet otvivelaktigt. Till en början är skillnaden mellan de olika försvarsgrenarna i fråga om förberedelsearbetets bedrivande påtaglig. Medan decentraliseringsprincipen i avsevärd utsträckning genomförts beträffande marinen och flygvapnet, är i fråga om armén det operativa förberedelsearbetet centraliserat till försvarsstaben. Ehuru det givetvis icke är nödvändigt, att denna angelägenhet handhaves på likartat sätt inom alla försvarsgrenarna, framstår onekligen denna divergens såsom ur principiell synpunkt mindre tilltalande. Särskilt kan det med ett visst fog sägas, att försvarsstaben därigenom får en kraftigare armébetoning än som är överensstämmande med den önskvärda balansen mellan de tre försvarsgrenarna. Å andra sidan kunna de av bland andra överbefälhavaren framförda skälen för att armén i förevarande avseende bör intaga en annan ställning än marinen och flygvapnet icke sägas sakna berättigande. Utskottet, som redan i det föregående anslutit sig till förslaget, att det operativa förberedelsearbetet beträffande marinen och flygvapnet skall decentraliseras till marin- respektive flygstaben, anser sig därför i varje fall icke för när-

varande hava tillräckligt underlag för ett uttalande, att en motsvarande decentralisering också bör äga rum för arméns del.

Ytterligare är att märka, att den centralisering av arméns operativa spörsmål till försvarsstaben som propositionen innebär så tillvida icke är fullständig, som enligt förslaget organisationsavdelningen alltjämt liksom nu är fallet skall ingå i arméstaben och arméns utrustningsavdelning jämväl skall förläggas dit. En konsekvent tillämpning av centraliseringsprincipen synes böra medföra, att i varje fall organisationsavdelningen överfördes till försvarsstaben. Vissa sakliga skäl kunna givetvis åberopas för propositionens förslag även i denna del, men enligt utskottets mening måste det å andra sidan sägas innebära en organisatorisk svaghet att låta arméns operations- och organisationsavdelningar, vilka äro i sin verksamhet i många avseenden avhängiga av varandra, tillhöra skilda staber. Att denna svaghet blir mindre påfallande, därest i enlighet med departementschefens uttalande särskilda sambandsofficerare för detta ändamål placeras såväl i försvarsstaben som arméstaben, skall dock icke förnekas.

Av vad sålunda anförts framgår, att utskottet för sin del icke är helt övertygat om att den i propositionen framlagda lösningen av problemet om det operativa förberedelsearbetets handhavande är den under alla förhållanden lämpligaste. Att utskottet hyser vissa tvivel därom, beror bland annat på att utskottet icke kunnat undgå att finna, att vissa av de brister som yppats i förhållandet mellan arméstabens och försvarsstabens verksamhet hänföra sig till organisatoriska förhållanden, vilka föreslås i stort sett bibehållna jämväl i fortsättningen. Då utskottet emellertid anser sig böra nu ansluta sig till propositionens förslag i denna del, beror detta huvudsakligen därpå, att icke heller de lösningar i annan riktning, som av olika myndigheter föreslagits, kunna sägas vara fritagna från befogade erinringar. Vid sådant förhållande och då det enligt utskottets mening icke är tillrådligt att i nu rådande läge vidtaga andra ändringar i fråga om principerna för försvarsväsendets ledning än sådana som äro ur organisatorisk synpunkt oundgängligen påkallade, anser sig utskottet icke nu kunna förorda någon annan lösning av problemet än den som av Kungl. Maj:t föreslagits. Utskottet vill emellertid framhålla, att denna lösning icke bör vara att anse såsom slutgiltig. Tvärtom finner utskottet det vara angeläget att betona, att frågan om det lämpligaste anordnandet av försvarsväsendets högsta ledning i förevarande avseende icke bör avföras från dagordningen, utan att denna fråga, när mera normala förhållanden inträtt, bör göras till föremål för ytterligare övervägande från Kungl. Maj:ts sida.

Med den reservation som innefattas i det förut sagda finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Härav följer, att utskottet anser, att motionerna II: 348 och II: 350 böra i hithörande delar lämnas utan bifall.

C. Försvarsstaben.

De i propositionen föreslagna principerna för försvarsväsendets högsta ledning innebära, såsom i föregående avsnitt anförts, i vad rör det operativa planläggnings- och ledningsarbetet, att på försvarsstaben skall ankomma — utöver de för försvaret gemensamma frågorna — utfärdandet av samtliga grundläggande operativa bestämmelser för arméstridskrafterna, medan däremot samma stab i vad rör marin- och flygstridskrafterna endast skall ha att taga befattning med dessas uppgifter i stort. I övrigt skola vid försvarsstaben handläggas för försvarsväsendet gemensamma frågor rörande luftförsvar, kommunikationer, underrättelser, signaltjänst, press, film och personalvård.

Chefen för försvarsstaben skall enligt departementschefens förslag upptagas med arvode i alternativt lönegraden Ob 3 eller Ob 2, i sistnämnda fall med fyllnadsarvode av 1,895 kronor för år, eller det arvode som med beaktande av de nya pensionsreglementenas pensionsavdrag enligt nu gällande grunder utgår till cheferna för försvarsgrensstaberna.

Försvarsstaben skall enligt förslaget organiseras på följande avdelningar, nämligen armé-, marin-, flyg-, luftförsvars-, kvartermästar-, kommunikations-, utrikes-, inrikes-, signaltjänst-, press- och film-, personalvårds- och krigshistoriska avdelningarna, vartill kommer expedition med kommendantur. Till den sistnämnda föreslås skola från arméstaben överflyttas viss för militärstabsbyggnaden avsedd förvaltningspersonal.

Enligt departementschefens förslag skall vidare till försvarsstaben överföras arméstabens nuvarande kassaförvaltning. Det till försvarsstaben anslutna fotografiska centrallaboratoriet föreslås ombildat till en fotoanstalt under en militär chef på försvarsstabens stat i lönegraden Oa 4 eller Oa 3, varvid den nuvarande föreståndaren för centrallaboratoriet förutsättes skola överföras på övergångsstat. Till försvarstaben skall enligt förslaget även anknytas krigsarkivet såsom arkivorgan för samtliga försvarsgrenar; en översyn av personalbehovet vid arkivet förutsättes i samband därmed skola företagas. Slutligen föreslås även försvarsväsendets radioanstalt vara anknuten till försvarsstaben.

På grund av det stora antalet avdelningar m. m. har det för att avlasta chefen för försvarsstaben från detaljarbete ansetts erforderligt att organisatoriskt möjliggöra ett sammanförande enligt sagda chefs bestämmande av vissa avdelningar till sektioner. Enligt departementschefens förslag skola sålunda vid försvarsstaben finnas 2 sektionschefer, överstar (kommendörer) på försvarsstabens stat i lönegraden Oa 6, varjämte viss personal beräknats till förfogande för chefen för försvarsstaben och sektionscheferna, avsedd bland annat för att säkerställa ett kontinuerligt samband med försvarsgrensledningarna och förvaltningarna.

Den i föregående avsnitt omnämnda överbefälhavarens stab har i propositionen ansetts kunna begränsas till att omfatta en regementsofficer på försvarsstabens stat och en kapten ur någon av försvarsgrenarna samt ett juridiskt biträde, jämväl avsett för chefen för försvarsstaben.

Den vid försvarsstaben tjänstgörande aktiva militära personalen utgöres enligt förslaget av dels generalstabsofficerare, dels officerare på försvarsstabens stat, dels generalstabsaspiranter, som för egen utbildning kommenderas till tjänstgöring vid staben, dels slutligen ur de olika försvarsgrenarna kommenderade officerare. Såsom avdelningschefer ha beräknats regementsofficerare på försvarsstabens stat eller ur de olika försvarsgrenarna, dock med undantag för avdelningschefen vid krigshistoriska avdelningen, vilken förutsatts vara pensionerad regementsofficer med arvode enligt löneklass Oa 14. Det beräknade behovet av militär personal vid försvarsstaben framgår av en å sid. 146 i propositionen intagen tablå.

I propositionen har med avseende på försvarsstabens personalorganisation vidare föreslagits, att till försvarsstabens stat skola överföras dels militärassistenterna vid vissa civila verk och myndigheter (järnvägarna, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, rikets allmänna kartverk, luftskyddsinspektionen, telegrafverkets distrikt), dels militär-, marin- och flygattachéerna, vilka under beteckningen försvarsattachéer borde redovisas vid försvarsstaben till ett antal av 14 med en beräknad fördelning av 6 ur armén, 4 ur marinen och 4 ur flygvapnet. För att möjliggöra största frihet vid valet av attachéer ha samtliga ifrågavarande beställningar föreslagits uppförda i de alternativa lönegraderna Oa 6, Oa 5 eller Oa 4 med avlöningen utgående i form av arvode. Särskilda beställningar för biträdande försvarsattachéer ha icke upptagits, utan för tjänstgöring i dessa befattningar hava — i likhet med vad för närvarande är fallet — beräknats officerare å vederbörliga truppförbands (motsvarande) stater.

Den civila ordinarie personalen vid försvarsstaben har i propositionen beräknats till — förutom den å övergångsstat uppförde föreståndaren för fotografiska centrallaboratoriet i lönegrad A 30 — 2 detaljchefer å personalvårdsavdelningen (C 2), 1 förste expeditionsvakt (A 7), 1 kanslibiträde (A 7), 1 expeditionsvakt (A 5), 8 kontorsbiträden (A 4), 1 telefonist (A 4), 1 maskinist (A 12) samt en eldare av 1. klassen (A 7). Härtill kommer ett antal extra ordinarie befattningshavare.

För kompaniofficerare, som tjänstgöra vid försvarsstaben, ha beräknats 28 arvoden av 600 kronor, varvid departementschefen dock anmärkt, att det kunde ifrågasättas huruvida dessa arvoden borde framdeles bibehållas; frågan härom borde upptagas till prövning vid den utredning rörande vissa arvoden inom försvarsväsendet, som i annat sammanhang omnämnts.

Departementschefen har anfört, att han utginge från att försvarsstabens organisation på olika avdelningar icke borde i detta sammanhang definitivt bindas. I försvarsstabens inre organisation borde sådana jämkningar framdeles kunna av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts beprövande, av chefen

för försvarsstaben utan riksdagens hörande vidtagas, som erfarenheten visar vara nödvändiga och som kunna genomföras utan personalförstärkning. I anslutning till ett uttalande i ärendet av överbefälhavaren har departementschefen vidare framhållit, att han förväntade att, sedan normala fredsförhållanden inträtt, alla möjligheter till reducering av försvarsstabens personalorganisation beaktades vid chefens för försvarsstaben överväganden rörande stabens inre organisation.

Försvarsstabens avlöningsanslag har i propositionen beräknats till omkring 2,600,000 kronor, varvid förutsatts, att jämväl radioanstaltens lönekostnader skola därav bestridas. Försvarsstabens omkostnads- m. fl. anslag ha upptagits till i runt tal 250,000 kronor, vartill komma medel för bestridande av omkostnader vid radioanstalten, vilka bland annat med hänsyn till fortgående materielanskaffningar ansetts icke kunna beräknas till lägre genomsnittligt belopp än 330,000 kronor. De sammanlagda kostnaderna för försvarsstaben med radioanstalten komma sålunda enligt propositionen att uppgå till, för år räknat, i runt tal 3,180,000 kronor.

Såsom i föregående avsnitt anförts har i motionen II: 350 av herrar *Thorell* och *Wiberg* hemställts, att riksdagen måtte uttala sig för en lösning av frågan om försvarets högsta ledning efter andra riktlinjer än de i propositionen föreslagna och, som en konsekvens därav, att riksdagen måtte besluta en sådan utformning av försvarsstabens och arméstabens organisation och personalstater, att försvarsstabens operations- och kommunikationsavdelningar till väsentlig del förläggas inom arméstaben, samt i övrigt besluta de förändringar i dessa staber, som betingas av i propositionen angivna riktlinjer.

Liknande förslag har, såsom även tidigare nämnts, framställts av herr *Andersson* i Södergård *m. fl.*, vilka i motionen II: 348 föreslagit, att riksdagen beträffande det operativa krigsförberedelsearbetet för arméstridskrafterna beslutar den ändringen i Kungl. Maj:ts förslag, att detsamma kommer att anförtros arméledningen i stället för försvarsstaben och att riksdagen i anslutning härtill beslutar den ändrade organisation beträffande försvars- och arméstaberna, som betingas därav.

Herrar *Mannerskantz* och *von Horn* ha i motionen I: 240 och herr *Wiberg* i likalydande motionen II: 316 hemställt, att riksdagen måtte besluta dels att den ene av sektionscheferna i försvarsstaben placeras i lönegraden Oa 6, Ob 1 eller Ob 2, dels att fyra detaljchefsbefattningar vid utrikes- och inrikesavdelningarna upptagas å försvarsstabens stat i lönegraden Oa 4 eller Oa 3.

Utskottet. I det föregående har utskottet ansett sig böra i nuvarande läge lämna sin anslutning till det förslag till lösning i princip av frågan om försvarsväsendets högsta ledning som propositionen innehåller. Vid sådant förhållande anser sig utskottet jämväl böra i princip tillstyrka den i propositionen föreslagna organisationen av försvarsstaben med anslutna institutioner. Utskottet har

sålunda intet att erinra mot den föreslagna indelningen av försvarsstaben i avdelningar och ej heller mot vad departementschefen i anslutning därtill anfört. Dock anser utskottet, såsom i det föregående anförts, att i personalvårdsavdelningen skall ingå en underavdelning för själavårdens ledning med fältprosten som chef, därvid fältprosten bör äga uppbära ett årligt arvode för detta arbete av 600 kronor.

I likhet med departementschefen finner utskottet det lämpligt, att arméstabens kassaförvaltning överföres till försvarsstaben och att till nämnda stab anslutes en fotoanstalt på sätt i propositionen föreslagits. Det synes utskottet likaledes rationellt, att krigsarkivet anknytes till försvarsstaben och blir arkivmyndighet för samtliga under försvarsdepartementet lydande myndigheter m. fl. samt arkivdepå för därtill hörande handlingar. Såsom departementschefen framhållit synes i samband därmed en reglering av krigsarkivets personalorganisation påkallad. Försvarsväsendets radioanstalt synes även böra såsom föreslagits fortfarande ansluta till försvarsstaben.

Vidkommande personalorganisationen vid försvarsstaben kan utskottet i huvudsak biträda vad i propositionen föreslagits. Mot det för försvarsstaben beräknade personalbehovet och de föreslagna lönegradsplaceringarna har utskottet intet att erinra, men vill i likhet med departementschefen understryka vikten av att alla möjligheter bliva tillvaratagna att, sedan normala fredsförhållanden inträtt, reducera organisationen. Överförandet till försvarsstabens stat av militärassistenter och försvarsattachéer finner utskottet lämpligt. I syfte att undvika olägenheterna med successionsförordnanden vill utskottet förorda, att chefen för försvarsstaben samt försvarsattachéerna, vilka i propositionen föreslagits skola från försvarsstabens avlöningsanslag åtnjuta arvoden i angivna lönegrader, i stället uppföras med lön i samma lönegrader på försvarsstabens stat. De i motionerna I: 240 och II: 316 yrkade ändringarna i personalorganisationen har utskottet icke funnit sig böra tillstyrka.

D. Förvaltningsorganisationen.

Departementschefen har anfört, att 1941 års militära förvaltningsutredning inom kort beräknades komma att framlägga förslag till ändrad organisation av den militära förvaltningsapparaten. I vad mån förslaget vore ägnat att läggas till grund för ett blivande beslut i denna omfattande och svårbedömbara fråga kunde först efter ärendets remissbehandling bedömas. Det syntes icke vara möjligt att förrän tidigast i början av år 1943 underställa riksdagen förslag i ämnet. Departementschefen ville därför endast understryka, att en omorganisation av den militära förvaltningen komme att påverka statberäkningarna. Särskilt komme detta naturligen att bliva fallet beträffande de militära och civilmilitära specialkårer, till vilka en stor del av den i de centrala militära förvaltningsorganen tjänstgörande personalen hörde. Vid nu angivna förhållanden måste i rådande läge viss återhållsamhet iakttagas vid

bedömandet av dessa kårers i förevarande sammanhang anmälda personalbehov.

Utskottet. Utskottet finner ej anledning till uttalande i anledning av vad departementschefen sålunda anfört.

Avd. V. Arméns organisation.

I. Krigsorganisationen.

Det i propositionen framlagda förslaget till krigsorganisation för armén syftar till att — med tillvaratagande av erfarenheterna från det pågående kriget och från beredskapstiden — i avsevärd grad öka krigsorganisationens kvalitet med särskilt beaktande av de specifikt svenska förhållandena och att förläna organisationen en sådan elasticitet, att möjlighet finnes att utan alltför stora rubbningar tillgodose utvecklingens krav.

De föreslagna kvalitativa förbättringarna hänföra sig såväl till beväpningen och utrustningen i övrigt som till förbandens organisation. Enligt förslaget skall antalet operativa enheter utökas, delvis genom att ett antal fördelningar uppdelas i mindre operativa enheter, brigader. De operativa förbanden skola utgöras av fördelningar, jägarbrigader, pansarbrigader, motorbrigader och cykelbrigader. Kust- och gränsförbanden skola förstärkas med värnpliktiga ur yngre årsklasser och erhålla förbättrad vapenutrustning. Kårförbanden och de territoriella förbanden skola utbyggas, särskilt med avseende på kårartilleri, pansarvärn och luftvärn.

Departementschefen har förutsatt, att de militära myndigheterna vid det fortsatta utformandet av krigsorganisationen skola äga att i det framlagda förslaget vidtaga de förändringar, till vilka fortsatta överväganden och försök ävensom senare krigserfarenheter kunna giva anledning, dock utan överskridande av den ram i fråga om personal, hästar och fordon m. m., som uppdragits i organisationsförslaget.

I anledning av vissa av överbefälhavaren framställda förslag, syftande till en längre gående utökning och förstärkning av arméns krigsorganisation än som i propositionen förutsatts, har departementschefen uttalat, att han icke kunde av kostnadsskäl biträda dessa förslag. Av överbefälhavaren förordade åtgärder, som innebure en ökning av organisationen på bekostnad av materielreserverna, kunde icke förordas av departementschefen, vilken i detta hänseende delade den uppfattning, åt vilken 1942 års försvarsberedning givit uttryck.

Utskottet. Såsom redan inledningsvis anmärkts, hava motionsvis framförts vissa förslag rörande utökning och förstärkning av arméns organisation utöver vad av departementschefen föreslagits. De i motionerna framlagda förslagen komma att närmare behandlas i samband med de avsnitt av arméns fredsorganisation,

som därav beröras. Enär utskottet, enligt vad i andra sammanhang anföres, icke för närvarande kan förorda någon ytterligare utökning av arméorganisationen, finner sig utskottet kunna biträda vad departementschefen under förevarande avsnitt anfört.

II. Fredsorganisationen.

A. Arméns ledande organ.

1. Arméstaben och arméinspektionen.

a. Allmänna synpunkter.

Departementschefen har, med instämmande i vad försvarsutredningen därutinnan anfört, föreslagit, att de stabsorgan som biträda chefen för armén vid handläggningen av på denne ankommande ärenden — för närvarande arméstaben jämte ett flertal direkt under chefen för armén lydande inspektionsmyndigheter — skola uppdelas på två sidoordnade organ, nämligen *arméstaben* och *arméinspektionen*. Till den sistnämnda skulle från nuvarande arméstaben överföras dennas utbildningsavdelning, varjämte samtliga truppslagsinspektioner och flertalet tjänstegrensinspektioner skulle inordnas i arméinspektionen såsom avdelningar. Arméstaben skulle även i övrigt undergå viss omorganisation, varjämte den centrala värnpliktsbyrån skulle anknytas till densamma.

Vid arméstaben med centrala värnpliktsbyrån avses skola handläggas organisations-, utrustnings-, personal- och värnpliktsärenden, medan på arméinspektionen skola ankomma huvudsakligen utbildningsärenden.

I fråga om såväl arméstaben som arméinspektionen har departementschefen förutsatt, att Kungl. Maj:t och — vad detaljändringar beträffar — chefen för armén skola äga vidtaga de jämkningar i organisationen och personalens disposition, som på grund av vunna erfarenheter kunna visa sig erforderliga. En given förutsättning är dock, enligt vad departementschefen framhållit, att icke utan riksdagens hörande sådana ändringar vidtagas, som medföra ökning av det sammanlagda antal beställningar eller befattningar, som avsetts för arméstaben respektive arméinspektionen.

Såsom tidigare anförts ha i motionerna II: 348 av herr Andersson i Södergård m. fl. och II: 350 av herrar Thorell och Wiberg framställts förslag innebärande dels att det operativa krigsförberedelsearbetet för arméstridskrafterna skulle förläggas till arméledningen i stället för till försvarsstaben, dels såsom en följd därav bland annat vissa ändringar av den i propositionen föreslagna organisationen av arméstaben.

Utskottet.

I det föregående har utskottet ansett sig böra lämna sin anslutning till det i propositionen framlagda förslaget rörande principerna för försvarsväsendets

högsta ledning. Under sådana förhållanden har utskottet icke heller någon principiell erinran att framställa mot vad i propositionen föreslagits beträffande utformningen av arméns ledande organ.

b. Arméstaben med centrala värnpliktsbyrån.

I propositionen föreslås den nuvarande arméstaben omorganiserad så till vida att vissa avdelningar m. m. utbrytas och överföras till andra stabsorgan, medan i stället nya tillkomma. Sålunda föreslås den nuvarande utbildningsavdelningen skola överföras till arméinspektionen samt kassaförvaltningen och krigsarkivet till försvarsstaben. I gengäld föreslås arméstaben skola utökas med en särskild utrustningsavdelning för handläggning av de numera mycket omfattande utrustningsärendena, varjämte centrala värnpliktsbyrån som nämnts förutsättes skola anknytas till arméstaben.

Efter här nämnda förändringar förutsättes arméstaben organiserad på en organisationsavdelning, en utrustningsavdelning, en personalavdelning och en expedition. Härtill komma — förutom centrala värnpliktsbyrån — liksom för närvarande ett bibliotek samt en stamhästgrupp och ett stall. Beträffande centrala värnpliktsbyrån har departementschefen emellertid uttalat, att erfarenheterna kunde tänkas komma att utvisa, att byrån framdeles borde givas en i förhållande till arméstaben mera självständig ställning.

Chefen för arméstaben skall enligt departementschefens förslag liksom för närvarande hänföras till lönegraden Ob 2 med fyllnadsarvode till lönegraden Ob 3. Vid arméstaben skall vidare enligt förslaget finnas en souschef, överste vid generalstabskåren i lönegraden Oa 6.

Det beräknade behovet av militär personal vid arméstaben med centrala värnpliktsbyrån framgår av en å sid. 163 i propositionen intagen tablå.

Såsom tidigare anförts under avsnittet Försvarsstaben har departementschefen förordat, att de på personalförteckningen för arméstaben för närvarande redovisade militärattachéerna och officerarna i järnvägstjänst skola överföras till försvarsstaben. På arméstabens personalförteckning föreslås däremot skola upptagas sammanlagt 20 kompaniofficersbeställningar för officerare ur armén, vilka för längre tid kommenderas till flygvapnet såsom sambandsofficerare vid flygstaben och eskaderstaberna eller såsom lärare eller elever vid utbildning i arméspaningstjänst.

Utskottet. Departementschefens förslag rörande arméstabens organisation är utformat i enlighet med de grunder för försvarsväsendets högsta ledning, som utskottet i det föregående biträtt, och synes innebära en godtagbar lösning av förevarande organisationsproblem. Utskottet har därför intet att erinra mot vad departementschefen under förevarande avsnitt anfört.

c. Arméinspektionen.

Departementschefen har uttalat, att han funne försvarsutredningens förslag om inrättande av en arméinspektion lämpligt och ägnat att skänka en-

hetlighet och effektivitet åt den högsta ledningen av utbildningsarbetet vid armén.

Enligt departementschefens förslag skall arméinspektionen stå under chefskap av en arméinspektör i lönegraden Ob 3 samt organiseras på en centralavdelning under en regementsofficer vid generalstabskåren som avdelningschef, ett antal truppslagsavdelningar, envar under chefskap av en truppslagsinspektör, en underhållssektion under en inspektör för underhållstrupperna samt en expedition.

Arméinspektören skall enligt departementschefens förslag jämväl övertaga den chefen för arméstaben nu påvilande uppgiften att vara inspektör för arméns fasta undervisningsverk.

Truppslagsinspektörerna och underhållsinspektören föreslås skola upptagas på arméinspektionens stat i lönegraden Ob 2.

Centralavdelningen, som förutsättes bildad genom överflyttning till arméinspektionen av nuvarande arméstabens utbildningsavdelning, avses till främjande av enhetligheten inom arméns utbildningsverksamhet fungera som arméinspektörens stabsorgan.

Truppslagsinspektörerna och truppslagsavdelningarna äro enligt förslaget till antalet sex, nämligen:

inspektören för infanteriet och kavalleriet med infanteri- och kavalleriavdelning,
inspektören för pansartrupperna med pansaravdelning,
inspektören för artilleriet med artilleriavdelning,
inspektören för luftvärnet med luftvärnsavdelning,
inspektören för ingenjörtrupperna med ingenjöravdelning samt
inspektören för signaltrupperna med signalavdelning.

Departementschefen har i anslutning till förslaget om inrättande av en gemensam inspektör för infanteriet och kavalleriet uttalat, att det icke syntes påkallat att inrätta en särskild befattning som inspektör för sistnämnda truppslag, enär infanteriets och kavalleriets utbildningsfrågor vore i stor utsträckning gemensamma. Sekundchefen för Livregementet till häst borde inom arméinspektionen biträda vid inspektionen av rid- och körutbildningen samt remontutbildningen vid armén.

Underhållssektionen skall enligt departementschefens förslag omfatta fem avdelningar, nämligen en träng-, en tyg-, en intendentur-, en sjukvårds- och en veterinäravdelning. Avdelningschefen vid förstnämnda avdelning föreslås skola uppföras på trängens stat såsom överste i lönegrad Oa 6 och tillika vara chef för trängens officers- och underofficerskårer samt i tjänsteställningsavseende överordnad trängkårcheferna. Befattningarna såsom avdelningschefer vid tyg- och intendenturavdelningarna förutsättas skola i regel uppehållas av byråchefer vid arméförvaltningens tyg- respektive intendenturdepartement vid sidan av tjänsten vid departementet. Arméöverläkaren och överfältveterinären föreslås i egenskap av avdelningschefer vid sjukvårds- respektive veterinär-

avdelningarna skola stå under befäl av inspektören för underhållstrupperna, men i vissa för armén gemensamma frågor beträffande sjukvårds- och veterinärtjänsten, som icke beröra utbildning eller förvaltning, vara föredragande direkt inför chefen för armén. Departementschefen har förutsatt, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att, så länge den nuvarande sjukvårdsstyrelsen och sjukvårdsinspektionen bestå under generalfältläkarens chefskap, reglera dennes ställning i förhållande till chefen för armén och arméinspektören.

Med avseende på ett av försvarsutredningen framlagt förslag om inrättande av en inspektör och en avdelning inom arméinspektionen för det frivilliga försvaret, därvid i stället hemvärnschefen och hemvärnsstaben föreslagits skola utgå ur organisationen, har departementschefen uttalat, att förslaget i och för sig syntes innebära en rationell lösning av frågan om det frivilliga försvarets centrala ledning. Emellertid borde i avvaktan på 1941 års hemortsförsvarssakkunnigas förslag med ett slutgiltigt ställningstagande till denna fråga anstå och hemvärnschefen sålunda fortfarande lyda direkt under chefen för armén samt hemvärnsstaben upptagas till oförändrad omfattning. Frågor rörande den frivilliga befälsutbildningen m. m. borde tills vidare handläggas inom centralavdelningen.

Det beräknade behovet av militär personal vid arméinspektionen framgår av en å sid. 174 i propositionen intagen tablå.

I avvaktan på en slutgiltig lösning av frågan angående arméingenjörkårens rekrytering och organisation — vilken fråga såsom i det följande anföres (avsnittet Arméingenjörkåren) av departementschefen föreslagits skola hänskjutas till särskild utredning — har i propositionen förutsatts, att för tjänstgöring vid arméinspektionen skola kontraktsanställas av chefen för armén en motoringenjör och av generalfälttygmästaren en luftvärnsingenjör. Därjämte har föreslagits, att till arméinspektionen skola knytas en med psykologiska frågor förtrogen sakkunnig ävensom en civil pedagog med årsarvoden om respektive 1,000 kronor och 5,000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 241 av herr Bondeson m. fl. samt II: 345 av herr Nilsson i Steneberg m. fl. har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att inom arméinspektionen inrättas en särskild kavalleriavdelning under inspektören för kavalleriet, som tillika borde vara chef för remonteringsväsendet samt under arméinspektören jämväl biträdande inspektör för ridning, körutbildning m. m. vid armén. Denne inspektör borde hänföras till lönegrad Ob 2.

Herr Andersson i Södergård m. fl. ha i motionen II: 348 anfört, att truppslagsinspektörerna i arméinspektionen, såsom av 1942 års försvarsberedning och jämväl av chefen för andra arméfördelningen föreslagits, borde hänföras till lönegraden Ob 2 eller Ob 1. Det syntes vidare kunna ifrågasättas, huruvida en särskild överstebeställning å trängens stat behövde beräknas för arméinspektionens trängavdelning. Det borde enligt motionärernas mening vara tillräckligt om denna beställning hänfördes till lönegraden Oa 5; underhållsinspektören syntes kunna fungera som personalkårchef vid trängen på samma

sätt som inspektören för infanteriet och kavalleriet skall vara personalkårchef vid kavalleriet.

Herr Henriksson har i motionen II: 347 hemställt, att den i arméinspektionens trängavdelning ingående översten placeras i lönegrad Ob 1 samt att till dennes förfogande ställes, förutom den i propositionen föreslagna personalen — av personal på aktiv stat två kaptener — jämväl en regementsofficer vid trängen såsom stabschef.

Slutligen har herr von Friesen i motionen II: 340 föreslagit, att å arméinspektionens sjukvårdsavdelning skola upptagas — förutom föreslagna 1 arméöverläkare och 1 bataljonsläkare — 1 fältläkare och 1 regementsläkare i stället för föreslagna 2 regementsläkare.

Utskottet biträder vad i propositionen föreslagits rörande arméinspektionens organisation med den avvikelsen, att utskottet, i likhet med vad därom yrkats i motionen II: 348, finner det lämpligt, att truppslagsinspektörerna i personalförteckningen uppföras i lönegraden Ob 2 eller Ob 1. Utskottet anser nämligen i likhet med chefen för andra arméfördelningen och 1942 års försvarsberedning, att därigenom vinnes en vidgad rekryteringsbas med ökade möjligheter att besätta inspektörsbeställningarna med därtill lämpliga officerare. *Utskottet.*

Av det anförda framgår, att utskottet icke kan tillstyrka vare sig motionerna I: 241 samt II: 345 och 347 eller de i motionerna II: 340 och 348 framförda förslagen med avseende å organisationen av arméinspektionens sjukvårdsavdelning respektive trängavdelning.

2. Generalitetet och generalstabskåren.

I propositionen hava till *generalitetet* hänförts chefen för armén jämte samtliga föreslagna beställningshavare vid armén i lönegraden Ob 3, nämligen arméinspektören, 7 militärbefälhavare, generalfälttygmästaren och generalintendenten.

Departementschefen har föreslagit, att *generalstabskåren* skall utökas med 1 överstelöjtnantsbeställning och 10 kaptensbeställningar, av vilka överstelöjtnantsbeställningen och 6 kaptensbeställningar avses skola överföras från artilleristabskåren, som föreslås utgå ur organisationen, medan 4 kaptensbeställningar tillkomma. Ökningen betingas av organisationsförändringarna inom arméns ledande organ samt tillkomsten av den nya femte militärbefälsstaben. Det sammanlagda antalet generalstabsofficerare föreslås i propositionen till 1 överste, 6 överstelöjtnanter, 14 majorer och 48 kaptener.

Chefen för arméstaben föreslås liksom hittills tillika vara chef för generalstabskåren.

Beträffande generalitetet och generalstabskåren ansluter sig utskottet till departementschefens förslag. *Utskottet.*

B. Militärområden och högre truppförband m. m.

a. Territoriell indelning m. m.

Departementschefen har föreslagit, att landets militärterritoriella indelning skall ändras, så att fastlandet indelas i sex militärområden i stället för nuvarande fem. Gotland föreslås liksom för närvarande utgöra ett särskilt militärområde.

Beträffande gränsdragningen mellan militärområdena liksom rörande områdenas numrering torde det, enligt vad departementschefen framhållit, få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut. Emellertid syntes följande av försvarsutredningen föreslagna avgränsning väl avvägd, ehuru vissa justeringar kunde komma att visa sig erforderliga:

I. militärområdet motsvarande nuvarande I. arméfördelningen och omfattande nuvarande Södra militärområdet utom landstormsområde 22 b.

II. militärområdet motsvarande II. arméfördelningen och omfattande nuvarande Norra militärområdet minskat med Kopparbergs län och ökat med Älvkarleby, Lövsta och Tierps landsfiskalsdistrikt.

III. militärområdet motsvarande III. arméfördelningen och omfattande Hallands, Älvsborgs, Göteborgs och Bohus samt Skaraborgs län.

IV. militärområdet motsvarande IV. arméfördelningen och omfattande nuvarande Östra militärområdet minskat med Örebro län, Älvkarleby, Lövsta och Tierps landsfiskalsdistrikt och ökat med landstormsområde 22 b.

V. militärområdet omfattande Örebro, Värmlands och Kopparbergs län.

VI. militärområdet omfattande nuvarande Övre Norrlands militärområde.

VII. militärområdet omfattande Gotland.

Departementschefen har i propositionen utgått från den sålunda föreslagna numreringen av militärområdena.

Enligt departementschefens förslag skall varje militärområde lyda under en militärbefälhavare i lönegraden Ob 3, till vilkens förfogande skall stå en militärbefälsstab, bildad genom sammanslagning av nuvarande arméfördelningsstab (motsvarande stab) och militärområdesstab. Militärbefälhavaren skall vara såväl territoriell befälhavare som chef för militärområdets trupper.

Utskottet. Erfarenheterna särskilt från beredskapstiden synas ha givit vid handen, att den nuvarande organisationen med skilda arméfördelnings- och militärområdesstaber icke är ändamålsenlig, och utskottet biträder därför det av departementschefen förordade förslaget om dessa stabers sammanslagning till ett gemensamt stabsorgan, militärbefälsstab, med en militärbefälhavare såsom chef. Utskottet har icke heller något att erinra mot vad departementschefen anfört rörande rikets indelning i militärområden.

b. Militärbefälsstaberna m. m.

Såsom i föregående avsnitt anförts, har departementschefen föreslagit, att nuvarande arméfördelnings- och militärområdesstaber skola sammanslås till gemensamma stabsorgan, militärbefälsstaber, under ledning av generalspersoner såsom militärbefälhavare.

Flertalet militärbefälsstaber skola enligt departementschefens förslag omfatta — förutom militärbefälhavaren — följande aktiva militära personal, nämligen 1 ställföreträdande militärbefälhavare i lönegraden Ob 2, 1 regementsofficer och 2 kaptener vid generalstabskåren, 1 regementsofficer i lönegrad Oa 5 eller Oa 4 på militärbefälsstabens stat, 3 adjutanter samt tjänstegrenschefer m. fl. för luftvärns-, signal-, tyg-, byggnadsförvaltnings-, intendentur-, sjukvårds- och veterinärtjänsten. Av tjänstegrenscheferna förutsättes flertalet liksom för närvarande skola upptagas på staterna för vederbörliga personalkårer. För handläggning av ärenden rörande hemortsförsvaret skall i militärbefälsstaben ingå en pensionerad regementschef eller förutvarande försvarsområdesbefälhavare.

I förhållande till nuvarande personalorganisation vid arméfördelnings- och militärområdesstaberna innebär den för militärbefälsstaberna föreslagna någon utökning, föranledd av att utvidgade uppgifter i fråga om operativt krigsförberedelsearbete m. m. avses skola påläggas nämnda staber. Av denna anledning ha för dessa bland annat beräknats 2 generalstabskaptener mot 1 vid nuvarande arméfördelningsstaber. Därjämte föreslås på arméstabens stat skola uppföras 2 stabsutbildade kaptener, avsedda att enligt chefens för armén bestämmande placeras till tjänstgöring vid militärbefälsstaber, där behov av personalförstärkning föreligger.

I avbidan på en avsedd utredning rörande tillgodoseende av försvarsväsendets behov av ingenjörspersonal (se härom under avsnittet Arméingenjörkåren) har departementschefen förutsatt, att behovet av ingenjörer vid militärbefälsstaberna liksom för närvarande skall tillgodoses genom tillfällig anställning.

Departementschefen har med avseende på militärbefälsstabernas personalbehov uttalat, att vad därom i propositionen anförts vore att uppfatta såsom en beräkningsgrund och icke som ett fastslående av organisationens detaljer. Beträffande de senare syntes det få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera taga ställning under den förutsättning, som i motsvarande hänseende angivits i fråga om arméstaben och arméinspektionen.

Förläggningsorterna för I.—IV. militärbefälsstaberna föreslås i propositionen bliva desamma som nuvarande förläggningsorter för motsvarande arméfördelningsstaber, nämligen respektive Kristianstad, Östersund, Skövde och Stockholm. VII. militärbefälsstaben förutsättes även bibehålla nuvarande förläggningsort, Visby. Den nya V. militärbefälsstaben skall enligt förslaget förläggas till Karlstad. I fråga om VI. militärbefälsstaben (nuvarande Övre Norrlands truppers stab), vilken av försvarsutredningen föreslagits skola förflyttas från Boden till Luleå, samtidigt som en särskild stab för kommendan-

ten i Bodens fästning skulle upprättas, har departementschefen uttalat, att de skäl som anförts till stöd för detta förslag icke syntes övertygande motivera en så kostnadskrävande omflyttningsåtgärd. En av chefen för armén i frågan igångsatt utredning borde avvaktas, innan ståndpunkt toges till hela frågan angående befälsförhållandena i Övre Norrland.

Herr Åqvist har i motionen II: 330 anhållit, att riksdagen ville uttala sig för att till Örebro förlägga V. militärbefälsstaben.

I motionen II: 341 har herr von Friesen hemställt, att riksdagen måtte förorda, att vid militärbefälsstaberna skall till vederbörande fältläkares förfogande ställas en med armésjukvård förtrogen befattningshavare i arvodestjänst, förslagsvis en pensionerad underofficer.

Utskottet. Utskottet har intet att erinra mot vad departementschefen anfört under förevarande avsnitt och avstyrker sålunda motionen II: 341 ävensom motionen II: 330, i vad denna avser förläggning av V. militärbefälsstaben.

I ett senare sammanhang (avsnittet Fälttygkåren) kommer utskottet att upptaga till behandling ett av herr Lundberg i Hälsingborg i motionen II: 326, i samband med däri framförda förslag om utökad personalstat för fälttygkåren, framställt yrkande, att staten för varje militärbefälsstab skall minskas med 1 majorsbeställning, vilken i stället skulle uppföras på fälttygkåren.

C. Försvarsområden.

I syfte att giva hemortsförsvaret en effektivare organisation och öka dess krigsberedskap föreslås i propositionen, att rikets fastland skall permanent indelas i försvarsområden och att försvarsområdesbefälhavare skola tillsättas och försvarsområdesstaber organiseras redan i fred. På Gotland har försvarsområdesindelning i fredstid icke ansetts erforderlig.

Departementschefen har funnit ett av försvarsutredningen framlagt förslag om indelning av fastlandet i 31 lantmilitära och 4 marina försvarsområden i allt väsentligt lämpligt men förutsatt, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av vederbörande militärmyndigheter fatta slutligt beslut därom liksom att meddela föreskrifter rörande försvarsområdesbefälhavarnas uppgifter. I enlighet med försvarsutredningens förslag har i propositionen förutsatts, att i vissa fall två angränsande försvarsområden skola sammanföras under gemensam förvaltning av en försvarsområdesstab. Med hänsyn härtill har antalet staber kunnat begränsas till 24 försvarsområdesstaber och 2 infanteribefälhavarstaber, de sistnämnda för marina försvarsområden.

Enligt den av departementschefen föreslagna personalorganisationen för försvarsområdesstaberna kommer personalen vid en försvarsområdesstab att i huvudsak utgöras av — förutom försvarsområdesbefälhavaren (pensionerad regementsofficer med arvode i löneklass Oa 14) — 1 stabschef (aktiv kapten

eller ryttmästare ur infanteriet eller kavalleriet), 1 hemvärnsofficer och 1 hemvärnsunderofficer (pensionerade), 1 luftvärnsofficer (kompaniofficer vid luftvärnet), 1 tygofficer (pensionerad) och 1 förvaltare (på fälttygkårens stat, lönegrad UO 3), viss övrig tygförvaltningspersonal, 1 intendent (pensionerad officer) jämte viss övrig intendenturpersonal, expeditionspersonal ävensom viss förrådspersonal m. m. stationerad utom försvarsområdets huvudort. Enär stabschefer ansetts böra beräknas för samtliga försvarsområden, ha för de för två försvarsområden gemensamma staberna avsetts 2 stabschefer.

Departementschefen har förutsatt, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att, om så erfordras, vidtaga provisoriska åtgärder för tillgodoseende av ytterligare personalbehov under själva uppsättningsperioden.

Behovet av lokalutrymmen för försvarsområdesstaberna har departementschefen ansett böra i görligaste mån tillgodoses genom förhyrning, i den mån statsverket icke disponerar lämpliga lokaler.

Utbyggnaden av försvarsområdesorganisationen har ansetts om möjligt böra påbörjas redan under budgetåret 1942/43.

I de likalydande motionerna I: 242 av herr Ekströmer m. fl. och II: 318 av herrar Håstad och Lundberg i Hälsingborg har hemställts, att befattningarna som försvarsområdesbefälhavare i regel måtte besättas med avträdande regementschefer, vilka kunna förordnas därtill före pensionsålderns inträde — i syfte att en ständig föryngring på regementschefsposterna därigenom möjliggöres — och vilka i mån av lämplighet kunna få kvarstanna till uppnådda 65 år.

Utskottet.

Vad i propositionen anförts under förevarande avsnitt föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet kan sålunda icke tillstyrka motionerna I: 242 och II: 318. Det i dessa motioner uttalade önskemålet om en föryngring på regementschefsposterna torde delvis kunna nås därigenom, att befattningarna såsom sektionschefer vid militärbefälsstabernas hemortssektioner, för vilka avsetts arvoden motsvarande nettolön i lönegraden Ob 1, i vissa fall torde kunna besättas med regementschefer, som avgå med förtidspension.

Utskottet kommer att under avsnittet Kustartilleriet upptaga till behandling herr Lövgrens motion II: 320, i vilken i anslutning till vissa förslag om uppdelning av kustartilleriet på armén och flottan bland annat hemställts, att i stället för marindistrikt landets sjögräns skall uppdelas i kustförsvarsområden med kustförsvarskommendanter från armén.

D. Lägre truppförband m. m.

I. Allmänna grunder.

I propositionen har framhållits, att det för att utbildningsarbetet vid truppförbanden skulle kunna effektivt bedrivas och krigsförbanden sammanhållas i operationsdugliga enheter vore av största betydelse, att befälspersonal i

tillräcklig utsträckning stode till förfogande. Angelägenheten därav hade, såvitt kunde bedömas, beaktats av försvarsutredningen vid dess överväganden rörande befälskadrarnas storlek samtidigt som utredningen sökt i görligaste mån tillvarataga möjligheterna att nedbringa kostnaderna för personalorganisationen. Vissa militära myndigheter hade framhållit, att de behovssiffror, i vilka utredningens förslag utmynnat, måste betraktas som förhållandevis snävt tillmätta, men flertalet hade dock ansett sig kunna godtaga behovsberäkningarna. Departementschefen har för egen del hållit före, att utredningens förslag i princip borde kunna läggas till grund vid personalorganisationens utformning, men samtidigt framhållit, att de erfarenheter, som successivt vunnes rörande värnpliktsutbildningens bedrivande enligt de i den nya värnpliktslagen fastställda grunderna, kunde framdeles medföra behov av en förnyad omprövning av denna fråga. Med anledning av vissa från svenska underofficersförbundet och försvarsväsendets underbefälsförbund framförda, av 1942 års försvarsberedning biträdda förslag om ökning av antalet underofficerare och en motsvarande minskning av den fast anställda manskapskadern, allt i förhållande till försvarsutredningens förslag, har departementschefen uttalat, att han visserligen biträdde sistnämnda förslag men förutsatte, att frågan uppmärksammades vid den förnyade utredning rörande möjligheterna att tillgodose önskemålen om elasticitet i försvarsorganisationen, som enligt vad i annat sammanhang anförts borde företagas.

I likhet med 1942 års försvarsberedning har departementschefen funnit det nödvändigt att, innan 1941 års militära förvaltningsutrednings förslag ännu blivit prövat, iakttaga en viss försiktighet vid bedömningen av förslag om utökning av de personalkårer, vilka närmast ha förvaltningstjänsten om hand, nämligen fälttyg-, fortifikations- och intendenturkårerna.

Såsom tygofficer vid varje truppförband har departementschefen, i överensstämmelse med vad som för närvarande gäller, beräknat en kapten (ryttmästare) på vederbörligt truppförbands (truppslags) stat och såsom biträde åt denne en fanjunkare (styckjunkare), likaledes på truppförbandets (truppslagets) stat. Försvarsutredningen hade föreslagit, att nämnda personal skulle uppföras på fälttygkårens stat.

Beträffande stabs- och förvaltningsorganisationen vid de lägre truppförbanden har departementschefen givit sin anslutning till den strävan att ernå överensstämmelse mellan organisationen i krig och fred, som utmärkte ett å sid. 116 i försvarsutredningens betänkande framlagt förslag därutinnan. Departementschefen har ansett, att det visserligen borde i princip ankomma på truppförbandscheferna att bestämma enskildheterna i stabernas organisation men att Kungl. Maj:t efter erforderlig prövotid borde bestämma den slutliga organisationen.

För inskrivningscheferna vid samtliga infanteriregementen liksom vid Södermanlands och Skaraborgs pansarregementen ha i propositionen beräknats beställningar för överstelöjtnanter eller majorer, upptagna på staten

för vederbörligt infanteriregemente respektive på den gemensamma staten för pansartrupperna. Departementschefen har emellertid uttalat, att nämnda beställningar icke borde bindas till inskrivningscheferna utan att Kungl. Maj:t borde äga att såsom inskrivningschef förordna den av truppförbandets regementsofficerare, som befunnes därtill bäst lämpad. Genom denna anordning vunnes ökad frihet vid personvalet. I den mån pensionerad regementsofficer övergångsvis funnes böra förordnas såsom inskrivningschef, borde en aktiv regementsofficersbeställning vid regementet hållas vakant så länge sådant förordnande varade.

Såsom biträde åt regementsintendenten vid infanteri- och artilleriregementena har departementschefen i enlighet med försvarsutredningens förslag beräknat en aktiv kompaniofficer på vederbörligt truppförbands stat. Härigenom bleve, enligt vad i propositionen framhållits, samtidigt det ur krigsorganisatorisk synpunkt synnerligen viktiga behovet av ett tillräckligt antal officerare med erfarenhet och rutin i fråga om tjänst i kvartermästar- och intendentsbefattning tillgodosett.

De på staterna för de olika regementena för närvarande upptagna regementskassörerna (lönegrad UO 3) ha i propositionen föreslagits skola uppföras på gemensam stat vid intendenturkåren. Även för kårerna ha beräknats regementskassörer, vilka likaledes föreslagits skola upptagas på intendenturkårens stat såsom fanjunkare i lönegrad UO 2.

I anslutning till vad försvarsutredningen anfört har departementschefen föreslagit, att befattningarna såsom köksföreståndare och kasernunderofficerare skola bestridas av pensionerade underofficerare i arvodesbefattning.

Med hänsyn till tygtjänstens ökade omfattning har departementschefen i likhet med 1942 års försvarsberedning förordat en utökning av antalet pensionerade underofficerare i arvodesbefattning vid truppförbandens tygavdelningar (tygunderofficerare) till i regel 3 vid motoriserat regemente (pansarregemente), 2 vid annat regemente och 1 vid kår.

Såsom föredragande i personalvårdsärenden vid regementsstab (motsvarande stab) förutsättes i propositionen en yngre kompanichef (motsvarande chef) skola förordnas vid sidan av övrig tjänst.

I syfte att rationalisera och effektivisera sjukvårdsutbildningen har departementschefen föreslagit, att all fast anställd sjukvårdspersonal vid armén skall uppföras på staterna för trängen och trängkårerna.

I anledning av ett av 1942 års försvarsberedning framställt förslag om ändring av grunderna för befordran till kapten (ryttmästare) i sådan riktning, att icke anciennitet utan främst skicklighet och förtjänst bleve utslagsgivande vid sådan befordran, har departementschefen uttalat, att han icke vore beredd att i förevarande sammanhang närmare ingå på denna fråga. Med densamma vore förbundna vissa avvägningsproblem av delvis ömtålig natur, berörande bland annat personalens avlönings- och pensionsförhållanden.

I motionen II: 348 ha herr Andersson i Södergård m. fl. — i anslutning till

de under rubriken Personalstaternas konstruktion m. m. anförda synpunkterna rörande antalet officersbeställningar i de högre lönegraderna m. m. — anfört, att en underofficer borde beräknas för tjänstgöring vid truppförbandens kassaförvaltningar, och att det kunde ifrågasättas, om icke i samband därmed den vid vissa förband för tjänstgöring såsom biträde åt regementsintendenten beräknade officeren kunde utgå. — Motionärerna hölle före, att befattning såsom inskrivningschef borde tillsättas med beställningshavare, för vilken gällde en pensionsålder av 60 år, därest icke befattningen uppehölles av pensionerad officer i arvodesbefattning. — Det vore lämpligt att, på sätt 1942 års försvarsberedning föreslagit, låta trängen tillgodose behovet av sjukvårdspersonal jämväl vid flygvapnet.

I motionen II: 326 har herr Lundberg i Hälsingborg föreslagit, att å staten för varje regemente (kår) måtte beräknas en för tygförvaltningstjänsten avsedd förvaltare i lönegraden UO 3.

Av samma innebörd är den av herr Lindberg i Stockholm m. fl. väckta motionen II: 338, i vilken hemställts, att uppbördsmännen för tygmaterielen vid truppförbanden, i avvaktan på frågans vidare utveckling, tills vidare skola uppföras i lönegrad UO 3 med pensionering vid 60 års ålder.

Utskottet. Utskottet har i huvudsak intet att erinra emot vad som i propositionen anförts i denna del.

Vad beträffar den av departementschefen omnämnda frågan om ändring av de nuvarande grunderna för befordran inom kompaniofficersgraderna vill utskottet som sin åsikt uttala, att förevarande fråga synes vara av den vikt för tillvaratagande av de mest kvalificerade officerarnas arbetskraft, att densamma synes vara förtjänt av att göras till föremål för en särskild utredning.

I fråga om kasernvårdstjänsten har 1942 års försvarsberedning anfört, att denna tjänst enligt beredningens mening borde ordnas provisoriskt i enlighet med försvarsutredningens förslag i avvaktan på närmare utredning rörande den slutliga organisationen. Det syntes nämligen beredningen kunna ifrågasättas, huruvida icke särskild lokal byggnadsförvaltning borde inrättas för samtliga fastigheter i statens ägo på en och samma ort, antingen dessa fastigheter disponerades av militär eller civil myndighet. Antydda ordning hade upptagits till övervägande i annat sammanhang, och denna utrednings resultat borde avvaktas, innan slutlig ställning toges till förevarande spörsmål. Utan att därmed intaga någon ståndpunkt till den av försvarsberedningen antydda lösningen av byggnadsförvaltningsfrågan vill utskottet ansluta sig till förslaget att kasernvårdstjänsten ordnas provisoriskt i enlighet med försvarsutredningens förslag i avvaktan på den berörda utredningens resultat.

Det anförda innebär, att utskottet avstyrker *dels* motionen II: 338, *dels* motionen II: 326, i vad denna avser uppförande å staten för varje regemente (kår) av en för tygförvaltningstjänsten avsedd förvaltare i lönegraden UO 3, *dels ock* motionen II: 348, i vad denna avser frågorna om behovet av under-

officerare för tjänstgöring vid truppförbandens kassaförvaltningar, om biträden åt regementsintendenterna, om inskrivningschefer samt om tillgodoseende av flygvapnets behov av sjukvårdspersonal.

Vissa motionsvis framförda förslag rörande regementskassörsbefattningarna, rörande utökning av fortifikationskårens personal samt rörande ytterligare utökning av fälttygkårens personal kommer utskottet att upptaga till behandling under rubrikerna Intendenturkåren, Fortifikationskåren och Fälttygkåren.

2. Infanteriet.

Enligt propositionen förutsättas Skaraborgs regemente (I 9) och Södermanlands regemente (I 10) skola utbrytas ur infanteriet och ombildas till pansarregementen, ingående i de nyorganiserade pansartrupperna. Efter denna förändring föreslås infanteriet i fredstid organiserat på följande lägre truppförband:

I 1 Svea livgarde	Stockholm (Järvafältet)
I 2 Värmlands regemente	Karlstad
I 3 Livregementets grenadjärer	Örebro
I 4 Livgrenadjärregementet	Linköping
I 5 Jämtlands fältjägarregemente	Östersund
I 6 Norra skånska infanteriregementet	Kristianstad
I 7 Södra skånska infanteriregementet	Ystad och Revingehed
I 8 Upplands regemente	Uppsala
I 11 Kronobergs regemente	Växjö
I 12 Jönköpings-Kalmar regemente	Eksjö
I 13 Dalregementet	Falun
I 14 Hälsinge regemente	Gävle
I 15 Älvsborgs regemente	Borås
I 16 Hallands regemente	Halmstad
I 17 Bohusläns regemente	Uddevalla
I 18 Gotlands infanteriregemente	Visby (Visborgs slätt)
I 19 Norrbottens regemente (med en jägarbataljon i Kiruna)	Boden
I 20 Västerbottens regemente	Umeå
I 21 Västernorrlands regemente	Sollefteå

Härtill komma krigsskolans övningskompani och infanteriskjutskolans övningskompani.

Av infanteriregementena ha Svea livgarde, Värmlands regemente, Livgrenadjärregementet, Norra skånska infanteriregementet och Hallands regemente föreslagits organiserade såsom cykelinfanteriregementen. Gotlands infanteriregemente, som redan är organiserat såsom cykelregemente, förutsättes bibehålla denna organisation.

I samband med övergången till cykelinfanteriregemente föreslås Värmlands regemente utökat till samma omfattning som övriga infanteriregementen.

Fredsutbildningen i motoriserad infanteritjänst föreslås förlagd till Södra skånska infanteriregementet, vars av den ansvällande organisationen sedan en tid tillbaka nödvändiggjorda dubbelförläggning till Ystad och Revingehed förutsättes bliva bestående.

Norrbottens regementes skidlöparbataljon skall enligt departementschefens förslag ombildas till en jägarbataljon med permanent förläggning i Kiruna.

Något särskilt garnisonskompani skall enligt propositionen icke ingå i Stockholms garnison. Garnisonstjänsten förutsättes skola bestridas av samtliga till Stockholm (Järvafältet) förlagda truppförband.

I anslutning till försvarsutredningens förslag har departementschefen förordat inrättande av en gemensam officersaspirantskola för infanteriet och kavalleriet. Departementschefen har framhållit, att i fråga om förläggningsorten för skolan alternativa förslag framförts. Var skolan än förlades, måste ett nytt etablissement uppföras för densamma. Därest riksdagen intet hade att däremot erinra, syntes det böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att, sedan erforderlig utredning förebragts, i ärendet träffa avgörande.

De i propositionen föreslagna personalkadrarna för infanteriet, vilka närmare framgå av personalförteckningar, som tillhandahållits utskottet, innebära, enligt vad departementschefen framhållit, en utökning av den nuvarande fast anställda personalen vid ett normalinfanteriregemente med — förutom en överstelöjtnant eller major, främst avsedd såsom inskrivningschef — 5 kaptener, 1 löjtnant, 1 fanjunkare, 1 sergeant, 26 furirer, 2 korpraler samt 2 vicekorpraler och meniga. Ökningen sammanhängde med det större behovet av utbildningsbefäl i det nya, på utsträckt tjänstgöringstid för de värnpliktiga baserade utbildningssystemet. I fråga om officers- och underofficerspersonalen vore ökningen även betingad av personalbehovet vid den nya försvarsområdesorganisationen och för den frivilliga befälsutbildningen, vilket behov till avsevärd del avsåges skola fyllas genom kommenderingar ur infanteriets truppförband. I genomsnitt beräknades minst 3 officerare och 2 underofficerare per infanteriregemente ständigt vara kommenderade till sådan tjänstgöring.

I de likalydande motionerna I: 233 av herr Gränebo m. fl. samt II: 327 av herr Hansson i Rubbestad m. fl. har anförts, att det vid återgång till fredsförhållanden icke syntes uteslutet, att infanteritruppförbanden kunde organiseras på två bataljoner utan att krigsorganisationens krav därför behövde eftersättas. — Behovet av lufttrupp vore enligt motionärernas mening trängande. Givet vore emellertid, att man utan egen erfarenhet icke från början borde göra en svensk lufttransportorganisation alltför omfattande. Motionärerna ville tillsvidare endast föreslå en utredning angående omändring av en bataljon vid förslagsvis Livgrenadjärregementet till lufttrupp och i anslutning därtill organiserande inom flygvapnet av ett transportflygförband,

vilket tillika syntes kunna tjäna uppgiften att utföra underhållstransporter för arméns räkning.

Mot den i propositionen föreslagna fredsorganisationen av infanteriet har utskottet intet att erinra. Utskottet anser sig dock böra uttala en förväntan, att den utredning rörande organiserandet av lufttrupper, som enligt vad utskottet inhämtat igångsatts, snarast fullföljes. Med det anförda torde motionerna I: 233 och II: 327, i vad dessa avse utredning om uppsättande av lufttrupp och transportflygförband, vara besvarade. Utskottet avstyrker nämnda motioner, i vad desamma innebära förslag om organiserande av infanteritruppförbanden på allenast två bataljoner. *Utskottet.*

3. Kavalleriet.

Enligt propositionen förutsättes Skånska kavalleriregementet (K 2) skola utbrytas ur kavalleriet och ombildas till pansarregemente, ingående i de nyorganiserade pansartrupperna. Till pansartrupperna skola även överföras samtliga kavalleriregementens pansarbilskvadroner och i samband därmed delar av Livregementet till häst. Efter denna förändring föreslås kavalleriet i fredstid organiserat på följande lägre truppförband:

K 1 Livregementet till häst ..... Stockholm
K 3 Livregementets husarer ..... Skövde
K 4 Norrlands dragonregemente ..... Umeå

Vid samtliga tre kavalleriregementen förutsättes utbildning skola bedrivas i såväl ryttar- som cykeltjänst.

Livregementet till häst föreslås skola erhålla en i förhållande till de båda övriga kavalleriregementena något reducerad organisation. Regementet förutsättes icke, såsom tidigare planerats, skola utflyttas till Järvafältet utan bibehålla nuvarande förläggning. Sekundchefen för regementet föreslås, såsom tidigare anförts under avsnittet Arméinspektionen, skola inom arméinspektionen biträda vid inspektionen av rid- och körutbildningen samt remontutbildningen vid armén.

Såsom under avsnittet Infanteriet framhållits, har departementschefen föreslagit, att kavalleriets officersaspirantskola skall sammanslås med infanteriets.

Kavalleriregementenas officers- och underofficerskårer förutsättas i propositionen skola uppföras på en gemensam stat för kavalleriet med inspektören för infanteriet och kavalleriet såsom personalkårchef.

De i propositionen föreslagna personalkadrarna för kavalleriet, vilka närmare framgå av personalförteckningar, som tillhandahållits utskottet, innebära, enligt vad departementschefen framhållit, en minskning med 3 regementsofficerare, 5 ryttmästare, 25 löjtnanter, 5 fanjunkare, 10 sergeanter och 286 manskap. Minskningen är betingad av att ett av de nuvarande kavalleriregementena och delar av ett annat skulle överföras till pansartrupperna.

Utskottet. Utskottet biträder departementschefens förslag, att vissa delar av kavalleriets truppförband skola överföras till de nyorganiserade pansartrupperna och att utbildningen vid kavalleriregementena därefter skall avse allenast ryttar- och cykeltjänst. Vad som i propositionen i övrigt anförts rörande kavalleriet har icke heller föranlett erinran från utskottets sida. Utskottet vill emellertid framhålla som sin mening, att omorganisationen av Norrlands dragonregemente icke bör genomföras under nuvarande försvarsberedskap.

4. Pansartrupperna.

Departementschefen har föreslagit, att pansartrupperna skola organiseras såsom ett särskilt truppslag omfattande fyra pansarregementen. Av dessa avses två bildade genom omorganisation och utbrytning ur infanteriet av två infanteriregementen, Skaraborgs regemente och Södermanlands regemente. Ett tredje pansarregemente förutsättes på motsvarande sätt bildat genom omorganisation och utbrytning ur kavalleriet av Skånska kavalleriregementet. Slutligen avses delar av Livregementet till häst utbrytas och bilda stommen till det fjärde pansarregementet, som föreslås förlagt i det för Livregementet till häst planerade etablissementet på Järvafältet. Ett kompani av sistnämnda pansarregemente avses skola permanent förläggas till Gotland och underställas chefen för Gotlands infanteriregemente.

I överensstämmelse med det anförda föreslås i propositionen, att pansartrupperna i fredstid skola organiseras på följande lägre truppförband:

P 1 Göta pansarlivgarde (med ett till Gotlands infanteriregemente detacherat kompani)	Stockholm (Järvafältet)
P 2 Skånska pansarregementet	Hälsingborg
P 3 Södermanlands pansarregemente	Strängnäs
P 4 Skaraborgs pansarregemente	Skövde

Av ovannämnda pansarregementen föreslås de tre sistnämnda skola organiseras på tre bataljoner, medan Göta pansarlivgarde förutsättes skola erhålla en något reducerad organisation och omfatta endast två bataljoner.

I och med att pansartrupperna organiseras såsom ett särskilt truppslag föreslås detta truppslag skola övertaga all utbildning i stridsvagns-, pansarbil-, motoriserad pansarvärns- och pansarinfanteritjänst samt mobilisera samtliga i krigsorganisationen ingående pansarförband och motoriserade pansarvärnsförband. En följd härav blir bland annat, att kavalleriregementenas nuvarande pansarbilskvadroner utgå ur kavalleriet och deras materiel överföres till pansartrupperna.

Pansartruppernas officerare och underofficerare föreslås i propositionen skola uppföras på en för truppslaget gemensam stat.

Det i samband med truppslagets tillkomst och uppbyggnad erforderliga befälsbehovet förutsättes skola i huvudsak tillgodoses genom transport av lämplig personal från övriga truppslag, främst infanteriet och kavalleriet.

För framtiden avses däremot pansartrupperna skola självständigt rekrytera all befälspersonal.

De i propositionen föreslagna personalkadrarna för pansartrupperna framgå närmare av personalförteckningar, som tillhandahållits utskottet. Med anledning av vissa i remissyttranden över försvarsutredningens betänkande framförda förslag om utökning av manskapskadrarna utöver vad utredningen föreslagit har departementschefen, samtidigt som viss ökning av antalet furirer och korpraler förordats, uttalat, att man syntes kunna räkna med att pansartruppernas underbefälskadrar i större utsträckning än övriga truppslags borde kunna rekryteras med värnpliktiga, vilka efter fullgjord första tjänstgöring vunne fast anställning med treårig kontraktstid. På grund härav hade det ansetts möjligt att i avsevärd grad begränsa antalet vicekorpraler och volontärer.

Med anledning av att 1942 års försvarsberedning anfört vissa betänkligheter mot Skånska pansarregementets förläggning till Hälsingborg har departementschefen uttalat, att han väl insåge, att Hälsingborg icke vore någon idealisk förläggningsplats för ett pansarförband. Av ekonomiska skäl och då de militära myndigheterna icke rest invändningar mot försvarsutredningens förslag i denna del, ansåge sig departementschefen emellertid böra förorda bifall till detsamma. Självfallet borde emellertid sådana anordningar träffas, som ur de synpunkter, som legat till grund för försvarsberedningens inställning, kunde befinnas lämpliga.

Beträffande förläggningen av Göta pansarlivgarde har departementschefen — i anledning av att 1942 års försvarsberedning avstyrkt försvarsutredningens förslag om regementets förläggning till Järvafältet — framhållit, att en förläggning av ett av de nytillkommande pansarförbanden till Stockholm ökade möjligheterna till samövningar mellan pansarvapnet och andra truppslag samt att en sådan förläggning av de militära myndigheterna även i andra avseenden funnits innebära en tillfredsställande lösning. Göta pansarlivgarde borde därför förläggas till Stockholm i det för Livregementet till häst planerade kasernetablissementet på Järvafältet.

I de likalydande motionerna I: 233 av herr Gränebo m. fl. samt II: 327 av herr Hansson i Rubbestad m. fl. har, med instämmande i vad 1942 års försvarsberedning i denna fråga anfört, föreslagits, att pansarvapnet skall förstärkas med en pansarbataljon vid Göta pansarlivgarde.

Även herr Andersson i Södergård m. fl. ha i motionen II: 348 föreslagit, att vid Göta pansarlivgarde skall utöver Kungl. Maj:ts förslag tillkomma en tredje pansarbataljon.

Utskottet.

Utskottet, som anser det vara av största vikt, att vårt försvar tillföres ett pansarvapen med stor slagkraft och rörlighet, biträder det i propositionen framlagda förslaget om pansartruppernas organiserande som ett särskilt truppslag, omfattande i fredstid fyra pansarregementen.

Utskottet har redan inledningsvis anfört, att utskottet icke för närvarande

kan tillstyrka en utökning av pansarvapnet utöver vad i propositionen föreslagits. Motionerna I: 233 samt II: 327 och 348 avstyrkas alltså av utskottet i förevarande delar.

Till frågan om förläggningsplats för Göta pansarlivgarde anser sig utskottet icke böra i förevarande sammanhang taga ställning, utan kommer utskottet att upptaga nämnda fråga till prövning i samband med behandlingen av den till utskottet hänvisade propositionen nr 309 angående Göta pansarlivgardes förläggning å Järvafältet.

I fråga om den föreslagna förläggningen av Skånska pansarregementet finner sig utskottet böra uttala vissa betänkligheter, i det att utskottet av skäl, som anförts av 1942 års försvarsberedning och som i viss mån av departementschefen erkänts såsom riktiga, finner det förenat med avgjorda olägenheter att förlägga nämnda pansarregemente i dess helhet till Hälsingborg. Utan att uttala någon bestämd mening angående regementets förläggning förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t tager frågan under förnyat övervägande, innan åtgärder vidtagas, som definitivt binda hela Skånska pansarregementet till Hälsingborg.

Utskottet vill slutligen understryka vikten av att pansartruppernas behov av personal för materielvården på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodoses.

I övrigt har utskottet intet att erinra emot Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

5. Artilleriet.

Enligt propositionen nr 210 avses artilleriet skola *dels* minskas genom utbrytning av samtliga luftvärnsartilleriförband, vilka föreslås sammanförda till ett särskilt truppslag, luftvärnet, *dels* ökas genom uppsättande av ett nytt kårartilleriregemente, erforderligt på grund av kårartilleriets utökning i krigsorganisationen.

Med avseende på förläggningsort för det nya kårartilleriregementet har departementschefen i nämnda proposition uttalat, att utredning i denna fråga påginge, vars resultat beräknades kunna framläggas senare under riksdagen.

I propositionen nr 280 har Kungl. Maj:t sedermera föreslagit riksdagen att besluta, att det nya kårartilleriregementet skall förläggas till Kristinehamn. I propositionen har föreslagits, att regementet skall benämnas Bergslagens artilleriregemente.

Av de befintliga artilleriregementena har i propositionen nr 210 Wendes artilleriregemente föreslagits skola omorganiseras från anspänt till motoriserat regemente. I fråga om regementets förläggningsförhållanden har departementschefen framhållit, att detsamma ovedersägligen syntes vara i trängande behov av utökade och förbättrade lokaler. Mot ett av försvarsutredningen framfört förslag om förflyttning av regementet till Norra Åsum vore därför i princip intet att erinra.

I överensstämmelse med det anförda har i propositionerna nr 210 och 280 föreslagits, att artilleriet i fredstid skall organiseras på följande lägre truppförband:

A 1	Svea artilleriregemente	Stockholm (Järvafältet)
A 2	Göta artilleriregemente	Göteborg
A 3	Wendes artilleriregemente	Kristianstad (Norra Åsum)
A 4	Norrlands artilleriregemente	Östersund
A 5	Norrbottens artillerikår	Boden
A 6	Smålands artilleriregemente	Jönköping
A 7	Gotlands artillerikår	Visby
A 8	Bodens artilleriregemente	Boden
A 9	Bergslagens artilleriregemente	Kristinehamn

För artilleriskjutskolan förutsättes liksom hittills skola organiseras en övningsdivision med värnpliktiga från artilleriets truppförband och med befäl likaledes i huvudsak kommenderat från truppförbanden.

De i propositionen nr 210 föreslagna personalkadrarna för artilleriet, vilka närmare framgå av personalförteckningar, som tillhandahållits utskottet, innebära, enligt vad departementschefen framhållit, i vad avser den aktiva officers- och underofficerspersonalen vid ett normalartilleriregemente, utbyte av 2 löjtnantsbeställningar mot kaptensbeställningar samt ökning med 1 styckjunkarbeställning. Av manskapsbeställningarna uppflyttas 10 konstapelsbeställningar till furirsbeställningar, varjämte antalet beställningar för vicekorpraler och meniga minskas med 3.

I motionen I: 239 ha herr Nisser m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta, *att* tungt 15 cm kanonartilleri skall ingå i armén, *att* härför skall beviljas dels ett engångsanslag för materielanskaffning på 29,600,000 kronor, dels ett engångsanslag för förråds- och garagebyggnader på 285,000 kronor fördelade under femårsperioden, *att* vissa trossdelar vid två hästanspända artilleriregementen skola motoriseras, *att* härför skall beviljas ett engångsanslag på 1,200,000 kronor, *att* artilleriets fredsstater skola ökas med beställningar för 2 överstelöjtnanter eller majorer, 6 kaptener, 8 löjtnanter, 6 fänrikar, 6 styckjunkare, 5 sergeanter, 22 furirer och 14 konstaplar, *att* arméns anslag för truppförbandens övningar och för motor- och anspannsfordon m. m. skola ökas med tillhopa 400,000 kronor i förhållande till de i propositionen nr 210 angivna, *att* från kustartilleriet till armén skall överföras för 2,600,000 kronor ammunition till 15 cm kanoner samt *att* kostnaderna i övrigt för åtgärderna enligt ovan skola kompenseras genom besparingar främst i arméns engångsanslag för materiel och i byggnadsanslagen.

Herr Heiding och herr Svedman m. fl. ha i de likalydande motionerna I: 235 och II: 323 hemställt, att riksdagen måtte besluta, att för Gotlands artillerikår skall beräknas en personalkader, som i förhållande till det i propositionen nr 210 upptagna förslaget innebär ökning med 1 major, 1 styckjunkare och 2 sergeanter samt en minskning med 3 furirer och 4 konstaplar.

I motionen II: 330 har herr Åqvist anhållit, att riksdagen ville uttala sig för att till Örebro förlägga det nya kårartilleriregementet.

Slutligen har i de likalydande motionerna I: 259 av herrar Wistrand och

Ekman samt II: 366 av herr Petterson i Degerfors m. fl. hemställts, att riksdagen måtte besluta, att frågan om förläggningsort för det föreslagna nya kårartilleriregementet uppskjutes till dess uppkommen fråga om ett planerat skjutfälts förläggning blivit avgjord samt, därest ställningstagande omedelbart anses böra tagas till frågan om regementets förläggning, denna måtte bestämmas till Karlskoga.

Utskottet. Med den utökade omfattning som luftvärnsartilleriet, enligt vad i det följande angives, kommer att få i den blivande arméorganisationen, synes detsamma icke längre böra kvarbliva inom artilleriet. Utskottet biträder därför det i propositionen nr 210 framlagda förslaget om de nuvarande luftvärnsförbandens utbrytande ur artilleriet för bildande av ett särskilt truppslag, luftvärnet.

Utskottet har i det föregående biträtt i propositionen nr 210 framfört förslag om utökning av kårartilleriet i arméns krigsorganisation. Med hänsyn härtill finner utskottet, i enlighet med vad i nämnda proposition anförts, erforderligt, att ett nytt kårartilleriregemente uppsättes inom det nyskapade V. militärområdet. Utskottet tillstyrker, att det nya regementet, på sätt i propositionen nr 280 föreslagits, förlägges till Kristinehamn och benämnes Bergslagens artilleriregemente. Utskottet avstyrker sålunda motionerna I: 259 samt II: 330 och 366.

Vad i övrigt anförts i propositionen nr 210 rörande artilleriets fredsorganisation föranleder icke annan erinran från utskottets sida än att utskottet, i överensstämmelse med vad som yrkats i motionerna I: 235 och II: 323, förordar, att enär behovet av officerare och underofficerare vid Gotlands artillerikår i propositionen synes ha beräknats väl knappt, personalstaten för kåren i förhållande till departementschefens förslag ökas med beställningar för 1 major, 1 styckjunkare och 2 sergeanter samt minskas med beställningar för 3 furirer och 4 konstaplar.

Såsom redan inledningsvis anförts, har utskottet icke ansett sig kunna biträda det i motionen I: 239 framlagda förslaget om ytterligare utökning och förstärkning av artilleriet, men har utskottet förutsatt, att Kungl. Maj:t alltfort har sin uppmärksamhet riktad på frågan om de ytterligare förstärkningar av kårartilleriet som framdeles må finnas möjliga och lämpliga att genomföra.

6. Luftvärnet.

Departementschefen har såsom förut anmärkts föreslagit, att nuvarande tre luftvärnsregementen skola utbrytas ur artilleriet och sammanföras till ett särskilt truppslag, luftvärnet, i vilket därjämte de fyra sedan en tid tillbaka organiserade beredskapsdivisionerna ur luftvärnsartilleriet avses infogas såsom permanenta luftvärnskårer. Av Stockholms luftvärnsregemente föreslås ett batteri skola permanent förläggas till Gotland och underställas chefen för Gotlands artillerikår. Inom det nytillkommande V. militärområdet förutsättes en luftvärnsmobiliseringscentral bliva inrättad.

I överensstämmelse härmed föreslås i propositionen, att luftvärnet i fredstid skall organiseras på följande lägre truppförband:

Lv 1 Karlsborgs luftvärnsregemente (med en mobiliseringscentral) ..... Karlsborg
Lv 2 Östgöta luftvärnsregemente ..... Linköping
Lv 3 Stockholms luftvärnsregemente (med ett till Gotlands artillerikår detacherat luftvärnsbatteri) ..... Stockholm
Lv 4 Skånska luftvärnskåren ..... Malmö
Lv 5 Sundsvalls luftvärnskår ..... Sundsvall
Lv 6 Göteborgs luftvärnskår ..... Göteborg
Lv 7 Luleå luftvärnskår ..... Luleå

I fråga om Göteborgs luftvärnskår (Lv 6) har departementschefen — under erinran att försvarsutredningen alternativt ifrågasatt kårens förläggande till annan ort än Göteborg — förklarat sig dela den uppfattning som kommit till uttryck i länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län remissyttrande och sålunda föreslagit, att kåren förlägges till Göteborg eller dess omedelbara närhet.

I och med att luftvärnet organiseras såsom ett särskilt truppslag inom armén med ett luftvärnsbatteri permanent förlagt till Gotland föreslås luftvärnet på Gotland, utom det för kustartillerianläggningarna avsedda, skola överföras från marinen till armén.

För luftvärnet föreslås inrättad en luftvärnsskjutskola med förläggning till Väddö. Övningstrupp till skolan förutsättes skola utgå ur luftvärnsförbanden och lärare m. fl. beordras ur luftvärnet och dess truppförband.

I likhet med vad för närvarande är fallet beträffande luftvärnsartilleriet förutsättas luftvärnets officerare och underofficerare skola uppföras på en för truppslaget gemensam stat.

De i propositionen föreslagna personalkadrarna för luftvärnet, vilka närmare framgå av personalförteckningar, som tillhandahållits utskottet, innebära, enligt vad departementschefen framhållit, i förhållande till luftvärnsartilleriets nuvarande officers- och underofficerskadrar en ökning med 12 regementsofficerare, 40 kaptener, 44 löjtnanter och 7 styckjunkare, vilken ökning främst betingas av tillkomsten av luftvärnskårerna. Manskapskadern åter vore redan enligt nu gällande personalförteckning uppbringad till den erforderliga totalsumman. I fråga om denna ifrågasattes därför ingen utökning utan endast en viss förskjutning mellan de olika manskapsbeställningarna inom ramen för nu gällande totalantal.

Herr Andersson i Södergård m. fl. ha i motionen II: 348 anfört, att antalet regementsofficerare vid luftvärnet syntes kunna minskas med 3 eller en vid varje regemente och att för chefen för luftvärnsskjutskolan syntes böra beräknas en överstelöjtnantsbeställning i stället för en överstebeställning.

Utskottet.

Med hänsyn till det ökade antal luftvärnsförband i krigsorganisationen, som ansetts erforderligt, måste jämväl luftvärnets fredsorganisation utvidgas och effektiviseras. Utskottet har därför intet att erinra mot att de nuvarande beredskapsdivisionerna omorganiseras till luftvärnskårer och tillstyrker jämväl i övrigt, att luftvärnet i stort sett erhåller den i propositionen föreslagna organisationen.

Emellertid har departementschefen vid framläggandet av propositionen nr 328, angående vissa ytterligare med den fortsatta utbyggnaden av landets försvarskrafter sammanhängande markförvärv, under punkten 1 upptagit frågan om förläggningsplats för Göteborgs luftvärnskår till förnyad omprövning och därvid, efter att hava mot varandra vägt tre alternativ, funnit sig böra förorda, att luftvärnskåren förlägges till Bua invid Göteborg. I anledning av sistberörda proposition hava vissa motioner väckts med yrkanden om att luftvärnskåren skall erhålla annan förläggningsplats än den sålunda föreslagna. På grund av vad sålunda förekommit finner sig utskottet icke böra i detta sammanhang taga ställning till frågan om förläggningsplats för Göteborgs luftvärnskår, utan kommer att upptaga denna fråga till slutlig prövning i samband med behandlingen av propositionen nr 328 med därtill hörande motioner.

Av det förut anförda framgår, att utskottet avstyrker de i motionen II: 348 framförda förslagen i fråga om luftvärnets officerskader.

7. Ingenjörtrupperna.

I propositionen föreslås, att ingenjörtrupperna i fredstid skola organiseras på följande lägre truppförband:

Ing 1 Svea ingenjörkår (med en mobiliseringscentral)	Stockholm
Ing 2 Göta ingenjörkår (med två mobiliseringscentraler)	Eksjö
Ing 3 Bodens ingenjörkår	Boden

I förhållande till nu gällande organisation innebär detta en utökning med ytterligare en mobiliseringscentral för Göta ingenjörkår, avsedd att förläggas inom III. militärområdet, varigenom inom varje militärområde på fastlandet skulle komma att finnas endera en ingenjörkår eller en mobiliseringscentral för ingenjörtrupp.

Departementschefen har i detta sammanhang anfört, att han delade av försvarsutredningen och chefen för armén uttalad uppfattning om önskvärdheten av att ett ingenjörtruppförband stode till förfogande inom varje militärområde; emellertid funne han i likhet med försvarsutredningen av kostnadsskäl det icke möjligt att nu räkna med en så avsevärd utbyggnad av ingenjörtrupperna.

De i propositionen föreslagna personalkadrarna för ingenjörtrupperna, vilka närmare framgå av personalförteckningar, som tillhandahållits utskottet, innebära, enligt vad departementschefen framhållit, i förhållande till nu gällande befälskader en utökning med 1 överstelöjtnantsbeställning, 3 kompaniofficersbeställningar och 45 beställningar för fast anställt manskap.

I de likalydande motionerna I: 238 av herr Anderson, Axel Ivar, samt II: 329 av herr Ljungberg m. fl. har hemställts, att ingenjörtrupperna i huvudsak måtte erhålla en i förhållande till departementschefens förslag utökad omfattning, organisation och förläggning på sätt i motionen anförts och närmare angivits i ett av inspektören för ingenjörtrupperna avgivet yttrande över försvarsutredningens betänkande.

Motionärernas förslag avser dels bibehållande av de tre nu befintliga ingen-

jörkårerna med förläggningsorterna Eksjö, Stockholm och Boden inom respektive I., IV. och VI. militärområdena, dels uppsättandet av en ny ingenjörkår med förläggningsort Karlstad inom V. militärområdet, dels ock förläggning inom II. och III. militärområdena (förslagsvis i Östersund och Borås) av detachement ur respektive Svea och Göta ingenjörkårer. Den härför erforderliga ökningen av den aktiva militära personalen vid ingenjörtrupperna har beräknats till 28 officerare, 31 underofficerare och 90 underbefäl, vartill komma motsvarande ökningar på andra personalstater. Antalet till ingenjörtrupperna uttagna värnpliktiga har förutsatts skola ökas med 235 om året.

Herr Wiberg m. fl. ha i motion II: 317 föreslagit,

dels att ingenjörtrupperna i fredstid skola organiseras på följande lägre truppförband:

Ing 1 Svea ingenjörkår, Stockholm,
Ing 1 Ö Svea ingenjörkårs kompani i Östersund,
Ing 2 Göta ingenjörkår, Eksjö,
Ing 2 B Göta ingenjörkårs kompani i Borås,
Ing 3 Bodens ingenjörkår,
Ing 4 Värmlands ingenjörkår,

dels att i anslutning härtill vissa i motionen föreslagna ändringar i personalförteckningarna för armén skola vidtagas.

De föreslagna ändringarna i personalorganisationen innebära i vad rör den aktiva militära personalen vid ingenjörtrupperna en ökning med 9 officerare, 4 underofficerare samt 11 fast anställda av manskapsgrad. Någon ökning av ingenjörtruppernas årliga värnpliktskontingent har icke ifrågasatts i denna motion.

Utskottet.

Utskottet ansluter sig till den uppfattning som såväl försvarsutredningen som chefen för armén givit uttryck åt och som jämväl delas av departementschefen, nämligen att det vore önskvärt, att ett ingenjörtruppförband stode till förfogande inom varje militärområde. Det är sålunda endast av kostnadsskäl utskottet anser sig icke kunna tillstyrka, att åtgärder vidtagas i den riktning som med motionerna I: 238 samt II: 317 och 329 avses. Utskottet vill emellertid understryka sin uppfattning om angelägenheten av att förevarande problem icke lämnas ur sikte utan att Kungl. Maj:t alltjämt har sin uppmärksamhet riktad på detsamma. Utskottet tillstyrker sålunda Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, varav följer, att nyssberörda motioner icke torde böra föranleda till någon ytterligare åtgärd.

8. Signaltrupperna.

I propositionen föreslås, att signaltrupperna skola utökas med ett signalkompani i vardera Kristianstad och Skövde. Dessa kompanier avses i likhet med nuvarande signalkompani i Boden skola utgöra detacherade kompanier ur Signalregementet i Stockholm, och signaltruppernas fredsorganisation föreslås sålunda bliva:

S 1 S Signalregementet ..... **Stockholm**
S 1 K Signalregementets kompani i Kristianstad ..... **Kristianstad**
S 1 Sk Signalregementets kompani i Skövde ..... **Skövde**
S 1 B Signalregementets kompani i Boden ..... **Boden**

Av de båda nytillkommande signalkompanierna skall enligt propositionen kompaniet i Kristianstad beredas utrymme i Wendes artilleriregementes nuvarande östra kasern, sedan nämnda regemente flyttat till ny förläggning vid Norra Åsum, medan däremot för Skövdekompaniet ett nytt etablissement föreslås skola uppföras.

Signalkompaniet i Boden skall enligt departementschefens förslag utrymma nuvarande förläggning vid Norrbottens artillerikår, vilken kår för framtiden behöver för egen del disponera de åt signalkompaniet för närvarande upplåtna lokalerna. I stället förutsättes kompaniet kunna beredas förläggningsutrymme inom Norrbottens regementes etablissement, sedan regementets jägarbataljon förflyttats till Kiruna.

Cheferna för de tre detacherade signalkompanierna föreslås tillika skola vara signalofficerare i vederbörlig militärbefälsstab (Bodens fästning) och på grund därav vara majorer.

Signaltruppernas officerare och underofficerare föreslås uppförda på gemensam stat för signaltrupperna, medan det fast anställda manskapet upptages på Signalregementets stat.

De i propositionen föreslagna personalkadrarna för signaltrupperna, vilka närmare framgå av personalförteckningar, som tillhandahållits utskottet, innebära, enligt vad departementschefen framhållit, i förhållande till nu gällande befälskader en utökning med 1 major, 7 kaptener, 2 löjtnanter, 7 fanjunkare, 9 sergeanter och 22 furirer, vilken utökning främst är betingad av de båda nytillkommande signalkompanierna i Kristianstad och Skövde.

Utskottet. Den i propositionen föreslagna fredsorganisationen för signaltrupperna föranleder icke till annan erinran från utskottets sida än att en viss utökning av de föreslagna manskapsstaterna blir erforderlig såsom en följd av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 266 framlagda förslag, att viss personal för tjänstgöring vid försvarsväsendets radioanstalt jämväl framdeles skall upptagas på Signalregementets stat.

9. Trängen och trängtrupperna.

Departementschefen har föreslagit, att trängtruppernas fredsorganisation skall utökas med ett trängkompani i Nora inom det nybildade V. militärområdet samt sju trängmobiliseringscentraler. Den utökade organisationen har ansetts erforderlig med hänsyn till den i propositionen förutsatta utbyggnaden av krigsorganisationen samt till behovet av att decentralisera trängförbandens mobilisering och därmed göra densamma mindre sårbar, särskilt från luften. Trängkompaniet i Nora avses skola utgöra ett detacherat kompani ur Göta trängkår, och trängtrupperna föreslås sålunda i fredstid organiseras på följande lägre truppförband:

T 1	Svea trängkår (med två mobiliseringscentraler)	Linköping
T 2	Göta trängkår (med en mobiliseringscentral)	Skövde
T 2 N	Göta trängkårs kompani i Nora	Nora
T 3	Norrlands trängkår (med två mobiliseringscentraler)	Sollefteå
T 4	Skånska trängkåren (med två mobiliseringscentraler)	Hässleholm

Såväl för kompaniet i Nora som för mobiliseringscentralerna ha nybyggnadsarbeten beräknats erforderliga.

Såsom tidigare anförts under avsnittet Allmänna grunder har departementschefen i syfte att rationalisera och effektivisera sjukvårdstjänsten föreslagit, att trängtrupperna skola omhändertaga all rekrytering och utbildning av fast anställd sjukvårdspersonal för hela armén och genom kommenderingar tillhandahålla sådan personal till samtliga truppförband.

De propositionen föreslagna personalkadrarna för trängen och trängtrupperna, vilka närmare framgå av personalförteckningar, som tillhandahållits utskottet, innebära, enligt vad departementschefen framhållit, i förhållande till nuvarande personaltillgång en utökning av den aktiva militära personalen med 1 överste, 1 överstelöjtnant, 2 majorer, 26 kaptener, 20 löjtnanter, 4 förvaltare, 44 fanjunkare, 59 sergeanter, 440 furirer, 212 korpraler samt 456 vicekorpraler och meniga. Ökningen betingas av utvidgad freds- och krigsorganisation för trängtrupperna, den utsträckta första tjänstgöringstiden för de värnpliktiga samt, i vad avser underofficerare och manskap, sammanförandet till trängen och trängtrupperna av all fast anställd sjukvårdspersonal vid armén.

Såsom tidigare anförts under avsnittet Allmänna grunder ha herr Andersson i Södergård m. fl. i motion II: 348 föreslagit sådan ändring i departementschefens förslag, att trängen skulle tillgodose behovet av sjukvårdspersonal jämväl vid flygvapnet.

Utskottet.

Den numera avsevärt stegrade risken för anfallsföretag från luften under den för arméns funktionsduglighet betydelsefulla mobiliseringen av trängförbanden gör det erforderligt att för trängtrupperna ordnas en mera spridd mobilisering än vad för närvarande är fallet. Med hänsyn härtill och då trängtruppernas fredsorganisation jämväl måste anpassas efter den utökade krigsorganisationen, finner utskottet sig böra tillstyrka, att organisationen i enlighet med departementschefens förslag utökas med sju trängmobiliseringscentraler och ett detacherat kompani. Utskottet har icke heller i övrigt något att erinra mot vad i propositionen under förevarande avsnitt anförts. Emellertid håller utskottet före, att frågan huruvida icke, såsom yrkats i motionen II: 348, trängen och trängtrupperna lämpligen böra tillhandahålla sjukvårdspersonal jämväl åt flygvapnet, icke bör helt avföras från dagordningen utan att nämnda fråga synes vara förtjänt av att framdeles göras till föremål för fortsatt uppmärksamhet.

10. Fälttygkåren, tygtrupperna, arméingenjörkåren och tygstaten.

a. Allmänna grunder.

Försvarsutredningen föreslog, att den inom tygtjänsten vid armén verksamma personalen skulle dels utökas, dels i rationaliserings- och effektiviseringssyfte uppdelas på tre olika personalkårer, nämligen fälttygkåren, arméingenjörkåren och tygstaten. Till den förstnämnda skulle hänföras militär

personal, till arméingenjörkåren vissa ingenjörer i civilmilitär befattning och till tygstaten övrig civilmilitär personal.

Utredningen föreslog vidare organiserande av särskilda tygtrupper med uppgift att utbilda personal för tygtjänstens underhållsförband och att vid mobilisering uppsätta dessa förband. Den aktiva militära personalen vid tygtrupperna borde upptagas på staten för fälttygkåren.

Departementschefen har förklarat sig kunna i princip godtaga de av försvarsutredningen föreslagna åtgärderna för rationalisering och effektivisering av tygtjänsten.

I avvaktan på prövningen av frågan om ordnandet av den centrala förvaltningen inom försvarsväsendet har departementschefen emellertid icke ansett sig kunna taga slutlig ståndpunkt till fälttygkårens sammansättning. Däremot har departementschefen biträtt försvarsutredningens förslag om organiserande av särskilda tygtrupper och om inrättande av en tygstat. Departementschefen har anslutit sig till en av försvarsutredningen samt hörda myndigheter och sammanslutningar uttalad uppfattning, att civila teknici i ökad utsträckning böra tagas i anspråk inom arméorganisationen, men har, såsom närmare omförmälts under avsnittet Arméingenjörkåren, förklarat sig icke för närvarande beredd att framlägga förslag om inrättande av en särskild civilmilitär arméingenjörkår utan förutsatt särskild utredning härom, avseende spörsmålet om den ingenjörstekniskt utbildade personalens användning inom försvarsväsendet i dess helhet. I samband med denna utredning borde enligt departementschefens mening upptagas till slutligt avgörande en av statens krisrevision väckt fråga om utbildningen av den för tygtjänst avsedda personalen liksom även frågan om reparationstjänstens ordnande, vars betydelse särskilt framhållits av försvarsväsendets verkstadsnämnd och 1942 års försvarsberedning.

Enligt vad i propositionen vidare anförts, borde personal vid fabriker, som vore underställda annan än militär myndighet, principiellt icke uppföras på militär eller civilmilitär stat. I avvaktan på beslut om den framtida driftsformen m. m. för tygdepartementets fabriker borde vid dessa nu tjänstgörande militär och civilmilitär personal övergångsvis hänföras till fälttygkåren respektive tygstaten.

I motionen II: 348 ha herr Andersson i Södergård m. fl. anfört, att de funne skäl vara för handen, att riksdagen i samband med beslutet om försvarsorganisationens utbyggnad och organisation ånyo underströke vikten av att reparations- och underhållstjänstens behov i olika avseenden bleve tillgodosedda och att riksdagen för den skull hemställde till Kungl. Maj:t, att frågan måtte upptagas till närmare utredning i samband med den planerade utredningen rörande ingenjörkårernas organisation m. m.

Utskottet. Utskottet, som under de särskilda avsnitten Fälttygkåren och Arméingenjörkåren upptager till behandling vissa motionsvis framförda, dessa kårer berörande yrkanden, har i huvudsak intet att erinra mot de allmänna ut-

talanden rörande tygtjänstens organisation, som sålunda gjorts i propositionen. Utskottet finner de förordade åtgärderna väl ägnade att skänka ökad effektivitet åt tygtjänsten.

Utskottet har med tillfredsställelse beaktat, att frågan om reparationstjänstens ordnande avses skola upptagas till prövning i samband med den av departementschefen förutsatta utredningen rörande den ingenjörtekniskt utbildade personalens utnyttjande inom försvarsväsendet. I anslutning till de synpunkter därutinnan, som anförts i motionen II: 348, vill utskottet nämligen särskilt framhålla vikten av att reparations- och underhållstjänsten erhåller en tillfredsställande organisation. Den nya försvarsorganisationen kommer att förfoga över väsentligt mera materiel av komplicerad och svårskött beskaffenhet än vad tidigare varit fallet, och krigsmaktens effektivitet blir i hög grad beroende av att denna materiel hålles i fullgott skick, något som för övrigt jämväl är av stor betydelse ur ekonomisk synpunkt. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att jämväl sammansatta stats- och andra lagutskottet vid 1941 års riksdag i sitt utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till värnpliktslag m. m. (utlåtande nr 6, riksdagens skrivelse nr 507) framhöll vikten av att nämnda fråga snarast möjligt beaktades och att därvid värnpliktiga specialisters yrkeskunnighet på bästa sätt tillvaratoges. Nämnda utskott fann nödvändigt, att en närmare utredning komme till stånd såväl angående gränsdragningen mellan hithörande kategorier och övriga värnpliktiga som beträffande tjänstgöringstidens förläggning inom dessa kategorier. Enligt vad tredje särskilda utskottet inhämtat, pågår för närvarande genom de militära myndigheterna utredning rörande dessa i samband med behandlingen av förslaget till värnpliktslag uppkomna frågor. Utskottet förväntar, att berörda utredning skyndsamt fullföljes och att de åtgärder, som må av utredningen föranledas, snarast möjligt genomföras.

Av största betydelse ur ekonomisk synpunkt men även med hänsyn till arméns effektivitet är spörsmålet om vården och underhållet av arméns motorfordon. Utskottet har sig bekant, att härutinnan allvarliga brister förefunnits, särskilt i början av beredskapstiden. Under vissa tider har en befattningshavare i hög militär ställning varit förordnad att övervaka motortjänsten inom armén, och enligt vad utskottet inhämtat har dennes inspektionsverksamhet givit mycket gynnsamma och för materielvården betydelsefulla resultat. Utskottet vill därför ifrågasätta, huruvida icke jämväl i fortsättningen — i avvaktan på resultatet av utredningen rörande bland annat reparationstjänstens ordnande — en särskild militär beställningshavare i framskjuten ställning borde erhålla i uppdrag att genom inspektioner övervaka, att tjänsten med motorfordon inom armén bedrives på ett ur materielvårdens synpunkt riktigt sätt.

b. Fälttygkåren.

Departementschefen har uttalat, att fälttygkårens slutliga sammansättning naturligen måste bliva beroende av de beslut angående den militära förvalt-

ningsorganisationen, som kunna komma att fattas på grundval av 1941 års militära förvaltningsutredning. Den förut berörda utredningen rörande utnyttjandet inom den militära organisationen av ingenjörtekniskt utbildad personal kunde även komma att utöva inflytande på personalbehovet. I fråga om fälttygkårens sammansättning m. m. borde därför icke för närvarande vidtagas några sådana förändringar, som kunde tänkas föregripa nämnda utredningar och beslut.

Sålunda borde — i motsats till vad försvarsutredningen föreslagit — truppförbandens tygofficerare tillsvidare icke överföras till fälttygkåren. Icke heller borde vid kåren för närvarande upptagas förvaltarbeställningar för truppförbandens uppbördsmän för tygmateriel. Slutligen borde ej heller på kårens stat nu inrättas beställningar för tygofficerare vid militärbefälsstaberna. Här nämnda befattningar som tygofficerare och uppbördsmän borde i stället tillsvidare bestridas av beställningshavare på vederbörligt truppförbands (truppslags, militärbefälsstabs) stat.

För arméförvaltningens tygdepartement borde av samma skäl tillsvidare icke räknas med någon ändring av den nuvarande personalsammansättningen. Det ytterligare personalbehov, som kunde föreligga vid departementet intill dess frågan om dess framtida organisation bleve avgjord, borde fyllas genom tillfälliga kommenderingar eller tillfällig anställning av civila teknici.

Emellertid har departementschefen funnit en viss utökning av fälttygkåren erforderlig. Sålunda måste, enligt vad i propositionen anförts, officerspersonal ur kåren beräknas för arméstabens nyinrättade utrustningsavdelning liksom även för tygavdelningen vid arméinspektionen. De nytillkommande tygtrupperna krävde vidare befälspersonal, som borde upptagas på fälttygkårens stat. På denna stat borde även redovisas chefer och viss lärarpersonal vid nyinrättade skolor, nämligen tygförvaltningsskolan och arméns motorskola. Slutligen erfordrades även för tygmaterieltjänsten vid den nya försvarsområdesorganisationen ett antal förvaltare, vilka borde uppföras på staten för fälttygkåren i lönegrad UO 3.

Den i propositionen föreslagna personalstaten för fälttygkåren, vilken närmare framgår av personalförteckningar, som tillhandahållits utskottet, innebär, enligt vad departementschefen framhållit, i förhållande till nu gällande stat en ökning av antalet majorer med 3 och av antalet kaptener med 12, varjämte följande antal beställningar för i den nuvarande staten icke representerade personalkategorier föreslås skola tillkomma, nämligen 9 löjtnants-, 27 förvaltar-, 6 fanjunkar-, 12 sergeants- och 27 furirsbeställningar.

Herr Lundberg i Hälsingborg har i motionen II: 326 föreslagit, *att* å fälttygkårens stat måtte tillsvidare beräknas beställningar för 1 fälttygmästare i lönegrad Ob 2, 1 överste, 2 styresmän vid tygdepartementets fabriker i lönegrad Oa 6, 1 överste eller överstelöjtnant, 3 överstelöjtnanter, 2 överstelöjtnanter eller majorer, 12 majorer, 4 majorer eller kaptener, 36 kaptener, 9 löjtnanter, 27 förvaltare, 6 fanjunkare, 12 sergeanter, 27 furirer samt 7 tygingenjörer av 1. klassen och 1 tygingenjör av 2. klassen, *att* i samband härmed staten för varje militärbefälsstab måtte minskas med 1 majorsbeställning,

samt *att* å staten för varje regemente (kår) måtte beräknas 1 för tygförvaltningstjänsten avsedd förvaltare i lönegraden UO 3.

Utskottet, som i likhet med departementschefen anser sig icke för närvarande böra förorda en sådan utökning av fälttygkårens personal, som av försvarsutredningen föreslagits, har intet att erinra mot vad i propositionen anförts beträffande fälttygkåren. Utskottet kan alltså icke tillstyrka motionen II: 326. *Utskottet.*

c. Tygtrupperna.

Som tidigare framhållits under avsnittet Allmänna grunder har i propositionen, i anslutning till vad försvarsutredningen därom anfört, föreslagits organiserande av särskilda tygtrupper, vilka med hänsyn till krigsorganisationens omfattning och därmed följande krav på fredsutbildning av personal för tygförbanden borde omfatta tre tygkompanier. Av beredskapsskäl borde tygkompanierna förläggas till skilda platser, varvid det ur såväl praktiska som ekonomiska synpunkter vore lämpligt att stationera dem i anslutning till befintliga tygstationer.

I överensstämmelse härmed ha tygtrupperna föreslagits skola i fredstid organiseras på följande tygkompanier:

Tyg 1 Första tygkompaniet	Stockholm (Järvafältet)
Tyg 2 Andra tygkompaniet	Karlsborg
Tyg 3 Tredje tygkompaniet	Boden

Departementschefen har i sammanhanget anfört, att skäl kunde tala för att giva tygtrupperna en mera omfattande fredsorganisation. Med hänsyn såväl till möjligheterna att under de närmaste åren genomföra uppsättandet av detta nya truppslag som till önskvärdheten av att avvakta ytterligare erfarenheter, innan ett mera vittgående beslut i frågan fattas, funne sig departementschefen likväl böra ansluta sig till försvarsutredningens förslag.

Den aktiva militära personalen vid tygtrupperna — tillhopa 3 kaptener, 9 löjtnanter, 6 fanjunkare, 12 sergeanter och 27 furirer — har i propositionen föreslagits skola uppföras på fälttygkårens stat, medan övrig personal redovisats på särskild personalförteckning för tygtrupperna.

Utskottet har redan under avsnittet Allmänna grunder uttalat sin anslutning till departementschefens förslag om inrättande av särskilda tygtrupper. Mot den föreslagna organisationen av tygtrupperna har utskottet intet att erinra. *Utskottet.*

d. Arméingenjörkåren.

I propositionen har departementschefen under avsnittet Arméingenjörkåren inledningsvis framhållit, att det av försvarsutredningen framlagda förslaget om sammanförande av de inom tygmaterieltjänsten verksamma ingenjörerna till en arméingenjörkår rönt allmän anslutning från de hörda myndigheterna

och sammanslutningarna. I fråga om arméingenjörkårens uppgifter och omfattning hade emellertid meningarna varit delade liksom ock i fråga om sättet för dess rekrytering och utbildning ävensom beträffande arméingenjörernas tjänste- och löneställning m. m. I vissa yttranden hade påyrkats fortsatt utredning i olika avseenden.

För egen del vore departementschefen obetingat av den uppfattningen, att den utökning av försvarsmaktens vapenutrustning, mekaniska stridsmedel och tekniska materiel i övrigt, som redan ägt rum och som komme att ytterligare fortgå, även följdriktigt borde leda till att teknikens män bereddes ökat utrymme och inflytande inom försvarsorganisationen. Detta ägde för övrigt sin giltighet icke endast i vad rörde själva krigsmaterielen utan även i fråga om den militära byggnadsförvaltningen m. m. Emellertid vore departementschefen icke beredd att utan ytterligare utredning framlägga förslag om inrättande av en särskild civilmilitär arméingenjörkår för tygmaterieltjänsten, särskilt som denna fråga måste ses i sammanhang med den ännu icke slutbehandlade frågan om den militära förvaltningsorganisationen över huvudtaget. Det syntes icke uteslutet att även inom andra områden än tygmaterieltjänsten ingenjörer borde fast anställas vid armén. Departementschefen hade för avsikt att föranstalta om en hela försvarsväsendet omspännande undersökning rörande utnyttjandet inom den militära organisationen av ingenjörtekniskt utbildad personal, därvid jämväl frågan om anställande av reservingenjörer borde närmare prövas liksom även spörsmålet om den militära reparationstjänstens ordnande.

I avvaktan på resultatet av en sådan utredning borde behovet av ingenjörsutbildad personal vid armén — utöver nu befintliga tygingenjörer vid fälttygkåren, vilka även framdeles tills vidare borde redovisas därstädes — tillgodoses genom tillfällig anställning i de olika former, som hittills kommit till användning.

I motionen II: 349 ha herrar Olson i Göteborg och Lundberg i Hälsingborg föreslagit, att riksdagen måtte besluta att oberoende av den utredning som departementschefen har för avsikt att igångsätta för att planlägga frågan om en hela försvarsväsendet omspännande undersökning rörande utnyttjandet inom den militära organisationen av ingenjörtekniskt utbildad personal, upprättas en arméingenjörkår enligt det förslag och i den omfattning, som 1941 års försvarsutredning framlagt, samt att de arméingenjörer, som enligt detta förslag komma att anställas i fredstid, bliva anställda genom förordnande på en tid av 5—6 år.

Utskottet. Mot vad i propositionen anförts i fråga om arméingenjörkåren har utskottet intet att erinra.

I anledning av motionen II: 349 vill utskottet emellertid framhålla angelägenheten av att den av departementschefen tillärnade utredningen rörande arméingenjörkårens organisation m. m. bedrives med all möjlig skyndsamhet i syfte att kåren snarast skall kunna givas en fast organisation. Motionen bör enligt utskottets mening icke föranleda ytterligare åtgärd.

e. Tygstaten.

Departementschefen har, i syfte att åstadkomma en mera rationell organisation än den nuvarande särskilt med avseende på personalens utbildning och utnyttjande, föreslagit, att den inom tygförvaltningstjänsten vid armén verksamma civilmilitära personalen — utom tygingenjörerna vid fälttygkåren samt ingenjörförråds- och signalförrådsförvaltarna vid ingenjörtrupperna respektive Signalregementet — skulle sammanföras till en särskild civilmilitär personalkår, tygstaten, med fälttygmästaren såsom chef. Tygstaten skulle sålunda komma att omfatta dels vid fälttygkåren för närvarande redovisade tygförvaltare, tygverkmästare och tyghantverkare m. fl., dels de på staterna för de olika truppförbanden upptagna vapenhantverkarna.

Utöver ovan angiven, från truppförbanden och fälttygkåren överförd personal har vidare i propositionen tygstaten föreslagits skola tillföras ytterligare sådan personal, erforderlig på grund av den ökade omfattningen av tygmaterieltjänsten över huvud taget och särskilt tillkomsten av den nya försvarsområdesorganisationen med dess avsevärda tygmaterieluppbörd. Den erforderliga nya personalen har av departementschefen beräknats till sammanlagt 19 tygförvaltare, 31 tygverkmästare, 83 tyghantverkare och 13 tygskrivare.

I fråga om tygstaten ansluter sig utskottet till vad i propositionen föreslagits. *Utskottet.*

II. Fortifikationskåren.

Departementschefen har erinrat om att han med avseende på fälttygkåren uttalat, att med sådana förändringar i fråga om kårens sammansättning, som sammanhängde med det ökade personalbehovet inom den centrala förvaltningstjänsten, borde anstå intill dess förvaltningsutredningen slutfört sitt uppdrag och personalbehovet sålunda kunde bättre överblickas. Vad sålunda anförts, ägde i full utsträckning sin giltighet jämväl för fortifikationskåren. Skälen för en avvaktande hållning vore i själva verket i detta fall så mycket större som 1941 års militära förvaltningsutredning väntades framlägga mycket vittgående ändringsförslag med avseende på byggnads- och fortifikationsförvaltningen inom försvarsväsendet. Frågan om fortifikationskårens framtida sammansättning ägde jämväl ett nära sammanhang med problemet om den civiltekniska sakkunskapens utnyttjande inom försvarsorganisationen och måste bliva beroende av en avvägning mellan militär och civil eller civilmilitär personal för tekniska uppgifter inom försvaret, för vilken tillräckligt underlag kunde beräknas föreligga först efter slutförandet av den undersökning rörande ingenjörernas ställning inom försvarsorganisationen, som förebådats under avsnittet Arméingenjörkåren. Med hänsyn till vad sålunda anförts, vore departementschefen icke beredd att — såsom av försvarsutredningen föreslagits — för närvarande framlägga förslag om någon mera avsevärd utökning av fortifikationskåren.

Oavsett den framtida utformningen av försvarsväsendets fortifikationsförvaltning har departementschefen emellertid, såsom en följd av i propositio-

nen föreslagna organisationsförändringar avseende armén och kustartilleriförsvaret, ansett en viss utökning av fortifikationskåren erforderlig. Kaderökningen har av departementschefen beräknats till 6 beställningar för majorer eller kaptener, 1 fanjunkarbeställning och 1 sergeantsbeställning. Beställningarna för majorer eller kaptener äro närmast beräknade för fortifikationsofficerarna vid militärbefälsstaberna, vilka i betraktande av befattningarnas vikt och ansvar borde i mån av kompetens kunna vinna befordran till majorer. Att utöka antalet majorsbeställningar vid kåren så mycket, att majorer regelmässigt kunde placeras i dessa befattningar, vore med hänsyn till rekryteringsläget vid kåren icke möjligt.

Den i propositionen i överensstämmelse med det ovan anförda föreslagna personalstaten för fortifikationskåren omfattar, förutom chefen för kåren, 1 överste, 2 överstelöjtnanter, 5 majorer, 6 majorer eller kaptener, 13 kaptener, 7 kaptener eller löjtnanter, 12 fanjunkare, 4 sergeanter, 3 fortifikationskassörer och 1 departementsskrivare.

Departementschefen har i princip ansett, att arméns och marinens fortifikationsförvaltningar på Gotland borde sammanföras till en gemensam förvaltning, och har beräknat personalbehovet därefter; dock borde med ändring av den bestående ordningen anstå intill dess definitivt beslut kunde komma att fattas om den framtida gestaltningen av fortifikationsförvaltningen vid försvarsväsendet i dess helhet.

Herr Holmström har i motionen I: 232 hemställt, att riksdagen måtte vidtaga sådana ändringar i fråga om fortifikationskårens personalsammansättning, att den komme att i alla delar erhålla den utformning, som 1941 års försvarsutredning föreslagit.

Utskottet. I likhet med departementschefen anser utskottet, att med en mera avsevärd utökning av fortifikationskåren bör anstå i avvaktan på det förslag som kan bliva resultatet av 1941 års förvaltningsutredning i denna del. Utskottet biträder därför nu det föreliggande förslaget i fråga om kårens organisation, varav följer, att motionen I: 232 enligt utskottets mening icke bör föranleda till någon åtgärd.

12. Intendenturkåren och intendenturtrupperna m. m.

a. Intendenturkåren.

Av skäl, vilka tidigare anförts under avsnitten Fälttygkåren och Fortifikationskåren, har departementschefen ansett, att med sådana förändringar i fråga om intendenturkårens sammansättning, som sammanhänga med det ökade personalbehovet vid arméförvaltningens intendenturdepartement, borde anstå intill dess 1941 års militära förvaltningsutrednings förslag blivit prövat och behovet sålunda kunde slutgiltigt överblickas. De förändringar i intendenturkårens personalstat, som föreslås i propositionen, hänföra sig sålunda icke till den centrala förvaltningstjänsten utan äro betingade av dels tillkomsten av nya truppförband eller ändrad organisation av befintliga sådana, dels förändringar i fråga om arméns högre staber och dels slutligen

skapandet av en fast intendenturförvaltningsskola, till vilken intendentskurs (nuvarande militärförvaltningskurs), förvaltarkurs och regementskassörskurs m. fl. kurser avses förläggas.

Såsom tidigare anförts under avsnittet Allmänna grunder har departementschefen föreslagit, att samtliga regementskassörer skola överföras till intendenturkåren. Regementskassörer borde avses även för kårerna, dock att för dessa icke borde beräknas beställningar såsom regementskassörer i lönegraden UO 3 utan såsom fanjunkare i lönegraden UO 2 med samma pensionsålder som övriga fanjunkare. Regementskassörsbeställningarna och de fanjunkarbeställningar, som avsåges för i regementskassörsbefattning vid kårerna placerade fanjunkare vid intendenturkåren, borde alltfort rekryteras ur truppförbandens (truppslagens) underofficerskårer.

Departementschefen har beräknat personalbehovet vid intendenturkåren till 2 överstar, 5 överstelöjtnanter, 1 styresman vid arméns centrala beklädnadsverkstad, 15 majorer, 91 kaptener, 8 löjtnanter, 71 förvaltare, 37 regementskassörer, 21 fanjunkare (därav 13 tjänstgörande i regementskassörsbefattning), 15 sergeanter, 38 furirer, 2 departementsskrivare och 3 förrådsvaktmästare, vilket i förhållande till nu gällande stat innebär en ökning med 4 majorer, 17 kaptener, 10 förvaltare, 37 regementskassörer, 13 fanjunkare, 1 sergeant och 10 furirer.

Frågan om bibehållandet för framtiden av ovannämnda styresmannabefattning vore, enligt vad departementschefen framhållit, föremål för Kungl. Maj:ts prövning i anledning av ett av statens krisrevision framlagt förslag i ämnet och syntes få upptagas till bedömning i samband med frågan om den centrala förvaltningstjänsten inom försvarsväsendet.

I sin tidigare omnämnda motion II: 348 ha herr Andersson i Södergård m. fl. uttalat, att de beställningshavare, som avsåges för kassörstjänst, borde fördelas på lönegraderna UO 3 och UO 2 på sätt departementschefen föreslagit men under beteckningen regementskassörer av 1. respektive 2. klassen och att för samtliga borde gälla en pensionsålder av 60 år. I samband med prövningen av förvaltningsutredningens förslag rörande försvarsväsendets centrala förvaltningsorganisation borde övervägas, huruvida icke ifrågavarande beställningshavare borde underställas försvarsväsendets civilförvaltning och i samband därmed överföras till civilmilitära befattningshavare.

Herr von Friesen m. fl. ha i motionen II: 343 hemställt, att riksdagen måtte besluta samtliga kassörsbeställningars uppförande i lönegraden UO 3 med pensionering vid 60 års ålder.

Utskottet.

I enlighet med vad i motionen II: 348 i denna del yrkats, anser sig utskottet böra förorda, att de för regementena avsedda regementskassörerna uppföras i beställning såsom regementskassörer av 1. klassen i lönegraden UO 3, medan de för kårerna avsedda uppföras i beställning såsom regementskassörer av 2. klassen i lönegraden UO 2, varvid för båda kategorierna bör gälla en pensionsålder av 60 år. Av det anförda framgår, att utskottet anser

sig böra avstyrka motionen II: 343, i vad denna avser kassörsbeställningarna vid armén.

I övrigt har utskottet icke något att erinra mot den i propositionen föreslagna organisationen av intendenturkåren.

b. Arméns centrala intendenturanstalter och -förråd.

Försvarsutredningen föreslog med hänsyn främst till bristen på lokalutrymmen för i Karlsborg förlagda truppförband och anstalter m. m., att arméns intendenturförråd jämte Andra intendenturkompaniet skulle förflyttas från Karlsborg till trakten av Nässjö.

Ehuru departementschefen funnit de skäl vägande, som föranlett försvarsutredningens förslag, har han förklarat sig icke vara beredd att för närvarande framlägga förslag därom. Frågan borde ytterligare utredas, innan den kunde bliva föremål för slutligt ställningstagande.

Icke heller beträffande övriga anstalter och förråd ha i propositionen ifrågasatts andra ändringar än smärre jämkningar i fråga om personalen.

Utskottet. Vad i propositionen anförts rörande arméns centrala intendenturanstalter och -förråd föranleder ingen erinran från utskottets sida.

c. Intendenturtrupperna.

I propositionen ha intendenturtrupperna föreslagits skola liksom hittills i fredstid organiseras på tre intendenturkompanier, nämligen:

Int 1 Första intendenturkompaniet ..... Stockholm (Järvafältet)
Int 2 Andra intendenturkompaniet ..... Karlsborg
Int 3 Tredje intendenturkompaniet ..... Boden

Av försvarsutredningen framlagt förslag om förflyttning av Andra intendenturkompaniet till trakten av Nässjö har departementschefen, såsom i närmast föregående avsnitt framhållits, icke funnit sig kunna utan ytterligare utredning biträda.

Den aktiva militära personalen vid intendenturtrupperna — beräknad till sammanlagt 1 major, 6 kaptener, 8 löjtnanter, 3 förvaltare, 7 fanjunkare, 11 sergeanter och 37 furirer — har i propositionen föreslagits skola liksom för närvarande upptagas på intendenturkårens stat, medan övrig personal redovisats på särskild personalförteckning för intendenturtrupperna. Majoren har avsetts skola uppehålla befattningen såsom chef för Första intendenturkompaniet, tillika chef för intendenturtruppernas officersaspirantskola samt en krigskassörskola.

Utskottet. Mot den i propositionen föreslagna fredsorganisationen för intendenturtrupperna har utskottet intet att erinra.

13. Fältläkarkåren.

Det i propositionen framlagda förslaget till sjukvårdsorganisation vid armén grundar sig på samma principer, som kommit till uttryck i 1941 års

militära förvaltningsutrednings nyligen framlagda betänkande. Förslaget förutsätter inrättande av en för försvarsväsendet gemensam sjukvårdsförvaltning och i samband därmed avveckling av nuvarande arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse. Sjukvårdsinspektionen åter förutsättes, såsom tidigare under avsnittet Arméinspektionen framhållits, skola inordnas i arméinspektionen såsom dennas sjukvårdsavdelning. Som chef för nämnda avdelning, tillika inspektör för sjukvården vid armén och chef för fältläkarkåren, beräknas en arméöverläkare, för vilken en ny beställning i lönegraden Cb 2 föreslås inrättad på fältläkarkårens stat. De nuvarande beställningarna för en generalfältläkare och en överfältläkare förutsättas samtidigt skola indragas.

För tjänstgöring vid försvarsväsendets sjukvårdsförvaltning och vid arméinspektionens sjukvårdsavdelning har beräknats — förutom arméöverläkaren — följande personal på fältläkarkårens stat, nämligen 3 regementsläkare och 1 bataljonsläkare.

Departementschefen har framhållit, att den utsträckta tjänstgöringstiden för de värnpliktiga kunde beräknas medföra en väsentligt ökad arbetsbörda för truppförbandsläkarna. På grund härav har det i regel icke befunnits möjligt att, på sätt hittills skett, i fortsättningen kombinera tjänsten såsom truppförbandsläkare med sjukhusläkartjänst vid de större garnisonssjukhusen, varför särskilda beställningar beräknats för chefläkarna vid dessa senare. På Gotland har befattningen såsom stabsläkare vid VII. militärbefälsstaben av samma skäl icke längre ansetts kunna uppehållas av regementsläkaren vid Gotlands infanteriregemente vid sidan av tjänsten vid regementet. För nämnda stab har sålunda i likhet med övriga militärbefälsstaber beräknats en särskild fältläkare.

Med avseende på sjukvårdstjänsten i Boden föreslås i propositionen, att särskilda truppförbandsläkare skola tillkomma vid truppförbanden inom fästningen, enär det nuvarande systemet — enligt vilket läkarna vid garnisonssjukhuset bestrida sjukvården vid truppförbanden vid sidan av sjukhustjänsten — befunnits mindre lämpligt.

Behovet av extra läkare såsom vikarier vid semester och sjukdom samt vid inskrivningsförrättningarna beräknas liksom för närvarande fyllas med — förutom militärläkare på reservstat och i reserven samt värnpliktiga läkare — bataljonsläkare vid fältläkarkåren (extra ordinarie tjänstemän) med en årlig tjänstgöringsskyldighet av 2½ månader. Läkarvården vid Norrbottens regementes jägarbataljon i Kiruna förutsättes likaledes skola bestridas av bataljonsläkare vid fältläkarkåren, och antalet sådana läkare föreslås i propositionen skola ökas från nuvarande 30 till 38.

Departementschefen har beräknat behovet av personal vid fältläkarkåren till 1 arméöverläkare, 8 fältläkare, 48 regementsläkare, 47 bataljonsläkare, 38 bataljonsläkare vid fältläkarkåren och 11 extra bataljonsläkare (tjänstgörande vid garnisonssjukhusen). I förhållande till nu gällande stat innebär detta en ökning med — förutom arméöverläkaren, som förutsatts skola tillkomma, medan i stället generalfältläkaren och överfältläkaren avses skola utgå — 3

fältläkare, 9 regementsläkare, 6 bataljonsläkare, 8 bataljonsläkare vid fältläkarkåren och 1 extra bataljonsläkare.

Departementschefen har i anslutning till det framlagda förslaget om ändrad sammansättning av fältläkarkåren uttalat, att så länge den nuvarande sjukvårdsstyrelsen bestode under generalfältläkarens chefskap, denne tills vidare alltjämt borde kvarstå i fältläkarkåren och bibehålla chefskapet jämväl över denna. Med tillsättandet av beställningen som arméöverläkare syntes böra anstå intill dess beställningen som generalfältläkare indroges.

Såsom tidigare anförts under avsnittet Arméinspektionen har herr von Friesen i motionen II: 340 föreslagit, att å arméinspektionens sjukvårdsavdelning skola upptagas — förutom föreslagna 1 arméöverläkare och 1 bataljonsläkare — 1 fältläkare och 1 regementsläkare i stället för föreslagna 2 regementsläkare. I samma motion har vidare föreslagits, *att* sjukvården vid Norrbottens regementes jägarbataljon i Kiruna skall bestridas av en ordinarie bataljonsläkare och icke med bataljonsläkare vid fältläkarkåren, *att* bataljonsläkaren vid Södra skånska infanteriregementet skall stationeras i Revingehed, varvid såsom vikarie för regementets båda läkare vid semester, sjukdom eller annat förfall samt vid inskrivningsresor borde beräknas ytterligare 1 bataljonsläkare vid fältläkarkåren, samt *att* antalet bataljonsläkare respektive bataljonsläkare vid fältläkarkåren måtte beräknas med hänsyn till vad sålunda föreslagits.

Utskottet. Utskottet biträder det i propositionen framlagda förslaget rörande fältläkarkårens organisation och finner sig alltså icke kunna tillstyrka bifall till motionen II: 340. I likhet med 1942 års försvarsberedning anser utskottet det emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke antalet bataljonsläkare vid fältläkarkåren borde ytterligare ökas. Utskottet förordar därför, att denna fråga av Kungl. Maj:t tages under förnyad omprövning.

14. Fältveterinärkåren.

Den i propositionen föreslagna organisationen av arméns ledande organ innebär, såsom tidigare framhållits under avsnittet Arméinspektionen, för veterinärväsendets vidkommande, att nuvarande veterinärinspektionen inordnas i arméinspektionen och bildar dennas veterinäravdelning med överfältveterinären såsom avdelningschef, tillika inspektör för veterinärvården vid armén. Utan hinder härav avses överfältveterinären alltfort vara chef jämväl för intendenturdepartementets häst- och veterinärbyrå. Han avses likaledes bibehålla chefskapet över fältveterinärkåren.

Ovannämnda förändring i fråga om veterinärväsendets ledning liksom tillkomsten av det nya V. militärområdet m. fl. i propositionen föreslagna ändringar med avseende på arméns fredsorganisation ha föranlett förslag jämväl om viss jämkning beträffande fältveterinärkårens sammansättning.

I vad rör de ordinarie militärveterinärerna inskränker sig den föreslagna ändringen till omvandling av 1 regementsveterinärsbeställning till fältveterinärsbeställning samt ökning med 1 bataljonsveterinärsbeställning.

I syfte att tillgodose behovet av extra veterinärer, främst såsom vikarier vid ordinarie beställningshavares semester eller förfall på grund av sjukdom eller kommendering, föreslås en ny kategori militärveterinärer skola upptagas på fältveterinärkårens stat, nämligen bataljonsveterinärer vid fältveterinärkåren, vilka skulle åläggas en årlig tjänstgöringsskyldighet om 2½ månader och inom fältveterinärkåren intaga en ställning motsvarande bataljonsläkarnas vid fältläkarkåren. Antalet dylika extra ordinarie veterinärer har beräknats till 10.

Departementschefen har beräknat personalbehovet vid fältveterinärkåren till 1 överfältveterinär, 6 fältveterinärer, 6 regementsveterinärer, 16 bataljonsveterinärer och 10 bataljonsveterinärer vid fältveterinärkåren.

För att öka tillgången på militärveterinärer har vidare, såsom närmare omförmäles under avsnittet Arméns övergångsstats- och reservpersonal, föreslagits inrättande av en reservstat för fältveterinärkåren, omfattande 2 regementsveterinärer och 2 bataljonsveterinärer.

Frågan om veterinärvårdens bestridande vid marinen och flygvapnet har departementschefen ansett böra upptagas till prövning i samband med frågan om förvaltningstjänsten vid försvarsväsendet.

I propositionen har såsom lärare i hästkännedom m. m. vid arméns under- officersskola beräknats en bataljonsveterinär. För att denna för hästvården vid armén viktiga befattning skall kunna uppehållas av en veterinär med stor praktisk erfarenhet, finner utskottet det lämpligt att, såsom jämväl chefen för fjärde arméfördelningen och arméförvaltningen föreslagit, för densamma beräknas en regementsveterinärsbeställning i stället för en bataljonsveterinärsbeställning. *Utskottet.*

I övrigt har utskottet icke något att erinra mot vad i propositionen anförts rörande fältveterinärkåren.

15. Arméns sjuksköterskekår.

Departementschefen har beräknat behovet av extra ordinarie sjuksköterskor vid armén — för närvarande en vid varje truppförband och vid varje skola med egen sjukavdelning, eller tillhopa 48 — till sammanlagt 63. Ökningen föranledes av följande nytillkommande befattningar:

vid nytillkommande truppförband 4
instruktionssköterskor, en vid varje trängkår och en vid Göta trängkårs kompani i Nora 5
vid Södra skånska infanteriregementet, på grund av dubbelförläggningen till Ystad och Revingehed, utöver nuvarande sjuksköterska 1
vid Norrbottens regementes jägarbataljon i Kiruna 1
vid infanteriskjutskolan 1
vid artilleriskjutskolan..... 1
ambulerande sköterskor i Stockholm och Boden 2

Departementschefen har uttalat, att tillsättandet av särskilda befattningar för instruktionssköterskor vid trängens truppförband syntes innebära en

lämplig utväg att för utbildningsändamål utnyttja sjuksköterskepersonalen. Det syntes icke uteslutet, att personalbesparingar kunde göras genom att gå vidare på denna väg och, i händelse erfarenheterna visade sig gynnsamma, ytterligare utöka antalet instruktionssköterskor vid trängförbanden, eventuellt genom utbyte mot annan personal. Även i övrigt kunde den föreslagna nya freds- och krigsorganisationen måhända komma att kräva, att vid vissa truppförband ytterligare en extra ordinarie sjuksköterska anställdes. Behovet härav borde i vanlig ordning prövas år för år i samband med budgetarbetet.

Utöver de enligt ovan föreslagna 63 extra ordinarie sjuksköterskorna har i propositionen beräknats ett behov av extra sjuksköterskor, för vilkas anställning upptagits ett belopp av 60,000 kronor.

Utskottet. Utskottet har intet att erinra mot vad i propositionen anförts beträffande arméns sjuksköterskekår.

16. Garnisonssjukhusen.

I propositionen ifrågasättas inga ändringar i vad rör antalet garnisonssjukhus — för närvarande sex — men däremot framläggas vissa ändringsförslag beträffande läkarpersonalen vid sjukhusen.

Sålunda föreslås, att för chefläkarbefattningarna vid garnisonssjukhusen i Skövde, Eksjö, Linköping och Sollefteå — vilka befattningar för närvarande bestridas av regementsläkaren vid ett på vederbörlig ort förlagt truppförband vid sidan av dennes tjänst såsom truppförbandsläkare — skola uppföras särskilda beställningar såsom regementsläkare på garnisonssjukhusens stat. Vid garnisonssjukhuset i Skövde föreslås därjämte skola tillkomma en extra bataljonsläkare, avsedd att övertaga de arbetsuppgifter vid sjukhuset, vilka hittills påvilat bataljonsläkaren vid Skaraborgs regemente men icke vidare anses kunna åläggas denne. Även för garnisonssjukhuset i Eksjö föreslås med hänsyn till arbetsomfattningen vid sjukhuset skola tillkomma en extra bataljonsläkare.

Chefläkarbefattningen vid garnisonssjukhuset i Boden föreslås fortfarande skola bestridas av fältläkaren vid VI. militärbefälsstaben (nuvarande staben vid Övre Norrlands trupper), vilken dessutom avses vara överläkare vid någon av sjukhusets avdelningar. För röntgenläkaren vid sjukhuset föreslås skola tillkomma en regementsläkarbeställning på garnisonssjukhusens stat. De under avsnittet Fältläkarkåren tidigare omnämnda truppförbandsläkarna i Boden förutsättas skola samtidigt bestrida vissa angivna befattningar vid garnisonssjukhuset, varigenom det ansetts möjligt att minska antalet extra bataljonsläkare vid sjukhuset med en.

I fråga om läkarpersonalen vid garnisonssjukhuset i Karlsborg har i propositionen ingen ändring ifrågasatts.

Med avseende på sjuksköterskornas vid garnisonssjukhusen anställningsförhållanden har departementschefen, med erinran om vad han i anslutning till statsverkspropositionen i ärendet anfört, icke ifrågasatt annan ändring än att

25 sjuksköterskeljänster skola överföras på ordinarie stat med placering i lönegraden A 7.

Mot vad i propositionen under förevarande avsnitt anförts har utskottet intet att erinra. *Utskottet.*

17. Arméмusiken.

Försvarsutredningen föreslog, under framhållande av att den ringa numerären hos de nuvarande musikkårerna av typ III medförde stora svårigheter att upprätthålla en tillfredsställande stämbesättning, att samtliga sex musikkårer av nämnda typ skulle uppflyttas till typ II. Departementschefen har biträtt detta förslag.

I propositionen har vidare föreslagits inrättande av två nya musikkårer av typ II, nämligen dels i enlighet med försvarsutredningens förslag vid Svea artilleriregemente, dels vid det föreslagna nya kårartilleriregementet. Den förstnämnda musikkåren har ansetts erforderlig till följd av de ökade krav på musikorganisationen i Stockholm, som efter garnisonens utflyttning till Järvafältet komma att uppstå i och med den dubbla uppgiften att utföra musik vid förläggningarna på Järvafältet och bestrida musiken i samband med vaktgöringen i Stockholm. I fråga om det nya artilleriregementet har departementschefen uttalat, att han ansåge sig böra preliminärt räkna med sådan förläggning av regementet, att detsamma borde erhålla musikkår av typ II.

Den i propositionen föreslagna musikorganisationen innebär, att musikkår av typ I skulle finnas vid Svea livgarde och Norrbottens regemente samt musikkår av typ II vid övriga infanteriregementen, Livregementet till häst, pansarregementena (utom Göta pansarlivgarde), Svea, Göta och Smålands artilleriregementen, det nya artilleriregementet, Karlsborgs luftvärnsregemente och Skånska trängkåren. Samtliga förläggningsorter utom Malmö, Sundsvall och Luleå, till vilka städer luftvärnskårer föreslagits förlagda, skulle härigenom komma att äga tillgång till militärmusik.

Med avseende på musikpersonalen innebär den i propositionen föreslagna organisationen i förhållande till den nuvarande en ökning med 2 musikdirektörer, 10 musikfanjunkare, 14 musiksergeanter, 14 musikfurirer, 10 musikkorpraler, 34 musikvicekorpraler och meniga samt 16 musikelever.

I syfte att bereda flertalet musikdirektörer utsikt att före avgången ur tjänst uppnå lönegrad Oa 3 med därmed följande pensionsförmåner har departementschefen biträtt ett av försvarsutredningen framlagt förslag, enligt vilket antalet musikdirektörer, som enligt Kungl. Maj:ts beslut skola kunna uppflyttas från lönegrad Oa 2 till Oa 3, skall ökas från 4 till 7.

Musikelevernas ersättning föreslås höjd till 360 kronor för år eller 1 krona om dagen.

I motionen I: 245 av herr Ericsson, Herman, och herr Sylwan samt den

likalydande motionen II: 321 av herr Bladh m. fl. har hemställts, att riksdagen måtte uttala sig för att en musikkår skall uppsättas vid Skånska luftvärnskåren i Malmö.

Herr Andersson i Södergård m. fl. ha däremot i sin tidigare omnämnda motion II: 348 förklarat sig hålla före, att riksdagen borde avslå Kungl. Maj:ts förslag i vad detsamma avser en utvidgning av musikorganisationen vid försvarsväsendet.

Utskottet. Utskottet delar den i propositionen uttalade uppfattningen, att musikkårerna av typ III icke äro tillräckligt stora för att, särskilt vid förfall för någon bland personalen, kunna tillfredsställande fylla sin uppgift. Utskottet har därför intet att erinra mot att dessa musikkårer i viss mån förstärkas. Utskottet anser sig emellertid icke kunna förorda en så avsevärd utökning av ifrågavarande kårer, som i propositionen förutsatts, utan personalförstärkningen torde kunna begränsas till 1 musikfanjunkare och 1 musikelev vid varje kår. Musikkårerna av denna typ komma därigenom att erhålla samma personalsammansättning som de i propositionen föreslagna musikkårerna vid Gotlands kustartillerikår och Göteborgs örlogsdepå. De arméförband som enligt utskottets mening böra erhålla musikkårer av den sålunda förstärkta typ III äro till en början Livregementet till häst, Göta artilleriregemente, Smålands artilleriregemente, Bergslagens artilleriregemente, Karlsborgs luftvärnsregemente samt Skånska trängkåren. Därutöver vill utskottet föreslå, att musikkårer av samma typ inrättas jämväl vid Skånska luftvärnskåren och Sundsvalls luftvärnskår. Musikkåren vid Skånska pansarregementet (förutvarande Skånska kavalleriregementet) torde i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag böra uppflyttas till typ II för att därmed bli likställd med musikkårerna vid Södermanlands och Skaraborgs pansarregementen. Vad beträffar Kungl. Maj:ts förslag att nyupprätta en musikkår jämväl vid Svea artilleriregemente anser sig utskottet, med hänsyn till den avsevärda tillgång på militärmusik som ändock kommer att finnas inom Stockholms garnison, böra avstyrka propositionen i denna del.

Mot vad departementschefen i övrigt anfört beträffande arémusiken har utskottet intet att erinra.

Vad sålunda anförts innebär, att utskottet tillstyrker bifall till motionerna I: 245 och II: 321 men avstyrker motionen II: 348 i förevarande hänseende.

18. Polispersonalen.

Departementschefen har erinrat, att inom försvarsdepartementet tillkallade sakkunniga med skrivelse den 7 mars 1942 överlämnat förslag till omorganisation av fästningspolisen i Boden. Frågan beräknades kunna underställas 1942 års riksdag. I avbidan härpå har polispersonalen i Boden och Karlsborg i propositionen ansetts böra redovisas enligt nu gällande grunder.

Sedermera har Kungl. Maj:t i proposition nr 342 framlagt förslag om inrättande av en statlig poliskår i Boden, vilken proposition ännu icke varit föremål för riksdagens behandling.

Med anledning av vad sålunda förekommit anser sig utskottet icke böra i förevarande sammanhang taga ställning till frågan om polispersonalen i Boden. I fråga om polispersonalen i Karlsborg beräknar utskottet densamma enligt nu gällande grunder. *Utskottet.*

19. Arméhundväsendet.

Departementschefen har erinrat, att riksdagen så sent som år 1941 beslutat en icke oväsentlig utökning av personalen vid arméhundväsendet i enlighet med ett av chefen för armén framlagt förslag. På grund härav och då försvarsutredningen icke funnit behov föreligga av ändring i den sålunda fastställda personalorganisationen, har departementschefen funnit sig icke kunna biträda ett av chefen för armén i yttrande över försvarsutredningens betänkande framlagt förslag om en ytterligare ökning av den för arméhundväsendet avsedda personalen.

Herr Wiberg m. fl. ha i motion II: 304 hemställt, *att* en instruktionsofficer (tillika adjutant) ytterligare uppföres på arméhundväsendets stat i lönegrad Oa 3 eller Oa 2, *att* de båda nuvarande andre instruktörerna uppföras i lönegrad Ma 3 eller UO 1, varvid befordran till underofficer, utan hinder av genomgången underofficersskola, skall kunna föreslås efter visst antal tjänsteår, förslagsvis 12, samt att i samband därmed den nuvarande förste instruktören uppföres i lönegrad UO 1 eller UO 2, *att* en befattning som förvaltningsunderofficer och kompaniadjutant ytterligare tillkommer, avsedd antingen för pensionerad underofficer eller lämplig civil tjänsteman, samt *att* chefen för arméhundväsendet erhåller arvode motsvarande major och tillsyningsmannen över arméhundgården sådant motsvarande förvaltare.

De särskilt under senare år betydligt vidgade uppgifter som tillkomma arméhundväsendet anser utskottet väl motivera en viss utökning av den för arméhundväsendet avsedda personalen. Utskottet finner sig därför i anslutning till motionen II: 304 böra förorda, att å vederbörliga personalförteckningar uppföras dels en ny beställning för kapten, ryttmästare eller löjtnant som instruktionsofficer, tillika adjutant, dels ock en ny befattning som förvaltningsunderofficer och kompaniadjutant för pensionerad underofficer med arvode motsvarande nettolön i löneklassen UO 7. *Utskottet.*

Med hänsyn till chefens för arméhundväsendet alltmera utökade arbetsbörda och ansvar anser utskottet vidare, likaledes i anslutning till nämnda motion, att arvodet för ifrågavarande befattningshavare bör motsvara nettolön i löneklassen Oa 11. Likaledes anser utskottet, att arvodet till tillsynsmannen vid arméhundgården bör utgå efter nettolön i löneklassen UO 8. För att i möjligaste mån säkerställa, att instruktörerna vid arméhundväsendet må kvarbliva i sina befattningar, vill utskottet slutligen förorda, att den nuvarande sergeantsbeställningen vid arméhundväsendet utbytes mot en beställning för fanjunkare eller sergeant och att de två nuvarande furirsbeställningarna utbytas mot beställningar för sergeant eller furir.

I övrigt finner sig utskottet böra avstyrka bifall till motionen II: 304.

E. Arméns övergångsstats- och reservpersonal.

a. Övergångsstaten och reservstaten.

Av propositionen framgår, att från övergången till 1925 års härordning alltjämt mer än 200 befattningshavare kvarstå på övergångsstat, huvudsakligen kompaniofficerare och underofficerare.

Med avseende på arméns reservstat har departementschefen framhållit, att enär av ekonomiska skäl den aktiva befälskadern måst starkt begränsas och behovet av kvalificerat befäl i krigsorganisationen därför icke tillnärmelsevis kunde fyllas med aktiv personal, det låge stor vikt uppå att reservstaten bleve väl tillgodosedd. Den gräns, som måste dragas med avseende å antalet reservstatsbeställningar, syntes främst vara betingad av de möjligheter, som förefunnes att inom femårsperioden rekrytera ifrågavarande personalgrupp.

I enlighet med försvarsutredningens förslag har departementschefen förutsatt, att arméns reservstater vid slutet av femårsperioden, d. v. s. budgetåret 1946/47, skola omfatta 216 officerare, 120 underofficerare, 6 militärläkare och 4 militärveterinärer, fördelade på följande beställningar, nämligen: 1 generalmajor, 19 överstar, 15 överstelöjtnanter, 96 majorer, 85 kompaniofficerare, 120 underofficerare, 3 fältläkare, 3 regementsläkare, 2 fältveterinärer och 2 regementsveterinärer.

I förhållande till staten för innevarande budgetår innebär detta tillskapande av reservstatsbeställningar för tre nya personalkategorier, överstelöjtnanter, fältveterinärer och regementsveterinärer, samt en ökning i övrigt med 6 överstar, 11 majorer, 16 kompaniofficerare och 17 underofficerare, vilken ökning departementschefen ansett vara den största som med hänsyn till omfattningen av den aktiva kadern kan åstadkommas.

Departementschefen har framhållit, att det i annat sammanhang förordade nya utbildningssystemet för fast anställt manskap beräknades komma att medföra en ökning av antalet furirer med underofficerskompetens, varigenom jämväl möjligheterna för rekrytering av arméns reservstat för underofficerare bleve ökade.

Enligt propositionen föreslås lönen respektive pensionen för överstelöjtnant på reservstat utgöra 6,000 respektive 5,400 kronor. För fältveterinär på reservstat förutsättes avlöning och pension utgå enligt enahanda grunder, som för närvarande gälla för regementsläkare på reservstat, medan regementsveterinär på reservstat föreslås åtnjuta löne- och pensionsförmåner efter lönegrad Ca 22 samt, alltefter löneklass vid avgången från aktiv stat, efter någon av löneklasserna 22—25.

Utskottet. Utskottet har intet att erinra mot vad i propositionen anförts under förevarande avsnitt.

b. Förtidsavgången och reservanställd personal.

Departementschefen har framhållit, att förslag till ny reservbefälsförordning vore under utarbetande inom arméstaben. Ehuru departementschefen uttalat sin prinicipiella anslutning till ett i försvarsutredningens betänkande skisserat förslag, som upprättats på grundval av utredningsarbetet inom arméstaben, har departementschefen emellertid ansett, att definitiv ståndpunkt till frågan angående den förtidsavgångna och reservanställda personalens anställnings- och tjänstgöringsförhållanden icke för närvarande kunde fattas. Sedan utredningsarbetet inom arméstaben avslutats, borde för vinnande av största möjliga enhetlighet på förevarande område frågan om reservpersonalens ställning jämväl inom de andra försvarsgrenarna upptagas till prövning. Då det emellertid vore av vikt, att frågan utan onödigt dröjsmål bleve avgjord, borde det få ankomma på Kungl. Maj:t att — om så befinnes möjligt — utan frångående av nu gällande bestämmelser rörande denna personals avlöningsförhållanden i ämnet utfärda erforderliga bestämmelser. Departementschefen utginge därvid från att de i försvarsutredningens betänkande skisserade principerna skulle kunna i huvudsak följas. I ett sammanhang borde sedan upptagas till behandling frågan om reservpersonalens avlönings- och övriga förmåner inom hela försvarsväsendet, därvid utredningen borde bedrivas på sådant sätt, att förslag kunde om möjligt föreläggas 1943 års riksdag.

Herrar Lindberg i Stockholm och Cruse ha i motionerna II: 335 och 336 hemställt, *att* underofficer i reserven under tjänstgöring må åtnjuta lön efter lägsta löneklassen inom den lönegrad, motsvarande beställningshavare på aktiv stat tillhör, *att* underofficer, i den mån vederbörande i reserven eller före inträdet i reserven i beställning på aktiv stat eller reservstat fullgjort honom åliggande tjänstgöring, uppflyttas i högre lönegrad efter samma grunder som motsvarande beställningshavare på aktiv stat samt *att* sådana ändringar vidtagas i reservbefälsförordningen, att sergeant i reserven, som under minst tre månader under förstärkt försvarsberedskap fullgjort väl vitsordad tjänstgöring som kompaniadjutant, plutonchef eller i motsvarande befattningar, må kunna befordras till fanjunkare (styckjunkare).

Utskottet.

Enligt vad utskottet inhämtat, har chefen för armén numera avgivit förslag till ny reservbefälsförordning. Utskottet, som delar departementschefens uppfattning, att på förevarande område största möjliga enhetlighet inom samtliga försvarsgrenar bör eftersträvas, utgår från att den i propositionen förutsatta fortsatta utredningen rörande reservpersonalen utan uppskov kommer till stånd. I avvaktan på resultatet av denna utredning anser utskottet sig icke kunna tillstyrka motionerna II: 335 och 336; de däri framförda förslagen torde böra tagas under övervägande i samband med berörda utredning.

Utskottet har icke heller något att erinra mot vad i övrigt anförts under förevarande avsnitt i propositionen.

c. Pensionsavgången personal.

Försvarsutredningen föreslog, i avsikt att vidmakthålla den pensionsavgångna personalens användbarhet för krigsbefattningar, att denna personal skulle åläggas en tjänstgöringsskyldighet i fred om 20 dagar per full treårsperiod i reserven.

Departementschefen har uttalat, att det ur militär synpunkt syntes önskvärt, att pensionsavgången personal under den tid den kvarstode i reserven ålades viss tjänstgöringsskyldighet i fred. Emellertid syntes frågan tarva ytterligare utredning, varför departementschefen icke vore i tillfälle att nu framlägga slutligt förslag.

I fråga om personalens avlöningsförhållanden har departementschefen hänvisat till vad han i denna fråga anfört under rubriken Förtidsavgången och reservanställd personal.

Utskottet. Mot vad i propositionen anförts beträffande den pensionsavgångna personalen har utskottet intet att erinra.

d. Väg- och vattenbyggnadskåren.

I propositionen har någon ändring av väg- och vattenbyggnadskårens organisation i stort sett icke ifrågasatts.

Departementschefen har uttalat, att han i likhet med försvarsutredningen funne det lämpligt, att kårens officerspersonal framdeles i vissa fall kompletterades med därför lämpliga värnpliktiga officerare ävensom att behovet av underofficerare tillgodosåges genom lämpligt utvalda värnpliktiga. I samband med utarbetandet av ny reservbefälsförordning förutsattes en översyn av kårens instruktion skola företagas.

Utskottet. Utskottet ansluter sig till vad departementschefen anfört rörande väg- och vattenbyggnadskåren.

e. Landstormsofficerare och officerare vid frivilliga automobilkåren.

Frågan om landstormsofficerarnas och officerarnas vid frivilliga automobilkåren ställning i den föreslagna organisationen upptages av utskottet till behandling under rubriken Rekrytering.

F. Rekrytering.

1. Rekrytering av värnpliktiga.

Försvarsutredningen utförde vissa undersökningar rörande årsklassernas storlek under de närmaste åren, enligt vilka antalet inskrivningsskyldiga beräknades successivt sjunka från omkring 57,000 år 1942 till omkring 49,000 år 1946. Uppdelningen av värnpliktskontingenterna på arméns olika truppslag och truppförband — sedan marinen och flygvapnet erhållit erforderlig

tilldelning — borde enligt utredningens mening ske på sådant sätt, att specialtruppslagens värnpliktstilldelning bibehölles i stort sett oförändrad år från år, under det att infanteriet finge vidkännas en successivt minskad tilldelning av värnpliktiga. Även värnpliktiga tillhörande besiktningsgrupp 4, som enligt tidigare bestämmelser hänförts till gruppen icke vapenföra och utnyttjats till handräckningstjänst, borde i största möjliga utsträckning utbildas för befattningar i krigsorganisationen. Behovet av handräckningspersonal kunde endast till en del tillgodoses med värnpliktiga; i övrigt måste civil arbetskraft anlitas.

Departementschefen har anfört, att förevarande frågor vore av beskaffenhet att böra bedömas och avgöras i kommandoväg, varför han ansett sig icke i förevarande sammanhang böra taga ställning till desamma. För tillgodoseende av det i anledning av bristen på värnpliktig handräckningspersonal uppkommande behovet av civil handräckningspersoal vid armén har i kostnadsberäkningarna för armén vid genomförd organisation upptagits ett belopp av 2,650,000 kronor per år.

Vad i propositionen anförts rörande rekrytering av värnpliktiga föranleder icke utskottet till någon erinran. *Utskottet.*

2. Rekrytering av personal på aktiv stat.

a. Officerare.

Frågan om rekryteringen och utbildningen av befälskårerna har, enligt vad departementschefen erinrat, varit föremål för överväganden i samband med flertalet av de organisationsförändringar, som under senare år ägt rum inom försvarsväsendet. Särskilt vad angår officerskårerna hade sedan länge framförts krav på ändrade rekryteringsgrunder, främst i syfte att åstadkomma en bredare bas för officersrekryteringen.

Departementschefen har vidare erinrat, att i anledning av en hemställan från 1936 års riksdag särskilt tillkallade utredningsmän verkställt utredningar rörande hithörande frågor, vilka utmynnat i ett den 21 december 1939 avgivet betänkande med vissa förslag rörande befälsrekryteringen samt utbildningen av den fast anställda militära personalen. Försvarsutredningen hade i sitt förslag, till vilket departementschefen kunde i huvudsak ansluta sig, i väsentliga avseenden beaktat utredningsmännens synpunkter, och förslaget kunde sägas i görligaste mån tillmötesgå de önskemål i fråga om officersrekryteringen, som av 1936 års riksdag framförts och som departementschefen för egen del ville understryka.

Med avseende på kraven för anställning såsom officer på aktiv stat har i propositionen icke ifrågasatts någon ändring. Beträffande innebörden i övrigt av förslaget rörande officersrekryteringen har departementschefen anfört följande:

Med den avsevärt förbättrade utbildning av värnpliktiga, som möjliggjorts genom den nya värnpliktslagens bestämmelser, och med den utbildning, som

i den av mig föreslagna organisationen kan beredas de fast anställda, komma möjligheter att öppnas för inträde på den aktiva officersbanan även för dem som icke före inträdet i militärtjänst avlagt studentexamen. En förutsättning härför är, att de vid genomgång av officersaspirantskola visat sig lämpliga för officersutbildning. Visad duglighet under den militära utbildningen kommer sålunda att bliva utslagsgivande vid prövningen av de blivande officerarna, och en person med lägre skolunderbyggnad kommer att därvid erhålla samma möjligheter att hävda sig som en student. Genom att på detta sätt alla de, som för officersutbildning skola genomgå krigsskolan, gemensamt prövas i en officersaspirantskola, erhålles möjlighet att före krigsskolan göra en jämförelse mellan samtliga aspiranter på fortsatt utbildning, något som med det nuvarande systemet för utbildning till officer av fast anställt manskap icke varit möjligt. Enär denna organisationsförändring enligt min mening är av största betydelse, då det gäller att söka åvägabringa en rättvis prövning av aspiranterna å officersbanan, synes som regel för tillträde till krigsskolan böra fordras genomgången officersaspirantskola. Detta hindrar emellertid icke att, såsom 1942 års försvarsberedning med anledning av ett förslag från underbefälsförbundet förutsatt, även furir, som icke genomgått aspirantskola men som vid genomgången underofficersskola visat framstående duglighet, undantagsvis skall kunna erhålla kommendering till krigsskolan. Emellertid torde därvid böra förutsättas särskild av Kungl. Maj:t meddelad dispens.

I fråga om officersrekryteringen vid de särskilda truppslagen m. m. innebär departementschefens förslag ingen ändring i nu gällande grunder utom vad beträffar kavalleriet och pansartrupperna. Kavalleriets officerare skola enligt förslaget uppföras på en gemensam stat, varvid förutsatts, att regementsofficersbeställningarna vid infanteriet skola kunna besättas jämväl med officerare ur kavalleriet och omvänt. Även pansartruppernas officerare skola uppföras på en gemensam stat och pansartrupperna skola erhålla egen officersrekrytering, dock att under den närmaste tiden transport från andra truppslag ansetts erforderlig.

Till vissa av försvarsutredningen framförda förslag rörande rekryteringen av fortifikationskårens och fälttygkårens officerare har departementschefen, under hänvisning till den ståndpunkt han intagit beträffande dessa kårers organisation, icke funnit anledning att nu taga ställning.

Utskottet. Det i propositionen framlagda förslaget beträffande rekryteringen av officerare bland fast anställda och värnpliktiga synes tillgodose de önskemål därutinnan, som sedan lång tid förelegat och som gått ut på att tillskapa en bredare bas för rekryteringen med möjlighet till en fullt rättvis prövning av samtliga officersaspiranter. Utskottet finner sig därför kunna ansluta sig till detsamma och har icke heller i övrigt något att erinra mot vad departementschefen under förevarande avsnitt anfört.

b. Underofficerare.

I propositionen förutsättes, att arméns underofficerare i likhet med vad som nu gäller skola rekryteras bland fast anställt manskap, som genomgått arméns underofficersskola.

Departementschefen har anfört, att enligt av honom föreslagna grunder för underofficersutbildningen underofficerskompetens kunde i normala fall uppnås efter sju tjänsteår, det första halvåret i överstatsanställning däri inräknat. De, som vunne underofficersbefordran, hade under sådana förhållanden innehaft befälsgrad i så många år, att någon ytterligare prövning icke syntes erforderlig, varför de borde direkt erhålla fullmakt på underofficersbeställning. Emellertid kunde sådana fast anställda, som redan före volontäranställningen avlagt realexamen, vinna underofficerskompetens avsevärt tidigare, nämligen efter fyra och ett halvt tjänsteår. Icke heller dessa borde som regel befordras till underofficerare förrän efter sju år. Då det likväl i vissa fall kunde föreligga skäl till tidigare underofficersbefordran men fullmakt å underofficersbeställning icke syntes böra erhållas förrän efter sju år, borde vederbörande i sådant fall antagas såsom extra ordinarie sergeant och erhålla fullmakt först sedan sju tjänsteår uppnåtts. Vissa ändringar i avlönings- och pensionsbestämmelserna bleve med anledning härav påkallade.

I enlighet med vad som föreslagits beträffande kavalleriets och pansartruppernas officerskårer har departementschefen förutsatt, att jämväl underofficerskårerna vid dessa truppslag skola sammanföras i för respektive truppslag gemensamma kårer.

Till frågan om rekrytering av fälttygkårens och fortifikationskårens underofficerare har departementschefen, under hänvisning till den ståndpunkt han intagit beträffande dessa kårers organisation, funnit sig icke böra nu taga ställning.

Vad departementschefen anfört med avseende på rekryteringen av underofficerare föranleder icke erinran från utskottets sida. *Utskottet.*

c. Fast anställt manskap.

Den första anställningstiden för fast anställt manskap skall enligt departementschefens förslag omfatta $4^1/_2$ år med anställning den 1 oktober och avgång den 1 april. Under det första halvåret, 1 oktober—1 april, avses, att volontären skall upptagas över stat vid truppförbandet och därvid åtnjuta lön enligt lönegraden Ma 1 samt väsentligen undergå utbildning i allmänbildande ämnen. För den, som före fast anställning avlagt realexamen, skall detta överstatshalvår icke vara obligatoriskt utan möjlighet stå öppen att direkt vinna anställning på stat med inträde i tjänst den 1 april.

Departementschefen har framhållit, att även värnpliktig, som så önskar, liksom för närvarande skall kunna under utbildningstiden eller efter dess avslutande vinna fast anställning. Ett av försvarsväsendets underbefälsförbund framfört förslag om övergång till ett helt på värnpliktsgrund uppbyggt system för rekrytering av det fast anställda manskapet har departementschefen däremot ansett icke böra upptagas till övervägande, förrän det av honom i anslutning till försvarsutredningens förslag tillstyrkta systemet grundligt prövats. Framför allt måste erfarenhet vinnas rörande den förlängda värnpliktstjänstgöringen och den kompetens, som det värnpliktiga underbefälet därvid

kunde förväntas uppnå, ävensom rörande omfattningen av den rekrytering, som på denna väg vore att påräkna.

Försvarsutredningen förordade, att den anställde under sista halvåret av anställningstiden, dock tidigast sjätte anställningsåret, skulle liksom hittills erhålla vissa förmåner, såsom vidsträckt rätt till tjänstledighet för provtjänstgöring. Detta halvår skulle sålunda komma att motsvara det nuvarande civilanställningshalvåret. Departementschefen har med anledning av detta förslag uttalat, att en anställd icke under sin enligt kontraktet bestämda anställningstid syntes kunna beredas sådana förmåner utan att i gällande manskapsavlöningsreglemente vidtoges vissa ändringar. Av denna grund funne sig departementschefen icke kunna i förevarande sammanhang taga ställning till denna fråga, vilken i stället syntes böra upptagas till behandling inom finansdepartementet. Frågans lösning vore emellertid av vikt med hänsyn till manskapskaderns utökning.

För vinnande av enhetlighet mellan truppslagen har departementschefen föreslagit, att följande tjänstegrader skola tillkomma, nämligen vid kavalleriet vicekorpral samt vid artilleriet och luftvärnet vicekonstapel.

Enligt vad departementschefen slutligen anfört, syntes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser rörande personalrekryteringen och därmed sammanhängande frågor. Departementschefen har utgått från att det därvid icke skall föreligga hinder för Kungl. Maj:t att, där så prövas lämpligt, göra avvikelser från de ovan angivna grunderna för rekryteringen.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet tidigare anfört rörande det ur rekryteringssynpunkt angelägna uti att den av departementschefen förutsatta utredningen rörande civilanställningsfrågan och inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl m. m. snarast kommer till stånd, finner utskottet icke anledning till erinran mot vad departementschefen under förevarande avsnitt anfört.

d. Musikpersonal.

Departementschefen har förutsatt, att första anställning av musikvolontär skall ske efter samma grunder som för annan volontär. I övrigt har någon ändring i fråga om rekryteringen av musikpersonalen icke ifrågasatts.

Utskottet. Vad departementschefen anfört rörande rekryteringen av musikpersonal giver icke anledning till någon erinran från utskottets sida.

3. Rekrytering av arméns reservpersonal.

I fråga om nu gällande villkor för överflyttning till reservstat har i propositionen icke förutsatts annan ändring än att bestämmelserna angående antalet tjänsteår för anställnings vinnande underkastas översyn i syfte att underlätta tillträdet till reservstat, bland annat för furirer som avlagt underofficersexamen. För de nya kategorier av beställningar — nämligen överste-

löjtnants-, fältveterinärs- och regementsveterinärsbeställningar — som enligt vad som anförts under avsnittet Arméns övergångsstats- och reservpersonal föreslagits skola tillkomma på reservstaten, har förutsatts skola gälla, att för överflyttning till dessa beställningar kunna ifrågakomma beställningshavare på aktiv stat i samma eller närmast lägre tjänstegrad.

Vidkommande personalen i arméns reserver har departementschefen hänvisat till vad han under avsnittet Arméns övergångsstats- och reservpersonal uttalat därom, att han icke vore beredd att rörande denna personals ställning fatta slutlig ståndpunkt, förrän det under utarbetande varande förslaget till ny reservbefälsförordning framlagts. Jämväl frågan om personalens rekrytering vore därav beroende, varför icke heller därutinnan förslag nu kunde framläggas.

Beträffande rekryteringen av väg- och vattenbyggnadskåren har i propositionen icke ifrågasatts någon ändring.

I likhet med försvarsutredningen har departementschefen föreslagit, att personalkategorien landstormsofficerare skall utgå ur organisationen och att därvid de landstormsofficerare, som befinna sig i värnpliktsåldern, skola överföras till värnpliktiga officerare, medan de som överskridit denna ålder skola kunna anställas såsom reservofficerare, i båda fallen under förutsättning att de anses därtill utan tvekan lämpliga. Departementschefen har däremot icke kunnat tillstyrka det från flera håll framförda förslaget, att jämväl landstormsofficerare i värnpliktsåldern skulle kunna överföras till reservofficerare. De nuvarande landstormsofficerarnas berättigade intressen syntes bliva tillräckligt tillgodosedda, därest i enlighet med försvarsberedningens och vissa myndigheters förslag övergångsvis bestämdes, att i fredstid konstituerade landstormsofficerare under tjänstgöring bibehölles vid rätt till dem nu tillkommande löneförmåner enligt krigsavlöningsreglementet, så länge det nuvarade beredskapstillståndet fortfore eller om mobilisering i anslutning till detta tillstånd skulle anbefallas. Departementschefen förutsatte, att det, om så befunnes erforderligt, skulle tillkomma Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga krigsavlöningsbestämmelser. Med hänsyn till att tjänstgöringsskyldighet under fredstid icke tidigare ålegat landstormsofficerare syntes pension eller däremot svarande förmåner icke böra utgå till landstormsofficer, som erhållit anställning såsom reservofficer.

Enligt departementschefens förslag skall jämväl frivilliga automobilkåren såsom militärt organiserad kår utgå ur organisationen, varvid dess officerare förutsatts skola på enahanda villkor som landstormsofficerarna överföras till värnpliktiga officerare eller erhålla anställning som reservofficerare.

De sålunda angivna organisationsförändringarna borde, enligt vad departementschefen framhållit, om möjligt genomföras den 1 januari 1943.

Departementschefen har lämnat utan erinran ett av försvarsutredningen framlagt förslag, att även värnpliktiga officerare i framtiden under vissa förutsättningar skulle kunna vinna anställning som reservofficerare, sedan de lämnat värnpliktsåldern.

I de likalydande motionerna I: 237 av herr Anderson, Axel Ivar, m. fl.

och II: 319 av herr Håstad m. fl. har hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen måtte beträffande de hittillsvarande landstormsofficerarnas ställning beakta vissa i motionen närmare angivna önskemål, främst att anställning såsom reservofficer jämväl må medgivas landstormsofficerare i värnpliktsåldern, så framt de äro väl lämpliga och kvalificerade, samt att landstormsofficerare och värnpliktiga officerare, vilka utnämnas till reservofficerare, erhålla en efter tjänstetiden såsom reservofficer beräknad pension jämte erforderligt utrustningsbidrag.

Utskottet. Utskottet ansluter sig till vad i Kungl. Maj:ts proposition föreslagits beträffande rekryteringen av arméns reservpersonal. Med hänsyn bland annat till de olägenheter ur organisatorisk synpunkt, som skulle uppkomma vid bifall till motionerna I: 237 och II: 319, kan utskottet nämligen icke tillstyrka dessa motioner.

G. Utbildning.

1. De värnpliktigas utbildning.

I likhet med departementschefen anser sig utskottet icke böra beröra frågan om de värnpliktigas utbildning, enär ny värnpliktslag, som utarbetats på grundval av försvarsutredningens förslag i ämnet, redan av 1941 års riksdag antagits.

2. Utbildning av fast anställt befäl.

Försvarsutredningen framhöll, att utbildningen till fast anställt underbefäl samt fast anställd underofficer och officer måste vara så organiserad, att de befälsaspiranter, som ägde de bästa militära kvalifikationerna för befälsutövning, kunde komma i åtnjutande av fortsatt utbildning och vinna befordran. Nuvarande krav på måttet av allmänbildning för befordran till underofficer och officer (reservofficer) kunde dock med hänsyn till dessa personalgrupper åvilande uppgifter icke minskas. Den, som ägde erforderliga militära kvalifikationer men icke ett tillräckligt kunskapsmått i allmänbildande ämnen, måste vid det i det föregående omnämnda nytillkommande försvarsväsendets läroverk tillägna sig nödiga insikter i dessa ämnen, innan fast anställning som officer eller underofficer kunde vinnas. En under hela tjänstetiden fortgående utbildning av arméns befälskårer vore därjämte en av grundbetingelserna för att arméns staber och förband skulle kunna fylla sina uppgifter i fält.

Departementschefen har uttalat, att han i huvudsak intet hade att erinra mot de förslag rörande utbildningen av det fast anställda befälet, som försvarsutredningen framlagt. Förslagen syntes tillräckligt tillgodose den för befälsutbildningen mycket värdefulla praktiska tjänstgöringen vid trupp samtidigt som de möjliggjorde en önskvärd förbättring och effektivisering av den teoretiska utbildningen. Emellertid vore det givet, att vid den närmare ut-

formningen av erforderliga bestämmelser vissa jämkningar i förslagen kunde befinnas lämpliga, liksom ock erfarenheterna från utbildningsarbetet kunde föranleda ändringar i utbildningsbestämmelserna. Departementschefen förutsatte därför, att det skulle tillkomma Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts beprövande chefen för armén att vidtaga sådana eventuellt erforderliga jämkningar, i den mån dessa kunde verkställas inom ramen av den i propositionen förutsatta personal- och skolorganisationen.

Utskottet har icke något att erinra mot vad i propositionen sålunda anförts. *Utskottet.*

a. Det fast anställda manskapets utbildning.

Försvarsutredningen föreslog, att den rent militära underbefälsutbildningen skulle omfatta en rekrytskola om 6 månader samt en korpralskola och en furirskola om vardera 11 månader, trupptjänstgöring inräknad. För undervisningen i allmänbildande ämnen beräknades 950 timmar, och undervisningen förutsattes i regel föra fram till ett kunskapsmått, motsvarande klass 3 i 5-klassig realskola, i stället för enligt nuvarande ordning omkring 600 timmar, resulterande i kompetens motsvarande klass 2 i 5-klassig realskola. Den allmänbildande undervisningen skulle till tiden i största möjliga utsträckning skiljas från den militära och i huvudsak förläggas till det första halvåret av anställningstiden, det s. k. överstatshalvåret 1 oktober—1 april (se avsnittet Rekrytering av personal på aktiv stat). Härigenom kunde volontärernas rekrytskola taga sin början den 1 april samtidigt med de värnpliktigas och utbildningen under det första året ske i takt med värnpliktsutbildningen. Undervisningen i allmänbildande ämnen förutsattes skola ledas av civila lärare.

Departementschefen, som erinrat om att utbildningen av den fast anställda personalen vore en fråga, som det tillkomme Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande reglera, har framhållit, att det av försvarsutredningen framlagda förslaget syntes kunna utgöra en grund för den fortsatta prövning av föreliggande frågor, som vore erforderlig och vid vilken jämväl av lantförsvarets utbildningskommission framförda synpunkter borde prövas. Förslaget att förlägga en väsentlig del av undervisningen i allmänbildande ämnen till anställningstidens början och att samtidigt låta det därtill anslagna halvåret utgöra en prövotid syntes vara av särskild betydelse och kunde antagas i huvudsak undanröja de olägenheter, som varit förknippade med det hittillsvarande systemet för allmänbildande undervisning. Därest det vid närmare överväganden skulle visa sig möjligt att inom utbildningsschemat åtminstone delvis tillgodose i vissa yttranden över försvarsutredningens betänkande framlagda förslag om en ytterligare utökning av den allmänbildande undervisningen, hade departementschefen intet att däremot erinra. En förutsättning härför vore dock, att detta kunde ske inom ramen för den av försvarsutredningen föreslagna skolorganisationen, vars omfattning syntes i stort sett lämplig.

Utskottet. Utskottet har icke något att erinra mot vad i Kungl. Maj:ts proposition anförts rörande det fast anställda manskapets utbildning.

Såsom departementschefen framhållit, torde de olägenheter, som varit förknippade med det hittillsvarande systemet för allmänbildande undervisning, kunna antagas väsentligen bortfalla, därest denna undervisning i huvudsak skiljes från den militära utbildningen. Med hänsyn härtill och då de i propositionen i övrigt angivna riktlinjerna för utbildningen av det fast anställda manskapet synas lämpligt avvägda, finner utskottet icke anledning till erinran mot vad departementschefen anfört därom.

b. Underofficersutbildning.

Försvarsutredningen föreslog, att även i fråga om underofficersutbildningen, i analogi med vad som föreslagits beträffande underbefälsutbildningen, den allmänbildande undervisningen skulle till tiden skiljas från den rent militära. Härigenom vunnes möjlighet för elever med större förkunskaper i allmänbildande ämnen att förbigå sådan allmänbildande undervisning, som de redan tidigare förskaffat sig, och därigenom snabbare än som för närvarande vore fallet nå fram till underofficersexamen, vilket vore önskvärt ur såväl militär som den enskildes synpunkt. Undervisningen i allmänbildande ämnen borde ske vid det tidigare omnämnda för de tre försvarsgrenarna gemensamma läroverket, försvarsväsendets läroverk, medan den militära underofficersutbildningen borde äga rum i form av en 11 månaders underofficerskurs vid arméns underofficersskola, som i fortsättningen icke borde meddela annan undervisning än rent militär. Nödiga kunskaper i allmänbildande ämnen — förvärvade antingen före vinnande av fast anställning eller ock under anställningstiden genom studier vid försvarsväsendets läroverk, under ett eller två vinterhalvår allt efter förkunskaperna — skulle jämte med beröm godkänd furirsexamen och därefter fullgjord trupptjänstgöring under omkring 13 månader utgöra villkor för kommendering till underofficerskurs.

Utbildningen av intendenturkårens förvaltare förutsattes i försvarsutredningens förslag liksom hittills skola ske vid centralt anordnad förvaltarkurs. Kurs för utbildning av regementskassörer borde likaledes anordnas enligt hittillsvarande grunder. För rekrytering av de nyinrättade beställningarna såsom förvaltare vid fälttygkåren borde anordnas kurser av omkring ett halvt års längd. Utbildningskurser borde vidare anordnas för utbildning av hovslagar-, idrotts-, motor- och signalunderofficerare m. fl.

Såsom villkor för anställning såsom underofficer i reserven skulle enligt försvarsutredningens förslag uppställas genomgång av en truppslagsvis anordnad reservunderofficerskurs med omkring tre månaders varaktighet. Kommendering till sådan kurs borde ske tidigast under sjätte anställningsåret och endast ifrågakomma för dem som prövats lämpliga för framtida befordran till underofficer i reserven. Sergeanter i reserven, avsedda att krigsplaceras såsom kompaniadjutanter (motsvarande), borde före placeringens ikraftträdande genomgå kompaniadjutantskurs av en månads längd, anordnad under

regementsövning centralt för hela armén och förlagd till arméns underofficersskola.

Departementschefen har uttalat, att försvarsutredningens förslag till ordnande av underofficersutbildningen syntes kunna läggas till grund för närmare bestämmelser i ämnet. Åtskiljandet av den rent militära utbildningen och undervisningen i allmänbildande ämnen skapade förutsättningar för en rationell underofficersutbildning. Fast anställda underbefäl, som redan före sin militära anställning ägde mera omfattande kunskaper i allmänbildande ämnen, kunde genom det föreslagna utbildningssystemet ernå underofficerskompetens redan efter 4 ½ år och på grund därav bättre utnyttjas vid truppförbanden. Befordran till underofficer för dessa underbefäl borde dock — såsom anmärkts under avsnittet Rekrytering av personal på aktiv stat — i regel icke ske tidigare än för deras i tjänsten jämnåriga kamrater.

I likhet med försvarsutredningen har departementschefen ansett, att furir, som önskar anställning såsom underofficer i reserven, dessförinnan borde genomgå en särskild reservunderofficerskurs. De föreslagna kurserna för fortsatt utbildning av underofficerare vore ägnade att öka underofficerarnas möjligheter att väl fylla sina uppgifter.

Utskottet finner de i propositionen framlagda förslagen rörande utbildning till underofficer och rörande fortsatt utbildning av underofficerare **lämpliga**, varför desamma icke föranleda erinran från utskottets sida. *Utskottet.*

c. Officersutbildning.

Försvarsutredningen föreslog, att första delen av den blivande officerens utbildning helt skulle sammanfalla med de värnpliktigas. En dylik anordning vore nödvändig för att det skall bliva möjligt att rekrytera officerskåren ur samtliga värnpliktskategorier. Officersaspiranten skulle sålunda vid vederbörligt truppslag genomgå rekrytskola, förberedande plutonchefsskola, plutonchefsskola och officersaspirantskola i likhet med dem, som utbildades till värnpliktiga officerare. Efter genomgången officersaspirantskola skulle officersaspiranten fullgöra 6 månaders trupptjänstgöring såsom plutonchefs ställföreträdare och plutonchef för att sedan kommenderas till en för samtliga truppslag gemensam officerskurs vid krigsskolan. Aspirant, som vid officersaspirantskola kvalificerat sig för vidare utbildning till officer på aktiv stat men icke ägde för anställning som officer erforderlig studiekompetens, hade att före kommendering till krigsskolan avlägga begränsad studentexamen vid försvarsväsendets läroverk. Studierna härför beräknades alltefter måttet av förkunskaper kunna genomföras på ett, två eller tre vinterhalvår.

Fast anställd furir, som önskade och ansåges lämplig för vidareutbildning till officer på aktiv stat, skulle enligt försvarsutredningens förslag efter avslutad underbefälsutbildning och därpå följande trupptjänstgöring av omkring 13 månaders längd kunna beordras till officersaspirantskola. Därest

han där placerade sig bland dem som förklarades lämpliga för fortsatt utbildning till officer på aktiv stat, skulle hans utbildning därefter fullföljas på samma sätt som ovan angivits för värnpliktig officersaspirant, som icke ägde för befordran till officer erforderlig studiekompetens.

Den angivna organisationen av utbildningen medgåve, enligt vad försvarsutredningen framhöll, en direkt jämförelse mellan officersaspiranter av skilda kategorier dels under officersaspirantskolan, dels vid krigsskolan. Organisationen innebure, att en väsentlig del av officersutbildningen (i stort sett första krigsskoleåret) förskjutits från krigsskolan till officersaspirantskolorna. Kommendering till krigsskolan komme att ske tidigast efter 30 månaders tjänstgöring i stället för som nu efter 16 månader, och officerskursen vid krigsskolan kunde begränsas till 11 månader (i stort sett motsvarande nuvarande andra krigsskoleåret).

Utbildningen till reservofficer skulle enligt försvarsutredningens förslag helt sammanfalla med utbildningen till värnpliktig officer. Först efter avslutad officersaspirantskola skulle en differentiering äga rum mellan de båda kategoriernas fortsatta utbildning och tjänstgöringsskyldighet. Efter avslutad officersaspirantskola skulle reservofficersaspiranten fullgöra regementsövning i egenskap av värnpliktig sergeant och påföljande år den första repetitionsövningen såsom fänrik i reserven. Fast anställd furir, som ägde för anställning som reservofficer erforderlig studiekompetens, skulle kunna beordras till officersaspirantskola och kvalificera sig för sådan anställning.

Enligt försvarsutredningens förslag skulle — förutom den fortgående utbildning av den aktiva officerspersonalen som bedrives vid truppförbanden — för fortsatt utbildning av nämnda personal centralt anordnas vissa skolor, nämligen dels obligatoriska skolor, dels frivilliga skolor, till vilka officerare kunde vinna tillträde efter ansökan och som skulle erfordras för förvärvande av kompetens för vissa befattningar, transport till vissa personalkårer m. m. För att säkerställa tillgången på vissa specialutbildade officerare förutsattes anordnande av olika specialkurser.

De obligatoriska skolor den aktive officeren enligt förslaget har att genomgå äro dels en 8—12 månaders truppslagsofficersskola, infallande 2—3 år efter officersexamen och avsedd att fullständiga under trupptjänstgöringen vunnen förtrogenhet med truppslagets stridsmetoder och materiel samt att bibringa kompetens att föra kompani (motsvarande förband) i fält, dels en truppslags- eller skjutskola av 1—3 månaders längd, avsedd att bereda äldre subalterner och kaptener fortsatt utbildning i truppslagets taktik och teknik, innan de tillträda befattning som kompani- och bataljonschefer (motsvarande chefer). Slutligen avses överstelöjtnanter och överstar, de senare vart fjärde år, genomgå en för armén gemensam stridsskola av omkring en månads längd.

Den fortsatta utbildningen av reservofficerare syftar till att göra dessa officerare användbara som kompanichefer (bataljonschefs ersättare) i fält. Tjänstgöringsskyldigheten föreslås skola per treårsperiod omfatta dels en re-

petitionsövning om 35, i vissa fall 20 dagars längd, dels i regel två kurser om vardera 60 timmar.

Departementschefen har uttalat, att det av försvarsutredningen föreslagna systemet för utbildning till officer på aktiv stat syntes utgöra en tillfredsställande lösning av frågan om skapandet av en på bred bas rekryterad, kvalitativt högtstående officerskår. Även förslaget angående officerarnas fortsatta utbildning syntes i stort sett väl avvägt, och den obligatoriska utbildningen syntes medföra garantier för vidmakthållandet av en enhetlig och modernt utbildad officerskår.

Mot försvarsutredningens förslag beträffande reservofficersutbildningen har departementschefen förklarat sig i huvudsak icke ha något att erinra. I avbidan på utformningen av den nya reservbefälsförordningen vore han emellertid icke beredd att för närvarande fatta ståndpunkt till frågan om tjänstgöringsskyldigheten för och vidareutbildningen av sådana officerare.

Departementschefen har förutsatt, att Kungl. Maj:t vid den närmare utformningen av bestämmelserna rörande officersutbildningen skall kunna vidtaga de ändringar i de angivna grunderna för utbildningen, som kunde befinnas erforderliga. Därvid borde Kungl. Maj:t även äga meddela närmare bestämmelser rörande avlöningsförmånerna till fast anställda under officersutbildning, givetvis utan frångående av de grunder, som i övrigt gällde beträffande de fast anställdas avlöning.

Utskottet.

Utskottet har i samband med behandlingen av frågan om officersrekryteringen uttalat sin anslutning till försvarsutredningens av departementschefen tillstyrkta förslag därutinnan. Enär det under förevarande rubrik framlagda förslaget rörande utbildning till officer är utformat efter samma grunder och synes lämpligt avvägt, vill utskottet giva detsamma sin principiella anslutning.

De i propositionen framlagda förslagen i fråga om de aktiva officerarnas fortsatta utbildning föranleda, liksom av departementschefen under förevarande avsnitt i övrigt anförda synpunkter, icke heller erinran från utskottets sida.

H. Utbildningsanstalter.

1. Allmänna grunder.

Försvarsutredningen föreslog, att till arméns fasta undervisningsverk skulle hänföras följande skolor, nämligen arméns underofficersskola, krigsskolan, krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan, infanteriskjutskolan, ridskolan samt artilleriskjutskolan. Dessa skolor borde liksom hittills ha egna personalstater. En del av dem borde undergå viss omorganisation.

Ehuru icke tillhörande arméns fasta undervisningsverk borde enligt försvarsutredningens förslag även följande skolor, vilka hittills haft sin mot-

svarighet i årligen eller mera tillfälligt anordnade kurser, givas en fast organisation, nämligen truppslagsofficersskolorna, pansartruppskolan, luftvärnsskjutskolan, ingenjörtruppskolan, arméns signalskola, arméns underhållsskola, arméns motorskola, tygförvaltningsskolan, intendenturförvaltningsskolan och arméhundskolan. Här nämnda skolor skulle enligt förslaget icke ha egna personalstater, utan lärar- och andra befattningar skulle bestridas med från arméns truppförband och staber kommenderad personal, varvid dock vissa lärare m. fl., avsedda att året om tagas i anspråk för verksamheten vid anstalterna, föresloges uppförda på vederbörligt truppslags eller personalkårs stat. I den mån så varit möjligt hade skolorna föreslagits ansluta till redan befintliga utbildningsanstalter, men i vissa fall hade om- och tillbyggnadarbeten ansetts nödvändiga.

Departementschefen har anfört, att ett genomförande av den sålunda föreslagna organisationen av utbildningsanstalterna syntes ägnat att skapa fasthet och stadga i utbildningsverksamheten.

Mot att särskilda lärararvoden enligt av försvarsutredningen framlagda förslag avsåges jämväl för nyinrättade lärartjänster hade departementschefen intet att invända. En förutsättning härför vore dock, att arvodena, därest så vid den i tidigare sammanhang omförmälda fortsatta utredningen rörande arvoden utöver lön till militära beställningshavare skulle befinnas lämpligt, skulle upphöra att utgå utan att därvid vederbörande lärare bereddes kompensation därför. Frågan om skolchefernas undervisningsskyldighet syntes böra närmare övervägas.

Utskottet. Mot de i propositionen anförda grunderna för organisationen av arméns undervisningsanstalter har utskottet intet att erinra. Utskottet vill särskilt understryka den högre militära utbildningens betydelse för arméns krigsduglighet.

2. Grundläggande befälsskolor.

a. Arméns underofficersskola.

I propositionen har anförts, att arméns underofficersskola fortfarande borde vara förlagd till Uppsala. I enlighet med de principer för underofficersutbildningen, för vilka redogjorts under avsnittet Underofficersutbildning, borde vid skolans underofficerskurs endast meddelas den rent militära underofficersutbildningen, medan den allmänbildande undervisningen — till tiden förlagd före den militära underofficerskursen vid arméns underofficersskola — skulle äga rum vid det för samtliga försvarsgrenar gemensamma försvarsväsendets läroverk, vilket enligt förslaget jämväl skulle förläggas till Uppsala. Underofficerskursen avsåges få en varaktighet av 11 månader (oktober—augusti) och beräknades årligen omfatta 130—150 elever. Under september månad, då underofficerskursen icke vore i verksamhet, skulle till underofficersskolan förläggas en kompaniadjutantskurs för

reservunderofficerare och värnpliktiga underofficerare med omkring 85 elever årligen.

Departementschefen har vidare föreslagit, att försvarsväsendets läroverk, ehuru i fråga om utbildningen helt skilt från arméns underofficersskola, skall i förvaltningshänseende anknytas till underofficersskolan. Eleverna vid läroverket, vilka föreslagits förläggas i internat, skulle vara i militärt hänseende underställda chefen för underofficersskolan, vilken jämväl skulle genom underställd personal handhava läroverkselevernas fysiska fostran. Härigenom erfordrades, enligt vad departementschefen framhållit, en avsevärd utökning av underofficersskolans personal.

Den i propositionen beräknade personalstaten för arméns underofficersskola, vilken närmare framgår av personalförteckningar, som tillhandahållits utskottet, innebär i förhållande till den nu gällande en ökning av den aktiva militära personalen med 1 kapten, 3 kaptener (ryttmästare) eller löjtnanter och 3 underofficerare.

Utskottet biträder vad i propositionen anförts rörande arméns underofficersskola. *Utskottet.*

b. Krigsskolan.

Försvarsutredningen föreslog, att krigsskolan fortfarande skulle vara förlagd till Karlberg. Det av utredningen föreslagna nya systemet för officersutbildningen, för vilket redogjorts under rubriken Officersutbildning, medförde, att såväl den s. k. yngre officerskursen som de båda reservofficerskurserna bortfölle ur skolans organisation. Den hittillsvarande s. k. äldre kursen skulle kvarbliva och kunde lämpligen benämnas officerskursen. Denna kurs borde givas en varaktighet av 11 månader (oktober—augusti). Som följd härav skulle vid krigsskolan finnas endast en officerskurs åt gången i stället för såsom nu två. Elevantalet vid officerskursen beräknades till 140—150 kadetter årligen vid genomförd organisation.

Under september månad, då officerskursen icke vore i verksamhet, borde till krigsskolan förläggas kaptenskurser för reservofficerare och värnpliktiga officerare.

För krigsskolan borde enligt försvarsutredningens förslag liksom för närvarande finnas ett övningskompani. Kompaniet, som hittills varit förlagt till Svea livgarde, borde i samband med nämnda regementes utflyttning till Järvafältet i stället förläggas till krigsskolan, där förläggningsutrymmen för ändamålet funnes disponibla. Befäl för kompaniet avsåges fortfarande skola utgå ur Svea livgarde utom kompaniadjutanten, som borde uppföras på krigsskolans stat.

Liksom hittills borde gymnastik- och idrottsskolan förläggas till krigsskolan med årliga kurser för officerare och underofficerare.

Departementschefen har funnit den av försvarsutredningen föreslagna organisationen av krigsskolan i stort sett lämpligt avvägd.

Den i propositionen beräknade personalstaten för krigsskolan innebär i förhållande till den nu gällande i vad avser den aktiva militära personalen en ökning med 1 kompaniofficer och 1 underofficer. Departementschefen har framhållit, att under de närmaste åren, då det för erforderlig rekrytering av officerare syntes bliva nödvändigt att hålla väsentligt större officerskurser än de vid genomförd organisation normala, en provisorisk ökning av personalen kunde bliva erforderlig. Beträffande militär personal syntes behovet kunna tillgodoses genom kommenderingar. I anledning av ett uttalande av 1942 års försvarsberedning, att den av försvarsutredningen beräknade personalen av olika kategorier syntes stor i förhållande till elevantalet, har departementschefen framhållit, att om personalbehovet efter närmare undersökning skulle visa sig mindre än som förutsatts, personalökningen givetvis borde begränsas i motsvarande mån.

Utskottet. Utskottet har intet att erinra mot vad i propositionen anförts beträffande krigsskolan.

c. Truppslagsofficersskolorna.

Såsom tidigare anförts under rubriken Officersutbildning har i propositionen föreslagits inrättande av truppslagsofficersskolor vid de truppslag, som ha egen officersrekrytering. Truppslagsofficersskolorna skulle enligt förslaget utgöras av infanteri-, kavalleri-, pansar-, artilleri-, luftvärns-, ingenjör- och trängofficersskolorna.

Infanteri-, kavalleri- och pansarofficersskolorna ha föreslagits skola bedrivas gemensamt med ett beräknat sammanlagt elevantal av omkring 90. Undervisningen har föreslagits skola omfatta en teoretisk del under ett vinterhalvår i Stockholm, följd av en tillämpad del av omkring 2 månaders längd vid infanteriskjutskolan, vars chef jämväl förutsatts vara chef för nämnda truppslagsofficersskolor. För skolorna har i första hand avsetts infanteriskjutskolans lärarpersonal, varjämte vissa för den teoretiska delen erforderliga lärare beräknats kommenderade från staber och truppförband.

I propositionen har föreslagits, att artilleri-, luftvärns- och ingenjörofficersskolorna, vilka utgöra en direkt motsvarighet till nuvarande allmänna kurser vid artilleri- och ingenjörhögskolan, fortfarande skola ansluta till nämnda skola och lyda under dennas chef. Skolorna ha förutsatts skola få en varaktighet av ett år och inledas med en teoretisk del vid artilleri- och ingenjörhögskolan under tiden den 1 oktober—15 maj, varefter till slutet av augusti skulle följa tillämpningsövningar vid vederbörliga skjut- och truppslagsskolor samt fältövning och slutexamen. Under september borde fullgöras trupptjänstgöring vid eget truppförband. Elevantalet vid artilleri-, luftvärns- och ingenjörofficersskolorna har beräknats till respektive 24, 14 à 15 samt 6 à 7. Erforderlig lärarpersonal har upptagits på staten för artilleri- och ingenjörhögskolan.

Trängofficersskolan har föreslagits skola omfatta en teoretisk del, förlagd till arméns underhållsskola, jämte en praktisk del vid infanteriskjutskolan

gemensam med infanteri-, kavalleri- och pansarofficersskolorna. Elevantalet har beräknats till 10.

Utskottet biträder de i propositionen framställda förslagen rörande trupp- slagsofficersskolorna. *Utskottet.*

3. Skjutskolor och motsvarande skolor.

a. Infanteriskjutskolan.

Försvarsutredningen förutsatte, att infanteriskjutskolan fortfarande skulle vara förlagd till Rosersberg. Under skolans chef borde lyda:

infanteriets, kavalleriets och pansartruppernas skjutskolekurser, motsvarande hittillsvarande subalternofficerskurser och kurser för kaptener (ryttmästare) och regementsofficerare samt sergeantskurser,

infanteriofficersskolan (med kavalleri- och pansarofficersskolorna), vilken även tidigare varit ansluten till infanteriskjutskolan,

skjutskolans övningskompani,

viss försöksverksamhet av infanteriteknisk natur samt

arméns gasskyddsskola.

Sistnämnda skola, vilken hittills endast förekommit i form av vid truppförband och vid försvarsväsendets kemiska anstalt förlagda tillfälliga kurser, borde tillkomma såsom en fast institution för utbildning av arméns personal i gas-(skydds-) och röktjänst.

Elevantalet vid skjutskolan beräknades under huvuddelen av tiden den 1 april—1 september uppgå till omkring 90, medan vid gasskyddsskolan under större delen av året komme att finnas omkring 40 elever.

Enligt försvarsutredningens förslag skulle antalet officerare i lärarbefattning vid skjutskolan ökas med en. Samtliga lärare borde upptagas på stat vid skolan. På dess stat borde även uppföras 1 major såsom chef för arméns gasskyddsskola och 2 kompaniofficerare som lärare vid samma skola.

Försvarsutredningen förutsatte, att liksom hittills till skjutskolan skulle förläggas ett övningskompani med huvuddelen av befälet kommenderat ur truppförbanden.

Försvarsutredningen föreslog relativt omfattande om- och tillbyggnadsarbeten vid Rosersberg ävensom vissa markförvärv.

Departementschefen har uttalat, att försvarsutredningens förslag angående infanteriskjutskolans organisation syntes i stort sett lämpligt. En av 1942 års försvarsberedning berörd fråga om civil lärarpersonal till gasskyddsskolan syntes böra närmare övervägas. Därest behov av civil lärarpersonal skulle befinnas föreligga, syntes den militära personalen kunna i motsvarande mån minskas, varför kostnadsberäkningarna icke kunde röna nämnvärd inverkan av en dylik omläggning.

Utskottet ansluter sig till vad departementschefen anfört beträffande in- fanteriskjutskolan. *Utskottet.*

b. Ridskolan.

Departementschefen har förutsatt, att ridskolan fortfarande skall vara förlagd till Strömsholm och utbildningen vid skolan bedrivas i huvudsak enligt nu gällande organisation. Vid ridskolan borde därjämte, enligt vad i propositionen anförts, utbildning äga rum av vissa remonter tillhörande högre staber och truppförband m. m., till vilka sådan utbildning i större omfattning icke lämpligen kunde förläggas. Med hänsyn härtill borde på ridskolans stat uppföras beställning för ytterligare en lärare (kapten, ryttmästare eller löjtnant), varvid dock förutsatts, att inga särskilda kostnader för tjänstebostad skulle föranledas därav. Nuvarande befattning såsom redogörare, underofficer, borde utbytas mot en befattning som intendent och redogörare, pensionerad officer. I övrigt ha i propositionen icke ifrågasatts några ändringar i fråga om den militära personalen vid skolan.

Utskottet. Utskottet har intet att erinra mot den organisation av ridskolan, som föreslagits i propositionen.

c. Pansartruppskolan.

Departementschefen har anslutit sig till ett av försvarsutredningen framlagt förslag om organiserande av en fast pansartruppskola med huvuduppgift att bibringa äldre subalternofficerare och kaptener vid pansartrupperna fortsatt utbildning i truppslagets taktik och teknik. Enligt förslaget borde utbildningen givas formen av kurser under maj och juni månader, direkt följda av kurs vid infanteriskjutskolan. Till skolan borde dessutom främst under vinterhalvåret förläggas specialkurser. Skolans organisation och lärarpersonal avsåges vidare skola tagas i anspråk för en ständigt fortgående och omfattande försöksverksamhet, som vore nödvändig för att säkerställa den taktiska och tekniska utvecklingen inom pansarvapnet. Skolan skulle enligt förslaget förläggas till Skaraborgs pansarregemente.

Såsom chef för pansartruppskolan har i propositionen föreslagits 1 major och såsom lärare 1 kapten, båda på pansartruppernas stat. För skolan i övrigt erforderlig personal har förutsatts skola kommenderas ur pansarförbanden.

Departementschefen har uttalat, att pansartruppskolan om möjligt borde organiseras redan från och med hösten 1942.

Utskottet. Mot organiserandet av en pansartruppskola i enlighet med vad som föreslagits i propositionen har utskottet intet att erinra.

d. Artilleriskjutskolan.

Försvarsutredningen föreslog, att artilleriskjutskolan alltjämt skulle vara förlagd till Skillingaryd samt att utöver den nuvarande verksamheten skulle tillkomma en tillämpningsperiod vid skolan för elever i artilleri- och luftvärnsofficersskolorna. Utbildningen skulle enligt förslaget äga rum årligen

under tiden 15 februari—1 september, och elevantalet beräknades i allmänhet uppgå till 50 à 60 men en kortare tid årligen överstiga 100.

Chefen för artilleriskjutskolan borde enligt förslaget liksom hittills uppföras på skolans stat i lönegraden Oa 6. På skolans stat borde även uppföras en adjutant (kapten), medan två lärare (1 överstelöjtnant eller major samt 1 major), vilka liksom adjutanten för närvarande vore upptagna på artilleristabskårens stat, förutsattes bliva uppförda på arméinspektionens stat och tjänstgöra vid nämnda inspektions artilleriavdelning under de tider, då de icke erfordrades för undervisningen vid skjutskolan.

För att tillgodose behovet av övningstrupp vid artilleriskjutskolan föreslog försvarsutredningen, att en särskild övningsdivision skall förläggas till och utbildas vid Skillingaryd. För divisionen — sammanlagt omkring 250 värnpliktiga — förutsattes befäl skola beordras ur artilleritruppförbanden med undantag av fyra som divisions- och batteriadjutanter avsedda underofficerare, vilka borde uppföras på artilleriskjutskolans stat.

Departementschefen har uttalat, att han funne det av försvarsutredningen framlagda förslaget rörande artilleriskjutskolan kunna godtagas. Adjutanten borde upptagas som adjutant, tillika lärare.

I anledning av ett av chefen för armén i dennes yttrande över försvarsutredningens betänkande framfört förslag har departementschefen framhållit, att skjutkurser för underofficerare borde förläggas till skjutskolan i den mån så befunnes erforderligt.

Utskottet biträder vad departementschefen anfört i fråga om artilleriskjutskolan. *Utskottet.*

e. Luftvärnsskjutskolan.

Försvarsutredningen föreslog inrättande av en fast luftvärnsskjutskola, vilken borde förläggas till Väddö, där kurser för luftvärnspersonal under de senaste åren varit förlagda. Utbildningen vid skolan skulle enligt förslaget äga rum årligen under tiden 1 februari—1 mars och 1 maj—1 september, och elevantalet beräknades under olika delar av nämnda tid variera mellan omkring 40 och 80. Såsom övningstrupp vid skolan borde stamskolor ur luftvärnsförbanden turvis kunna disponeras.

Departementschefen har biträtt försvarsutredningens förslag angående luftvärnsskjutskolan. Såsom chef för skolan borde med hänsyn till de kvalificerade arbetsuppgifterna avses en överste. Därjämte borde för skolan avses en adjutant, tillika lärare, kapten. Båda borde uppföras på luftvärnets stat. Därutöver erforderlig lärarpersonal borde beordras ur luftvärnets truppförband. Chefen och adjutanten borde under den del av året, då skolverksamhet icke påginge, tjänstgöra vid arméinspektionens luftvärnsavdelning.

Utskottet, som under avsnittet Luftvärnet upptagit till behandling ett i motionen II: 348 framställt yrkande beträffande chefens för luftvärnsskjutskolan löneställning, finner icke anledning till erinran mot vad i propositionen anförts beträffande denna skola. *Utskottet.*

f. Ingenjörtruppskolan.

Enligt försvarsutredningens förslag skulle bland arméns undervisningsanstalter tillkomma en ingenjörtruppskola med huvuduppgift att bibringa äldre löjtnanter och kaptener vid ingenjörtrupperna fortsatt utbildning i truppslagets taktik och teknik. Till skolan skulle vidare, såsom anförts under avsnittet Truppslagsofficersskolorna, förläggas en tillämpad del av ingenjörofficersskolan, varjämte viss ingenjörteknisk försöksverksamhet borde där bedrivas. Utbildningsverksamheten vid skolan beräknades pågå, med kortare uppehåll, årligen under tiden 15 maj—15 december. Såsom chef för skolan beräknade utredningen en regementsofficer på ingenjörtruppernas stat, medan lärare förutsattes skola beordras ur ingenjörtruppförbanden.

Departementschefen har uttalat, att han i stort sett kunde biträda försvarsutredningens förslag rörande ingenjörtruppskolans organisation. Frågan om ingenjörtruppskolans förläggning borde tillsvidare lämnas öppen.

Utskottet. Vad departementschefen anfört rörande ingenjörtruppskolan giver icke anledning till erinran från utskottets sida.

g. Arméns signalskola.

Försvarsutredningen framhöll angelägenheten av att signalutbildningen vid armén centraliserades och systematiserades, vilket bäst kunde ske genom inrättande av en arméns signalskola, lämpligen förlagd till Signalregementet. Utbildningen vid skolan borde omfatta:

signaltruppskola för vidareutbildning av officerare vid signaltrupperna;

kurser för utbildning till signalofficerare och signalunderofficerare vid flertalet övriga truppslag;

signalunderbefälskurser för utbildning av signalunderbefäl vid de lägre truppförbanden;

kurser i signaltjänst för regementsofficerare och stabspersonal vid infanteriet, kavalleriet, pansartrupperna och artilleriet;

radiokurser, avseende högre teknisk utbildning för underofficerare och äldre underbefäl främst vid signaltrupperna; samt

signalmekanikerkurser för utbildning av underbefäl vid infanteriet, kavalleriet, pansartrupperna och artilleriet samt för personal ur signaltrupperna.

Kursverksamheten vid signalskolan beräknades pågå året runt. Behovet av lärare förutsattes skola i huvudsak tillgodoses genom kommendering av officerare och underofficerare ur signaltrupperna samt ur infanteriets och artilleriets truppförband ävensom av vid arméförvaltningens tygdepartement tjänstgörande ingenjörer. För ständig tjänstgöring vid skolan borde på signaltruppernas stat beräknas 1 chef, tillika lärare, regementsofficer, 1 adjutant och lärare, kapten, 1 expeditionsunderofficer samt 1 materielförvaltare, underofficer.

För skolan borde, enligt vad försvarsutredningen anfört, uppföras en särskild byggnad vid Signalregementet.

Departementschefen har framhållit, att arméns signalskola syntes komma att fylla ett angeläget behov. Personalbehovet syntes kunna beräknas enligt försvarsutredningens förslag. Om beredskapsläget det medgåve, borde skolan påbörja sin verksamhet redan hösten 1942.

Vad i propositionen anförts beträffande arméns signalskola biträdes av utskottet. *Utskottet.*

h. Arméns underhållsskola.

I syfte att möjliggöra en grundligare och mera enhetlig utbildning av den personal, som skall leda underhållstjänsten i fält, föreslog försvarsutredningen inrättande av en fast arméns underhållsskola. Skolan borde förläggas till Göta trängkår och dess verksamhet pågå årligen under tiden 1 juni—1 april samt omfatta underhållskurser för kaptener och subalternofficerare. Såsom tidigare anförts under rubriken Truppslagsofficersskolorna, borde jämväl trängofficersskolans teoretiska del förläggas till arméns underhållsskola.

Till underhållskurs för subalternofficerare borde beordras subalternofficerare ur träng- och tygtrupperna samt till kursen för kaptener, kaptener ur träng-, tyg- och intendenturtrupperna. Till kurserna borde dessutom beordras såsom elever de officerare ur arméns övriga truppslag, som vore avsedda att i fält handhava underhållstjänsten, ävensom läkare och veterinärer.

Departementschefen har uttalat, att försvarsutredningens förslag syntes kunna biträdas. Chefen borde uppföras med beställning som överstelöjtnant på trängens stat och tjänstgöra vid arméinspektionens trängavdelning under tid, då verksamheten vid skolan icke påginge.

Såsom lärare har i övrigt beräknats 1 kapten på trängens stat. Behovet av lärare från andra truppslag har förutsatts skola tillgodoses genom tillfälliga kommenderingar.

Utskottet tillstyrker, att en arméns underhållsskola inrättas i enlighet med vad i propositionen föreslagits. *Utskottet.*

i. Arméns motorskola.

Försvarsutredningen anförde, att den ökade motoriseringen inom armén nödvändiggjorde, att arméns personal bibringades ökad kunskap om och förståelse för motormaterielen, dess rätta utnyttjande, handhavande och vård. Detta vore nödvändigt icke blott med hänsyn till utbildningen utan även på grund av de stora ekonomiska värden, som motormaterielen representerade. En central arméns motorskola borde därför inrättas, i förläggningshänseende ansluten till Göta pansarlivgarde. Vid skolan borde årligen anordnas motorofficerskurs, motorkurser för regementsofficerare och äldre kaptener samt för reservofficerare, motorunderofficerskurs samt två à tre

motorkurser för bilmekaniker och hantverksbeställningsmän. Kursverksamheten beräknades, liksom viss försöksverksamhet, pågå året om.

Departementschefen har med hänsyn till den ökade motoriseringen inom armén funnit förslaget om organiserande av en arméns motorskola välbetänkt. Såsom chef för skolan borde i överensstämmelse med försvarsutredningens förslag beräknas en major vid fälttygkåren. I övrigt borde frågan om skolans lärarpersonal och organisation icke avgöras förrän den i det föregående berörda utredningen rörande den ingenjörtekniska organisationen inom försvarsväsendet slutförts.

Utskottet. Utskottet, som i annat sammanhang särskilt framhållit vikten av en god materielvård, speciellt i fråga om motorfordonen, finner det synnerligen angeläget, att en motorskola med de av försvarsutredningen angivna uppgifterna snarast kommer till stånd. Mot departementschefens uttalanden beträffande skolans organisation har utskottet intet att erinra.

j. Tygförvaltningsskolan.

Försvarsutredningen föreslog inrättande av en permanent tygförvaltningsskola, till vilken skulle förläggas kurser för utbildning av tygofficerare och tygunderofficerare, förvaltare, hantverkare och mekaniker vid truppförbanden ävensom specialkurser av olika slag. Skolan borde förläggas i anslutning till Första tygkompaniet och dess verksamhet sträcka sig över hela året.

Departementschefen har biträtt förslaget om organiserande av en tygförvaltningsskola. Såsom chef för skolan borde i överensstämmelse med försvarsutredningens förslag beräknas en major vid fälttygkåren. I övrigt borde frågan om skolans lärarpersonal och organisation icke avgöras förrän den i det föregående berörda utredningen rörande den ingenjörtekniska organisationen inom försvarsväsendet slutförts.

Utskottet. Med hänsyn till vikten av att den för tygtjänsten avsedda personalen erhåller en fullgod utbildning finner utskottet det angeläget, att en tygförvaltningsskola snarast möjligt kommer till stånd. Utskottet har intet att erinra mot vad i propositionen anförts beträffande tygförvaltningsskolans organisation.

k. Intendenturförvaltningsskolan.

I syfte att åstadkomma en önskvärd rationalisering av undervisningen rörande intendenturförvaltningen har departementschefen föreslagit inrättande av en fast intendenturförvaltningsskola i Stockholm. Till skolan skall enligt förslaget förläggas dels följande hittills årligen eller mera tillfälligt anordnade kurser, nämligen intendentskurs (nuvarande militärförvaltningskurs), förvaltarkurs och regementskassörskurs, dels nyinrättade kurser i förvaltningstjänst för blivande kompanichefer (motsvarande), avsedda att bibringa dessa ökad kännedom om den freds- och krigsförvaltningstjänst, som direkt berör verksamheten vid kompani (motsvarande).

Verksamheten vid intendenturförvaltningsskolan har förutsatts sträcka sig över större delen av året. Såsom chef för skolan har beräknats 1 major och som adjutant och lärare 1 kapten, båda på intendenturkårens stat. Övrig för undervisningen erforderlig personal avses skola beordras från staber och truppförband.

Utskottet finner organiserandet av en intendenturförvaltningsskola på sätt departementschefen föreslagit lämpligt, varför förslaget tillstyrkes. *Utskottet.*

l. Arméhundskolan.

I propositionen har någon ändring icke ifrågasatts med avseende på arméhundskolans organisation och verksamheten vid densamma.

Utskottet har under avsnittet Arméhundväsendet upptagit till behandling motionen II: 304 och därvid i väsentliga delar tillstyrkt densamma. Härigenom kommer lärarpersonalen vid arméhundskolan att ökas med 1 kapten, ryttmästare eller löjtnant, instruktionsofficer tillika adjutant, samt 1 förvaltningsunderofficer; vidare kommer i löneställningen för den övriga personalen att i viss mån ändras. *Utskottet.*

4. Högskolor.

a. Krigshögskolan.

Försvarsutredningen föreslog, att krigshögskolan fortfarande skulle vara förlagd till Stockholm och bedrivas i huvudsak enligt nu gällande organisation, dock att antalet elever i varje kurs med hänsyn till ökat behov av högskoleutbildade officerare borde ökas från 25 till 35, en ökning som redan provisoriskt genomförts.

På grund av såväl elevantalets ökning som den utveckling av krigskonsten och krigstekniken, vilken under senare år ägt rum och alltjämt fortginge i snabb takt, vore vissa ändringar i fråga om lärarpersonalen påkallade. Sålunda borde de 2 av nuvarande 8 lärare, vilka icke för närvarande vore upptagna på krigshögskolans stat utan bestrede lärarbefattningen vid sidan av annan tjänst, i fortsättningen upptagas på högskolans stat. Vidare borde tillkomma 1 lärare i ämnet taktik och stabstjänst, varvid i stället 1 repetitörsbefattning kunde indragas. Samtliga 9 lärarbeställningar borde uppföras såsom majorer eller kaptener för att möjliggöra utnyttjande av de bästa lärarkrafterna.

Såsom tidigare anmärkts under rubriken Officersutbildning föreslog försvarsutredningen, att i anslutning till krigshögskolan skulle anordnas en arméns stridsskola för taktisk utbildning av överstar och överstelöjtnanter. Enligt förslaget skulle utbildningen omfatta en teoretisk del vid krigshögskolan under augusti månad, följd av en tillämpad del vid någon övningsplats under september. Elevantalet beräknades uppgå till 20—25 per år. Såsom chef för stridsskolan borde beordras någon generalsperson med chefen för krigshögskolan som ställföreträdare. Såsom lärare vid stridsskolan borde

tjänstgöra krigshögskolans samt artilleri- och ingenjörhögskolans lärarpersonal.

Departementschefen har uttalat, att den av försvarsutredningen föreslagna organisationen av krigshögskolan syntes väl avvägd med hänsyn till den ökning av antalet elever, som visat sig erforderlig. Såsom lärare vid arméns stridsskola borde även annan personal än lärarna vid högskolorna kunna utnyttjas.

Utskottet. Utskottet biträder de förslag, som i propositionen framställts med avseende på krigshögskolan och arméns stridsskola.

b. Artilleri- och ingenjörhögskolan.

Departementschefen har anfört, att försvarsutredningens av honom förordade förslag till fortsatt utbildning av officerare bland annat förutsatte genomgripande förändringar med avseende å undervisningen vid artilleri- och ingenjörhögskolan. Dennas nuvarande allmänna kurser avsåges skola ersättas av tre truppslagsofficersskolor, nämligen artilleri-, luftvärns- och ingenjörofficersskolorna. Dessa skulle dock fortfarande ansluta till artilleri- och ingenjörhögskolan och lyda under dennas chef. Undervisningen vid artilleri- och ingenjörhögskolan borde omfatta en i likhet med nuvarande högre kursen vid högskolan vartannat år påbörjad kurs med en längd av 2 år. Till varje kurs borde beordras omkring 30 elever, i huvudsak rekryterade från två på varandra följande årskurser vid artilleri-, luftvärns- och ingenjörofficersskolorna.

Behovet av lärare har i propositionen beräknats gemensamt för artilleri- och ingenjörhögskolan samt artilleri-, luftvärns- och ingenjörofficersskolorna, varvid den lärarpersonal, som icke lämpligen ansetts kunna kommenderas ur staber och truppförband, föreslagits uppförd på staten för förstnämnda högskola. I förhållande till nuvarande stat för högskolan innebär förslaget en ökning av antalet lärare i militära ämnen från 6 till 8. Liksom i fråga om krigshögskolan ha samtliga dessa lärarbeställningar föreslagits uppförda såsom majorer eller kaptener. Antalet ur staber och truppförband kommenderade lärare och biträdande lärare i militära ämnen skall enligt förslaget ökas från 9 till 15 och antalet civila lärare vid högskolan från 9 till 10. Departementschefen har framhållit, att jämkningar i den sålunda förutsatta organisationen kunde visa sig erforderliga sedan undervisningsplanerna hunnit göras till föremål för prövning.

Vid behandlingen av frågan om artilleri- och ingenjörhögskolans samt artilleri-, luftvärns- och ingenjörofficersskolornas organisation ifrågasatte försvarsutredningen avslutningsvis, huruvida sistnämnda tre truppslagsofficersskolor lämpligen borde framdeles inrymmas inom artilleri- och ingenjörhögskolan. Utredningen framhöll, att det jämväl kunde övervägas, om icke krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolan borde sammanslås till en för armén gemensam krigshögskola. Enär emellertid dessa frågor berörde problem av så stor räckvidd, att utredningen icke kunde därutinnan avgiva slut-

giltiga förslag, förordade utredningen, att frågorna gjordes till föremål för särskild omprövning.

Departementschefen har anfört, att den av försvarsutredningen väckta frågan om sammanslagning av krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolan borde allvarligt övervägas. En sådan åtgärd syntes kunna medföra en viss rationalisering av den högre officersutbildningen inom armén. Departementschefen hade för avsikt att framdeles låta utreda denna fråga och förutsatte, att en sådan omorganisation skulle kunna äga rum inom ramen för den i propositionen beräknade personalorganisationen för de båda högskolorna; den ifrågasatta sammanslagningen borde snarare medföra en viss personalbesparing.

Mot vad i propositionen föreslagits beträffande artilleri- och ingenjörhög- *Utskottet.*
skolan har utskottet intet att erinra.

Utskottet delar departementschefens uppfattning om önskvärdheten av att möjligheterna för en framtida sammanslagning av krigshögskolan och artilleri- och ingenjörhögskolan undersökas.

I. De frivilliga försvarsorganisationerna.

Departementschefen har framhållit, att en del av det arbete, som utfördes av de frivilliga försvarsorganisationerna, hade anknytning till hemortsförsvaret. I den mån så vore fallet, kunde frågan om organisationernas framtida ställning påverkas av resultatet av den utredning, som påginge genom 1941 års hemortsförsvarssakkunniga. Emellertid syntes redan på nuvarande stadium ståndpunkt kunna fattas till ett flertal de frivilliga försvarsorganisationerna berörande frågor.

Vad departementschefen härutinnan anfört föranleder icke något särskilt *Utskottet.*
uttalande från utskottets sida.

I detta sammanhang torde utskottet böra till behandling upptaga de likalydande motionerna I: 234 av herr Gränebo m. fl. och II: 322 av herr Norup m. fl., i vad motionerna avse utredning om möjligheterna att i anslutning till den nya försvarsområdesorganisationen och genom de frivilliga försvarsorganisationerna ordna förberedande militär utbildning för manlig ungdom i syfte att genom dylik utbildning medgiva avkortning i de värnpliktigas tjänstgöringstid.

Enär motionärernas förslag icke synes kunna förenas med de principer rörande utbildningen av de värnpliktiga, som ligga till grund för den av 1941 års riksdag antagna värnpliktslagen, finner utskottet sig icke kunna tillstyrka bifall till ifrågavarande motioner i här avsedd del.

a. Den frivilliga landstormsrörelsen.

Departementschefen har framhållit, att det värnpliktiga befälet i den utökade arméorganisationen komme att erhålla betydelsefulla uppgifter och att det därför låge vikt uppå, att detta befäl genom en fullgod utbildning

gjordes skickat härför. Den grundläggande befälsutbildningen jämlikt 1941 års värnpliktslag kunde väntas bibringa det värnpliktiga befälet en god befälsförmåga, men den under värnpliktstjänstgöringen en gång förvärvade förmågan måste även i fortsättningen vidmakthållas, och den härför erforderliga utbildningen måste väsentligen ske på frivillighetens väg. Med hänsyn till den stora erfarenhet i fråga om frivillig utbildning, som den frivilliga landstormsrörelsen under årens lopp förvärvat, syntes uppgiften att meddela fortsatt befälsutbildning av värnpliktiga lämpligen böra enligt av chefen för armén utfärdade närmare föreskrifter uppdragas åt denna rörelse. Departementschefen förutsatte därvid, att Sveriges landstormsföreningars centralförbund bleve ombildat till en organisation, som i första hand avsåge främjande och handhavande av frivillig fortsatt befälsutbildning vid armén.

Departementschefen har uttalat, att mot vissa av försvarsutredningen angivna riktlinjer för den fortsatta befälsutbildningen (återgivna å sid. 373—374 i propositionen) i huvudsak intet vore att erinra. Det borde emellertid ankomma på Kungl. Maj:t och de militära myndigheterna att närmare reglera förevarande spörsmål, varvid avvikelser från de sålunda förordade riktlinjerna kunde visa sig erforderliga.

Landstormens ungdomsrörelse har i propositionen förutsatts skola fortsätta sin verksamhet efter i huvudsak samma grunder som hittills och därvid närmast anknytas till den frivilliga befälsutbildningen samt bland annat tillhandahålla övningstrupp vid denna.

Utskottet. Utskottet har icke något att erinra mot vad i propositionen anförts rörande den frivilliga landstormsrörelsen och befälsutbildningen.

b. Lottarörelsen.

Departementschefen har icke funnit skäl föreligga för någon mera genomgripande förändring i fråga om lottarörelsens uppgifter. Huruvida rörelsen i samband med den i föregående avsnitt omnämnda förändringen av Sveriges landstormsföreningars centralförbund borde frigöras från detta eller icke vore en inre angelägenhet inom centralförbundet, som departementschefen saknade anledning att nu taga ställning till. Även om lottarörelsen skulle frigöras från centralförbundet och bilda en självständig organisation, vore det naturligt, att denna organisation fortfarande ekonomiskt understödde den frivilliga befälsutbildningen.

Utskottet. Vad departementschefen anfört beträffande lottarörelsen giver icke anledning till annat uttalande från utskottets sida än att lottaorganisationen, därest den erhåller en självständig ställning, torde böra bibehålla samma förmån av kostnadsfritt begagnande av viss kronan tillhörig materiel som den såsom ingående i Sveriges landstormsföreningars centralförbund åtnjutit.

c. Den frivilliga skytterörelsen.

Försvarsutredningen framhöll, att utvecklingen på det vapentekniska området gåve anledning till en utvidgning av det frivilliga skytteväsendets upp-

gifter. Det frivilliga skytteväsendet syntes sålunda på sitt program böra upptaga — förutom vanligt gevärsskytte — pistol-, kulsprutepistol- och automatgevärsskytte.

Därest utbildning med automatvapen på föreslaget sätt upptoges på det frivilliga skytteväsendets program, följde därav, enligt vad försvarsutredningen ytterligare anförde, större krav på statsmakternas understöd än hittills, icke minst på grund av det ökade ammunitionsbehovet. Utredningen hade preliminärt uppskattat skytterörelsens medelsbehov per år till 1,000,000 kronor för organisation och verksamhet, varvid förutsatts, att tunga vapen och ammunition för dessa ställdes till förfogande. För underhåll av skjutbanor syntes därutöver ett årligt belopp på omkring 200,000 kronor bliva erforderligt, medan för anordnandet av skjutbanor — utöver tidigare anvisade medel — ett engångsanslag på inalles 500,000 kronor borde beräknas.

Departementschefen har biträtt de av försvarsutredningen framlagda principerna beträffande omfattningen av det frivilliga skytteväsendets verksamhet och därvid erinrat om sitt uttalande vid anmälan av förevarande anslagsfråga i årets statsverksproposition, att de senare årens krigserfarenheter borde föranleda en omläggning av det frivilliga skytteväsendets skjutprogram i den riktning, som nu föreslagits av försvarsutredningen. Det vore vanskligt att nu förutsäga, hur skytteintresset och därmed antalet anslagsberättigande skyttar framdeles komme att gestalta sig. Departementschefen funne sig dock såsom ett sannolikt medelvärde för kommande femårsperiod kunna biträda den beräkningsgrund, som försvarsutredningen använt. För det frivilliga skytteväsendets befrämjande borde sålunda beräknas ett årligt anslag av 1,200,000 kronor.

Utskottet ansluter sig till vad i propositionen anförts beträffande den frivilliga skytterörelsen. *Utskottet.*

d. Övriga frivilliga försvarsorganisationer.

Departementschefen har biträtt ett av försvarsutredningen framlagt förslag, enligt vilket svenska röda korset utöver de uppgifter, som för närvarande tillkomma denna rörelse, på sitt program skulle upptaga frivillig sjukvårdsutbildning för meniga värnpliktiga, vilka under värnpliktstjänstgöringen utbildats i sjukvårdstjänst och önskade vidmakthålla och utveckla därvid förvärvade kunskaper. Utbildningen av det i sjukvårdstjänst utbildade värnpliktiga befälet borde däremot enligt förslaget bedrivas efter samma grunder som övrig frivillig befälsutbildning och omfatta vissa kurser under ledning av instruktörer ur trängtrupperna samt tjänstgöring vid sjukvårdsförband. En viss del av en befälskurs för sjukvårdsbefäl syntes emellertid med fördel kunna äga rum i anslutning till röda korsets utbildning. Utbildningen av personal tillhörande hemvärnet eller civila luftskyddet och avsedd för sjukvården inom dessa syntes alltfort böra äga rum under röda korsets medverkan.

De kostnader, som föranledas av att viss del av den frivilliga sjukvårdsutbildningen av arméns värnpliktiga ålägges röda korset, har departements-

chefen ansett böra bestridas av medel, som anvisades för den frivilliga befälsutbildningen. Statsbidraget till röda korset, för närvarande 20,000 kronor per år, borde tillsvidare utgå med oförändrat belopp.

Någon ändring i fråga om organisationen av och uppgifterna för föreningen svenska blå stjärnan har icke ifrågasatts i propositionen. Statsbidraget till befrämjande av frivilliga djursjukvården i krig har beräknats till oförändrat belopp.

Departementschefen har anslutit sig till ett av försvarsutredningen framlagt förslag, att frivilliga automobilkåren skulle upphöra såsom militärt organiserad kår och den frivilliga utbildningen av värnpliktigt befäl i biltjänst i stället infogas i det system för frivillig befälsutbildning, för vilket i propositionen redogjorts under rubriken Den frivilliga landstormsrörelsen. Departementschefen har anfört, att statsbidrag till ifrågavarande ändamål dock borde utgå med belopp som prövades skäligt till dess utredning angående organisationens fortsatta verksamhet kunnat ske. Nuvarande aktiva medlemmar av kåren borde på sätt under avsnittet Rekrytering av arméns reservpersonal angivits överföras till värnpliktiga officerare eller officerare i reserven. Någon nyrekrytering av kåren borde icke förekomma.

Försvarsutredningen framhöll, att antalet motorcyklar i landet sedan en följd av år vore i avtagande med påföljd att även tillgången på kunniga motorcykelförare blivit allt mindre. Enär samtidigt behovet vid armén av motorcykelförare ökats, framstode det som ett angeläget försvarsintresse att frivilliga motorcykelkåren i ökad omfattning fullföljde sin hittillsvarande uppgift att medverka till frivillig utbildning av motorcykelförare, såväl grundläggande förarutbildning före värnpliktsåldern som fortsatt utbildning efter fullgjord värnpliktstjänstgöring i motorcykeltjänst i syfte att vidmakthålla en gång förvärvad förmåga som motorcykelförare. Statsmakterna borde lämna kåren ett årligt bidrag till utbildningsarbetet, vilket tillsvidare, intill dess tillräckliga erfarenheter vunnits rörande utbildningens omfattning och kostnader, syntes böra uppgå till förslagsvis 10,000 kronor. Utredningen förutsatte härvid, att utbildningen som hittills bedreves i nära samband med de militära myndigheterna och att dessa myndigheter ställde materiel och drivmedel m. m. till förfogande.

Departementschefen har anslutit sig till försvarsutredningens förslag rörande frivilliga motorcykelkåren såväl i vad rör kårens uppgifter som storleken av det årliga bidraget till dess verksamhet.

Utskottet. Mot vad i propositionen anförts rörande svenska röda korset, svenska blå stjärnan, frivilliga automobilkåren och frivilliga motorcykelkåren har utskottet intet att erinra.

e. Hemvärnet.

Departementschefen har framhållit, att frågan om hemvärnets framtida organisation och ställning för närvarande vore föremål för utredning genom 1941 års hemortsförsvarssakkunniga. På grund härav ansåge sig departe-

mentschefen icke böra nu närmare ingå på dessa frågor utan avsåge att återkomma till desamma, sedan de sakkunnigas förslag i ämnet avgivits. Oberoende härav borde emellertid i enlighet med av försvarsutredningen framlagt förslag det lokala hemvärnets ledning överflyttas från infanteriregementsstaberna till försvarsområdesstaberna. Försvarsområdesbefälhavarna borde därefter inom vederbörligt försvarsområde ansvara för hemvärnets rekrytering, organisation och utbildning, i fråga om rekryteringen dock med den begränsning, vartill hemortsförsvarssakkunnigas förslag kunde föranleda.

I sina kostnadsberäkningar har departementschefen i enlighet med försvarsutredningens förslag förutsatt en ökning av antalet hemvärnsmän med högst 15,000 man.

Utskottet har intet att erinra emot vad departementschefen anfört med avseende på hemvärnet. *Utskottet.*

f. Det frivilliga försvarsarbetets organisation och ledning.

Såsom anförts under avsnittet Den frivilliga landstormsrörelsen har departementschefen i likhet med försvarsutredningen föreslagit, att frivillig fortsatt utbildning av värnpliktigt befäl skall komma till stånd. Beträffande organiserandet av den frivilliga befälsutbildningen anförde utredningen, att denna borde anknytas till försvarsområdesorganisationen och att ansvaret för utbildningsarbetets planläggning och ledning sålunda borde åläggas försvarsområdesbefälhavarna.

Behovet av instruktörer för den frivilliga utbildningen kunde enligt utredningens mening, liksom hittills i fråga om den frivilliga landstormsrörelsen, till en del fyllas med officerare och underofficerare, vilka enligt eget åtagande och mot särskild ersättning fullgjorde denna lärarverksamhet vid sidan av sin ordinarie tjänst. Möjligheterna att till större delen tillgodose behovet av instruktörer på denna väg syntes emellertid i regel vara tillfinnandes blott på sådana orter, där truppförband i fred vore förlagt. Det ytterligare behovet av instruktörer måste fyllas med särskild personal, som helt ägnade sig åt denna verksamhet.

Med hänsyn till den vikt, som ur försvarsberedskapens synpunkt måste tillmätas det frivilliga försvarsarbetet, borde för instruktörsbefattningarna avses kvalificerad personal på aktiv stat. Stabscheferna vid försvarsområdesstaberna borde tillika vara chefsinstruktörer för den frivilliga befälsutbildningen inom vederbörligt försvarsområde. Därutöver erfordrades emellertid ytterligare ett antal instruktörer, såväl officerare som underofficerare. Utredningen hade preliminärt beräknat minimibehovet av instruktörer till 66 officerare och 38 underofficerare ur infanteriet och kavalleriet, 5 officerare och 5 underofficerare ur pansartrupperna, 9 officerare och 9 underofficerare ur artilleriet, 24 officerare ur luftvärnet, 6 officerare ur ingenjörtrupperna, 6 officerare och 11 underofficerare ur trängen samt 4 officerare ur intendenturkåren eller tillhopa 120 officerare och 63 underofficerare. Utredningen hade funnit lämpligast, att instruktörerna för den frivilliga utbildningen upptoges

på de olika truppförbandens (truppslagens) stater och för längre eller kortare tid kommenderades till tjänstgöring vid militärbefäls- eller försvarsområdesstaber såsom instruktörer. Instruktörerna för den frivilliga utbildningen syntes i viss utsträckning kunna tagas i anspråk jämväl för hemvärnets övningar samt för skolungdomens värntjänstövningar ävensom såsom instruktörer inom skytterörelsen.

Försvarsutredningen förutsatte, att vid den frivilliga befälsutbildningen skulle tillhandahållas uniforms- och vapenutrustning, annan materiel samt ammunition efter samma grunder, som hittills tillämpats beträffande den frivilliga landstormsrörelsen, samt att eleverna vid frivillig tjänstgöring skulle åtnjuta fri inkvartering, förplägnad och sjukvård ävensom avlöning i enlighet med sin tjänstegrad. Härutöver borde för övningsverksamheten under de närmaste åren årligen anvisas omkring 350,000 kronor, varav 25,000 för ungdomsrörelsen, medan motsvarande behov beräknades vid genomfört system uppgå till omkring 450,000 kronor. De angivna medlen beräknades emellertid täcka allenast en del av kostnaderna; återstående kostnader förutsattes som hittills bestridas av medel, som de frivilliga organisationerna själva anskaffade.

Departementschefen har i fråga om principerna för den frivilliga befälsutbildningens ordnande och rörande anslagsbehovet förklarat sig i allt väsentligt biträda försvarsutredningens förslag. Antalet instruktörer borde, såsom även utredningen framhållit, icke fastställas förrän praktisk erfarenhet vunnits rörande elevfrekvensen. Som beräkningsgrund för det sannolika behovet av instruktörer kunde försvarsutredningens beräkningar godtagas, och departementschefen hade vid kalkylerna rörande personalbehovet på de olika truppförbandens (truppslagens) stater utgått från att där skulle upptagas det antal instruktörer för den frivilliga befälsutbildningen, som försvarsutredningen angivit.

Utskottet. Mot vad i propositionen föreslagits beträffande det frivilliga försvarsarbetets organisation och ledning har utskottet intet att erinra.

Behovet av instruktörer för den frivilliga befälsutbildningen är mycket svårt att beräkna, innan praktisk erfarenhet vunnits rörande intresset för utbildningen. Utskottet finner det emellertid icke uteslutet, att den frivilliga befälsutbildningen kan komma att erhålla en sådan omfattning, att en utökning av det i propositionen beräknade antalet instruktörer framdeles kan bliva erforderlig. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t uppmärksammar denna fråga och vidtager de åtgärder, vartill erfarenheterna kunna giva anledning.

J. Remonteringsväsendet.

a. Stamhästar.

Med tillämpning av vissa i försvarsutredningens betänkande på sid. 290—294 närmare angivna beräkningsgrunder, mot vilka departementschefen

i huvudsak intet haft att erinra, har departementschefen beräknat behovet i fred av stamhästar för den i propositionen föreslagna arméorganisationen till 4,966 ridhästar och 351 draghästar. I förhållande till nuvarande antal innebär förslaget en minskning av antalet ridhästar med 152, föranledd främst av Wendes artilleriregementes omorganisation från anspänt till motoriserat regemente, medan däremot antalet draghästar i stället ökats med 193 för att tillgodose det ökade behov av hästar för utbildningen, som uppkommit i samband med förlängningen av utbildningstiden för de värnpliktiga.

Utskottet har icke något att erinra mot de i propositionen verkställda beräkningarna rörande behovet av stamhästar. *Utskottet.*

b. Ackordhästar.

Departementschefen har beräknat det årliga behovet av ackordhästdagar till 411,000 dagar, vilket med utgångspunkt från att varje ackordhäst liksom hittills icke bör fullgöra mer än högst 50 ackordhästdagar medförde ett behov av ungefär 8,200 hästar. Härtill komme emellertid med hänsyn till större repetitionsövningar ytterligare omkring 2,700 hästar, varför det sammanlagda behovet av ackordhästar bleve i runt tal 11,000 hästar eller omkring 6,000 mera än nuvarande antal. Ökningen har avsetts skola ske sålunda, att till ackordhästar överföras erforderligt antal av de hästar, som av staten inköpts till armén för den förstärkta försvarsberedskapen.

Utskottet har intet att erinra emot vad i propositionen anförts beträffande arméns ackordhästar. *Utskottet.*

c. Remonteringsväsendets ledning.

Försvarsutredningen föreslog, att den nuvarande remonteringsnämnden skulle med oförändrat antal ledamöter och suppleanter benämnas remonteringsstyrelsen och att den nuvarande ställföreträdande chefen för remonteringsväsendet skulle bliva chef för styrelsen. Denne borde också utöva överledningen över remontdepåerna. Som chef för remonteringsstyrelsen borde av Kungl. Maj:t förordnas en regementsofficer. Remonteringsstyrelsen borde lyda närmast under inspektören för infanteriet och kavalleriet.

I sitt yttrande över försvarsutredningens betänkande framhöll arméförvaltningen, att den nuvarande remonteringsnämnden borde bibehållas och inordnas i intendenturdepartementet. Som motiv härför anfördes följande:

Arméns remontering vore främst att betrakta som en teknisk-ekonomisk förvaltningsangelägenhet. Det vore därför stridande mot de enhetliga grunder för organisationen av försvarsväsendets ledande organ, som utredningen i övrigt tillämpat, att underställa remonteringsstyrelsen inspektören för infanteriet och kavalleriet. Genom den av arméförvaltningen föreslagna förändringen skulle dessutom större överensstämmelse vinnas mellan freds- och krigsorganisation, enär remonteringsväsendet vid mobilisering avsåges skola

underställas intendenturdepartementet, som då hade att ombesörja anskaffning av hästar för försvarsväsendets räkning.

I yttrandet till chefen för armén framlade överfältveterinären i huvudsak samma synpunkter på frågan om remonteringsväsendets ledning som arméförvaltningen, medan chefen för armén däremot i sitt yttrande förklarade sig icke kunna ansluta sig till den sålunda uttalade uppfattningen.

1942 års försvarsberedning föreslog, att sekundchefen för Livregementet till häst tillika skulle vara chef för remonteringsväsendet, varav borde följa, att remonteringsväsendets ledning i övrigt bibehölle sin nuvarande organisation.

Departementschefen har anfört, att ett nära samband existerade mellan remonteringen å ena sidan och hästmaterialets användning samt dressyr och ridutbildning å den andra. Det samarbete, som sålunda måste äga rum mellan remonteringsväsendets ledning och de för utbildning och organisation i övrigt ansvariga militära myndigheterna, syntes säkerställas, därest remonteringsväsendet anknötes till någon av de militära inspektionsmyndigheterna, lämpligen inspektören för infanteriet och kavalleriet. Remonteringsväsendet borde handhavas av en remonteringsstyrelse, bestående av en pensionerad officer såsom chef med arvode i löneklass Oa 14 samt tre ledamöter, fyra suppleanter och en expeditionsunderofficer (arvodesbefattning). Remontdepåerna borde underställas chefen för remonteringsstyrelsen.

Utskottet. Utskottet har vid prövningen av frågan om remonteringsväsendets ledning icke kunnat undgå att finna de skäl bärande, som av arméförvaltningen anförts till stöd för ämbetsverkets uppfattning, att remonteringen borde anknytas till arméförvaltningens intendenturdepartement. Utskottet vill därför framhålla såsom önskvärt, att vid den i utsikt ställda omorganisationen av försvarsväsendets centrala förvaltningsorganisation den nuvarande remonteringsnämnden med i huvudsak oförändrad sammansättning på lämpligt sätt inordnas i intendenturdepartementet. I avvaktan härpå synes den nuvarande organisationen böra bibehållas i huvudsak oförändrad med de modifikationer, som bli en följd av den föreslagna omorganisationen av truppslagsinspektionerna.

d. Remonteringen.

I fråga om remonteringen av stam- och ackordhästar ha i propositionen endast förutsatts smärre avvikelser från nu gällande ordning. Beträffande det beräknade behovet av stamhästar och remonter torde få hänvisas till en på sid. 396 i propositionen intagen tablå. Såsom ersättning för vid depå störtade remonter ha beräknats liksom innevarande budgetår behöva årligen inköpas 12 hästar.

I propositionen har föreslagits, att ridskolan skall erhålla ett avsevärt ökat antal remonter i dressyr och att den nuvarande remontdepån vid Utnäslöt i samband därmed skall nedläggas och dess stallutrymmen överlåtas åt ridskolan. Arméns remonter ha föreslagits efter avvecklingen av Utnäslöts

remontdepå uppdelade på de båda övriga remontdepåerna, Herrevadskloster och Gudhem, vilka förutsatts skola erhålla en något förstärkt personalorganisation.

Utskottet ansluter sig till vad i propositionen anförts beträffande remonteringen. *Utskottet.*

III. Byggnader m. m.

Försvarsutredningen framhöll, att genomförandet av den nya arméorganisationen medförde krav på vissa byggnadsarbeten, för vilka utredningen beräknade ett sammanlagt medelsbehov under femårsperioden av 125,890,000 kronor (enligt prisläget den 1 juli 1941), fördelat sålunda:

1) Nya etablissement för Norrbottens regementes bataljon i Kiruna, Göta pansarlivgardes kompani på Gotland, Wendes artilleriregemente, det nya kårartilleriregementet, Stockholms luftvärnsregemente (med ett batteri på Gotland), Göteborgs och Luleå luftvärnskårer, Signalregementets kompani i Skövde, Göta trängkårs kompani i Nora, Andra intendenturkompaniet och arméns nuvarande intendenturförråd i Karlsborg, V. och VI. militärbefälsstaberna, vissa stabs-, luftvärns-, ingenjör- och trängmobiliseringscentraler samt förrådsbyggnader för de territoriella förbandens materiel, tillhopa 72,970,000 kronor.

2) Tillbyggnader å befintliga etablissement, 10,630,000 kronor.

3) Barackbyggnader vid truppförbanden, 2,800,000 kronor.

4) Garagebyggnader, 7,850,000 kronor.

5) Lektionsbyggnader och exercisbyggnader, 9,550,000 kronor.

6) Furirbostäder, 13,160,000 kronor, samt

7) Särskilda byggnadsbehov vid bland annat försvarsväsendets läroverk, infanteriets och kavalleriets officersaspirantskola, krigsskolan, infanteri-, artilleri- och luftvärnsskjutskolorna, ridskolan, Skånska pansarregementet samt Södermanlands pansarregemente, tillhopa 8,930,000 kronor.

I de angivna beloppen ha icke inräknats kostnaderna för Stockholms garnisons utflyttning till Järvafältet, vilka förutsatts skola bestridas i särskild ordning.

Departementschefen har anfört, att det icke vore möjligt att i förevarande sammanhang ingå på en detaljgranskning av det av försvarsutredningen föreslagna byggnadsprogrammet vare sig ur behovs- eller kostnadssynpunkt. Det syntes nu vara tillräckligt att i princip taga ställning till det framlagda förslaget, därvid de med dess genomförande förenade kostnaderna borde skjutas i förgrunden, särskilt i vad avsåge den beräknade medelsåtgången under den kommande femårsperioden. Departementschefen ville därvid till

en början framhålla, att han i stort icke hade någon erinran att framställa mot att de föreslagna byggnadsåtgärderna komme till utförande, i den mån medel därför kunde ställas till förfogande. Vissa jämkningar bleve emellertid erforderliga som en följd av de modifikationer i utredningens förslag till arméorganisation, som av departementschefen i det föregående föreslagits. Ur kostnadssynpunkt medförde dessa jämkningar någon besparing, och departementschefen hade överslagsvis beräknat medelsbehovet för de med arméorganisationens utbyggnad förenade byggnadskostnaderna till omkring 122,000,000 kronor i stället för av försvarsutredningen beräknade 125,890,000 kronor.

Det av försvarsutredningen framlagda och av departementschefen sålunda något modifierade byggnadsprogrammet avsåge, enligt vad departementschefen vidare framhållit, närmast de byggnadsåtgärder, som ägde direkt sammanhang med den i propositionen förordade utbyggnaden av arméorganisationen. Försvarsutredningen hade förutsatt, att samtliga i programmet upptagna byggnadsarbeten skulle komma till utförande under femårsperioden 1942/47. Emellertid kunde därutöver åtskilliga kostnader för byggnadsändamål, som icke direkt hänförde sig till den föreslagna utbyggnaden av organisationen, beräknas bliva nödvändiga under perioden. Redan bland sina medelsäskanden för budgetåret 1942/43 hade arméförvaltningen hemställt eller anmält sin avsikt vara att framdeles hemställa om anvisande av medel för vissa byggnadsföretag och markförvärv, som kunde sägas ligga vid sidan av försvarsutredningens förslag. Det syntes vara uppenbart, att än ytterligare medelsäskanden av samma natur kunde förväntas under den närmaste femårsperioden. Därest en i möjligaste mån rättvisande bild av de förväntade byggnadskostnaderna under denna period skulle erhållas, vore det nödvändigt att, eventuellt i konkurrens med de av försvarsutredningen såsom erforderliga angivna byggnadsåtgärderna, taga vederbörlig hänsyn jämväl till dessa utanför försvarsutredningens beräkningar fallande, av myndigheterna redan planerade eller eljest motsedda byggnadsbehov.

Det hade framstått som angeläget att redan i förevarande sammanhang söka överslagsvis komma fram till det medelsbehov, som kunde erfordras för försvarsväsendets byggnadsverksamhet i sin helhet inom den närmaste femårsperioden. Av det anförda framginge, att det icke vore möjligt att, därest försvarsutredningens förslag till byggnadsåtgärder skulle i full utsträckning bringas till genomförande under femårsperioden, hålla samtliga kostnader för arméns byggnader inom den av utredningen angivna ramen. Å andra sidan hade det ur olika synpunkter framstått såsom önskvärt, att det av utredningen för byggnadsändamål för femårsperioden beräknade beloppet icke mer väsentligt överskredes. Departementschefen hade därför funnit sig nödsakad förorda, att vissa av utredningen föreslagna byggnadsföretag uppskötes till tid efter femårsperiodens slut för att bereda utrymme för åtminstone en del av de byggnadskostnader, till vilka utredningen vid sina kalkyler icke tagit hänsyn.

I konsekvens med vad sålunda anförts har departementschefen ansett sig

icke böra för femårsperioden beräkna medel för nya etablissement för Stockholms luftvärnsregemente, Andra intendenturkompaniet, arméns nuvarande intendenturförråd i Karlsborg samt V. och VI. militärbefälsstaberna. För förrådsbyggnader för territoriella förband borde under femårsperioden endast anvisas 9,400,000 kronor av det av försvarsutredningen beräknade beloppet, 12,400,000 kronor.

Med avseende på tillbyggnader å befintliga etablissement, barackbyggnader samt garagebyggnader har i propositionen icke ifrågasatts något uppskov till tidpunkt efter femårsperioden med av försvarsutredningen föreslagna åtgärder. Ifråga om barackbyggnader har anmärkts, att medel för barackbyggnader, som försvarsutredningen avsett skola uppföras vid vissa regementen, redan i viss utsträckning blivit av riksdagen anvisade i annat sammanhang.

Exercisbyggnader skola enligt departementschefens förslag under femårsperioden utföras allenast för vissa truppförband i norra Sverige och på Gotland, medan uppförandet av lektionsbyggnader i sin helhet föreslagits skola anstå till efter nämnda period.

För uppförande av furirbostäder har departementschefen för femårsperioden beräknat 5,000,000 kronor av det av försvarsutredningen beräknade beloppet, 13,160,000 kronor.

I anslutning till sina ovan angivna förslag om förskjutande av vissa byggnadsföretag till tid bortom femårsperioden har departementschefen anfört, att han vid sitt sitt bedömande rörande vilka arbeten som sålunda borde förskjutas utgått från att sådana byggnadsföretag, som framstått som nödvändiga för den nya organisationens genomförande, också borde bliva utförda under femårsperioden. Endast för sådana företag, med vilka synts kunna utan organisatoriska olägenheter anstå, hade departementschefen ansett sig böra räkna med ett senare utförande. Förslaget till förskjutning av byggnadskostnaderna vore emellertid icke att anse som definitivt utan endast avsett att utgöra en beräkningsgrund för att möjliggöra ett bestämmande av det totala beloppet av inom femårsperioden fallande byggnadskostnader för arméns behov. De till senare tidpunkt förskjutna byggnadsåtgärderna borde genomföras under femårsperioden i den mån så kunde ske utan att det för arméns byggnadsåtgärder sammanlagt beräknade beloppet därigenom överskredes. Sålunda syntes det i hög grad önskvärt att lektions- och exercisbyggnaderna skulle åtminstone till någon del kunna beredas utrymme på byggnadsprogrammet.

Departementschefen har framhållit, att försvarsutredningen beräknat åtskilliga kostnader för iståndsättning eller uppförande av tjänstebostäder. Enligt departementschefens mening borde statens medverkan vid ordnandet av personalens bostadsfråga endast ifrågakomma i de fall, då frågan icke på annat sätt kunde lösas, exempelvis då man icke kunde räkna med att bostadsbehovet kunde tillgodoses i allmänna marknaden å förläggningsorten eller då speciella hänsyn, exempelvis avsides belägen tjänstgöringsort, talade för uppförandet av tjänstebostäder. Departementschefen hade för avsikt att, på grund-

val av erfarenheter som vunnits i samband med ordnandet av bostadsfrågan för vissa flygflottiljer, föranstalta om en utredning, huruvida icke det av försvarsutredningen beräknade bostadsbehovet skulle kunna i ej oväsentlig utsträckning tillgodoses genom egnahemsbebyggelse.

Den av departementschefen föreslagna förskjutningen av vissa av försvarsutredningen föreslagna byggnadsåtgärder medförde, enligt vad departementschefen anfört, att kostnaderna för det av utredningen angivna byggnadsprogrammet under femårsperioden kunde nedbringas med i runt tal 32,000,000 kronor. Emellertid syntes byggnadsbehov vid sidan av försvarsutredningens förslag komma att erfordra medelstillgång till belopp, som överstege vad sålunda kunde under perioden inbesparas. Överslagsvis syntes man för ifrågavarande ändamål böra räkna med kapitalinvesteringar under femårsperioden med inalles inemot 50,000,000 kronor. Medelsbehovet under nämnda period för tillgodoseende av arméns byggnader borde i anledning härav beräknas till 140,000,000 kronor med ett däremot svarande avskrivningsbehov av omkring 65,000,000 kronor.

Stockholms garnisons utflyttning till Järvafältet borde, enligt vad departementschefen anfört, fullföljas planenligt med den av försvarsutredningen föreslagna modifikationen, att det för Livregementet till häst avsedda nya etablissementet i stället borde avses för Göta pansarlivgarde och att förstnämnda regemente kvarbleve i nuvarande kaserner. Såsom tidigare anförts har departementschefen icke upptagit de för denna utflyttning erforderliga kostnaderna i de ovan angivna medelsbehoven. Icke heller kostnader för tjänstebostäder ha upptagits bland de av departementschefen beräknade byggnadskostnaderna.

Beträffande de organisatoriska formerna för ledandet av den förestående omfattande byggnadsverksamheten vid försvarsväsendet hade, enligt vad departementschefen anfört, under ärendets remissbehandling framförts tanken på tillskapandet för ändamålet av ett för de tre försvarsgrenarna gemensamt organ. Frågan syntes vara av beskaffenhet att kunna av Kungl. Maj:t avgöras utan riksdagens hörande. För egen del lutade departementschefen närmast åt den uppfattningen, att det med hänsyn till verksamhetens omfattning icke vore lämpligt eller ens möjligt att till ett enda byggnadsorgan sammanföra ifrågavarande uppgifter, utan att det bleve nödvändigt att liksom hittills skett uppdela verksamheten på de militära förvaltningarna. Det vore emellertid departementschefens avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att vidtaga sådana åtgärder, att det omfattande byggnadsprogram, som föreslagits för de tre försvarsgrenarna, skulle kunna genomföras snabbt och rationellt samt för lägsta möjliga kostnad. Kostnaderna för den temporära utökning av den statliga byggnadsorganisationen, som bleve erforderlig, borde lämpligen bestridas av de anslag, som ställas till förfogande för byggnadernas uppförande. Till frågan om en mera permanent förstärkning av den militära byggnadsorganisationen borde ställning tagas i samband med prövningen av 1941 års militära förvaltningsutrednings förslag.

I de likalydande motionerna I: 233 av herr Gränebo m. fl. samt II: 327 av herr Hansson i Rubbestad m. fl. har yrkats avslag på de i propositionen framlagda förslagen angående nybyggnader för armén och hemställan gjorts om en utredning i byggnadsfrågan, varvid vissa i motionen framförda synpunkter borde beaktas. Intill dess riksdagen efter en dylik utredning ånyo fått pröva frågan, borde förläggningarna ordnas provisoriskt.

Herr Andersson i Södergård m. fl. ha i sin tidigare omnämnda motion II: 348 framhållit, att byggnadsprogrammet borde inskränkas till att omfatta allenast sådana byggnadsarbeten, som vore oundgängligen erforderliga. Det borde icke vara uteslutet att kunna uppskjuta vissa byggnadsarbeten, till dess statsfinansiella förhållanden lättare medgåve deras utförande, och att i andra fall vidtaga provisoriska åtgärder för tillgodoseende av förefintliga eller uppkommande lokalbehov, till dess en bättre överblick av byggnadsbehoven kunde erhållas.

Herrar von Friesen och Lindberg i Stockholm ha i motionen II: 342 hemställt, att riksdagen måtte hemställa om skyndsam utredning av frågan om militära tjänstebostäders anordnande genom egnahemsbebyggelse, i första hand å nya förläggningsorter och där bostadsutrymmen behövde tagas i anspråk för andra militära ändamål.

Herr Nisser m. fl. ha i sin motion I: 239 — i anslutning till sitt förslag om utökning av arméns artilleri — hemställt, att kostnaderna för de föreslagna åtgärderna skulle kompenseras bland annat genom besparingar i byggnadsanslagen.

Utskottet.

Med avseende på arméns byggnadsfrågor har utskottet mindre möjlighet än beträffande andra nu föreliggande frågor att taga en bestämd ställning. I propositionen har ju också av departementschefen framhållits, att det uppenbarligen icke varit möjligt att i förevarande sammanhang ingå på en granskning i detalj vare sig ur behovs- eller kostnadssynpunkt. Utskottet förutsätter, att största möjliga sparsamhet iakttages vid byggnadsprogrammets förverkligande och att endast de byggnadsåtgärder, som äro ur militär synpunkt oundgängligen nödvändiga, komma till utförande under femårsperioden. För en sådan återhållsamhet beträffande den militära byggnadsverksamheten tala, förutom rent ekonomiska skäl, jämväl de svårigheter med avseende å materielförsörjningen, som under nu rådande förhållanden föreligga. Utskottet vill slutligen framhålla angelägenheten av att de särskilda byggnadsprojekten, innan de föreläggas riksdagen, som regel underkastas särskild granskning ur besparingssynpunkt av 1940 års militära byggnadsutredning eller ock att i annan ordning säkerhet skapas för att sparsamhetsintresset tillbörligen tillgodoses. Med det anförda anser sig utskottet ha besvarat motionen II: 348, i vad denna rör arméns byggnadsfrågor, samt avstyrkt bifall till hithörande delar av motionerna I: 233 och II: 327. Med den ståndpunkt, utskottet i samband med behandlingen av artilleriet intagit till de i motionen I: 329 framställda förslagen, saknar utskottet i förevarande sammanhang anledning till yttrande rörande densamma.

I anledning av vad som anförts i motionen II: 342 vill utskottet understryka vikten av att den av departementschefen förutsatta utredningen, huruvida icke det av försvarsutredningen beräknade bostadsbehovet skulle kunna i ej oväsentlig utsträckning tillgodoses genom egnahemsbebyggelse, snarast kommer till stånd.

Vad i övrigt under förevarande avsnitt anförts i propositionen giver icke utskottet anledning till erinran.

IV. Organisationens genomförande.

Försvarsutredningen framhöll, att de föreslagna förändringarna inom arméorganisationen borde genomföras så snabbt som möjligt.

Utökningen av officers- och underofficerskårerna borde med hänsyn till kravet på fullgod rekrytering fördelas över hela femårsperioden. I fråga om det fast anställda manskapet syntes den föreslagna ökningen vid befintliga truppförband kunna genomföras på två eller högst tre år. Vid pansartrupperna och det föreslagna nya artilleriregementet borde utökningen fördelas över flera år. Tygtruppernas underbefäl borde anställas med en del år 1942 och återstoden påföljande år. Det nya systemet med anställande av volontärer över stat föresloges träda i kraft hösten 1942.

Materielanskaffningen borde påskyndas så mycket som möjligt.

Enär det vore av betydelse, att planläggningsarbetet för övergången till den nya organisationen utfördes av de befälsinstanser, vilka komme att handhava genomförandet, borde de föreslagna förändringarna med avseende på arméns ledning, de högre truppförbandens staber och den territoriella indelningen i största möjliga utsträckning genomföras redan den 1 juli 1942.

Föreslagna organisationsförändringar inom befintliga truppslag borde enligt försvarsutredningens mening i regel kunna slutgiltigt genomföras i samband med inryckningen till första värnpliktstjänstgöring i april 1943. Vid samma tidpunkt borde även de tre tygkompanierna organiseras, efter erforderliga förberedelser under vinterhalvåret 1942—43. I vissa fall bleve tidpunkten för övergången till den nya organisationen beroende av den takt, i vilken föreslagna byggnadsåtgärder kunde genomföras. Sålunda beräknades Wendes artilleriregemente, luftvärnsbatteriet på Gotland samt signalkompanierna i Skövde och Kristianstad kunna organiseras på föreslaget sätt först under år 1944.

Det nya truppslaget pansartrupperna borde organiseras den 1 juli 1942, då Skaraborgs regemente, Södermanlands regemente och Skånska kavalleriregementet borde ombildas till pansarregementen. Överflyttning av befäl från infanteriet och kavalleriet till pansartrupperna borde även i största möjliga utsträckning ske vid samma tidpunkt. Den 1 juli 1943 beräknades de tre pansarregementena kunna i huvudsak vara organiserade enligt den föreslagna organisationen. Hösten 1944 syntes organisationen kunna vara genomförd. Organisationen av Göta pansarlivgarde borde påbörjas den 1 januari 1944

och utbyggas till full omfattning senast under år 1945. Det för Gotland avsedda kompaniet borde emellertid organiseras redan den 1 juli 1943 och från början provisoriskt tilldelas Södermanlands pansarregemente för att överflyttas till Göta pansarlivgarde, när detta regemente organiserades.

Luftvärnsförbanden borde övergå till den nya organisationen i april 1943; dock borde batteriet på Gotland organiseras först påföljande år.

Omläggningen av utbildningen vid arméns underofficersskola och vid krigsskolan borde träda i kraft hösten 1942, då även tygförvaltningsskolan borde börja sin verksamhet. Övriga skolor borde organiseras (övergå till ny organisation) först hösten 1943.

Övergången till det föreslagna systemet för anställning såsom officer eller underofficer i reserven samt för förordnande såsom värnpliktigt befäl borde enligt utredningens mening äga rum den 1 januari 1943.

Departementschefen har uttalat, att han till fullo delade försvarsutredningens mening, att de föreslagna förändringarna inom arméorganisationen borde genomföras så snabbt som möjligt. All hänsyn måste dock givetvis vid förändringarnas genomförande tagas till nödvändigheten av att vidmakthålla en stark försvarsberedskap. Departementschefen har i sammanhanget ytterligare anfört följande:

Den plan för organisationsförändringarnas genomförande, som försvarsutredningen framlagt, torde — med de avvikelser därifrån, som föranledas av vad jag i det föregående i olika avseenden anfört — böra i huvudsak följas vid det fortsatta organisationsarbetet. Emellertid kunna ytterligare avvikelser från utredningens förslag bliva erforderliga. Sålunda torde svårigheter möta att, såsom försvarsutredningen förutsatt, redan den 1 nästinstundande juli genomföra några större organisationsförändringar — dessa kräva ju i allmänhet vissa förberedelser, såsom utfärdande av reglementen och instruktioner, personalförflyttningar o. s. v. Takten för organisationsförändringarnas genomförande påverkas givetvis även av ett flertal andra, nu svårbedömbara faktorer. Sålunda kunna förseningar uppkomma med avseende å planerade byggnadsarbeten och materielleveranser, svårigheter uppstå beträffande rekryteringen m. m. Med hänsyn därtill kan det tänkas i vissa fall vara lämpligt att vidtaga jämkningar i de uppgjorda planerna på det sätt, att vissa organisationsförändringar genomföras vid en senare tidpunkt än som avsetts, medan andra i stället verkställas tidigare än enligt den uppgjorda planen. För att alla möjligheter att snabbt utbygga försvarsorganisationen skola kunna utnyttjas, torde det därför böra ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för de anslag och personalkadrar, som för varje budgetår varda fastställda, besluta i vilken ordning och vid vilka tidpunkter de olika organisationsförändringarna skola genomföras.

Utskottet.

Utskottet, som instämmer i den av försvarsutredningen och departementschefen uttalade uppfattningen, att de av utskottet tillstyrkta ändringarna i arméorganisationen böra genomföras så snabbt som möjligt, har icke heller i övrigt något att erinra mot vad i propositionen anförts rörande arméorganisationens genomförande.

Avd. VI. Marinens organisation.

I. Krigsorganisationen.

Den utformning och omfattning, som av försvarsutredningen givits marinens krigsorganisation och som närmare framgår av handlingar, vilka i särskild ordning överlämnats till utskottet, har departementschefen i stort sett funnit lämplig. De vid granskningen av krigsorganisationen framkomna personalbehoven ha i propositionen lagts till grund för beräkningen av marinens kadrar av fast anställd personal. Det borde enligt vad departementschefen framhållit ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av vederbörande militära myndigheter närmare bestämma krigsorganisationens struktur.

Utskottet. Vad i propositionen anförts i fråga om krigsorganisationen föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

II. Fredsorganisationen.

A. Marinens ledande organ.

a. Chefen för marinen och amiralitetet.

Departementschefen har föreslagit att chefen för marinen jämte övriga militära beställningshavare vid marinen av flaggmans (generalspersons) grad skola sammanföras till en särskild stat, amiralitetet, som borde upprättas från och med budgetåret 1942/43.

Utskottet. Utskottet ansluter sig till förslaget om sammanförande av de militära beställningshavarna vid marinen av flaggmans (generalspersons) grad till en särskild stat, amiralitetet.

b. Marinstaben.

I propositionen ha föreslagits vissa utökningar och förändringar i marinstabens organisation. Beträffande chefens för marinstaben löneställning har departementschefen icke ifrågasatt någon ändring. Den år 1941 tillkomna souschefsbefattningen, avsedd för en kustartillerіofficer, borde placeras i lönegraden Oa 6. För handläggning av utbildningsfrågor för såväl flottan som kustartilleriet borde tillkomma en utbildningsavdelning. Chefen för förbindelseavdelningen föresloges samtidigt bekläda en nyinrättad befattning såsom inspektör för marinens förbindelseväsende. För vardera av två av sta-

bens avdelningar borde upptagas en yngre regementsofficer såsom assistent åt avdelningschefen.

Den för sjövärnskårens ledning erforderliga militära personalen borde upptagas bland i marinstaben tjänstgörande personal. I avbidan på närmare erfarenhet borde presstjänsten för marinen jämväl i fortsättningen i viss utsträckning handhavas av officer i marinstaben. Ledningen av den statliga isbrytningsverksamheten borde, för vinnande av överensstämmelse mellan krigs- och fredsförhållanden, jämväl under fred tillkomma chefen för marinen, och en härför erforderlig isbrytardetalj ingå i marinstaben. Eventuellt föreliggande behov av ingenjörspersonal borde tillgodoses genom anlitande av personal från marinförvaltningen.

Med den i propositionen sålunda förutsatta organisationen kommer marinstaben att bestå av — förutom expedition och bibliotek — fem avdelningar, nämligen operations-, förbindelse-, organisations-, personal- och utbildningsavdelningarna.

Behovet av militär personal för marinstaben har departementschefen beräknat till — förutom stabschefen — 8 regementsofficerare, 26 kompaniofficerare, 1 underofficer, 10 pensionerade officerare och 5 pensionerade underofficerare. Härtill komma 5 à 6 såsom aspiranter tjänstgörande, stabsutbildade yngre officerare samt 1 kompaniofficer ur flygvapnet.

Departementschefen har anfört, att omorganisationen av marinstaben borde äga rum under budgetåret 1942/43, om detta med hänsyn till personaltillgång och övriga förhållanden befunnes möjligt. Departementschefen utginge därvid från att Kungl. Maj:t vid behov skulle inom ramen för personalorganisationen kunna vidtaga de ändringar i marinstabens organisation, som kunde befinnas erforderliga. Därvid kunde tänkas att jämkningar bleve erforderliga i samband med den pågående översynen av isbrytarverksamheten.

Utskottet.

I anledning av överförandet av vissa kustartilleriärendens handläggning från chefen för kustartilleriet till marinstaben har en rationalisering av marinstabens inre organisation blivit erforderlig. Utskottet finner de av departementschefen i sådant hänseende förordade åtgärderna, främst inrättandet av en särskild utbildningsavdelning, lämpliga och har icke heller i övrigt något att erinra mot vad som i propositionen anförts beträffande marinstaben.

c. Inspektören för kustartilleriet.

Departementschefen, som i stort sett icke ifrågasatt någon ändring i inspektörens för kustartilleriet ställning och tjänsteutövning, har i enlighet med försvarsutredningens förslag förordat viss utökning av personalen i inspektörens stab och beräknat behovet av militär personal till 2 regementsofficerare, 7 kompaniofficerare, 3 underofficerare, 1 pensionerad officer och 1 pensionerad underofficer. Det borde enligt departementschefen ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser med avseende på kustartilleriinspektionens organisation inom ramen för den sålunda förordade personaluppsättningen.

Utskottet. Mot vad i propositionen under förevarande avsnitt anförts har utskottet intet att erinra. I anslutning till vad utskottet nedan under avsnittet Kustartilleriet: Allmänna synpunkter anför, vill utskottet framhålla, att det enligt utskottets mening är av vikt, att såväl inspektören för kustartilleriet som övriga kustartillerimyndigheter erhålla en så självständig ställning, att kustartilleriet beredes möjlighet att såsom en med flottan likställd vapengren inom marinen fylla sina för riksförsvaret betydelsefulla uppgifter.

Ehuru prövningen av ett i motionen II: 320 av herr Lövgren framställt yrkande om uppdelning av kustartilleriet på armén och marinen givetvis är av betydelse för frågan om inspektörens för kustartilleriet ställning, finner utskottet sig böra upptaga berörda motion till behandling först under avsnittet Kustartilleriet.

d. Övriga inspektionsmyndigheter.

I propositionen har föreslagits, att en särskild befattning såsom inspektör för sjöartilleriet skall inrättas ävensom att de nuvarande befattningarna såsom inspektörer för undervattensbåtvapnet respektive minsvepningsväsendet skola omändras till befattningar såsom inspektörer för torped- och undervattensbåtvapnen respektive minvapnet. De tre inspektörsbefattningarna ha föreslagits skola besättas med kommendörer i lönegraden Oa 6. Såsom under avsnittet Marinstaben anmärkts, har i propositionen därjämte förutsatts, att chefen för marinstabens förbindelseavdelning tillika skall bestrida en nytillkommen befattning såsom inspektör för marinens förbindelseväsende.

I propositionen har icke förutsatts någon principiell förändring med avseende å marinöverdirektörens, chefens för marinintendenturkåren och marinöverläkarens ställning såsom inspektörer, envar inom sin tjänstegren. För chefen för marinintendenturkåren har dock föreslagits återinförande av benämningen marinöverintendent.

Departementschefen har anfört, att den angivna organisationen av berörda inspektionsmyndigheter syntes böra genomföras under budgetåret 1942/43, därest detta med hänsyn till personaltillgången befunnes möjligt. Kungl. Maj:t borde äga vidtaga de förändringar med avsende å organisationen, som inom ramen av personalorganisationen kunde befinnas erforderliga.

Utskottet. För att utbildningsarbetet skall kunna giva bästa möjliga resultat och marinen hållas på en kvalitativt hög nivå krävas effektiva och sakkunniga inspektionsorgan för de olika grenarna av verksamheten. Den förstärkning och rationalisering av marinens inspektionsorgan, som i propositionen föreslagits, synes vara ur nämnda synpunkt väl motiverad, och utskottet kan alltså ansluta sig till vad sålunda föreslagits.

B. Marindistrikten.

a. Organisationen i allmänhet.

Försvarsutredningen framhöll under förevarande avsnitt, att en definitiv lösning av åtskilliga frågor rörande marindistriktens inre organisation — bl. a. beträffande kustartilleriets ställning — nu borde åvägabringas. Därvid borde organisationen av marinens olika organ och anstalter inom marindistrikten uppgöras efter såvitt möjligt ensartade grunder. I anslutning därtill anförde försvarsutredningen vissa synpunkter rörande de grundlinjer, efter vilka organisationen borde utformas, varjämte framlades förslag rörande marindistriktens organisation i allmänhet.

Departementschefen har framhållit, att mot försvarsutredningens förslag rörande marindistriktens organisation i remissyttrandena i olika avseenden framställts erinringar, av vilka en del syntes vara av den innebörd, att de icke utan vidare överväganden borde helt avvisas. Även om vissa jämkningar i försvarsutredningens förslag skulle befinnas erforderliga, syntes likväl marindistriktens uppgifter i stort sett kunna lösas inom ramen för den av försvarsutredningen föreslagna personalorganisationen, från vilken departementschefen alltså ansett sig i huvudsak kunna utgå vid beräkningen av kostnaderna för organisationens genomförande. Det syntes böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter rörande ifrågavarande organisationsspörsmål, varvid förutsattes, att särskild uppmärksamhet skulle ägnas spörsmålet, hur ett effektivt samarbete mellan de marina befälhavarna och vederbörande befälhavare ur armén skulle kunna ernås.

Ett i förutnämnda motion II: 320 av herr Lövgren — i samband med förslaget om uppdelning av kustartilleriet på armén och flottan — framställt yrkande, att riksdagen måtte besluta, att i stället för marindistrikt landets sjögräns uppdelas i kustförsvarsområden med kustförsvarskommendanter från armén, upptager utskottet till behandling under avsnittet Kustartilleriet.

Utskottet.

Mot vad i propositionen anförts rörande marindistriktens organisation i allmänhet har utskottet intet att erinra.

b. Marindistriktens organisation.

Under förevarande rubrik framlade försvarsutredningen vissa förslag rörande de särskilda marindistriktens organisation. Beträffande förslagens innebörd torde få hänvisas till propositionen.

Departementschefen har såsom under föregående avsnitt anförts framhållit, att det borde ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare överväganden träffa avgörande rörande marindistriktens inre organisation, varför departementschefen saknade anledning att i detalj behandla de olika förslag, som i detta hänseende förelåge. Vid beräkning av personalbehovet för de olika marindistriktens ledning hade departementschefen emellertid såsom tidigare anmärkts ansett sig i huvudsak kunna utgå från försvarsutredningens beräkningar, beträffande vilka torde få hänvisas till utredningens betänkande.

Även beträffande behovet av ombyggnads- och nybyggnadsarbeten för marindistriktens räkning — vilka frågor närmare behandlas under avsnittet Marinens byggnader m. m. — har departementschefen i huvudsak anslutit sig till försvarsutredningens förslag.

I avseende på Sydkustens marindistrikt har departementschefen förutsatt, att sådana lokaldispositioner ej vidtoges, som kunde föregripa den stundande omprövningen av frågan om en sammanslagning av marinens sjukhus i Karlskrona med länslasarettet därstädes. I enlighet med vad försvarsutredningen föreslagit, har departementschefen beräknat en särskild beställning i lönegrad Ob 2 för en chef för Blekinge kustartilleriförsvar.

En utflyttning av örlogsbasen inom Ostkustens marindistrikt från Stockholm har i propositionen betecknats såsom ofrånkomlig. Sedan beslut fattats rörande det fortsatta organisationsarbetet inom försvarsväsendet, borde därför de i ärendet ingivna förslagen underkastas en kompletterande granskning. Medel för örlogsbasens förflyttning hade icke upptagits i kostnadsberäkningarna för femårsperioden 1942—1947.

Vad angår Västkustens marindistrikt har i propositionen, såsom i annat sammanhang närmare angives, förordats återupprättande av det år 1925 indragna kustartilleriförbandet på Västkusten. För detta syntes ett nytt kasernetablissement böra uppföras, varefter nuvarande anläggningar å Nya Varvet helt kunde disponeras för flottans räkning, varvid dock vissa ombyggnadsarbeten bleve erforderliga. Med hänsyn till utökningen av den marina försvarsorganisationen på Västkusten borde en särskild beställningshavare i lönegraden Ob 2 avses såsom chef för marindistriktet.

I enlighet med vad försvarsutredningen anfört har departementschefen ansett en effektivisering av de marina organen inom Norrlandskustens marindistrikt vara erforderlig. Sålunda borde Gustafsviks örlogsdepå organiseras redan i fredstid samt ett kustartilleridetachement förläggas till Härnösand. För befattningen såsom marindistriktschef borde avses en särskild beställningshavare i lönegrad Oa 6 eller Oa 5.

I syfte att undanröja vissa olägenheter med de nuvarande befälsförhållandena på Gotland har i propositionen föreslagits, att militärbefälhavaren på Gotland tillika skall vara chef för Gotlands marindistrikt.

Jämväl i Öresunds marindistrikt borde marindistriktsorganisationen förstärkas, varvid för marindistriktschefen syntes böra avses en beställning i lönegrad Oa 5 eller Oa 4.

Utskottet. I fråga om de särskilda marindistriktens organisation ansluter sig utskottet till vad i propositionen föreslagits. Vid Sydkustens marindistrikt bör sålunda tillkomma en särskild beställning i lönegrad Ob 2 för chefen för Blekinge kustartilleriförsvar. För chefen för Västkustens marindistrikt börävenledes avses en beställning i lönegrad Ob 2. För befattningen såsom chef för Norrlandskustens marindistrikt bör avses en beställning i lönegrad Oa 6 eller Oa 5. Militärbefälhavaren på Gotland bör tillika vara chef för Gotlands marindistrikt. För chefen för Öresunds marindistrikt bör avses en beställning i lönegrad Oa 5 eller Oa 4.

C. Flottan.

1. Örlogsstationerna.

Departementschefen har i likhet med försvarsutredningen icke förutsatt någon ändring i den genom 1939 års militära löneregleringi princip bestämda löneställningen för stationscheferna, lönegraden Ob 1. De nuvarande befattningarna för förste stationsadjutanter (kaptener) ha föreslagits skola utbytas mot stationsstabschefsbefattningar, avsedda att uppehållas av regementsofficerare i lägsta tjänstegraden. För expeditionstjänsten vid örlogsstationerna har i viss utsträckning räknats med civil personal. Departementschefen har vidare anfört, att ett kompaniernas ekonomikontor borde inrättas å vardera örlogsstationen. Kontoren syntes, med hänsyn till möjligheterna att ernå viss personalbesparing, kunna ställas under överinseende av biträdande stationsintendenterna. Frågan om personalbehovet vid ekonomikontoren borde emellertid ytterligare granskas, innan organisationen slutligt fastställdes.

Departementschefen har vidare uttalat, att frågan om ordnandet av förläggningsförhållandena vid örlogsstationerna utan dröjsmål borde bringas till en godtagbar lösning. I enlighet med vad försvarsutredningen förordat borde sålunda för Karlskrona örlogsstation uppföras en ny kasernbyggnad samt kanslibyggnad för stationschefen invid kasern Ankarstierna, varjämte f. d. infanterikasernen borde iordningställas för sjömansskolan. I likhet med vad som tidigare anförts beträffande Sydkustens marindistrikts lokalfrågor har departementschefen förutsatt, att för örlogsstationen icke vidtoges sådana lokaldispositioner, att den stundande omprövningen av sjukhusorganisationen i Karlskrona därav föregrepes.

Vad beträffar Stockholms örlogsstation har i propositionen framhållits, att förläggningsförhållandena vore mycket bekymmersamma. Med hänsyn till vad tidigare anförts beträffande förflyttningen av Stockholms örlogsbas kunde departementschefen dock icke nu förorda, att några ytterligare byggnader av mera permanent natur uppfördes å Skeppsholmen.

Utskottet. Utskottet, som finner det i propositionen framlagda förslaget om sammanförande av hela den ekonomiska förvaltningen vid vardera örlogsstationens kompanier till ett för samtliga kompanier gemensamt ekonomikontor innebära en rationell lösning av ifrågavarande spörsmål, förutsätter, att ekonomikontorens organisation icke slutgiltigt bestämmes, förrän viss tids erfarenhet vunnits. Utskottet biträder jämväl i övrigt vad i propositionen anförts rörande örlogsstationerna.

2. Örlogsdepåerna.

Departementschefen har föreslagit, att Göteborgs örlogsdepå skall erhålla ökad omfattning och en fastare organisation. Särskilda under-

officers- och sjömanskårer borde upprättas vid depån. Om i samband med dessa kårers inrättande sådana åtgärder anbefalldes, som i görligaste mån säkerställde lämpliga och rättvisa rekryterings-, befordrings-, utbildnings- och tjänstgöringsförhållanden, syntes vissa i remissyttranden och av 1942 års försvarsberedning befarade olägenheter kunna i väsentlig mån undanröjas. Med hänsyn till de svårigheter, som ofta förelegat för manskapsrekryteringen vid Karlskrona örlogsstation vore det betydelsefullt, att framför allt uppsättandet av sjömanskåren icke fördröjdes. Slutligen borde vissa kompletterande byggnadsåtgärder ävensom en utvidgning av depåns nuvarande område komma till stånd.

I propositionen har framhållits, att Gustafsviks örlogsdepå ur olika synpunkter vore så betydelsefull, att man måste eftersträva skapandet av en enhetlig organisation, vars militära kapacitet på olika sätt borde höjas. I syfte att effektivisera depån har föreslagits, att depån skall utnyttjas även under fred, varvid dit skulle, i olikhet mot vad som gäller enligt 1936 års organisation, förläggas såväl personal som vissa fartyg. En utbyggnad av anstalterna vid Gustafsvik borde komma till stånd, och dock- och verkstadsanläggningen, vilken hitintills varit utarrenderad, borde drivas av kronan från tidpunkt, som emellertid icke nu borde fixeras.

Försvarsutredningen föreslog anläggande av en hamn- och verkstadsanläggning vid Fårösunds förrådsdepå.

Departementschefen har emellertid icke ansett sig utan ytterligare utredning kunna fatta ståndpunkt till nämnda förslag. Emellertid borde bland de för femårsperioden beräknade byggnadskostnaderna för marinen upptagas ett belopp av 1,000,000 kronor för ifrågavarande ändamål. Jämväl för uppförande av vissa förrådsbyggnader vid samma depå hava medel beräknats.

Beträffande personalbehovet vid örlogsdepåerna har departementschefen utgått från vissa av försvarsutredningen därutinnan framlagda beräkningar.

I motionen II: 348 ha herr Andersson i Södergård m. fl. hemställt, att riksdagen med ändring härutinnan av Kungl. Maj:ts förslag måtte besluta att särskilda underofficers- och sjömanskårer vid Göteborgs örlogsdepå icke skola upprättas, utan att ifrågavarande kårer i stället skola organiseras såsom detachement ur Karlskrona örlogsstation.

Utskottet. Utskottet biträder i propositionen framlagda förslag rörande örlogsdepåerna. Sålunda bör Göteborgs örlogsdepå utökas och givas en fastare organisation, varvid särskilda underofficers- och sjömanskårer där uppsättas. Utskottet delar nämligen departementschefens uppfattning, att vissa befarade olägenheter på grund av sådana kårers inrättande genom lämpliga åtgärder böra kunna undanröjas, och kan sålunda icke tillstyrka bifall till motionen II: 348 i vad denna rör förevarande spörsmål. I likhet med departementschefen anser utskottet, att Gustafsviks örlogsdepå bör givas en fastare och mera effektiv organisation. Utskottet kan därför ansluta sig till det i propo-

sitionen därutinnan framlagda förslaget. Icke heller i övrigt har vad i propositionen under förevarande avsnitt anförts föranlett erinran från utskottets sida.

3. Övriga örlogsbaser.

Departementschefen har föreslagit, att Hårsfjärdens depå ej längre skall vara underställd chefen för kustflottan. Frågan om vilken befälhavare depån i stället skall underställas ävensom vissa frågor rörande depåns organisation i övrigt samt rörande personalens förmåner borde göras till föremål för närmare överväganden. Av ekonomiska och andra skäl har förordats uppförande av ett antal barackbyggnader för förläggning av depåns personal i land i stället för å logementsfartyg.

Enligt departementschefens förslag skall vidare skapas en mindre basorganisation inom skärgårdsområdet Göteborg—Marstrand.

Mot vad härutinnan i propositionen anförts har utskottet icke funnit anledning till erinran. *Utskottet.*

4. Örlogsvarven.

Med hänsyn till den pågående utredningen rörande örlogsvarvens framtida ställning och organisation har departementschefen icke funnit anledning att i propositionen närmare ingå på denna fråga och har ej heller ansett sig böra taga definitiv ställning till vissa av försvarsutredningen framlagda beräkningar rörande örlogsvarvens behov av personal samt dennas löneställning. Vid beräkningen av försvarsväsendets medelsbehov under de närmaste åren syntes emellertid utredningens beräkningar kunna tjäna till ledning.

Förutom vissa av försvarsutredningen föreslagna ombyggnads- och förbättringsarbeten vid de båda örlogsvarven, bland annat avseende förlängning av samt nya länspumpar för Oscarsdockan vid Karlskrona örlogsvarv, har departementschefen med hänsyn till tillkomsten av de båda av 1940 års urtima riksdag beslutade kryssarna ansett, att Gustaf V:s docka vid Stockholms örlogsvarv borde förlängas för en beräknad kostnad av en miljon kronor. Däremot har en av försvarsutredningen föreslagen förläggningsplats vid Karlskrona örlogsvarv för de fartygsdepån tillhörande fartygen av kostnadsskäl ansetts icke kunna påbörjas inom femårsperioden, varför departementschefen förklarat sig sakna anledning att taga definitiv ståndpunkt till förslaget.

I de likalydande motionerna I: 233 av herr Gränebo m. fl. samt II: 327 av herr Hansson i Rubbestad m. fl. har i anslutning till yrkandet om uppskov med byggandet av de båda kryssarna anförts, att vid bifall till detta

yrkande någon förlängning av dockor ej behövdes, varför de därför beräknade medlen kunde avses för andra ändamål.

Utskottet. Enär utskottet såsom inledningsvis anförts icke ansett sig böra biträda det motionsvis framförda förslaget om uppskjutande av byggandet av de båda år 1940 beslutade kryssarna, ansluter sig utskottet till departementschefens förslag om förlängning av de i det föregående berörda dockorna vid örlogsvarven samt avstyrker alltså det i denna fråga framställda yrkandet i motionerna I: 233 och II: 327.

Vad i övrigt i propositionen anförts beträffande örlogsvarven föranleder ingen erinran från utskottets sida.

5. Sjökrigsmaterielen.

Departementschefen har anfört, att han i allt väsentligt anslöte sig till de synpunkter, som framkommit vid den av kommendören Strömbäck verkställda kompletterande utredningen rörande sjöförsvarets sammansättning. Resultatet av denna utredning bekräftade de slutsatser, till vilka 1941 års försvarsutredning hade kommit, och ådagalade vikten av att åtgärder vidtoges för skapandet av planmässigt sammansatta operationsgrupper av högt stridsvärde.

I anslutning härtill har departementschefen föreslagit, att planen för nybyggnad av örlogsfartyg under femårsperioden skall omfatta — förutom färdigställande av under byggnad varande och beslutade fartyg — dels större jagare, kustubåtar och torpedbåtar till det antal och av de typer, som framgå av handlingar, som i särskild ordning överlämnats till utskottet, dels ett övningsfartyg samt sex för sjövärnskåren avsedda motorbåtar.

Departementschefen har framhållit, att det vore tydligt, att den av försvarsutredningen föreslagna tredje kryssaren av olika skäl icke kunde påbörjas före femårsperiodens slut. Då sålunda för detta fartygsbygge erforderliga medel icke behövde tagas i anspråk förrän senare, borde de i stället avses för viss ersättningsbyggnad, som annars bleve erforderlig under åren närmast efter femårsperiodens slut. Departementschefen föresloge därför, att — utöver det i det föregående berörda byggnadsprogrammet — nybyggnad snarast möjligt igångsattes av två jagare av s. k. modifierad Göteborgstyp. Ifrågavarande typ krävde intet ytterligare konstruktionsarbete och kunde därför färdigställas på relativt kort tid, vilket vore en fördel ur beredskapssynpunkt. Denna nybyggnad innebure icke någon utökning av den föreslagna flottplanen utan endast en förskjutning av tidpunkten för vissa ersättningsbyggnader.

Kostnaderna för det av försvarsutredningen förordade byggnadsprogrammet för femårsperioden hade av utredningen beräknats till 181,25 miljoner kronor. Enligt departementschefens förslag borde detta belopp minskas med 40 miljoner kronor med hänsyn till uppskjutandet av den tredje kryssarens påbörjande samt ökas med 24 miljoner kronor, utgörande den beräknade

kostnaden för två jagare av modifierad Göteborgstyp. Anslaget till konstruktionsarbeten borde ökas från ½ till 1 miljon kronor. Med hänsyn till att kostnadsberäkningarna innehölle vissa osäkerhetsmoment borde vidare en viss säkerhetsmarginal finnas för mötande av oförutsedda behov. Med hänsyn till vad sålunda anförts, ansåge sig departementschefen böra räkna med en kostnadssumma för femårsperioden av 180 miljoner kronor. I det angivna beloppet vore emellertid icke inräknade erforderliga medel för färdigställande av fartyg såsom ersättare för de hösten 1941 förlorade jagarna.

Departementschefen har förutsatt, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att efter övervägande av de på frågan inverkande omständigheterna från fall till fall träffa avgörande rörande den takt och ordning, i vilken nybyggnadsprogrammet borde genomföras.

Slutligen har departementschefen även förutsatt, att det årliga anslaget för nybyggnadsprogrammet — i medeltal 36 miljoner kronor — skulle kunna variera med hänsyn till huru byggnadsverksamheten kunde komma att fördelas på de olika åren. En förskjutning mot periodens början vore givetvis ur många synpunkter att eftersträva.

Såsom inledningsvis anförts, ha i motionerna I: 233 och 243 samt II: 327, 328 och 348 förslag väckts om uppskov med byggande av de båda år 1940 beslutade kryssarna samt om anskaffning i stället av bland annat lättare sjöstridskrafter.

I motionen II: 348 av herr Andersson i Södergård m. fl. har därjämte hemställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om byggande av ett nytt seglande övningsfartyg.

Utskottet.

Utskottet har redan inledningsvis upptagit till behandling frågan, huruvida byggandet av de år 1940 beslutade båda kryssarna bör uppskjutas, samt har därvid förklarat sig anse, att färdigställandet av de båda kryssarna utgör en angelägenhet av sådan vikt, att därmed icke annat än av mycket trängande skäl bör anstå. Utskottet saknar därför anledning att här ytterligare beröra denna fråga.

Vad i övrigt angår det i propositionen framlagda förslaget rörande fartygsnybyggnader för flottan anser sig utskottet böra i allt väsentligt ansluta sig till de synpunkter rörande sjöstridskrafternas sammansättning, som framkommit i den av kommendören Strömbäck utförda undersökningen. Nybyggnadsprogrammet under femårsperioden bör därför i enlighet med departementschefens förslag omfatta större jagare samt undervattensbåtar och torpedbåtar till det antal och av de typer som angivits i särskilda för utskottet tillgängliga handlingar. Ytterligare böra snarast byggas tvenne jagare av s. k. modifierad Göteborgstyp. I likhet med departementschefen anser utskottet att viss del av rekrytutbildningen bör äga rum å segelfartyg; utskottet ansluter sig alltså till förslaget angående nybyggnad av ett övningsfartyg och avstyrker sålunda motionen II: 348 i denna del. Byggnadsprogrammet bör

slutligen också omfatta nybyggnad av sex för sjövärnskåren avsedda motorbåtar. För utförande av konstruktionsarbeten torde i enlighet med departementschefens förslag böra avses ett anslag om sammanlagt 1,000,000 kronor.

6. Flottans personal.

a. Officerare.

Departementschefen, som förutsatt att den lägre kommendörkaptensgraden i avsevärt större omfattning än tidigare varit fallet skall utgöra den slutliga tjänstegraden på stat för regementsofficerare, har i huvudsaklig anslutning till försvarsutredningens förslag beräknat staten för flottans officerskår i enlighet med följande tablå:

Tjänstegrad (beställning)	Lönegrad	Antal
Chef för marinstaben	Ob 2	1
Chef för Karlskrona örlogsvarv	Ob 2	1
Kommendörer	Ob 1	3
Kommendörer	Oa 6	8
Kommendörkaptener av 1. graden	Oa 5	30
» » 2. »	Oa 4	41
Kaptener	Oa 3	211
Löjtnanter	Oa 2	219
Fänrikar (å e. o. stat)	Oc 1	90
Summa	—	604

I propositionen har framhållits, att vissa jämkningar av olika skäl kunde visa sig erforderliga i de sålunda angivna personalberäkningarna och att dessa därför borde vara allenast vägledande vid planläggningen rörande rekrytering m. m., medan ett fastställande av officerskårens omfattning borde ske i vanlig ordning för varje budgetår.

I motionen II: 348 ha herr Andersson i Södergård m. fl. — i anslutning till sitt uttalande, att antalet beställningar för officerare i de högre lönegraderna möjligen skulle kunna bestämmas något lägre än enligt förslagen i propositionen — anfört, att det i fråga om flottan icke vore uteslutet att kunna något minska antalet högre beställningar, enär för vissa arbetsuppgifter, för vilka hittills avsetts kaptener, beräknats skola avses kommendörkaptener av 2. graden och behovet härav icke syntes vara tillräckligt styrkt.

Utskottet. Utskottet har intet att erinra mot vad i propositionen i denna del anförts men anser sig dock — i anledning av vad som anförts i motionen II: 348 — böra framhålla önskvärdheten av att det vid det närmare fastställandet av officerskårens omfattning tages under övervägande, huruvida icke antalet

beställningar för officerare i de högre lönegraderna kan bestämmas något lägre än enligt föreliggande förslag.

b. Underofficerare.

Såsom i samband med frågan om organisationen av Göteborgs örlogsdepå angivits, har departementschefen förordat, att särskilda underofficers- och sjömanskårer borde där upprättas.

För åstadkommande av en viss förenkling i marinens personalorganisation och skapande av bättre överensstämmelse mellan de olika försvarsgrenarna har departementschefen i enlighet med av försvarsutredningen framlagt förslag förordat, att den nuvarande flaggkorpralsgraden skall slopas och att befordran alltså skall ske direkt från furir till underofficer av 2. graden.

Försvarsutredningen hade föreslagit en utökning av antalet beställningshavare i lönegraden UO 3 från nuvarande 21 till 69, varvid till denna lönegrad skulle hänföras icke endast beställningshavare med förvaltningsuppgifter utan jämväl andra underofficerare med stort ekonomiskt, militärt eller tekniskt ansvar. Då departementschefen emellertid ansett, att närmare hållpunkter saknades för ett bedömande av den ifrågasatta löneställningens skälighet med hänsyn till arbetsuppgifter och ansvar, har i propositionen förutsatts en prövning från angivna synpunkter för varje särskilt fall. Departementschefen har därför funnit sig icke nu kunna taga slutlig ståndpunkt till de av försvarsutredningen i sådant hänseende framlagda förslagen. Vid kostnadsberäkningarna har preliminärt räknats med det av försvarsutredningen föreslagna antalet beställningshavare i lönegraden UO 3. Tjänstegraden för ifrågavarande beställningshavare har föreslagits tills vidare skola benämnas förvaltningsunderofficer.

Underofficerskårens sammansättning vid genomförd organisation har i propositionen beräknats bliva följande.

Tjänstegrad	Lönegrad	Antal
Förvaltningsunderofficerare	UO 3	69
Flaggunderofficerare	UO 2	435
Underofficerare av 2. graden	UO 1	1,176
Summa	—	**1,680**

Departementschefen har anfört, att ehuru vissa skäl talade för att såsom från vissa håll ifrågasatts en viss ökning av antalet beställningar i lönegraden UO 2 och en motsvarande minskning i lönegraden UO 1 komme till stånd, kunde en sådan ytterligare förskjutning av den procentuella fördelningen mellan beställningarna i nämnda lönegrader icke biträdas. Ett bifall till dessa förslag skulle medföra, att för vissa tjänster regelmässigt skulle utnyttjas personal med för hög tjänste- och löneställning.

Vissa jämkningar i de sålunda verkställda personalberäkningarna ha dock förutsatts kunna visa sig erforderliga jämväl med avseende på andra beställningshavare än förvaltningsunderofficerare.

I motionen II: 334 av herrar Lindberg i Stockholm och Cruse har hemställts, att riksdagen ville verkställa fördelning av underofficersbeställningarna vid marinen till lönegraderna UO 2 och UO 1 enligt de grunder, som föreslagits gälla för arméns och flygvapnets underofficerskårer.

Utskottet. Utskottet biträder departementschefens förslag om slopande av den nuvarande flaggkorpralsgraden. Genom att befordran till underofficer alltså skall ske direkt från furirsgraden, vinnes en önskvärd överensstämmelse med de övriga försvarsgrenarna. Utskottet har ej heller i övrigt något att erinra mot vad i propositionen under förevarande avsnitt anförts. Med hänsyn till de i propositionen anförda skälen kan utskottet icke tillstyrka bifall till motionen II: 334 i vad avser flottan.

c. Manskap.

Departementschefen har beräknat sjömanskårens omfattning och sammansättning vid genomförd organisation i enlighet med följande tablå:

Tjänstegrad	Lönegrad	Antal
Högbåtsmän	Mb 1	190
Furirer	Ma 3	2,155
Korpraler	Ma 2	250
Korpraler eller meniga	Ma 2 el. Ma 1	800
Meniga { 2. klass sjömän 1,375 / 3. » » 1,000 }	Ma 1	2,375
Summa	—	5,770

Personal i kategorien »Korpraler eller meniga» har beräknats under 6 månader innehava korprals och under 6 månader menigs tjänsteställning.

I anslutning till ett av försvarsväsendets underbefälsförbund gjort uttalande, att kadern av stammanskap skulle kunna beskäras, därest de värnpliktiga gåves en mera kvalificerande utbildning, har departementschefen framhållit, att någon större minskning i antalet underbefäl och yrkesutbildat manskap icke syntes kunna vidtagas, enär mobiliseringsbehovet av dylik personal i så fall icke skulle kunna täckas, varjämte krigsberedskapen skulle bliva mindre tillfredsställande vid det förhållandet, att yrkesutbildade värnpliktiga endast en kortare del av året skulle kunna beräknas innehava tillräcklig yrkesutbildning.

Utskottet. Mot vad i propositionen under förevarande avsnitt föreslagits har utskottet intet att erinra.

d. Musikorganisation.

Departementschefen har föreslagit, att nu befintliga musikkårer vid Stockholms och Karlskrona örlogsstationer skola bibehållas i huvudsak oförändrade samt att därutöver skall uppsättas en musikkår vid Göteborgs örlogsdepå, jämväl avsedd för Älvsborgs kustartilleriregemente och sammansatt av 1 musikdirektör, 5 underofficerare, 4 underbefäl, 5 meniga och 5 musikelever.

Av musikdirektörsbeställningarna vid flottan ha 2 föreslagits uppförda i lönegrad Oa 3 eller Oa 2 samt 1 i lönegrad Oa 2.

För musikeleverna har liksom beträffande armén räknats med en till 360 kronor för år eller 1 krona för dag förhöjd ersättning.

I motionen II: 348 av herr Andersson i Södergård m. fl. har, såsom i tidigare sammanhang anmärkts, hemställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om utvidgning av musikorganisationen vid försvarsväsendet.

Utskottet tillstyrker upprättandet av en musikkår vid Göteborgs örlogsdepå, jämväl avsedd för Älvsborgs kustartilleriregemente, samt har icke heller i övrigt något att erinra mot vad i övrigt föreslagits rörande flottans musikorganisation. Av det anförda framgår, att utskottet avstyrker motionen II: 348, i den mån denna avser flottans musikorganisation. *Utskottet.*

e. Reservpersonal.

Med hänsyn till det avsevärda behovet av officerare och underofficerare i reserven har departementschefen ansett, att även andra rekryteringsvägar än de nuvarande borde försökas. Vissa av försvarsutredningen föreslagna nya rekryteringslinjer syntes lämpliga liksom även av utredningen framlagt förslag rörande reservpersonalens tjänstgöringsskyldighet. Ehuru förhållandena inom flottan i många avseenden avveke från vad som gällde vid de övriga försvarsgrenarna och vid kustartilleriet, vore det emellertid önskvärt, att tjänstgöringsbestämmelserna för reservpersonalen gåves en så enhetlig utformning som möjligt. Enär frågan om anställnings- och tjänstgöringsbestämmelserna för arméns reservpersonal för närvarande vore föremål för utredning, förutsatte departementschefen alltså, att motsvarande bestämmelser för flottans reservpersonal icke nu slutgiltigt fastställdes.

En av försvarsutredningen väckt fråga om avlönings- och övriga förmåner för reservkadetter har departementschefen icke ansett sig kunna nu upptaga till övervägande, enär densamma syntes kunna påverkas av pågående utredning rörande ersättning till värnpliktiga officerare m. m. Det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att i anslutning till nuvarande bestämmelser meddela de särskilda bestämmelser rörande reservkadetternas förmåner, som genom detta uppskov kunde visa sig behövliga. Ekiperingshjälp till reservkadetter syntes icke vidare böra utgå.

Reservunderofficersaspirant, som genomgått reservunderofficersutbildning-

en under sitt sjätte anställningsår, borde efter dettas slut vara berättigad till anställning på civilanställningsstat och till avskedspremie.

Slutligen har departementschefen framhållit, att frågan om reservpersonalens avlönings- och övriga förmåner såsom tidigare nämnts borde för hela försvarsväsendet upptagas till behandling i ett sammanhang.

Utskottet. Mot vad i förevarande avsnitt av propositionen föreslagits finner utskottet icke anledning till erinran.

f. Övrig personal.

Departementschefen har anfört, att militär personal främst borde avses för rent militära uppgifter, varför åtskillig civil personal beräknats för befattningar, vilka hittills besatts med stam- och värnpliktig personal. Frågan om den civila personalens omfattning borde göras till föremål för prövning för varje budgetår. Vid inrättandet av nya befattningar borde en viss återhållsamhet iakttagas med hänsyn till pågående utredning rörande den militära expeditionstjänsten. I kostnadsberäkningarna har departementschefen i huvudsak utgått från det av försvarsutredningen angivna personalbehovet såsom ett maximiprogram.

Utskottet. Utskottet, som redan under avsnittet Möjligheter att åstadkomma elasticitet i personalorganisationen upptagit till behandling den av herr Ekdahl väckta, den civila personalen berörande motionen II: 346 och därför saknar anledning att nu ytterligare beröra densamma, biträder vad i propositionen under förevarande avsnitt anförts.

g. Personalens fredsfördelning.

Departementschefen har icke funnit anledning närmare ingå på frågan om personalens fredsfördelning utan har förutsatt, att det skall ankomma på chefen för marinen att utarbeta fullständiga personalfördelningsplaner i samband med marinorganisationens detaljutformning.

Utskottet. Vad härutinnan anförts föranleder intet uttalande från utskottets sida.

7. Rekrytering.

a. Värnpliktiga.

Under framhållande av att det ankommer på Kungl. Maj:t att i kommandoväg reglera frågan om de värnpliktigas tilldelning, har departementschefen uttalat, att han saknade anledning att taga ställning till vissa av försvarsutredningen utförda beräkningar rörande flottans årsbehov av värnpliktiga.

Vid kostnadsberäkningarna har departementschefen emellertid utgått från det av försvarsutredningen angivna behovet, dock att behovet av specialister

enligt 27 § 1 mom. D värnpliktslagen, officersaspiranter och mariningenjörsaspiranter ansetts böra beräknas vara större än utredningen förutsatt.

Vad härutinnan anförts föranleder intet utskottets uttalande. *Utskottet.*

b. Fast anställd personal.

Departementschefen har framhållit, att det av 1936 års riksdag uttalade önskemålet om bredast möjliga bas för officersrekryteringen syntes bliva i görligaste mån tillgodosett vid bifall till vad i annat sammanhang föreslagits rörande utbildning till officer.

Underofficersrekryteringen borde i princip äga rum på samma sätt som för närvarande.

Ett av försvarsutredningen framställt förslag om en generell sänkning av antagningsåldern för det fast anställda manskapet till 16 år har departementschefen ansett kunna medföra vissa ogynnsamma konsekvenser. Enligt departementschefens mening borde det därför ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra, i vilken ordning en antagningsålder av lägst uppnådda 16 år må medgivas.

Med hänsyn till önskemålen, att den 1 oktober borde utgöra gemensam rekryteringstidpunkt för hela krigsmakten samt att avgång ur tjänst för flottans fast anställda manskap helst borde äga rum omkring den 31 oktober, har departementschefen förordat, att det första anställningsåret skall beräknas till 13 månader och de därpå följande omfatta 12 månader. Härigenom skulle man jämväl få bättre möjligheter att under första anställningsåret medhinna den omfattande utbildning i allmänbildande ämnen, som förutsattes i propositionen. Den nuvarande anställningstiden om fyra år — i anledning av vad nyss anförts ökad med en månad — borde bibehållas.

Beträffande befordran av manskap, som före inträdet i militärtjänst avlagt realexamen och på grund därav enligt det av departementschefen förordade utbildningssystemet kunde vinna inträde i underofficersskola tidigare än övrigt manskap, syntes böra gälla motsvarande bestämmelser, som i det föregående förordats beträffande armén.

Departementschefen har slutligen framhållit, att de bestämmelser, som borde meddelas i förevarande avseende, i huvudsak vore av natur att kunna av Kungl. Maj:t utfärdas utan riksdagens hörande. För sammanhangets skull hade likväl i propositionen lämnats en redogörelse i ämnet, varvid dock förutsatts, att det eventuellt kunde visa sig lämpligt att vidtaga vissa jämkningar i de angivna riktlinjerna för rekryteringen.

Utskottet finner icke anledning till erinran mot vad i propositionen anförts rörande rekrytering av fast anställd personal. *Utskottet.*

8. Utbildning.

a. Det fast anställda manskapets utbildning.

Departementschefen har anfört att frågan om utbildningens ordnande vid marinen för värnpliktiga och fast anställt manskap borde i sin helhet göras till föremål för utredning i särskild ordning. Den närmare utformningen av utbildningsbestämmelserna förutsattes ankomma på Kungl. Maj:t och vederbörande marinmyndigheter. Med hänsyn därtill funne departementschefen icke anledning att i propositionen ingå på de olika detaljspörsmålen med avseende på manskapsutbildningen vid flottan.

I avseende på principerna för rekrytutbildningen vore emellertid försvarsutredningens i propositionen återgivna förslag tillräckligt klarläggande för att kunna läggas till grund för organiserandet av den härför erforderliga utbildningsanstalten. Med hänsyn till de stora fördelar, som ur ekonomisk synpunkt och med avseende å utbildningens effektivitet stode att vinna genom en centralisering av ifrågavarande utbildning till en för flottan gemensam sjömansskola i Karlskrona, biträdde departementschefen i huvudsak ett av utredningen i detta hänseende framlagt förslag. Utbildningen borde, i av försvarsutredningen förutsatt omfattning, förläggas ombord å övningsfartyg med segel, varför behov förelåge av ett nytt sådant fartyg utöver de båda äldre, nu befintliga övningsfartygen.

I motion II: 348 av herr Andersson i Södergård m. fl. har hemställts, att riksdagen måtte uttala, att den enligt departementschefens förslag i rekrytutbildningen ingående segelfartygsutbildningen borde slopas.

Utskottet. Utskottet, som erfarit att den i propositionen i utsikt ställda utredningen rörande utbildningen vid marinen numera av Kungl. Maj:t anbefallts, anser det vara av särskilt värde, att därigenom en undersökning kommer till stånd även rörande möjligheterna att på effektivaste sätt utnyttja de värnpliktigas tjänstgöringstid.

Den föreslagna centraliseringen av rekrytutbildningen finner utskottet lämplig. Utskottet har redan under avsnittet Sjökrigsmaterielen uttalat, att enligt utskottets mening viss rekrytutbildning bör äga rum å segelfartyg. Utskottet avstyrker alltså motionen II: 348, i vad denna rör segelfartygsutbildningen.

b. Underofficersutbildningen.

Departementschefen har ansett ett av försvarsutredningen framlagt förslag rörande underofficersutbildningen — innebärande två års utbildning i allmänbildande ämnen gemensamt med övriga försvarsgrenar vid försvarsväsendets läroverk samt ett års militär utbildning — vara väl ägnat att läggas till grund för utformandet av närmare bestämmelser härom. Emellertid borde därmed anstå i avbidan på den förut berörda utredningen rörande ut-

bildningen inom marinen. Utfärdandet av erforderliga utbildningsbestämmelser syntes böra ankomma på Kungl. Maj:t.

Mot vad härutinnan anförts finner utskottet icke anledning till erinran. *Utskottet.*

c. Officersutbildningen.

Departementschefen har föreslagit, att officersutbildningen skall bedrivas efter tre olika linjer, studentlinjen, manskapslinjen och reservofficerslinjen. Huruvida sistnämnda utbildningslinje, vilken icke syntes kunna undvaras under femårsperioden med dess avsevärda ökning i officerskadrarna, borde bibehållas även sedan föreslagna organisationsförändringar genomförts, kunde icke nu bedömas.

Beträffande studentlinjen förutsattes ingen ändring i nu rådande förhållanden.

I avseende på manskapslinjen, vilken enligt departementschefens mening för framtiden torde få stor betydelse för rekryteringen av flottans officerskår, förutsattes, att det skulle visa sig möjligt att vid antagning av kadetter avse omkring en fjärdedel av platserna för rekrytering från det fast anställda manskapet. Försvarsutredningens förslag i ämnet, i korthet återgivet i propositionen, syntes vara väl ägnat att läggas till grund för utformningen av närmare bestämmelser i ämnet. Med hänsyn till den förut berörda utredningen rörande ordnandet av utbildningen inom marinen borde dock därmed tillsvidare anstå. Utfärdandet av erforderliga utbildningsbestämmelser syntes ankomma på Kungl. Maj:t.

Mot den av försvarsutredningen föreslagna utformningen av reservofficerslinjen, likaledes närmare angiven i propositionen, har departementschefen i huvudsak icke haft något att erinra, varvid dock förutsatts, att jämkningar kunna visa sig erforderliga.

Den fortsatta utbildningen såsom officer har departementschefen förutsatt skola bedrivas i huvudsak enligt nu gällande grunder, varvid dock utbildningstiden för vissa tekniska kurser vid sjökrigshögskolan syntes böra förlängas från ett läsår till något mer än tre terminer. Departementschefen har funnit angeläget, att officerarnas utbildning och tjänstgöring ordnades på sådant sätt, att samtliga officerare vid flottan bibringades viss förtrogenhet med krigföringens medel och metoder vid kustartilleriet.

Beträffande avlöningsförmåner till personal, som undergår utbildning till officer, har departementschefen hänvisat till vad därom anförts vid redogörelsen för utbildningen till officer vid armén.

Utskottet, som ansluter sig till de i propositionen angivna grunderna för officersutbildningen, vill uttrycka sin tillfredsställelse med den ökade betydelse, som tillmätts utbildningen efter manskapslinjen, samt förutsätter, att sådana åtgärder vidtagas, att ifrågavarande utbildningslinje i avsedd omfattning kommer att utnyttjas för officerskårens rekrytering. *Utskottet.*

D. Kustartilleriet.

I. Allmänna synpunkter.

Under framhållande av att frågan om kustartilleriets ställning inom försvarsmakten hittills varit svävande har departementschefen uttalat, att det för det fortsatta organisationsarbetet vore av vikt, att detta spörsmål nu bringades till en mera slutgiltig lösning. Härav vore nämligen ett flertal betydelsefulla organisationsfrågor avhängiga. Såväl överbefälhavaren som chefen för marinen hade anfört, att erfarenheterna under den hittills gångna beredskapstiden icke givit anledning till ändring av kustartilleriets nuvarande ställning inom försvarssystemet. Av vad som kunnat utrönas i fråga om erfarenheterna i detta avseende hos de krigförande hade heller intet framkommit, som tydde på att någon annan anordning skulle vara mera lämplig. Självklart vore, att kustartilleriet måste kunna samarbeta med såväl armén som flottan. Regelmässigt syntes dock samverkan med sjöstridskrafter bliva det vanligaste. Både flotta och kustartilleri hade till huvuduppgift att bekämpa rörliga sjömål. Då vidare kustartilleriet vore av för liten omfattning för att kunna utgöra en egen försvarsgren, syntes det enligt departementschefens mening vara naturligast, att kustartilleriet tillhörde samma försvarsgren som flottan.

Departementschefen har därför i överensstämmelse med försvarsutredningens förslag i princip förordat, att kustartilleriet liksom hittills skall utgöra ett särskilt vapenslag inom marinen. Detta borde fastslås såsom en grundval för det fortsatta organisationsarbetet.

Det vore emellertid ett önskemål, att officerarna inom marinens båda vapenslag bibringades en ingående kunskap om och förståelse för hela marinens uppgifter och verksamhet. I tjänstgöringen för officerarna av båda vapenslagen borde sålunda inläggas vissa kommenderingar till kustartilleritjänst respektive sjötjänst, varigenom en mera allsidig förtrogenhet med hela den marina krigföringens medel och metoder kunde bibringas dem.

I motionen II: 320 av herr Lövgren har hemställts, att riksdagen — med avslag därutinnan å Kungl. Maj:ts förslag — måtte besluta *att* kustartilleriet uppdelas i sina beståndsdelar, så att artilleriet med dess personal överföres till armén och att därvid kustartilleriets luftvärn med dess personal införlivas med arméns, *att* minvapnet med dess personal åter införlivas med flottan samt — såsom även i annat sammanhang anmärkts — *att* i stället för marindistrikt landets sjögräns uppdelas i kustförsvarsområden med kustförsvarskommendanter från armén.

Utskottet. Utskottet biträder den i propositionen uttalade meningen, att frågan om kustartilleriets ställning inom försvarsorganisationen nu bör bringas till en slutgiltig lösning och tillstyrker i enlighet med propositionens förslag, att kustartilleriet liksom hittills skall utgöra ett särskilt vapenslag inom marinen. Motionen II: 320 avstyrkes sålunda. Utskottet, som icke haft något att er-

inra mot vad departementschefen i berörda hänseenden anfört, anser sig dock i föreliggande sammanhang böra understryka vikten av att vid organisationens närmare utformning de olika kustartillerimyndigheterna tillförsäkras erforderlig frihet och självständighet inom den marina organisationens ram samt att de reglementariska föreskrifterna erhålla sådan innebörd, att nämnda myndigheters ställning och befogenheter säkerställas.

2. Kustartilleriets lokala organisation.

a. Kustartilleriförsvarets indelning.

Departementschefen har i överensstämmelse med försvarsutredningens förslag förordat, att det nuvarande kustfästningsbegreppet skall slopas samt ersättas med benämningen kustartilleriförsvar. I anslutning härtill har föreslagits, att kustartilleriförsvaret skall omfatta:

Hemsö kustartilleriförsvar,
Stockholms kustartilleriförsvar,
Gotlands kustartilleriförsvar,
Blekinge kustartilleriförsvar samt
Göteborgs kustartilleriförsvar.

Till kustartilleriförsvaret böra enligt departementschefens förslag hänföras även sådana kustartilleriförband, t. ex. fasta eller rörliga (flyttbara) sjöfrontsbatterier, minspärrningar m. fl., som uppsättas av kustartilleritruppförbanden men som främst avses för lösande av uppgifter, självständigt eller i samverkan med andra stridskrafter, utanför de angivna kustartilleriförsvarens försvarsområden.

I fråga om kustartilleriförsvarets indelning ansluter sig utskottet till vad i propositionen föreslagits. *Utskottet.*

b. Kustartilleriförsvarscheferna och deras stabs- och förvaltningsorgan.

Enligt försvarsutredningens förslag skulle inom varje kustartilleriförsvar finnas en kustartillerifficer såsom chef, motsvarande den nuvarande kommendanten inom kustfästning. För Stockholms och Blekinge kustartilleriförsvar skulle finnas särskilda sådana chefer, båda i lönegraden Ob 2, under det att inom övriga kustartilleriförsvar kustartilleriförsvarschefen samtidigt borde kunna bestrida befattningen såsom truppförbandschef. Såsom chef för Göteborgs skärgårds kustartilleriförsvar, tillika chef för Älvsborgs kustartilleriregemente, beräknades en officer i lönegraden Ob 1 och såsom chef för Gotlands kustartilleriförsvar, tillika chef för däri ingående kustartillerikår, en officer i lönegraden Oa 6. Såsom chef för Hemsö kustartilleriförsvar, tillika chef för Härnösands kustartilleridetachement, beräknades en regementsofficer.

För att biträda kustartilleriförsvarschefen i dennes ämbetsutövning borde en kustartilleriförsvarsstab stå till chefens förfogande. Denna stab borde prin-

cipiellt sett organiseras på motsvarande sätt som de nuvarande fästningsstaberna.

Beträffande kustartilleriförsvarens förvaltning anförde utredningen, att denna syntes böra gestaltas i huvudsaklig överensstämmelse med nuvarande förhållanden inom kustfästning. Förvaltningsorganen inom kustartilleriförsvar borde som regel omfatta en tygförvaltning, en fortifikationsförvaltning, en intendenturförvaltning samt en sjukvårdsförvaltning.

1942 års försvarsberedning, som uttalat sin anslutning till försvarsutredningens förslag, hade icke funnit anledning till erinran mot den av försvarsutredningen föreslagna löneställningen för kustartilleriförsvarscheferna. Av chefen för marinen, inspektören för kustartilleriet och marinförvaltningen framlagda förslag, att chefen för Gotlands kustartilleriförsvar skulle hänföras till lönegraden Ob 1 i stället för till lönegraden Oa 6, kunde beredningen sålunda icke biträda.

Departementschefen har i stort sett lämnat sin anslutning till försvarsutredningens förslag om kustartilleriförsvarscheferna och deras stabs- och förvaltningsorgan. I likhet med försvarsberedningen har departementschefen avstyrkt marinmyndigheternas förslag om placering av chefen för Gotlands kustartilleriförsvar i lönegraden Ob 1. I fråga om förvaltningsorganisationen inom kustartilleriförsvaren, vilken syntes kunna röna inflytande av resultatet av den pågående förvaltningsutredningen, har departementschefen förutsatt, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter.

I motionen II: 311 av herr Svedman m. fl. har hemställts, att chefen för Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår måtte placeras i lönegrad Ob 1.

Utskottet. Mot vad i propositionen i förevarande fråga föreslagits har utskottet intet att erinra. Utskottet finner sålunda icke tillräcklig anledning föreligga att föreslå ett frångående av propositionens förslag i fråga om löneställningen för chefen för Gotlands kustartilleriförsvar. Utskottet anser följaktligen motionen II: 311 böra lämnas utan bifall.

c. Kustartilleriets truppförband.

I enlighet med försvarsutredningens förslag har departementschefen förordat, att ett nytt till Göteborg förlagt kustartilleriregemente, Älvsborgs kustartilleriregemente, skall upprättas ävensom att till Härnösand skall förläggas ett detachement av nämnda regemente, Härnösands kustartilleridetachement. De tre nu befintliga truppförbanden borde alltjämt bibehållas.

Departementschefen har sålunda föreslagit, att kustartilleriets truppförband skola vara följande:

Vaxholms kustartilleriregemente (KA 1), ingående i Stockholms kustartilleriförsvar,

Karlskrona kustartilleriregemente (KA 2), ingående i Blekinge kustartilleriförsvar,

Gotlands kustartillerikår (KA 3), ingående i Gotlands kustartilleriförsvar,

Älvsborgs kustartilleriregemente (KA 4), ingående i Göteborgs kustartilleriförsvar, samt

Härnösands kustartilleridetachement (KA 4 H), ingående i Hemsö kustartilleriförsvar.

I fråga om personalbehovet för kustartilleriets truppförband har departementschefen i huvudsak anslutit sig till vissa av försvarsutredningen i sådant hänseende verkställda beräkningar, för vilka närmare redogjorts i propositionen. Vid dessa beräkningar har förutsatts, att truppförbanden skola vara organiserade på följande antal kompanier och bataljoner, nämligen:

Vaxholms kustartilleriregemente nio kompanier och tre bataljoner,

Karlskrona kustartilleriregemente elva kompanier och fyra bataljoner,

Gotlands kustartillerikår fyra kompanier,

Älvsborgs kustartilleriregemente nio kompanier och fyra bataljoner samt

Härnösands kustartilleridetachement två kompanier.

I anledning av att 1942 års försvarsberedning uttalat, att det knappast borde ifrågakomma att, såsom försvarsutredningen föreslagit, beräkna en regementsofficer såsom biträde åt truppförbandscheferna för handläggning av förvaltningsärenden, har departementschefen framhållit att erfarenheterna tydligt gåve vid handen, att åtgärder måste vidtagas för att lätta arbetsbördan för truppförbandscheferna vid kustartilleriet för att därigenom möjliggöra för dem att ägna mera tid och kraft åt sin egentliga uppgift, utbildningsarbetet. Departementschefen har därför anslutit sig till förslaget om beräknande av särskilt biträde åt truppförbandscheferna men har för nedbringande av behovet av regementsofficerare ansett, att den för Härnösands kustartilleridetachement avsedda regementsofficeren borde kunna utbytas mot en kapten.

I motionen II: 348 ha herr Andersson i Södergård m. fl. — i anslutning till sitt tidigare berörda uttalande, att antalet beställningar för officerare i de högre lönegraderna möjligen skulle kunna bestämmas något lägre än i propositionen — anfört, att det kunde ifrågasättas, om icke äldre kaptener skulle kunna avses såsom biträden åt truppförbandscheferna i stället för de i propositionen beräknade regementsofficerarna.

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet erforderligt, att kustartilleriets fredsorganisation utökas med två truppförband, nämligen ett till Göteborg förlagt regemente, Älvsborgs kustartilleriregemente, samt ett därifrån till Härnösand detacherat förband, Härnösands kustartilleridetachement.

Utskottet har i huvudsak icke något att erinra mot den i propositionen förutsatta organisationen av kustartilleritruppförbanden samt de i anslutning därtill verkställda beräkningarna rörande personalbehovet vid förbanden. I anslutning till vad som anförts i motionen II: 348 vill utskottet emellertid ifrågasätta, huruvida icke för biträde åt truppförbandscheferna vid handläggning av förvaltningsärenden skulle kunna avses äldre kaptener i stället för regementsofficerare.

d. Kustartilleriets musikorganisation.

I propositionen har föreslagits, att nu befintliga musikkårer vid Vaxholms och Karlskrona kustartilleriregementen skola bibehållas samt att en ny musikkår upprättas vid Gotlands kustartillerikår. Den förstnämnda musikkåren har — med viss jämkning av försvarsutredningens förslag — förutsatts skola erhålla samma personalsammansättning som de vid armén befintliga musikkårerna av typ II, medan de båda övriga kårerna föreslagits skola omfatta vardera 20 man, nämligen 1 musikdirektör, 2 flaggunderofficerare, 3 underofficerare av 2. graden, 9 fast anställda av manskaps grad samt 5 musikelever.

Departementschefen har i enlighet med vad som förordats av försvarsberedningen föreslagit, att av musikdirektörerna två skola tillhöra lönegrad Oa 3 eller Oa 2 och en lönegrad Oa 2. För musikeleverna har liksom beträffande armén och flottan räknats med en kontant ersättning av 360 kronor per år eller 1 krona per dag.

I motionen II: 348 av herr Andersson i Södergård m. fl. har, såsom förut anmärkts, hemställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om utvidgning av musikorganisationen vid försvarsväsendet.

Utskottet. Utskottet biträder departementschefens förslag om bibehållande av kustartilleriets två nuvarande musikkårer och om upprättande av en musikkår jämväl vid Gotlands kustartillerikår. Detta förbands förläggning torde nämligen vara av den art, att särskilt behov av musikkår gör sig gällande. Mot departementschefens förslag beträffande musikkårernas personalsammansättning och personalens löneställning har utskottet intet att erinra. Av det anförda framgår, att utskottet avstyrker motionen II: 348 i vad denna avser kustartilleriets musikorganisation.

e. Kustartilleriets skjutskola.

Departementschefen har ifråga om kustartilleriets skjutskola icke föreslagit annan ändring i förhållande till nuvarande organisation än att förutom chefen jämte adjutant även en av lärarna samt en underofficer under tid, då övningar vid skolan icke förekomma, skola tjänstgöra vid kustartilleriinspektionen.

Utskottet. Vad i propositionen anförts beträffande kustartilleriets skjutskola föranleder ingen erinran från utskottets sida.

3. Kustartillerimaterielen.

Departementschefen har i enlighet med försvarsutredningens förslag förordat, att kustartilleriet i sig alltjämt skall innesluta såväl fast som rörligt sjöfrontsartilleri. Av det rörliga sjöfrontsartilleriet måste dock, enligt vad departementschefen framhållit, haubitsartilleriet anses olämpligt för bekämpning av fartygsmål, och departementschefen har därför ansett ett av för-

svarsutredningen framlagt förslag om överförande av denna materiel till armén välbetänkt. Jämväl vissa vid kustartilleriet nu befintliga 10.5 cm kanonbatterier ha ansetts böra överföras till armén.

I enlighet med vad försvarsutredningen anfört har departementschefen vidare föreslagit, att vissa tunga fältkanoner, som äro under anskaffning genom försorg av arméförvaltningens tygdepartement, skola tillföras kustartilleriet. Med den begränsade omfattning det tunga 15 cm kanonartilleriet av departementschefen förutsatts skola erhålla, har departementschefen ansett en uppdelning på två försvarsgrenar mindre lämplig, och såsom i propositionen närmare anföres har departementschefen funnit övervägande skäl tala för att såväl nu befintliga som under anskaffning varande kanonbatterier av angiven typ skola hänföras till kustartilleriet.

Departementschefen har vidare tillstyrkt ett av försvarsutredningen framfört förslag, att kustartilleriets luftvärnsartilleri endast skulle omfatta den materiel i land, som krävdes för marina stridskrafters skydd eller eljest erfordrades för lösande av marina uppgifter, samt att minmaterielen endast skulle omfatta de s. k. kontrollerbara mineringarna.

Slutligen har departementschefen uttalat sin anslutning till vissa i den hemliga delen av försvarsutredningens betänkande framlagda förslag rörande anskaffning av materiel till kustartilleriet.

Utskottet ansluter sig till de synpunkter beträffande kustartilleriets materiel, som i propositionen anförts. *Utskottet.*

4. Kustartilleriets personal.

a. Officerare.

Departementschefen har i stort sett anslutit sig till försvarsutredningens beräkningar rörande omfattningen av kustartilleriets officerskår men i likhet med försvarsberedningen ansett, att antalet regementsofficerare borde något minskas i förhållande till det av försvarsutredningen förutsatta. Med hänsyn härtill och med beaktande jämväl av vissa av överbefälhavaren framförda erinringar har kustartilleriets officerskår i propositionen beräknats skola erhålla följande sammansättning:

Tjänstegrad	Lönegrad	Antal
Överstar, kustartilleriförsvarschefer	Ob 2	2
Överstar, regementschefer	Ob 1	3
Överstar	Oa 6	2
Överstelöjtnanter	Oa 5	14
Majorer	Oa 4	20
Kaptener	Oa 3	102
Löjtnanter	Oa 2	102
Fänrikar (å e. o. stat)	Oc 1	45
Summa	—	290

Departementschefen har emellertid förutsatt, att det vid det fortsatta organisationsarbetet skall kunna föreligga anledning till jämkningar i de sålunda verkställda beräkningarna.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under avsnittet Kustartilleriets truppförband anfört rörande behovet av regementsofficerare såsom biträden åt truppförbandscheferna vill utskottet ifrågasätta, huruvida det icke kan komma att visa sig möjligt att vid det närmare fastställandet av officerskårens sammansättning bestämma antalet beställningar för officerare i de högre lönegraderna lägre än enligt det i propositionen framlagda förslaget. I övrigt har utskottet intet att erinra mot detsamma.

b. Underofficerare.

Departementschefen har förklarat sig kunna i princip godtaga försvarsutredningens beräkningar i fråga om underofficerskårens vid kustartilleriet totala omfattning. I likhet med vad som föreslagits beträffande flottans personal har förutsatts, att den nuvarande flaggkorpralsgraden skall slopas och att alltså befordran skall ske direkt från furir till underofficer av 2. graden. Departementschefen har ansett sig icke kunna fatta ståndpunkt till försvarsutredningens förslag rörande ett antal befattningshavares placering, med benämningen förvaltningsunderofficerare, i lönegraden UO 3. Beträffande fyra i förslaget upptagna beställningar såsom kassörer har departementschefen i anslutning till ett av 1942 års försvarsberedning framfört förslag förordat, att allenast tre av dessa beställningar skola upptagas i lönegraden UO 3, medan den fjärde upptagits i lönegraden UO 2. Departementschefen har förutsatt, att jämväl andra jämkningar i försvarsutredningens beräkningar kunna visa sig erforderliga under det fortsatta organisationsarbetet.

Ehuru departementschefen sålunda icke ansett sig kunna fatta definitiv ståndpunkt till detaljerna i försvarsutredningens beräkningar rörande personalbehovet, har departementschefen ansett sig kunna utgå från dem vid sina kostnadsberäkningar, dock med nyss angivna jämkningar beträffande kassörerna samt i det föregående omnämnd jämkning beträffande musikpersonalen. I enlighet med vad sålunda anförts har departementschefen beräknat, att kustartilleriets underofficerskår skall erhålla följande omfattning:

Tjänstegrad	Lönegrad	Antal
Förvaltningsunderofficerare	UO 3	34
Flaggunderofficerare	UO 2	170
Underofficerare av 2. graden	UO 1	352
Summa	—	556

I motionen II: 334 av herrar Lindberg i Stockholm och Cruse har hemställts, att riksdagen ville verkställa fördelning av underofficersbeställningarna vid marinen till lönegraderna UO 2 och UO 1 enligt de grunder som föreslagits gälla för arméns och flygvapnets underofficerskårer.

Herr von Friesen m. fl. ha i motionen II: 343 såsom redan i annat sammanhang anförts hemställt, att riksdagen måtte besluta samtliga kassörsbeställningars uppförande i lönegraden UO 3 med pensionering vid 60 års ålder.

I motionen II: 348 av herr Andersson i Södergård m. fl. har, såsom likaledes förut anmärkts, föreslagits, att de beställningar, som avses för kassörer, skola uppföras i lönegraderna UO 3 och UO 2 med av departementschefen föreslagen fördelning men under beteckningen regementskassörer av 1. respektive 2. klassen och med 60 års pensionsålder för samtliga ävensom att i samband med prövningen av förvaltningsutredningens förslag skall övervägas, huruvida icke ifrågavarande beställningshavare böra underställas försvarsväsendets civilförvaltning och i samband därmed överföras till civilmilitära befattningshavare.

Utskottet. Utskottet har i huvudsak intet att erinra mot vad i propositionen i denna del föreslagits. I överensstämmelse med vad utskottet anfört i samband med frågan om regementskassörerna vid armén böra dock, i enlighet med vad som föreslagits i motionen II: 348, även vid kustartilleriet regementskassörerna indelas i 1. och 2. klass och för samtliga regementskassörer gälla en pensionsålder av 60 år.

Utskottets ställningstagande innebär, att utskottet avstyrker motionerna II: 334 och II: 343, i vad desamma avse kustartilleriets personal.

c. Manskap.

I huvudsaklig överensstämmelse med försvarsutredningens förslag har departementschefen beräknat sammansättningen av kustartilleriets manskapspersonal vid genomförd organisation enligt följande tablå:

Tjänstegrad	Lönegrad	Antal
Furirer	Ma 3	601
Korpraler	Ma 2	51
Korpraler eller meniga	Ma 2 el. Ma 1	255
Meniga	Ma 1	950
Summa	—	1,857

Personal i kategorien »Korpraler eller meniga» har beräknats under sex månader innehava korprals och under sex månader menigs tjänsteställning.

Utskottet. Utskottet, som under avsnittet Personalstaternas konstruktion m. m. behandlat den i propositionen och vissa motioner berörda frågan om inrättan-

de av långtjänstunderbefälsbeställningar vid bl. a. kustartilleriet, har icke något att erinra mot vad i propositionen under förevarande avsnitt anförts.

d. Reservpersonal.

I propositionen har förutsatts en utökning av kustartilleriets reservstat med en majorsbeställning.

Beträffande reservpersonalen i övrigt har departementschefen uttalat, att det under utarbetande varande förslaget till ny reservbefälsförordning för armén syntes kunna i huvudsakliga delar läggas till grund för regleringen av jämväl kustartilleriets reservpersonals ställning. Sedan erforderligt utredningsarbete slutförts, borde det ankomma på Kungl. Maj:t att på grundval av myndigheternas förslag utfärda erforderliga föreskrifter rörande reservpersonalens anställnings- och tjänstgöringsförhållanden. Frågan om reservpersonalens avlönings- och övriga förmåner borde för hela försvarsväsendet upptagas till behandling i ett sammanhang.

Utskottet. Mot vad i förevarande avsnitt av propositionen föreslagits, finner utskottet icke anledning till erinran.

e. Övrig personal.

Departementschefen har framhållit, att försvarsutredningens beräkningar rörande behovet av civil personal och rörande löneställningen för denna personal i huvudsak syntes kunna godtagas som underlag för bedömandet av kostnaderna för försvarsorganisationen. Härmed hade dock icke ställning i detalj tagits till de framställda förslagen; dessa syntes böra i vanlig ordning prövas år för år i samband med budgetarbetet.

Utskottet. Utskottet, som redan under avsnittet Möjligheter att åstadkomma elasticitet i personalorganisationen upptagit till behandling den av herr Ekdahl väckta, den civila personalen berörande motionen II: 346 och därför saknar anledning att nu ytterligare beröra densamma, har intet att erinra mot vad i propositionen under förevarande avsnitt anförts.

5. Rekrytering.

a. Värnpliktiga.

Under framhållande av att det ankomme på Kungl. Maj:t att i kommandoväg utfärda närmare bestämmelser rörande de värnpliktigas tilldelning, har departementschefen uttalat, att han saknade anledning att taga ställning till av försvarsutredningen verkställda beräkningar rörande kustartilleriets årsbehov av värnpliktiga.

Vid kostnadsberäkningarna hade emellertid departementschefen utgått från det av försvarsutredningen angivna behovet.

Utskottet. Mot vad härutinnan anförts i propositionen har utskottet intet att erinra.

b. Fast anställd personal.

Försvarsutredningen anförde, att officersrekryteringen borde ske i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande flottan. Rekryteringen borde sålunda ske dels över den s. k. studentvägen, dels över manskapsvägen. Den nuvarande rekryteringen manskapsvägen med anlitande av studiestipendier borde ej längre komma till användning. För att under de närmaste åren kunna genomföra den erforderliga utökningen av kustartilleriets officerskår kunde det måhända bliva nödvändigt att jämväl utnyttja de ytterligare rekryteringsvägar, som under senare år kommit till användning, nämligen genom ordnande av särskilda utbildningskurser för officerare i kustartilleriets reserv och för underofficerare å aktiv stat.

Beträffande underofficerskårens rekrytering förutsatte försvarsutredningen icke någon väsentlig ändring.

I avseende å rekryteringen av manskap anförde utredningen, att densamma i stort sett borde ske på motsvarande sätt som för närvarande. Första anställningstiden borde dock omfatta fyra i stället för tre år.

Departementschefen har i huvudsak icke haft något att erinra mot vad försvarsutredningen anfört i fråga om rekryteringen av kustartilleriets fast anställda personal. Enär det emellertid tillkomme Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande meddela närmare bestämmelser härom, hade departementschefen icke nu funnit sig böra taga slutgiltig ställning till detaljerna i förslaget. Vid frågans ytterligare handläggning syntes av underbefälsförbundet och försvarsberedningen framförda synpunkter beträffande anställning över stat under ett halvt år före den egentliga anställningstiden böra tagas under övervägande. Underbefäl, som genomgått underofficersutbildning, borde äga samma möjlighet att erhålla fortsatt officersutbildning som av departementschefen förutsatts beträffande armén.

Utskottet ansluter sig till vad i propositionen anförts beträffande rekryteringen av den fast anställda personalen. *Utskottet.*

6. Utbildning.

Beträffande utbildningen vid kustartilleriet anförde försvarsutredningen vissa allmänna synpunkter, varjämte beträffande de olika personalkategorierna framlades närmare utformade förslag.

Departementschefen har i stort sett icke haft något att erinra mot de av försvarsutredningen anförda synpunkterna och framlagda förslagen, vilka syntes vara väl ägnade att ligga till grund för erforderliga bestämmelser i ämnet. Emellertid har departementschefen, såsom tidigare anförts, förutsatt, att en särskild utredning skulle komma till stånd rörande organiserandet av utbildningsarbetet inom marinen.

Utskottet ansluter sig till vad i propositionen anförts rörande kustartilleriets utbildning. *Utskottet.*

E. För marinen gemensam personal.

1. Mariningenjörkåren.

Såsom i annat sammanhang angivits har departementschefen föreslagit, att frågan om utnyttjandet inom den militära organisationen av ingenjörtekniskt utbildad personal skall göras till föremål för särskild utredning. I avvaktan på resultatet av nämnda utredning, vilken borde omfatta jämväl mariningenjörkårens ställning och arbetsuppgifter, samt med hänsyn till att kårens sammansättning jämväl vore i hög grad avhängig av den militära förvaltningsapparatens framtida organisation ansåge sig departementschefen icke för närvarande böra taga slutlig ståndpunkt till frågan om mariningenjörkårens organisation.

Såsom utgångspunkt för kostnadsberäkningarna ha i propositionen använts de av försvarsutredningen framlagda beräkningarna rörande personalbehovet inom kåren.

I avseende på mariningenjörkårens reserv samt kårens rekrytering och utbildning har departementschefen förklarat sig icke vara beredd att nu framlägga några förslag, enär samtliga frågor rörande mariningenjörkåren borde lösas i ett sammanhang i samband med den förutnämnda utredningen rörande utnyttjandet inom försvarsväsendet av ingenjörtekniskt utbildad personal.

Utskottet. Mot vad i propositionen anförts i fråga om mariningenjörkåren har utskottet intet att erinra. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang understryka betydelsen av att frågan om mariningenjörkårens organisation, rekrytering och utbildning löses på sådant sätt, att fullt kvalificerad ingenjörspersonal kommer att stå till förfogande såväl för konstruktionsarbeten som för den dyrbara och komplicerade materielens skötsel och vård.

2. Marinintendenturkåren.

a. Stampersonal.

Bland annat med hänsyn till den avsevärda utvidgning av marinorganisationen, som försvarsutredningens förslag innebar, föreslog utredningen en omfattande utökning av marinintendenturkåren.

Emellertid har departementschefen med hänsyn till vad som framhållits i vissa yttranden över utredningens betänkande ansett sig icke för närvarande kunna fatta slutgiltig ståndpunkt till utredningens förslag beträffande marinintendenturkårens omfattning. Denna fråga borde därför göras till föremål för särskild utredning, varvid jämväl borde undersökas, huruvida vissa av försvarsutredningen upptagna befattningar eventuellt kunde besättas med civil personal.

Till grund för kostnadsberäkningarna har departementschefen dock ansett sig kunna lägga utredningens beräkningar rörande behovet av intenden-

turpersonal, enär ett ersättande av sådan personal med civil personal icke syntes kunna medföra större ändringar i fråga om lönekostnaderna.

b. Reservpersonal.

Beträffande marinintendenturkårens reservpersonal framlade försvarsutredningen vissa förslag, avseende personalens tjänstgöringsskyldighet i fred och ekonomiska förmåner samt utformade i principiell överensstämmelse med vad som redan gäller för flottans reservofficerare.

Departementschefen har ansett, att försvarsutredningens förslag till ändrade tjänstgöringsförhållanden m. m. i stort sett kunde läggas till grund för utformningen av erforderliga bestämmelser rörande marinintendenturkårens reservpersonal. Emellertid borde med den slutliga regleringen av denna personals anställningsförhållanden anstå i avbidan på resultatet av den i annat sammanhang omförmälda utredningen rörande arméns reservpersonal.

c. Rekrytering.

Departementschefen har föreslagit, att marinintendenturkårens rekrytering i enlighet med försvarsutredningens förslag skall kunna ske förutom över den befintliga studentvägen även över en nyskapad manskapsväg med, i sistnämnda fallet, möjligheter till vidareutbildning för både flottans och kustartilleriets stammanskap.

Utskottet ansluter sig till vad i propositionen anförts rörande marinintendenturkåren. *Utskottet.*

3. Marinläkarkåren.

Departementschefen har förordat, att beställningarna såsom marinläkare av 1. graden skola uppdelas på två lönegrader. I avbidan på en revision av tjänsteförteckningen i de olika avlöningsreglementena syntes härvidlag för närvarande endast lönegraderna Ca 24 och Ca 22 böra komma i fråga. Samtliga nytillkommande beställningar såsom marinläkare av 1. graden föreslogos tillsvidare skola hänföras till lönegraden Ca 22.

Med viss jämkning av försvarsutredningens förslag har personalen å marinläkarkårens stat i propositionen beräknats till 1 marinöverläkare, 3 förste marinläkare samt 14 marinläkare av 1. graden. Härtill komma liksom i nuvarande organisation 2 ögonläkare. Departementschefen har ej räknat med några sjukhusläkare å marinläkarkårens stat vid genomförd organisation.

Det sammanlagda antalet tjänstgöringsmånader för marinläkare av 2. graden och värnpliktiga läkare har i propositionen beräknats till 322 månader mot av försvarsutredningen beräknade 304 månader. Departementschefen har emellertid funnit sig tills vidare icke böra föreslå någon ändring i det av utredningen till 38 beräknade antalet marinläkare av 2. graden.

Försvarsutredningen hade föreslagit, att de värnpliktiga läkarna skulle givas en grundligare militär utbildning än vad hittills varit möjligt, samt hade vidare framhållit, att den numera beslutade utökningen av ifrågavarande lä-

kares tjänstgöringstid medförde, att de läkarbefattningar, som tidigare besatts med marinläkarstipendiater på och över stat, hädanefter kunde besättas med värnpliktiga läkare. Stipendiatinstitutionen borde sålunda efter en övergångsperiod avskaffas.

Mot vad utredningen sålunda föreslagit beträffande de värnpliktiga läkarna har departementschefen i huvudsak icke haft något att erinra.

Slutligen har i propositionen framhållits, att i fråga om marinläkarkårens reserv gällde detsamma som för övrig reservpersonal, nämligen att avlönings- och övriga förmåner borde bliva föremål för särskild utredning.

Utskottet. Utskottet ansluter sig till vad i propositionen anförts beträffande marinläkarkåren.

4. Marinens poliskår.

Försvarsutredningen hade föreslagit viss utökning av marinens nuvarande polisorganisation. Departementschefen har emellertid förutsatt, att marinens poliskår tills vidare skall bibehållas vid nuvarande organisation och omfattning. Frågan om ersättande av poliskåren med särskilda statspolisavdelningar har nämligen ansetts böra upptagas till utredning, innan någon utökning av den nuvarande polisorganisationen genomfördes.

Utskottet. Mot vad härutinnan anförts har utskottet intet att erinra.

5. Marinens ecklesiastikstat.

I propositionen har icke föreslagits någon ändring med avseende på marinens ecklesiastikstat. Departementschefen har emellertid framhållit, att kostnaderna för densamma, vid bifall till särskild till årets riksdag avlåten proposition, hädanefter komme att bestridas av kyrkofonden till den del de ej belöpte å klockare och kyrkvaktare.

Utskottet. Vad i propositionen anförts rörande marinens ecklesiastikstat föranleder ingen erinran från utskottets sida.

F. Utbildningsanstalter.

a. Flottans rekrytskola (sjömansskolan).

Såsom tidigare anförts har departementschefen biträtt försvarsutredningens förslag om anordnande av en gemensam rekrytskola för flottans stammanskap. Skolan borde i enlighet med utredningens förslag förläggas till Karlskrona med utnyttjande av f. d. Karlskrona grenadjärregementes kaserner. Elevantalet har beräknats till högst c:a 1,000 man, fördelade på 6 divisioner.

Skolan har avsetts skola stå under befäl av en chef, kommendörkapten. För vardera av dess olika divisioner ha normalt beräknats 1 kapten såsom divisionsbefälhavare, 4 instruktionsofficerare, 1 expeditionsunderofficer samt

10 instruktionsunderofficerare. För undervisningen i allmänbildande ämnen ha förutsatts arvodesanställda civila lärare.

Departementschefen har framhållit, att behovet av instruktionspersonal givetvis hängde samman med antalet elever och sålunda växlade samtidigt med detta samt med hänsyn till olika kursers förläggning i land och ombord etc. Departementschefen förutsatte emellertid självfallet, att ej större personal sysselsattes vid skolan än som visade sig oundgängligen nödvändig.

Utskottet, som tidigare biträtt i propositionen framlagt förslag om tillskapande av en för flottans stammanskap gemensam rekrytskola, har intet att erinra mot i förevarande avsnitt av propositionen framlagda förslag. *Utskottet.*

b. Marinens underofficersskola.

Försvarsutredningen föreslog inrättande av en för marinen gemensam underofficersskola. Såsom motivering härför anfördes, att enär underofficersskolan i egentlig mening komme att omfatta allenast ett läsår, ett fortsatt bedrivande av densamma såväl på örlogsstationerna som vid kustartilleriet skulle bliva mindre ekonomiskt. Samtidigt syntes det vara en fördel, att de elever, som de båda föregående läsåren i försvarsväsendets läroverk tillsammans bedrivit studier, även det sista året av underofficersutbildningen finge gå i gemensam skola.

Departementschefen har anslutit sig till försvarsutredningens förslag om organiserande av en för marinen i dess helhet gemensam underofficersskola. Skolans lokalfråga borde emellertid icke lämpligen nu upptagas till avgörande. Åtskilliga skäl talade nämligen för förläggning av skolan i anslutning till Stockholms örlogsstation i stället för — såsom försvarsutredningen föreslagit — Karlskrona örlogsstation. Det syntes dock icke möjligt att, på sätt 1942 års försvarsberedning ifrågasatt, därvid utnyttja något av arméns nuvarande kasernetablissement i Stockholm. Departementschefen finge sålunda förorda, att frågan om underofficersskolans förläggning upptoges till särskild utredning i samband med frågan om förflyttningen av Stockholms örlogsbas.

Den av försvarsutredningen föreslagna organisationen av skolan, mot vilken departementschefen icke haft något att erinra, hade beräknats under förutsättning av ett elevantal av omkring 180. Departementschefen har dock i anslutning till vissa remissyttranden framhållit, att en ökning av elevantalet med upp till 20 à 25 procent icke syntes böra föranleda nämnvärd ändring av skolans organisatoriska ram.

För skolans chef har i propositionen avsetts en beställning i lönegrad Oa 5 samt för souschefen en beställning i lönegrad Oa 3.

Utskottet finner förslaget om inrättande av en för flottan och kustartilleriet gemensam underofficersskola innebära en rationell och lämplig lösning av förevarande organisationsspörsmål. I likhet med departementschefen anser utskottet emellertid, att underofficersskolans lokalfråga icke lämpligen nu *Utskottet.*

bör upptagas till avgörande. Beträffande underofficersskolans organisation och personaluppsättning har utskottet intet att erinra mot vad i propositionen därom anförts.

c. Sjökrigsskolan.

Försvarsutredningen förutsatte en avsevärd ökning av antalet elever vid sjökrigsskolan samt föreslog en därav betingad förstärkning av skolans personalorganisation.

Departementschefen, som erinrat om att sjökrigsskolans lokalfråga genom beslut av 1941 års riksdag fått sin lösning och att skolan i samband därmed komme att omvandlas till internatskola, har i huvudsak anslutit sig till försvarsutredningens förslag rörande sjökrigsskolans organisation.

Med hänsyn till de omfattande arbetsuppgifter, som komme att åvila chefen för skolan efter dennas förflyttning och omorganisation, borde enligt departementschefens mening nämnde chef uppföras å skolans stat i lönegrad Oa 6. För en souschef, tillika kasernbefälhavare m. m., borde avses en beställning i lönegrad Oa 4 å skolans stat. I övrigt beräknades skolans behov av militär och civilmilitär personal till 24 officerare, 2 intendenturofficerare, 2 mariningenjörer, 1 marinläkare, 16 underofficerare, 1 pensionerad officer och 5 pensionerade underofficerare.

Enär utbildningen vid sjökrigsskolan under de närmaste åren komme att avse större personalkontingenter än som vore att anse som normala med hänsyn till befälskadrarnas storlek, komme vissa kostnader att överstiga de av försvarsutredningen för den genomförda organisationen beräknade. Merkostnaderna per budgetår under uppsättningsperioden syntes kunna beräknas till i genomsnitt 20,000 kronor. Departementschefen förutsatte, att skolan under uppsättningsperioden icke gåves större fast organisation än som erfordrades för utbildningskontingenterna efter uppsättningsperiodens slut.

Utskottet. Vad härutinnan i propositionen anförts föranleder ingen erinran från utskottets sida.

d. Sjökrigshögskolan.

Departementschefen, som icke förutsatt någon mera genomgripande ändring i sjökrigshögskolans organisation, har anslutit sig till ett förslag av försvarsutredningen, att de tekniska kurser, som nu äro ettåriga, skola utsträckas till att omfatta något mer än tre terminer.

Av skolans militära lärare ha 5 beräknats vara avkopplade från annan tjänstgöring för att kunna odelat ägna sig åt undervisningen. Av dessa ha tre, vilka ansetts kunna tillhöra antingen flottan eller kustartilleriet, föreslagits skola uppföras på skolans stat i alternativt lönegrad Oa 3 eller Oa 4.

Utskottet. Utskottet biträder i propositionen beträffande sjökrigshögskolan framlagda förslag.

G. Frivilliga försvarsorganisationer.

a. Sjövärnskåren.

Departementschefen, som icke funnit det lämpligt att nu vidtaga några väsentligare ändringar i sjövärnskårens organisation, har föreslagit, att befäl i sjövärnskåren för framtiden i avlöningshänseende m. m. skall betraktas såsom värnpliktigt befäl.

Departementschefen har vidare ansett, att de olika sjövärnsflottiljerna borde erhålla bidrag till bestridande av kostnaderna för expeditionslokaler. Sådant bidrag syntes böra utgå av reservationsanslaget till bidrag till sjövärnskåren.

Såsom under avsnittet Sjökrigsmaterielen framhållits, har i propositionen beräknats medel för byggande av ett antal motorbåtar för sjövärnskåren.

Reservationsanslaget till bidrag till sjövärnskåren har i propositionen föreslagits efter utgången av budgetåret 1942/43 skola tillsvidare utgå med ett av försvarsutredningen föreslaget belopp av 65,000 kronor. Det borde ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om anslagets disposition.

I likhet med departementschefen anser utskottet icke lämpligt att några väsentligare ändringar i sjövärnskårens organisation nu vidtagas. Icke heller i övrigt har utskottet något att erinra mot vad i propositionen under förevarande avsnitt anförts. *Utskottet.*

b. Maritim ungdomsverksamhet.

Departementschefen har icke funnit tillräckligt material för närvarande föreligga för ett slutligt ståndpunktstagande till frågan, huru den maritima ungdomsrörelsen bör ordnas och huruvida något statligt bidrag regelmässigt bör utgå till densamma.

Vad i propositionen anförts rörande maritim ungdomsverksamhet föranleder intet uttalande från utskottets sida. *Utskottet.*

III. Marinens byggnader m. m.

Försvarsutredningen framhöll, att för genomförande av utredningens förslag i vad avsåge marinens organisation erfordrades ett flertal nybyggnadsarbeten ävensom iståndsättnings- och omändringsarbeten å byggnader m. m.

Departementschefen har framhållit, att det byggnadsprogram, som enligt försvarsutredningens förslag borde genomföras i samband med marinorganisationens utbyggnad under den närmaste femårsperioden, med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 kostnadsberäknats till 43,644,000 kronor. Såsom vid behandlingen av de för armén ifrågakommande byggnadsåtgärderna framhållits, vore det icke möjligt att nu ingå på en närmare

granskning av det framlagda byggnadsprogrammets detaljer vare sig i fråga om planläggningen eller beträffande kostnadsberäkningarna. Dessa spörsmål syntes böra upptagas till behandling i samband med framläggandet av definitiva äskanden av anslag å riksstaten för de i perioden ingående budgetåren. I förevarande sammanhang gällde det att bilda sig en uppfattning om huruvida det framlagda förslaget, särskilt med hänsyn till de därmed förenade kostnaderna, borde kunna i stora drag godtagas som grundval för femårsplanens kostnadsberäkningar.

För egen del har departementschefen funnit vissa av de i yttrandena framkomna synpunkterna böra beaktas i samband med beslut om medelsäskanden för de olika ändamålen. Sålunda kunde redan nu förutses, att vissa besparingar vore möjliga i förhållande till försvarsutredningens förslag i fråga om anordnandet av det för marinen avsedda intendenturförrådet. Vidare syntes hänsyn icke ha tagits till att ett belopp om sammanlagt 250,000 kronor redan anvisats, ehuru ej tagits i användning, för vissa ändringsarbeten å f. d. infanterikasernerna i Karlskrona. Frågorna om utnyttjandet av de nuvarande lokalerna för marinens sjukhus i Karlskrona, därest en sammanslagning av sjukhuset med länslasarettet i nämnda stad komme till stånd, samt om användningen av den för Karlskrona kustartilleriregemente utnyttjade underofficersbyggnaden syntes tarva ytterligare överväganden; dessa spörsmål ägde för övrigt samband med frågan om förläggningsort för marinens underofficersskola. De på staten fallande kostnaderna för ett sådant gemensamt sjukhus hade utredningen icke medtagit i kostnadsberäkningarna, ehuru under femårsperioden utgifter för detta ändamål syntes vara ofrånkomliga. Kostnaderna för markförvärv för vissa av utredningen föreslagna nybyggnader inom Göteborgs kustartilleriförsvar och för Älvsborgs kustartilleriregemente torde utredningen ha beräknat i underkant. Beträffande utgifterna för anordnande av tjänstebostäder kunde delade meningar göra sig gällande. Å ena sidan ville det förefalla, som om en minskning av de av utredningen för detta ändamål beräknade kostnaderna borde kunna ske. Å andra sidan hade vid remissbehandlingen framkommit önskemål om ytterligare tjänstebostäder.

I allt väsentligt syntes trots dessa erinringar försvarsutredningens byggnadsprogram giva en nöjaktig uppfattning om den byggnadsverksamhet, som vore nödvändig vid ett genomförande av den i propositionen förordade utbyggnaden av marinorganisationen.

Emellertid hade vid remissbehandlingen framkommit önskemål rörande ytterligare byggnads- och anläggningsarbeten utöver de av försvarsutredningen föreslagna. Vissa av dessa önskemål syntes icke kunna avvisas. Vidare hade marinförvaltningen i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt om anslag till vissa byggnadsarbeten, vilka icke inginge i det av försvarsutredningen förordade byggnadsprogrammet. Det syntes vara att förvänta att även framdeles ytterligare äskanden om anslag till byggnadsarbeten vid sidan av de av utredningen förordade komme att framställas av de marina myndigheterna.

Då det synts departementschefen angeläget, att de av försvarsutredningen för marinens del under femårsperioden beräknade byggnadskostnaderna såvitt möjligt icke överskredes, hade departementschefen med hänsyn härtill nödgats utgå från att vissa, i propositionen närmare angivna, av de av utredningen förordade byggnadsarbetena icke skola utföras under femårsperioden eller utföras under nämnda period endast i viss begränsad omfattning. Härigenom skulle ernås en kostnadsminskning under femårsperioden i fråga om de av försvarsutredningen föreslagna arbetena med något över 4 miljoner kronor.

Departementschefen har förklarat, att detta förslag till ändringar i byggnadsprogrammet givetvis icke vore definitivt; kunde marinmyndigheterna efter närmare övervägande anvisa andra utvägar för byggnadskostnadernas nedbringande, borde frågan ånyo upptagas till övervägande. Departementschefen utginge emellertid från att en besparing under femårsperioden med minst det angivna beloppet skulle stå att ernå. Härvid lämnades öppet, om icke vissa av de tjänstebostäder, som enligt departementschefens förslag skulle falla utanför femårsperiodens byggnadsprogram, liksom även en del av de i byggnadsprogrammet kvarstående tjänstebostäderna skulle kunna anordnas såsom egnahem med statsunderstöd i särskild ordning vid sidan av det för femårsperioden beräknade medelsbehovet.

Kostnaderna för de å femårsperioden fallande, av försvarsutredningens förslag betingade byggnadsåtgärderna kunde sålunda uppskattas till omkring 39.5 miljoner kronor. För vid sidan av försvarsutredningens förslag liggande byggnadsföretag skulle sålunda bliva disponibelt ett belopp av omkring 4 miljoner kronor. Försiktigheten syntes emellertid bjuda att för nya ändamål under femårsperioden beräkna ytterligare 4 miljoner kronor utöver den medelsanvisning, beträffande vilken definitiva äskanden redan framställts i årets statsverksproposition. Departementschefen förutsatte således, att marinens byggnadsarbeten med utgångspunkt från prisnivån den 1 juli 1941 skulle under nämnda period — utöver sistnämnda medelsanvisning — hållas inom en kostnadsram av omkring 48 miljoner kronor. Det mot sistnämnda belopp svarande avskrivningsbehovet syntes — med tillämpning av de ändrade grunder för avskrivning av nya kapitalinvesteringar i försvarsväsendets fastighetsfond, som angivits i årets statsverksproposition — kunna beräknas till omkring 23 miljoner kronor.

Utskottet.

Utskottet, som vid behandlingen av arméns byggnadsfrågor, delvis i anledning av väckta motioner, anfört vissa allmänna, försvarsväsendet i dess helhet berörande synpunkter på frågan om genomförandet av det i propositionen förutsatta byggnadsprogrammet, saknar i förevarande sammanhang anledning till annat uttalande än att vad i propositionen anförts beträffande marinens byggnadsfrågor icke föranleder någon principiell erinran från utskottets sida.

IV. Organisationens genomförande.

Försvarsutredningen framhöll, att de av utredningen föreslagna ändringarna i marinens organisation med några smärre undantag beräknades kunna genomföras under femårsperioden.

De organisatoriska förändringarna i de olika marindistriktsledningarna borde i huvudsak genomföras under budgetåret 1942/43.

Organisationen av örlogsstationerna och Göteborgs örlogsdepå sammanhängde intimt med byggnadsfrågorna, vilka snarast borde bringas till lösning. De föreslagna tre ekonomikontoren borde inrättas under budgetåret 1943/44. Utbyggandet av Gustafsviks örlogsdepå borde omedelbart påbörjas.

Organisationen av kustartilleriförsvaren och framförallt kustartilleritruppförbanden sammanhängde intimt med genomförandet av byggnadsfrågorna, vilka därför snarast måste lösas. Kasernetablissement för Älvsborgs kustartilleriregemente borde sålunda omedelbart komma till utförande, och vissa kompanier för detta regemente borde kunna uppsättas redan från och med den 1 oktober 1942. Härnösands kustartilleridetachement borde träda i funktion under budgetåret 1943/44.

Beträffande utökningarna av flottans och kustartilleriets personalkårer framhöll försvarsutredningen, att under ett antal år framåt inom kaptens- och löjtnantsgraderna komme att förefinnas vissa vakanser, vilka dock delvis komme att uppvägas av ett överskott på fänrikar. Antalet underofficerare måste i väsentlig omfattning utökas redan under första uppsättningsåret. I den mån vakanser komme att förefinnas inom underofficersgraderna, borde ett mot antalet vakanta löner svarande extra antal furirsbeställningar få upptagas i staten för manskapskårerna.

Antalet marinläkare av 2. graden måste ökas så snabbt som rekryteringsmöjligheterna medgåve. Under hela femårsperioden måste marinläkarstipendiater på stat bibehållas.

Arbetena med färdigställande av nya lokaler för flottans sjömansskola borde snarast påbörjas. Underofficersskolan borde träda i funktion tidigast under budgetåret 1946/47. För sjökrigsskolan beräknades verksamheten i nya lokaler kunna taga sin början under budgetåret 1942/43. Sjökrigshögskolans övergång till förlängd utbildning i vissa högre kurser vore beroende av förhållanden, som för närvarande icke helt läte sig överblicka.

Departementschefen, som hänvisat till vissa vid behandlingen av genomförandet av ändringarna i arméorganisationen anförda synpunkter, har ansett, att de av försvarsutredningen angivna riktlinjerna för genomförandet av de föreslagna förändringarna i marinorganisationen skulle kunna i stort sett läggas till grund för det fortsatta organisationsarbetet, dock med de avvikelser, som betingades av i propositionen vidtagna förändringar i förhållande till utredningens förslag. Emellertid torde det enligt departementschefens mening böra ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för de anslag och personalkadrar, som för varje budgetår bliva fastställda, besluta i vilken ord-

ning och vid vilka tidpunkter de olika organisationsändringarna skola genomföras.

Vad i propositionen anförts rörande organisationens genomförande giver icke anledning till erinran från utskottets sida. *Utskottet.*

Avd. VII. Flygvapnets organisation.

I. Krigsorganisationen.

Departementschefen har funnit den utformning och omfattning, som av försvarsutredningen givits flygvapnets krigsorganisation, i stort sett lämplig. Detta innebär, att i flygvapnets krigsorganisation skulle komma att ingå:

1. Flygledningen i högkvarteret, bestående av chefen för flygvapnet med flygstaben samt flygförvaltningen.
2. Ett antal krigsflygförband.
3. Fem flygbasområden, vartdera under befäl av en flygbasområdeschef jämte stab.
4. Ett antal basförband, vilka uppsättas dels av fredsflottiljerna (krigsflygskolan), dels av flygbaskåren.
5. Depåer, en för varje mobiliserad flottilj, för fjärr-, armé- och marinspaningsförbanden samt för flygbaskåren.
6. Krigsflygskolan, som fortsätter sin verksamhet i krig.
7. Flygkadettskolan, som fortsätter sin verksamhet i krig antingen som kadettskola eller som flygskola för utbildning av flygförare.
8. Signalskolan, som med viss inskränkning fortsätter sin verksamhet i krig.
9. Centrala flygverkstäder.

En närmare redogörelse för den föreslagna krigsorganisationen framgår av särskilt hemligt bihang till försvarsutredningens betänkande.

Departementschefen har vidare framhållit, att han icke nu vore beredd att föreslå någon förstärkning av flygvapnets krigsorganisation samt att det borde ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av vederbörliga militära myndigheter närmare bestämma krigsorganisationens struktur.

Slutligen har departementschefen anfört, att av krigsorganisationen föranledda personalbehov lagts till grund vid beräkningen av flygvapnets kadrar av fast anställd personal.

Under hänvisning till vad utskottet inledningsvis anfört rörande en förstärkning av flygvapnets organisation utöver vad departementschefen föreslagit vill utskottet uttala sin anslutning till vad i propositionen anförts rörande flygvapnets krigsorganisation. *Utskottet.*

II. Fredsorganisationen.

A. Chefen för flygvapnet och flygstaben.

I avbidan på den förestående omprövningen av de militära förvaltningarnas organisation har departementschefen ansett, att chefen för flygvapnet, liksom hittills, borde utöva högsta chefskapet över flygförvaltningen.

I propositionen har vidare föreslagits, att en befattning såsom souschef vid flygstaben (överste i lönegraden Oa 6) skall inrättas och att flygstaben skall bestå av — förutom chef för staben (överste i lönegraden Ob 2 med fyllnadsarvode till lönegraden Ob 3) samt den nye souschefen — sex avdelningar och tre sektioner, nämligen expedition, organisationsavdelning, utbildningsavdelning, i vilken jämväl personalsektionen skulle ingå, operationsavdelning, i vilken jämväl flygfältsektionen skulle ingå, flygsäkerhets- och haveriavdelning, signal- och väderleksavdelning samt pressektion. Inom utbildningsavdelningen borde inrättas en befattning som studierektor.

I propositionen har vidare anförts, att flygöverläkaren borde lyda direkt under chefen för flygvapnet såsom föredragande i ärenden rörande hälsovård och sjukvård inom flygvapnet ävensom att flygöverläkaren borde tjänstgöra såsom inspektör för hälso- och sjukvården vid flygvapnets förband. Flygöverläkaren borde till sitt förfogande ha en förste flygläkare såsom assistent samt en mindre expedition.

Departementschefen har beräknat flygstabens behov av militär och civilmilitär personal på aktiv stat till 35 officerare (1 överste i lönegraden Ob 2, 1 överste i lönegraden Oa 6, 7 övriga regementsofficerare och 26 kaptener), 1 underofficer (fanjunkare), 6 stammanskap (på staten för Roslagens flygflottilj) samt 1 flygingenjör.

Departementschefen har anfört, att flygstabens organisation av praktiska skäl icke nu borde i detalj fastlåsas. Lämpligen borde det ankomma på Kungl. Maj:t att medgiva de jämkningar i organisationen, som kunde visa sig önskvärda och utan kostnadsökning vore möjliga att genomföra.

Utskottet. Utskottet finner den i propositionen föreslagna organisationen av flygstaben i stort sett lämplig och har sålunda intet att erinra mot vad i propositionen under förevarande avsnitt anförts.

B. Flygförvaltningen.

Departementschefen har framhållit, att frågan rörande flygförvaltningens slutgiltiga organisation icke nu kunde bedömas och att försvarsutredningens personalberäkningar kunde komma att icke oväsentligt ändras vid framläggandet av förslaget till en ny förvaltningsorganisation. I avvaktan på lösningen av frågan om försvarsväsendets centrala förvaltningsorganisation hade de-

partementschefen emellertid vid uppgörande av personalförteckningarna för flygvapnet i huvudsak följt utredningens förslag.

Vad härutinnan i propositionen anföres föranleder intet uttalande från utskottets sida. *Utskottet.*

C. Flygbasområden.

I propositionen har föreslagits, att landet indelas i fem flygbasområden, nämligen Södra, Västra, Östra, Norra och Övre Norrlands. Flygbasområdena borde få den avgränsning som försvarsutredningen föreslagit; dock borde det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de jämkningar härutinnan, vartill erfarenheterna kunde föranleda. Varje flygbasområde borde stå under befäl av en direkt under chefen för flygvapnet lydande chef, flygbasområdeschef, vilken borde till sitt förfogande ha en stab under befäl av en major och bestående av stabsavdelning och underhållsavdelning. Beträffande flygbasområdesstaben borde hinder dock icke möta att inom ramen för personalorganisationen vidtaga de jämkningar, som framdeles kunde befinnas lämpliga.

Departementschefen har förordat, att för befattningarna som flygbasområdeschefer borde avses generalspersoner eller regementsofficerare ur flygvapnet, vilka avgått ur aktiv tjänst, samt att till dessa befattningshavare borde utgå arvoden, motsvarande lön i löneklassen Oa 15.

Chefen för Norrbottens flygbaskår borde tillika tjänstgöra såsom flygbasområdeschef inom Övre Norrlands flygbasområde, och kårstaben vid flygbaskåren borde jämväl fungera såsom flygbasområdesstab.

I propositionen ha föreslagits följande förläggningsplatser för flygbasområdesstaberna:

för Västra flygbasområdesstaben..... Göteborg
» Östra » ..... Stockholm
» Norra » ..... Östersund samt
» Övre Norrlands flygbasområdesstab..... Luleå.

Departementschefen har slutligen framhållit, att Södra flygbasområdesstaben av försvarsutredningen föreslagits skola förläggas till Ängelholm, dit Tionde flygflottiljen (F 10) enligt utredningens förslag skulle slutgiltigt förläggas. Enär departementschefen emellertid icke vore beredd att föreslå Ängelholm såsom slutgiltig förläggningsplats för nämnda flottilj, kunde icke heller förslag till förläggningsplats för Södra flygbasområdesstaben nu framläggas. Därest flottiljen bleve förlagd till Skåne, borde staben förläggas till flottiljens blivande förläggningsplats eller plats i anslutning till denna, men om flottiljen icke bleve förlagd till Skåne, finge departementschefen återkomma med förslag till förläggningsplats för ifrågavarande stab.

Med hänsyn till krigsförberedelsearbetet, behovet av en effektiv basorganisation, förvaltningen av krigsflygfälten och anläggningarna vid dessa samt förvaltningen och vården av vissa förråd finner utskottet det vara av behovet *Utskottet.*

påkallat, att en territoriell organisation tillskapas för flygvapnets del. Utskottet biträder vad härutinnan föreslagits i propositionen. Utskottet förutsätter därvid, att det skall ligga i Kungl. Maj:ts skön att besluta om de jämkningar ifråga om benämnings- och organisationsfrågor, till vilka erfarenheterna under uppsättningen kunna föranleda. Enär Kungl. Maj:t numera, enligt vad närmare angives under rubriken Flygförband, föreslagit, att Tionde flygflottiljen skall förläggas till Ängelholm, bör jämväl, i enlighet med vad i propositionen förutsatts, Södra flygbasområdesstaben förläggas till Ängelholm.

D. Flygförband.

1. Indelning i förband, förläggningsplatser m. m.

Departementschefen har i propositionen nr 210 framhållit, att en av de viktigaste åtgärderna vid genomförandet av en ny försvarsorganisation måste vara att skapa ett starkt och slagkraftigt flygvapen. Den år 1936 beslutade fredsorganisationen av flygvapnet vore även efter de förstärkningar, som därefter vidtagits, att anse såsom otillräcklig. Den av försvarsutredningen förordade utökningen av flygvapnet måste betraktas som ett minimiprogram, vilket som sådant kunde godtagas. En ytterligare utvidgning av flygvapnet vore önskvärd, och departementschefen hade därför i princip intet att erinra mot uppsättandet av en sjunde jaktflottilj. Departementschefen vore dock icke beredd att utan ytterligare överväganden taga slutlig ställning till denna fråga. För att den sjunde jaktflottiljens uppsättning icke skulle fördröjas, därest beslut om dess uppsättning komme att fattas i en nära framtid, förordades emellertid, att arbetena med iordningställande av ett flygfält, som vid behov kunde utnyttjas för nämnda flottiljs räkning, snarast påbörjades samt att sådana förberedelser redan nu vidtoges, att av flottiljens materiel- och personaltilldelning föranledd anskaffning och utbildning kunde inläggas i anskaffnings- och utbildningsprogrammen.

Departementschefen har sålunda biträtt försvarsutredningens förslag, att flygvapnets fredsorganisation bland annat skulle omfatta sexton flygflottiljer, nämligen sex bombflottiljer, sex jaktflottiljer, en torped- och minflottilj (i det följande benämnd torpedflottilj), en fjärrspaningsflottilj, en arméspaningsflottilj samt en marinspaningsflottilj. Dessa förband borde förläggas flottiljvis samt fördelas på fyra flygeskadrar och en arméspaningsflottilj.

Förläggningsplatser för eskaderstaberna borde bliva, för första, tredje och fjärde eskaderstaberna Stockholm samt för andra eskaderstaben Göteborg.

Benämningar och förläggningsplatser för de nytillkommande flygflottiljerna borde bliva:

En jaktflottilj.....	F 13, Bråvalla	flygflottilj.....	Norrköping
En bombflottilj	F 14, Hallands	flygflottilj.....	Halmstad
En jaktflottilj.....	F 15, Hälsinge	flygflottilj.....	Söderhamn
En jaktflottilj.....	F 16, Upplands	flygflottilj.....	Uppsala
En torpedflottilj ...	F 17, Blekinge	flygflottilj.....	Ronneby

Sedermera har i proposition nr 328 angående vissa ytterligare med den fortsatta utbyggnaden av landets försvarskrafter sammanhängande markförvärv föreslagits — i samband med äskande av medel till markförvärv för Tionde flygflottiljen — att nämnda flottilj skall förflyttas från sin nuvarande provisoriska förläggning i Malmö och förläggas till Barkåkra invid Ängelholm. I samband därmed har flottiljens benämning föreslagits ändrad från Tionde flygflottiljen (F 10) till Skånska flygflottiljen (F 10).

I de likalydande motionerna I: 226 av herrar Gabrielsson och Bäckström samt II: 306 av herrar Skoglund i Umeå och Hansson i Vännäsby har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att en nyuppsatt jaktflottilj, F 15, skall förläggas till Umeå och benämnas Västerbottens flygflottilj.

Såsom under avsnittet Allmänna synpunkter anförts, har därjämte frågan om flygvapnets omfattning berörts i motionerna I: 233 samt II: 327 och 348.

Utskottet.

Utskottet, som delar departementschefens uppfattning, att i landets försvarskrafter måste ingå ett starkt och slagkraftigt flygvapen samt att den i propositionen föreslagna utökningen är att anse som ett minimiprogram, har redan under avsnittet Allmänna synpunkter upptagit till behandling frågan om en förstärkning av flygvapnet utöver vad som i propositionen föreslagits. Utskottet har därvid anslutit sig till departementschefens uppfattning, att, därest så med hänsyn till utbildnings- och andra organisatoriska förhållanden visar sig möjligt, en sjunde jaktflottilj skall uppsättas under femårsperioden. Utskottet räknar sålunda med att denna sjunde jaktflottilj kommer att ingå i flygvapenorganisationen. Därvid har utskottet också understrukit angelägenheten av att riksdagen senast år 1944 får sig förelagt förslag i frågan. Utskottet, som saknar anledning att i förevarande sammanhang beröra de motionsvis framförda förslagen om ytterligare utökning av flygvapnet, utgår i enlighet med det anförda för närvarande från den omfattning av flygvapnet, som i propositionen nr 210 föreslagits.

Utskottet förordar alltså, att — utöver nu befintliga eller beslutade flygflottiljer — ytterligare tre jaktflottiljer, en bombflottilj samt en torped- och minflottilj skola tillkomma under femårsperioden. Mot de i propositionen nr 210 föreslagna förläggningsplatserna för de nytillkommande jakt- och torpedflottiljerna ävensom benämningarna å dessa har utskottet intet att erinra. Såsom av den i propositionen återgivna utredningen rörande förläggningen av Hälsinge flygflottilj (F 15) framgår, är den föreslagna förläggningsplatsen vid Söderhamn behäftad med vissa olägenheter. Utskottet har emellertid efter ytterligare undersökningar funnit, att den i propositionen sålunda förordade förläggningsplatsen måste anses vara den ur olika synpunkter lämpligaste. Av det anförda framgår, att utskottet finner sig böra avstyrka motionerna I: 226 och II: 306.

Med avseende på förläggningsplats för den föreslagna bombflottiljen (F 14) vill utskottet erinra om att departementschefen i proposition nr 328 — efter redogörelse för vissa med Halmstads stad förda förhandlingar rörande för-

läggningsfrågan — framhållit, att möjligheterna att med Halmstads stad träffa annan och för det allmänna lämpligare uppgörelse borde ytterligare undersökas. Det borde ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare granskning av denna förläggningsfråga träffa det avgörande, vartill granskningen gåve anledning. Skulle det härvid visa sig, att en förläggning av flottiljen till annan plats än Halmstad eller dess närhet vore att förorda, borde emellertid frågan ånyo underställas riksdagen. Utskottet har intet att erinra mot vad departementschefen sålunda anfört.

Utskottet finner den i propositionen nr 328 föreslagna platsen för nuvarande Tionde flygflottiljens (F 10) förläggning, Barkåkra invid Ängelholm, vara för ändamålet lämplig. Ängelholm torde därvid böra fastställas som förläggningsort. Utskottet har intet att erinra mot att flottiljens benämning i samband därmed ändras till Skånska flygflottiljen.

Med de förläggningsplatser, som flygflottiljerna med det av utskottet förordade förslaget komma att erhålla, finner utskottet de i propositionen föreslagna förläggningsplatserna för eskaderstaberna vara lämpligt valda, varför desamma av utskottet förordas.

2. Flygeskadrarna.

I propositionen har framhållits, att det icke vore möjligt för chefen för flygvapnet att föra direkt befäl över flygflottiljerna, i vad berörde dessas taktiska och operativa utbildning samt visst krigsförberedelsearbete, sedan flygvapnet fått den omfattning departementschefen förordade. Det syntes därför nödvändigt att skapa en befälsinstans mellan chefen för flygvapnet och flottiljcheferna, och man borde därvid bygga vidare på den organisation — eskaderorganisationen — som tillskapats genom 1936 års försvarsbeslut. Flygflottiljerna — med undantag av arméspaningsflottiljen — borde i fred indelas på fyra flygeskadrar.

Departementschefen har förklarat sig icke ha något att erinra mot en av försvarsutredningen föreslagen eskaderindelning, enligt vilken flygförbanden skulle fördelas på följande sätt:

Första flygeskadern: Eskaderstab: Stockholm.
Flygförband: F 1, F 4, F 12 och F 15.

Andra flygeskadern: Eskaderstab: Göteborg.
Flygförband F 6, F 7, F 9 och F 14.

Tredje flygeskadern: Eskaderstab: Stockholm.
Flygförband: F 8, F 10, F 13 och F 16.

Fjärde flygeskadern: Eskaderstab: Stockholm.
Flygförband: F 2, F 11 och F 17.

Departementschefen har emellertid framhållit, att det borde ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i eskaderindelningen, vartill erfarenheterna eller ytterligare överväganden kunde giva anledning.

Varje eskader har föreslagits skola stå under befäl av en eskaderchef, överste i lönegraden Ob 2, med en stab till sitt förfogande. Beträffande eskaderchefs uppgifter i fred har departementschefen anslutit sig till vissa av försvarsutredningen anförda synpunkter. De angivna uppgifterna borde emellertid, enligt vad departementschefen vidare anfört, icke få betraktas såsom bindande. Kungl. Maj:t borde äga att anpassa eskaderchefs uppgifter efter de erfarenheter, som vunnes beträffande organisationens lämplighet. Departementschefen funne det icke uteslutet, att efter vunna erfarenheter rörande eskaderchefs ansvar och arbetsuppgifter en omprövning jämväl av eskaderchefs löneställning kunde befinnas påkallad.

Av försvarsutredningen uppgjort förslag rörande eskaderstabernas personalorganisation har departementschefen ansett sig i avbidan på närmare erfarenheter kunna lägga till grund för kostnadsberäkningarna.

I motionen II: 348 av herr Andersson i Södergård m. fl. har anförts, att det syntes vara möjligt att, utan eftersättande av kraven på beredskap, i fredstid begränsa antalet eskaderstaber till två och ersätta två av de föreslagna nya beställningarna för eskaderchefer med två beställningar i lönegraden Ob 1 för ställföreträdande eskaderchefer.

Utskottet.

Utskottet finner det uppenbart, att — med den omfattning flygvapnet nu avses skola få — en permanent befälsinstans måste inrättas mellan chefen för flygvapnet och flottiljcheferna. Härvid torde det vara lämpligt att bygga vidare på eskaderorganisationen. Den föreslagna eskaderindelningen synes vara väl avvägd. Även i övriga hänseenden biträder utskottet propositionens förslag i denna del.

Utskottet kan alltså icke tillstyrka motionen II: 348, i vad densamma avser förevarande frågor.

3. Flygflottiljerna.

I propositionen har föreslagits, att flygflottiljen i fred skall organiseras på chef, stab och fyra divisioner, nämligen två övnings-, en skol- och en specialdivision. Kungl. Maj:t borde dock vara oförhindrad att utan personalökning vidtaga de ändringar i organisationen, vartill vunna erfarenheter gåve anledning.

Departementschefen har ansett sig icke kunna förorda, att — såsom försvarsväsendets underbefälsförbund föreslagit — antalet flygande stammanskap ökades utöver försvarsutredningens förslag, enär ett större antal stammanskap icke borde erhålla flygutbildning än som erfordras för att täcka behovet av flygförarutbildade underofficerare.

I propositionen har — likaledes i anledning av förslag från underbefälsförbundets sida — vidare anförts, att antalet stammanskap såsom flygmekaniker icke kunde minskas, dels på grund av beredskapsskäl och dels med hänsyn till att flygmaterielen, som blivit alltmer komplicerad och svårskött, icke minst av flygsäkerhetsskäl krävde ett stort antal väl kvalificerade och yrkesskickliga mekaniker.

Flottiljernas behov av militär och civilmilitär personal på stat har i propositionen beräknats till 458 officerare (16 flottiljchefer, 16 överstelöjtnanter, 16 majorer, 179 kaptener och 231 löjtnanter), 740 underofficerare (32 förrådsförvaltare, 8 flottiljkassörer, 52 flygstationsmästare, 260 fanjunkare, varav 8 i flottiljkassörsbefattningar, och 388 sergeanter), 3,946 stammanskap (811 överfurirer, 1,424 furirer, 622 korpraler och 1,089 vicekorpraler och meniga) samt 351 civilmilitärer (varav 35 flygingenjörer och 16 flygläkare).

Utskottet. För att tillgodose behovet av erforderlig beredskap måste flygövningar året runt bedrivas med minst två övningsdivisioner. Med hänsyn härtill är en utökning av flottiljernas organisation ofrånkomlig. Utskottet finner sig därför böra biträda det framlagda förslaget om att flottiljen skall organiseras på chef, stab och fyra divisioner, varav en specialdivision, i stället för såsom för närvarande chef, stab och tre divisioner.

Utskottet ansluter sig även i övriga hänseenden i huvudsak till vad i propositionen anföres under detta avsnitt. En viss avvikelse från det i propositionen framlagda förslaget föranledes dock av vad utskottet, enligt vad i det följande under avsnittet Flygvapnets personal närmare anföres, föreslår beträffande flottiljkassörernas ställning.

4. Flygbaskåren.

I propositionen har anförts att flygbaskåren i fred borde vara organiserad på chef — överste i lönegraden Oa 6 — ävensom stab, en specialdivision och en basbataljon. Kungl. Maj:t borde emellertid äga vidtaga de ändringar i flygbaskårens organisation, som betingades av vunna erfarenheter. Chefen för flygbaskåren borde tillika vara chef för Övre Norrlands flygbasområde.

Departementschefen har beräknat flygbaskårens behov av militär och civilmilitär personal på stat till, förutom chef (överste), 9 officerare (1 major, 3 kaptener och 5 löjtnanter), 21 underofficerare (2 förrådsförvaltare, 1 flygstationsmästare, 8 fanjunkare, varav 1 i flottiljkassörsbefattning och 10 sergeanter), 157 stammanskap (5 överfurier, 70 furirer, 30 korpraler och 52 vicekorpraler och meniga) samt 9 civilmilitärer (varav 1 flygingenjör och 1 flygläkare).

Utskottet. Mot vad härutinnan i propositionen föreslagits har utskottet i huvudsak intet att erinra. Såsom under avsnittet Flygvapnets personal anföres, bör dock antalet fanjunkare minskas med 1, medan i stället bör upptagas en beställning såsom flottiljkassör av 2. klassen.

E. Centrala flygverkstäderna m. m.

a. Centrala flygverkstäderna.

I propositionen nr 210 har framhållits, att de två nu befintliga centrala flygverkstäderna icke ägde tillräcklig kapacitet för det utökade flygvapen, som i propositionen föreslagits. Enär erforderlig förstärkning av flygvap-

nets centrala verkstadsorganisation icke kunde vinnas enbart genom utvidgning av de nuvarande verkstäderna, måste i enlighet med försvarsutredningens förslag ytterligare en central flygverkstad inrättas.

I proposition nr 322, angående vissa med den fortsatta utbyggnaden av landets försvarskrafter sammanhängande markförvärv, har sedermera — i samband med äskande av medel för markförvärv och byggnadsarbeten för den nya centrala flygverkstaden — föreslagits, att denna skall förläggas till Arboga.

I avbidan på resultatet av den förebådade utredningen rörande den ingenjörsutbildade personalens användning inom försvarsväsendet har departementschefen i propositionen nr 210 beräknat behovet av militär personal till en pensionerad officer i arvodesbefattning vid varje central flygverkstad samt behovet av civilmilitär personal på stat till en flygdirektör och 6 flygingenjörer vid envar av verkstäderna vid Malmen och i Västerås samt en flygdirektör och 5 flygingenjörer vid den nya verkstaden.

I motion II: 330 i anledning av propositionen nr 210 har herr Åqvist hemställt, att riksdagen ville uttala sig för att till Örebro förlägga bland annat den nya centrala flygverkstaden. Vidare ha vissa motioner väckts i anledning av det i propositionen nr 322 framlagda förslaget om förläggningsplats för denna verkstad.

Utskottet.

De skäl, som anförts för inrättande av en ny central flygverkstad i samband med flygvapnets utbyggnad, finner utskottet övertygande. Utskottet ansluter sig sålunda till förslaget därom och har icke heller i övrigt något att erinra emot vad i propositionen nr 210 anförts i fråga om de centrala flygverkstäderna.

Vad beträffar förläggningsplatsen för den nya centrala verkstaden kommer utskottet att upptaga frågan härom till prövning i samband med behandlingen av den till utskottet hänvisade propositionen nr 322 jämte därtill hörande motioner. Därvid kommer utskottet jämväl att till behandling upptaga motionen II: 330 i förevarande del.

b. Försökscentralen.

Departementschefen har erinrat om att frågan om försökscentralens organisation fölle direkt inom det område, som syntes komma att beröras av den ifrågasatta omorganisationen av den centrala förvaltningen inom försvarsväsendet. I avvaktan på avgörandet i denna fråga har departementschefen beräknat försökscentralens behov av aktiv personal i enlighet med försvarsutredningens förslag till 1 regementsofficer, chef, 3 kompaniofficerare, 1 förrådsförvaltare, 2 sergeanter, 2 flygdirektörer (varav 1 flygande), 2 flygingenjörer (varav 1 flygande), 1 verkmästare och 3 mästare.

Utskottet.

Vad i propositionen anförts beträffande försökscentralen föranleder ingen erinran från utskottets sida.

c. Centralförråden.

I propositionen har anförts, att den föreslagna utökningen av flygvapnet komme att kräva särskilda anstalter för materielens centrala förrådshållning, och har därför förordats att en centralförrådsorganisation inrättats vid flygvapnet i enlighet med försvarsutredningens förslag, innebärande att

för flygmateriel inrättas ett huvudkontor jämte centralförråd vid Malmen samt ytterligare ett under huvudkontoret sorterande centralförråd vid vardera Västerås och platsen för den nya centrala flygverkstadens förläggning;

för vapenmateriel inrättas ett huvudkontor jämte centralförråd vid platsen för den nya centrala flygverkstadens förläggning samt ytterligare ett under huvudkontoret sorterande centralförråd vid Malmen;

för intendenturmateriel inrättas ett centralförråd i Västerås.

Departementschefen har beräknat det sammanlagda behovet av militär och civilmilitär personal på stat i enlighet med försvarsutredningens förslag till 1 förrådsförvaltare, 1 flygdirektör och 2 mästare.

Utskottet. Även enligt utskottets mening föreligger ett starkt behov av en central förrådsorganisation inom flygvapnet, och utskottet kan därför tillstyrka departementschefens förslag i denna del. Det bör dock ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra å vilka platser huvudkontoren för flyg- och vapenmateriel skola förläggas.

F. Flygmaterielen.

Försvarsutredningen anförde i sitt betänkande vissa allmänna synpunkter på frågorna om flygmaterielens anskaffning, antalet krigsflygplan och dessas livslängd samt den fortsatta användningen av krigsflygplan, som avförts ur första linjen. Sålunda framhöll utredningen, att hög materiell beredskap måste upprätthållas, varför krigsflygförbandens flygplanbehov vid mobilisering måste vara tillgodosett redan i fredstid. Flygmaterielen måste vidare uppfylla kraven på modernitet; den största livslängd, som kunde godtagas för ett krigsflygplan i första linjen, vore därför sju år. Materielen borde vara i möjligaste mån enhetlig och i största möjliga utsträckning kunna tillverkas inom landet. Slutligen borde materielen utnyttjas på ett ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt; bland annat borde därför vissa flygplan, som avförts ur första linjen, användas för andra uppgifter, såsom övningsflygning, målflygning och transportflygning.

Departementschefen har i allt väsentligt anslutit sig till dessa försvarsutredningens synpunkter samt uttalat att flygmaterielens anskaffning och förnyelse borde ske successivt och att för ändamålet årligen tämligen jämna anslag borde ställas till förfogande.

I likhet med försvarsutredningen har departementschefen ansett det vara av största betydelse för vårt land att ha tillgång till en högt uppdriven konstruktions- och försöksverksamhet på flygmaterielområdet. Departementschefen har därför funnit angeläget, att betingelser bereddes för vetenskapliga undersökningar inom landet jämväl beträffande flygmotorer och propellrar.

I anledning av att försvarsutredningen anfört, att ett syftemål för framtiden syntes vara en konkurrenskraftig flygindustri, fördelad på flera från varandra fristående företag, har departementschefen framhållit, att åtgärder icke nu borde vidtagas för åstadkommande av en uppdelning av den för tillverkning av krigsflygplan erforderliga industrien. I nuvarande läge skulle en sådan åtgärd medföra fördröjning av produktionen, varför alla ansträngningar borde koncentreras på att ernå största möjliga effektivitet vid de redan befintliga företagen. Flygindustriens framtida organisation syntes bliva beroende av faktorer, som icke nu kunde bedömas. Någon anledning att i detta sammanhang taga ställning till ifrågavarande spörsmål förelåge därför icke.

Av försvarsutredningen framlagda kostnadsberäkningar rörande flygmaterielen ha icke givit departementschefen anledning till erinran.

Utskottet.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att en uppdelning av flygindustrien icke bör ske i nuvarande läge. Med hänsyn till vikten av att flygvapnets utbyggnad och förstärkning genomföres så snabbt som möjligt böra emellertid alla åtgärder vidtagas för en snabb ökning av produktionstakten. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt framhålla, att till förhindrande av förseningar i produktionen endast oundgängligen erforderliga ändringar i för serietillverkning godkända flygplan- och motortyper böra företagas. Av vikt är också, att flygplan- och flygmotorindustriernas tillgodoseende med arbetskraft på allt sätt underlättas.

Vad i propositionen i övrigt anförts under detta avsnitt föranleder ingen erinran från utskottets sida.

G. Flygvapnets personal.

a. Allmänna synpunkter.

Försvarsutredningen framhöll, att fordran på hög beredskap måste bliva bestämmande för flygvapenpersonalens kvantitet och kvalitet. Ur beredskapssynpunkt borde därför helst samtlig personal i krigsflygförbanden utgöras av stampersonal. Av kostnads- och rekryteringsskäl hade utredningen emellertid räknat med att av krigsflygförbandens flygstyrkor i medeltal allenast $^2/_3$ skulle utgöras av stampersonal, medan återstoden skulle bestå av reservpersonal och värnpliktiga.

Flygmaterielen vore — enligt vad utredningen vidare framhöll — dyrbar, komplicerad och svårsköttt. Av personalen krävdes därför en långt gående specialisering och en högt utvecklad yrkesskicklighet. För att tillgodose fordringarna på markpersonalens specialisering föresloge utredningen dels en utökning av den tekniska personalen och dels införande av vissa nya personalkategorier. För att främja yrkesskickligheten förordade utredningen införande av en ny manskapskategori med lång tjänstetid samt viss omläggning av manskapets utbildning.

Utredningen framhöll slutligen, att utredningen — bland annat för att erhålla samma organisation inom samtliga försvarsgrenar samt för att lätta flygledningens arbetsbörda — haft frågan om inrättande av kårer för flyg-

vapnets intendents-, flygingenjörs- och flygläkarpersonal under övervägande. Ehuru förslag icke framlagts om inrättande av sådana kårer, hade utredningen dock ansett, att denna fråga borde tagas under noggrann prövning.

Mot försvarsutredningens berörda uttalanden har departementschefen i huvudsak icke framställt någon erinran.

Departementschefen har sålunda i likhet med utredningen ansett sig icke kunna taga slutgiltig ställning till frågan om inrättande av kårer för flygvapnets intendents-, flygingenjörs- och flygläkarpersonal. Denna fråga borde göras till föremål för ytterligare överväganden, varvid spörsmålet om inrättande av en flygingenjörkår borde prövas i samband med utredningen rörande den ingenjörstekniska organisationen inom försvarsväsendet.

Enligt vad departementschefen vidare anfört, hade han icke funnit bärande skäl föreligga för ett av underofficers- och underbefälsförbunden ifrågasatt överförande till militär stat av cilvilmilitär personal av underofficers tjänsteklass. I detta sammanhang har departementschefen framhållit den skillnad i tjänstgöringsförhållanden, som förefunnes mellan stammanskapet vid flygvapnet och stammanskapet vid övriga försvarsgrenar, vilket sammanhängde med den tekniskt betonade tjänsten vid flygvapnet. Detta förhållande inverkade såväl på stammanskapets ställning inom vapnet som på dess rekrytering och utbildning.

Departementschefen har slutligen, i överensstämmelse med vad i annat sammanhang anförts, uttalat att de föreslagna personalstaterna närmast vore att betrakta som en beräkningsgrund, samt förutsatt, att frågor om inrättande av nya befattningar skulle prövas för varje särskilt budgetår alltefter organisationens utbyggande.

I motionen II: 332 av herrar Björling och Sundström i Skövde har hemställts, att riksdagen med beaktande av i motionen anförda synpunkter måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om närmare utredning och framläggande av förslag för riksdagen om ändrad personal- och därav avhängig utbildningsorganisation vid flygvapnet.

Utskottet. Mot de i propositionen anförda allmänna synpunkterna på flygvapnets personal har utskottet i huvudsak intet att erinra. Motionen II: 332 finner sig utskottet icke böra tillstyrka.

b. Militär personal.

Departementschefen, som — i huvudsaklig överensstämmelse med försvarsutredningen — beräknat behovet av militär personal på sätt framgår av personalförteckningar, vilka varit för utskottet tillgängliga, har inledningsvis förklarat sig biträda försvarsutredningens förslag, att samtliga officerare på stat — utom i intendenturbefattning — skola vara flygande.

Ett av försvarsutredningen framlagt förslag om inrättande av beställningar i lönegraden UO 3 för flygstationsmästare och flottiljkassörer har jämväl av departementschefen biträtts. Med anledning av vad försvarsberedningen därom anfört borde emellertid för flottiljkassörsbefattningarna beräknas — i

stället för 18 beställningar i lönegraden UO 3 — 9 beställningar för flottiljkassörer i lönegraden UO 3 och 9 fanjunkarbeställningar i lönegraden UO 2.

I propositionen har vidare anförts, att befattningarna såsom kasernunderofficer och köksföreståndare framdeles borde bestridas av pensionerad personal i arvodesbefattning. I avvaktan på att personalläget möjliggjorde befattningarnas tillsättande med sådan personal borde ifrågavarande befattningar liksom nu uppehållas med kontraktsanställd civil personal.

Departementschefen har anslutit sig till ett av försvarsutredningen framlagt förslag om införande av en ny yrkesgren för stammanskap, trupputbildare och expeditionsbiträden, samt har ansett, att denna yrkesgren i princip borde rekryteras och uppbyggas på samma sätt som övriga yrkesgrenar inom flygvapnet. Detta borde dock icke utesluta rekrytering från andra försvarsgrenar, i den mån ett sådant förfaringssätt vore praktiskt utförbart.

Mot försvarsutredningens förslag om införandet av en ny manskapsgrad, överfurirer, har departementschefen i princip icke haft något att erinra. Det kunde för närvarande icke bedömas, huruvida det av försvarsutredningen beräknade behovet av överfurirer vore för högt beräknat eller icke. Goda möjligheter förelåge emellertid att under femårsperiodens gång lämpa beställningshavarnas antal efter de successivt inhämtade erfarenheterna i personalhänseende, varför departementschefen preliminärt anslutit sig till utredningens behovsberäkningar. Med hänsyn till personalläget vid flygvapnet borde fordringarna på tjänstetid för antagning till överfurirer för närvarande icke sättas högre än 5—6 år.

Departementschefen har icke haft något att invända mot att, på sätt försvarsutredningen föreslagit, tiden för stammanskapets första anställning bestämdes till lägst 4 år samt att furirer, som beordrats såsom elever i underofficersskola, borde få förbinda sig att kvarstå i tjänst minst 12 månader efter skolans slut, även om befordran till underofficer därunder icke erhölles.

I enlighet med vad försvarsutredningen anfört har i propositionen förordats inrättande av en reservstat för militär personal, innefattande de beställningar, som framdeles efter närmare prövning av personalbehovet kunde komma att bestämmas, ävensom införande av en ny kategori reservanställda officerare, officerare i reserven i intendenturbefattning. Ehuru departementschefen ansett tveksamt, huruvida av försvarsutredningen förordat inrättande av kategorien underbefäl i reserven vore lämpligt eller icke, har departementschefen dock icke ansett sig böra motsätta sig förslaget i denna del.

Försvarsutredningen hade framlagt vissa förslag rörande reservpersonalens tjänstgöringsskyldighet. Departementschefen, som ansett förslagen kunna i huvudsak läggas till grund för utformandet av erforderliga bestämmelser, har förutsatt, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare utredning utfärda dessa bestämmelser samt att därvid jämkningar skulle kunna vidtagas i utredningens förslag, varvid likformighet med övriga försvarsgrenar borde i görligaste mån eftersträvas.

Ett av försvarsberedningen uttalat önskemål, att i större utsträckning än

som nu vore fallet värnpliktiga i skrivbiträdestjänst skulle ersättas med civil personal, har departementschefen funnit värt allt beaktande. I avvaktan på den pågående utredningen om den militära expeditionstjänsten ansåge sig departementschefen emellertid icke böra för närvarande taga ställning till denna fråga.

I motionen II: 343 ha herr von Friesen m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta samtliga kassörsbeställningars uppförande i lönegrad UO 3 med pensionering vid 60 års ålder.

Herr Andersson i Södergård m. fl. ha i motionen II: 348 föreslagit dels att de beställningshavare, som avses för kassörstjänst, skola betecknas flottiljkassörer av 1. respektive 2. klassen och att för samtliga skall gälla en pensionsålder av 60 år, dels att antalet överfurirer skall beräknas väsentligt lägre än i propositionen.

Utskottet. I överensstämmelse med den ståndpunkt utskottet intagit beträffande regementskassörsbefattningarna vid armén och kustartilleriet föreslår utskottet, med tillstyrkande av motionen II: 348 i denna del och med avstyrkande av motionen II: 343, att flottiljkassörerna, vilka i enlighet med departementschefens förslag böra upptagas med halva antalet i vardera av lönegraderna UO 3 och UO 2, skola benämnas flottiljkassörer av 1. respektive 2. klassen samt att pensionsåldern bestämmes till 60 år för samtliga.

Utskottet finner det uppenbart, att åtgärder böra vidtagas för tillgodoseende av flygvapnets behov av yrkesskicklig teknisk personal för vården av flygvapnets dyrbara och komplicerade materiel. Den i propositionen föreslagna utvägen — inrättande av kategorien överfurirer — synes i förening med de av utskottet i annat sammanhang förordade åtgärderna för effektivisering av den tekniska personalens utbildning härvidlag lämplig. Det i motionen II: 348 framförda yrkandet om väsentlig begränsning i antalet överfurirer kan utskottet icke tillstyrka. Utskottet vill emellertid erinra om departementschefens uttalande, att beräkningarna rörande behovet av överfurirer blott vore preliminära och att möjligheter förelåge att under femårsperiodens gång lämpa överfurirernas antal efter de successivt inhämtade erfarenheterna rörande verkningarna i personalhänseende.

Vad i övrigt anförts i propositionen under detta avsnitt föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Under avsnittet Civil personal upptager utskottet till behandling motionen II: 305, vilken avser köks- och kasernföreståndarnas ställning, samt motionen II: 337, i vad denna avser köksföreståndarna.

c. Civilmilitär personal.

I propositionen har förutsatts, att vid flygvapnet skola finnas följande kategorier av civilmilitär personal, nämligen flygingenjörer, flygläkare, verkmästare, mästare och förrådsvaktmästare. Behovet av civilmilitär personal har i propositionen beräknats på sätt framgår av särskilda handlingar, som varit för utskottet tillgängliga. Frågorna rörande flygingenjörernas antal, löneställ-

ning och arbetsuppgifter ha emellertid ansetts vara i vissa avseenden avhängiga av 1941 års militära förvaltningsutredning samt den förordade utredningen rörande ingenjörsorganisationen inom försvarsväsendet. I avvaktan på resultatet av nämnda utredningar har departementschefen ansett sig icke nu kunna fatta definitiv ståndpunkt till dessa frågor.

Departementschefen har anfört, att löneställningen för den såsom assistent åt flygöverläkaren avsedde förste flygläkaren — i avvaktan på den kommande översynen av tjänsteförteckningen för civilmilitära befattningshavare — borde bestämmas till lönegraden Ca 26. — För bestridande av vissa mera tillfälliga behov av läkare förordade departementschefen försvarsutredningens förslag om införande av en ny kategori flygläkare, flygläkare av 2. graden, med en årlig tjänstgöringsskyldighet av 90 dagar.

Departementschefen har biträtt ett förslag av försvarsutredningen om inrättande av en befattning å reservstat för en flygläkare av 1. graden. Avlöning och pension ha föreslagits skola bestämmas efter samma grunder som föreslagits för regementsveterinär på reservstat.

Utskottet har intet att erinra mot vad i propositionen anförts angående flygvapnets civilmilitära personal. *Utskottet.*

d. Civil personal.

Departementschefen har, såsom framgår av personalförteckningar, som varit för utskottet tillgängliga, förutsatt, att den civila ordinarie personalen vid flygvapnet skall utgöras av — förutom en expeditionsvakt och ett kontorsbiträde vid flygstaben — vid flottiljer, verkstäder m. m. placerade maskinister och eldare av 1. klassen.

Beträffande den civila extra ordinarie personalen har departementschefen uttalat, att han ansett sig icke böra närmare ingå på vare sig behovet av sådan personal eller denna personals löneställning.

Såsom under avsnittet militär personal anmärkts, har departementschefen föreslagit, att befattningarna såsom köksföreståndare och kasernföreståndare vid flygvapnets förband tills vidare skola — i likhet med vad nu är fallet — bestridas av kontraktsanställd civil personal.

Herr von Seth har i motionen II: 305 hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring i propositionen, att flygvapnets köksföreståndare och kasernföreståndare uppföras i lönegrad MEo 13 samt att kvinnlig befattningshavare må anställas såsom köksföreståndare (köksföreståndarinna).

I motionen II: 337 av herrar Lindberg i Stockholm och Cruse har hemställts, att de civila köksföreståndarna vid flygflottiljerna uppföras i 12 lönegraden av militära icke-ordinarieregelmentet (MEo) och att de beredas möjlighet att bliva överförda till underofficerare.

Utskottet har i princip intet att erinra mot vad i propositionen anförts beträffande flygvapnets civila personal och kan alltså icke tillstyrka bifall till motionerna II: 305 och II: 337, den senare i vad densamma avser frågan om köksföreståndarnas ställning. *Utskottet.*

Under avsnittet trängen och trängtrupperna har utskottet upptagit till behandling ett i motionen II: 348 framställt yrkande, att behovet av sjukvårdspersonal vid flygvapnet — vilket behov i propositionen förutsatts skola tillgodoses genom bl. a. civil personal vid flygvapnet — i stället skall tillgodoses av trängen.

H. Rekrytering.

Departementschefen har anfört, att frågor rörande rekryteringen vore av beskaffenhet att kunna av Kungl. Maj:t avgöras utan riksdagens hörande. Av försvarsutredningen i ämnet framlagda förslag — beträffande vilkas innebörd i huvudsak torde få hänvisas till propositionen och utredningens betänkande — syntes ägnade att möjliggöra en förhållandevis god rekrytering av flygvapnets personal och borde kunna läggas till grund för den fortsatta behandlingen av förevarande frågor.

Departementschefen har i propositionen särskilt berört vissa frågor rörande manskapsrekryteringen. Sålunda har framhållits önskvärdheten av att vid yrkesundervisningsanstalter särskilda utbildningslinjer anordnades för dem, som önskade förbereda sig för anställning såsom flygplan- eller vapenmekaniker. Vid flygvapnet borde vidare liksom vid övriga försvarsgrenar anordnas obligatorisk undervisning i allmänbildande ämnen, vilken dock om möjligt borde inriktas så att den bleve till direkt nytta för den tekniska utbildningen.

Ett av underbefälsförbundet framfört förslag om ett halvt års överstatsanställning för stammanskapet med utbildningen därunder huvudsakligen lagd på allmänbildande ämnen borde dock icke genomföras, enär detta skulle allvarligt försvåra utbildningsarbetet. Erforderlig prövning av dem som ämnade söka anställning vid flygvapnet syntes dessutom lämpligare kunna äga rum i samband med förutbildning vid yrkesskolorna.

Enligt vad departementschefen vidare framhållit, borde rekryteringen av mästare — i enlighet med försvarsutredningens förslag — i princip ske genom befordran av överfurirer. Såväl tjänsteskäl som omtanke om personalen talade härför. I den mån så vore nödvändigt, borde emellertid mästarna även i viss utsträckning kunna rekryteras bland civil personal, varvid i första hand kunde ifrågakomma vid flygvapnet anställd sådan personal.

Utskottet. Utskottet har i princip icke något att erinra mot vad i propositionen anförts rörande rekryteringen av flygvapnets personal. För säkerställande av flygvapnets behov av för teknisk tjänst lämplig personal måste särskilda åtgärder vidtagas, och utskottet finner de i propositionen i sådant hänseende förordade förslagen innebära en god lösning av detta spörsmål. Utskottet är emellertid av den uppfattningen, att en god manskapsrekrytering underlättas, därest under anställningstiden meddelas undervisning jämväl i allmänbildande ämnen, och utskottet uttalar därför sin tillfredsställelse med att departementschefen funnit sig kunna föreslå obligatorisk undervisning av denna art.

I. Utbildning.

1. De värnpliktigas utbildning.

I likhet med departementschefen anser utskottet det icke erforderligt att närmare beröra de värnpliktigas utbildning, enär ny värnpliktslag, som utarbetats på grundval av försvarsutredningens förslag i ämnet, redan antagits av 1941 års riksdag.

2. Utbildning av fast anställd personal.

a. Det fast anställda manskapets utbildning.

Försvarsutredningen framhöll, att utbildningen vid flygvapnet främst påverkades av personalens uppdelning i flygande personal och markpersonal samt vapnets utpräglat tekniska natur. Utbildningen av flygande personal å ena sidan och markpersonal å den andra måste i huvudsak bedrivas var för sig.

Utbildningen för stammanskap, tillhörande de tekniska yrkesgrenarna, flygplan-, signal-, vapen- och torpedmekaniker, borde göras renodlat teknisk. Därigenom särskildes från anställningens början personal i teknisk tjänst från personal i annan, mera allmänmilitär tjänst, vilket borde rationalisera utbildningen.

Uttagning av manskap till flygförarutbildning borde i huvudsak ha karaktär av belöning åt särskilt dugligt manskap. Till sådan utbildning uttaget manskap borde i regel kunna vidarebefordras till underofficer eller officer. Jämväl flertalet av det manskap, som uttoges till flygsignalistutbildning, borde kunna vidarebefordras till underofficerare; ett mindre antal kunde bliva överfurirer.

Med anknytning till dessa synpunkter framlade försvarsutredningen detaljerade förslag till ordnande av manskapsutbildningen vid flygvapnet, innebärande i huvudsak, att antagning till volontär äger rum på hösten samt att den egentliga underbefälsutbildningen koncentreras till de tre första anställningsåren, varefter i förekommande fall skulle följa grundläggande flygutbildning respektive grundläggande flygslagsutbildning till flygsignalist.

Beträffande förslagens närmare innebörd torde få hänvisas till propositionen och försvarsutredningens betänkande.

Departementschefen har framhållit, att någon egentlig underbefälstjänst av samma slag som exempelvis vid armén icke förekomme för flygvapnets stammanskap i teknisk tjänst. Flygvapnet hade behov av yrkesskickligt och praktiskt stammanskap i de tekniska yrkesgrenarna. Fordringarna på lämplighet för tjänstgöring såsom instruktörer och förmän komme för denna personalkategori i andra hand. Departementschefen funne med hänsyn härtill försvarsutredningens förslag rörande utbildningen vara ägnat att läggas till grund för den vidare prövningen av frågan om manskapsutbildningen vid flygvapnet. I olikhet mot vad utredningen föreslagit ansåge departe-

mentschefen emellertid, att den allmänbildande undervisningen vid manskapsskolorna icke borde eftersättas utan borde vara obligatorisk.

Utskottet. Utskottet ansluter sig till vad i propositionen anförts med avseende på det fast anställda manskapets utbildning vid flygvapnet. Vidkommande i motionen II: 332 framställt yrkande med avseende på flygvapnets utbildningsorganisation får utskottet erinra därom, att Kungl. Maj:t sedan försvarspropositionen framlades tillsatt en utbildningskommission för marinen, och att departementschefen i samband därmed till statsrådsprotokollet uttalat, att frågan om verkställande av utredning rörande utbildningens ordnande vid flygvapnet senare skulle bliva föremål för övervägande. Då den i motionen berörda frågan om utbildningen vid flygvapnet sålunda är föremål för Kungl. Maj:ts övervägande, finner utskottet icke påkallat, att riksdagen nu skulle göra framställning om utredning i berörda ämne. Motionen bör med hänsyn till angivna förhållande icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

b. Utbildning till underofficer.

Försvarsutredningen ansåg, att utbildningen vid underofficersskolan, därigenom att den allmänbildande undervisningen utbrötes ur underofficersskolan och förlades till försvarsväsendets läroverk, skulle kunna förkortas till omkring 8 månader. Den allmänbildande undervisningen förutsattes skola äga rum under ett eller två vinterhalvår. En särskild reservunderofficersutbildning borde, så snart ske kunde, organiseras vid flygvapnet.

Departementschefen har icke haft något att erinra mot försvarsutredningens förslag till ordnande av utbildningen vid underofficersskolan. Utbildningen borde emellertid icke nu definitivt fastlåsas till sin omfattning, utan möjlighet borde hållas öppen att vidtaga de jämkningar, vartill erfarenheterna kunde föranleda.

I fråga om anordnade av reservunderofficersutbildning har departementschefen anslutit sig till vad försvarsutredningen anfört.

Utskottet. Vad i propositionen anförts beträffande utbildningen till underofficer vid flygvapnet föranleder ingen erinran från utskottets sida.

c. Utbildning till officer (utom i intendenturbefattning).

I propositionen har anförts, att goda erfarenheter vunnits från den nuvarande officersutbildningen vid flygvapnet — i stort sett innebärande 10 månaders grundläggande flygutbildning, sammanlagt 12 månaders grundläggande flygslagsutbildning och sammanlagt 12 månaders utbildning vid flygkadettskolan eller tillhopa 34 månaders utbildning. Ändrade grunder för denna utbildningsverksamhet borde därför icke ifrågasättas.

Departementschefen har biträtt en av försvarsutredningen föreslagen förlängning av utbildningen till officer i flygvapnets reserv. Denna utbildning skulle sålunda komma att bestå av i stort sett 10 månaders grundläggande flygutbildning, sammanlagt 12 månaders grundläggande flygslagsutbildning och 4 månaders utbildning vid kadettskola eller tillhopa 26 månaders utbildning.

I fråga om utbildningen till officer (utom i intendenturbefattning) vid flygvapnet ansluter sig utskottet till propositionen. *Utskottet.*

d. Utbildning till officer i intendenturbefattning.

Departementschefen har anfört, att utbildning till officer på stat i intendenturbefattning — såsom försvarsutredningen föreslagit — borde anordnas från fall till fall. Departementschefen har vidare biträtt utredningens förslag, att utbildning av officer i intendenturbefattning i flygvapnets reserv borde äga rum inom flygvapnet efter i stort sett samma grunder som för närvarande tillämpades för övriga officerare i reserven. Bestämmelser för utbildningen borde fastställas av Kungl. Maj:t.

Mot vad härutinnan anförts i propositionen har utskottet intet att erinra. *Utskottet.*

e. Utbildning till flygingenjör i reserven.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att slutligt avgörande beträffande ingenjörutbildningen bör anstå i avvaktan på resultatet av den förebådade utredningen rörande försvarsväsendets ingenjörsorganisation. *Utskottet.*

f. Utbildning till mästare och verkmästare.

Försvarsutredningen föreslog, att för utbildning till mästare borde anordnas en särskild mästarkurs, lämpligen omfattande omkring ett vinterhalvårs utbildning. Kursen borde förläggas till flygvapnets tekniska skola.

Departementschefen har ansett försvarsutredningens förslag till mästareutbildning i stort sett väl avvägt. Kursen syntes dock i enlighet med vad chefen för flygvapnet och flygförvaltningen anfört böra givas en längd av omkring 12 månader. Enär erfarenheter saknades rörande den avsedda utbildningen, kunde givetvis även andra jämkningar i försvarsutredningens förslag visa sig erforderliga. Den närmare prövningen av dessa frågor syntes böra ankomma på Kungl. Maj:t eller i förekommande fall chefen för flygvapnet. Den utbildning av verkmästare, som bedömdes erforderlig, borde kunna anordnas från fall till fall.

Utskottet har intet att erinra mot vad i propositionen anförts beträffande utbildning till mästare och verkmästare. *Utskottet.*

g. Fortsatt underofficers- och officersutbildning.

I propositionen har föreslagits, att underofficerare vid flygvapnet borde vidareutbildas till förrådsförvaltare, stationsavdelningschefer och flottiljkassörer. Utbildningen till förrådsförvaltare och stationsavdelningschefer borde äga rum inom flygvapnet, medan utbildningen till flottiljkassör lämpligen borde kunna ske vid inom armén anordnade kurser för motsvarande personal ur armén.

Officerare borde i enlighet med nu gällande grunder huvudsakligen vidareutbildas dels till vapen-, signal-, fotografi- och nagivationsofficerare, dels vid flygkrigshögskolans allmänna kurs, högre kurs och högre tekniska kurser.

Utskottet. Utskottet har intet att erinra mot förslaget till fortsatt underofficers- och officersutbildning vid flygvapnet.

3. Flygövningarnas omfattning.

Försvarsutredningen framhöll, att flygutbildningens och därmed flygövningarnas omfattning främst bestämdes av fordringarna på beredskap, fordringarna på den enskilda individens färdighet samt den flygande personalens antal. Ur beredskapssynpunkt borde två övningsdivisioner per flottilj ständigt vara organiserade i fred. Dessa divisioners utbildning måste stå på en hög nivå. Med hänsyn härtill måste omfattande flygövningar bedrivas vid övningsdivisionerna. Utvecklingen på flygteknikens område medförde även, att flygövningar numera måste göras betydligt mera omfattande än tidigare för att ett visst bestämt utbildningsmål skulle kunna uppnås.

Departementschefen har anslutit sig till de av försvarsutredningen framförda synpunkterna på flygövningarnas omfattning och har beräknat det sammanlagda årliga flygtidsbehovet för hela flygvapnet, med undantag för flygtid för målflygning för arméns och marinens räkning, till omkring 167,000 flygtimmar.

Utskottet. Flygvapnets förmåga att hålla hög beredskap och således utgöra ett snabbt tillgängligt försvarsmedel är givetvis i väsentlig mån beroende av att flygövningar bedrivas i tillräcklig omfattning. Den av departementschefen beräknade flygtidstilldelningen synes — såvitt för närvarande kan bedömas — tillräcklig för att i fred medgiva, att erforderlig beredskap och flygskicklighet vidmakthållas.

J. Utbildningsanstalter.

a. Krigsflygskolan (F 5).

Departementschefen — som i annat sammanhang föreslagit, att kadettskolan skall utbrytas ur den nuvarande flygkrigsskolan och att den senares benämning i samband därmed borde ändras till krigsflygskolan — har i likhet med försvarsutredningen ansett, att krigsflygskolan, med förläggning till Ljungbyhed, borde organiseras på chef, stab, aspirantskola, flygreservskola, flygstation och specialdivision. Av praktiska skäl borde organisationen emellertid icke i detalj fixeras, utan det borde ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de mindre ändringar, som kunde befinnas önskvärda.

Flygreservskolan, för närvarande provisoriskt förlagd till Eslöv, har förutsatts skola överflyttas till Ljungbyhed först efter uppsättningsperiodens slut.

Krigsflygskolans behov av militär och civilmilitär personal på stat har i propositionen beräknats till 29 officerare (1 chef, regementsofficer, 2 majorer, 10 kaptener och 16 löjtnanter), 38 underofficerare (2 förrådsförvaltare, 1 flottiljkassör, 2 flygstationsmästare, 13 fanjunkare och 20 sergeanter), 210 stammanskap (27 överfurirer, 82 furirer, 37 korpraler samt 64 vicekorpraler och meniga) samt 15 civilmilitära beställningshavare (2 flyg-

ingenjörer av 1. graden, 1 flygingenjör av 2. graden, 1 flygläkare av 1. graden och 11 andra civilmilitära befattningshavare).

Det i propositionen framlagda förslaget till organisation och personalbehov för krigsflygskolan finner utskottet lämpligt, vadan utskottet icke har något att erinra mot vad i propositionen därom anförts. *Utskottet.*

b. Flygkadettskolan (F 20).

I propositionen har till en början framhållits, att elevantalet vid flygvapnets kadett- och aspirantskolor avsevärt komme att ökas, nämligen under flygvapnets uppsättningsperiod till omkring 160 för aspirantskolan och 140 för kadettskolan. Även vid fullt uppsatt vapen komme elevantalet att vara betydande, nämligen vid aspirantskolan i medeltal omkring 120 och vid kadettskolan omkring 100. Främst av flygsäkerhetsskäl men även av utbildningsskäl vore det med hänsyn till dessa stora elevantal nödvändigt att skilja på kadett- och aspirantskolorna. Departementschefen ansåge därför i likhet med försvarsutredningen, att kadettskolan borde förflyttas från Ljungbyhed och förläggas i anslutning till Upplands flygflottilj. I samband därmed borde skolans benämning ändras till Flygkadettskolan (F 20).

Flygkadettskolan borde, i enlighet med försvarsutredningens förslag, bestå av chef, stabsavdelning, skolavdelning och stationsavdelning. Det borde emellertid, liksom beträffande krigsflygskolan, ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de mindre ändringar i flygkadettskolans organisation, vartill erfarenheterna kunde föranleda.

Departementschefen har beräknat flygkadettskolans behov av aktivt befäl samt civilmilitär personal på stat till 11 officerare (1 chef, regementsofficer, 4 kaptener och 6 subalternofficerare), 2 underofficerare (1 flygstationsmästare och 1 fanjunkare), 40 stammanskap (9 överfurirer, 18 furirer, 7 korpraler och 6 vicekorpraler) samt 3 mästare.

På grund av den ökade belastning, som vården av flygkadettskolans materiel komme att medföra vid Upplands flygflottiljs flottiljverkstad, har departementschefen vid beräkningen av personalbehovet för denna upptagit, utöver den för flottiljens egen materiel erforderliga personalen, 1 flygingenjör och 1 arbetsförman.

Med hänsyn till flygvapnets föreslagna omfattning finner utskottet det nödvändigt, att kadett- och aspirantskolorna skiljas åt. Den i propositionen föreslagna lösningen av denna fråga synes lämplig och föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet biträder i huvudsak vad i propositionen anförts rörande flygkadettskolans organisation och har icke heller något att erinra mot beräkningarna rörande personalbehovet för flygkadettskolan samt den av nämnda skola påkallade förstärkningen av Upplands flygflottiljs flottiljverkstads personal. *Utskottet.*

c. Flygvapnets underofficers-, signal- och tekniska skolor.

Departementschefen har anfört, att erfarenheterna givit vid handen, att manskapsutbildningen för signalmekaniker, för vinnande av enhetlighet i

utbildningen och ekonomiskt utnyttjande av materielen, borde bedrivas centralt. För detta ändamål borde inrättas en permanent signalskola. Svårigheter hade uppstått att på ett tillfredsställande sätt ordna den tekniska utbildningen vid flygvapnet. Det syntes därför jämväl vara erforderligt att inrätta en central teknisk utbildningsanstalt vid flygvapnet.

Departementschefen har på grund härav anslutit sig till försvarsutredningens förslag om inrättande av flygvapnets signalskola och flygvapnets tekniska skola. Skolorna borde, tillsammans med flygvapnets underofficersskola, förläggas till Västmanlands flygflottiljs nuvarande etablissement i Västerås, där utrymmen bleve disponibla efter flottiljens i annat sammanhang föreslagna förflyttning till Hässlö.

Beträffande utbildningsverksamheten vid skolorna anförde försvarsutredningen, att utbildningen vid underofficersskolan borde begränsas till allenast en årskurs med en utbildningstid av omkring 8 månader, vid fullt uppsatt flygvapen omfattande omkring 50 elever. Vid underofficersskolan borde vidare förläggas en regelbundet återkommande reservunderofficerskurs. — Utbildningen vid signalskolan borde bedrivas på två kurser, en yngre — vicekorpralskola — och en äldre — furirskola. Utredningen beräknade elevantalet vid fullt uppsatt flygvapen till omkring 130 i den förra och 100 i den senare. — Till tekniska skolan borde förläggas utbildning av bland annat vapen-, signal- och fotografiofficerare, förrådsförvaltare, flygstationsmästare, flygplan-, signal- och vapenmästare, biträdande ingenjörer och vapeningenjörer, fotografitekniker samt vapenmekaniker. Vidare borde en särskild lärlingsskola inrättas och anknytas till tekniska skolan, varjämte borde anordnas tekniska kurser för äldre personal.

Departementschefen har förklarat sig i huvudsak icke ha något att erinra mot den av försvarsutredningen föreslagna organisationen av skolorna. Det borde emellertid även i detta fall ankomma på Kungl. Maj:t att inom personalorganisationens ram vidtaga erforderliga ändringar beträffande organisationen. Med hänsyn till skolornas storlek och speciella karaktär erfordrades en särskild chef för en var av dem. En av dessa chefer borde vara överstelöjtnant med skyldighet att utöva det gemensamma chefskapet över de tre skolorna. De två återstående skolcheferna borde vara majorer eller kaptener.

Skolornas behov i övrigt av aktivt befäl samt civilmilitär personal på stat har i propositionen beräknats till

för signalskolan 2 kaptener, 1 löjtnant, 4 fanjunkare, 12 överfurirer och 1 flygingenjör av 2. graden; samt

för tekniska skolan 1 flygingenjör av 1. graden.

Därjämte borde Västmanlands flygflottilj förstärkas med 1 underofficer och 20 stammanskap för klargöring och underhåll av den flygmateriel, som erfordrades för utbildningen vid skolorna.

Utskottet. Utskottet har i annat sammanhang framhållit betydelsen av att flygvapnets personal i teknisk tjänst bibringas en god utbildning. Med hänsyn därtill är en förstärkning av flygvapnets utbildningsorganisation ofrånkomlig. Ut-

skottet finner det för sin del lämpligt att, på sätt i propositionen föreslås, i nämnda syfte en signalskola och en teknisk skola tillskapas inom flygvapnet. De nya skolorna böra jämte flygvapnets underofficersskola, i överensstämmelse med departementschefens förslag, förläggas till Västerås i Västmanlands flygflottiljs nuvarande etablissement.

Den i propositionen föreslagna organisationen av signalskolan, tekniska skolan och underofficersskolan synes i stort sett väl avpassad efter de planerade utbildningsprogrammen, och utskottet har sålunda intet att erinra mot vad i propositionen anförts rörande skolornas organisation och personalbehov.

d. Flygvapnets bomb- och skjutskola.

Departementschefen har anfört, att en bomb- och skjutskola, såsom förutsatts redan i 1936 års försvarsbeslut, borde inrättas vid flygvapnet. Under sommarhalvåret borde bomb- och skjutskolan förläggas till Norrbottens flygbaskårs förläggningsplats vid Luleå samt under vinterhalvåret i regel till Stockholm.

Skolans behov av aktivt befäl har i propositionen beräknats till 1 major, såsom chef och 1 kapten såsom lärare. Departementschefen har förutsatt, att Kungl. Maj:t skall äga att inom personalorganisationens ram närmare bestämma skolans organisation. Personalen borde under vintern, då någon utbildningsverksamhet som regel icke skulle äga rum, fullt utnyttjas för andra uppgifter inom eller utom skolan.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att den i 1936 års för- *Utskottet.*
svarsbeslut förutsatta flygvapnets bomb- och skjutskola nu bör organiseras. Utskottet har intet att erinra mot vad i propositionen anförts rörande skolans organisation och personalbehov.

e. Flygkrigshögskolan.

Departementschefen har biträtt försvarsutredningens förslag med avseende på flygkrigshögskolans organisation, innebärande, att utbildningen vid skolan skulle äga rum vid allmän kurs, stabskurs och en eller flera högre tekniska kurser. Kungl. Maj:t borde dock även beträffande denna skola äga att inom ramen för personalorganisationen lämpa skolans organisation efter de erfarenheter, som kunde komma att vinnas.

Chefen för flygkrigshögskolan har, med hänsyn till utbildningens art och omfattning vid skolan, förutsatts vara överste i lönegraden Oa 6.

Flygkrigshögskolans behov av aktivt befäl har i propositionen beräknats till 1 överste (chef), 1 major och 2 kaptener.

Vad i propositionen anförts beträffande flygkrigshögskolans organisation *Utskottet.*
och personalbehov föranleder ingen erinran från utskottets sida.

K. Musikorganisationen.

Departementschefen har framhållit, att han funne det befogat att även flygvapnet utrustades med särskilda musikkårer. Av kostnadsskäl måste emellertid återhållsamhet iakttagas och som regel borde därför icke inrättas musikkårer vid sådana flygflottiljer, som vore förlagda till platser, där militärmusik redan funnes tillgänglig eller där musikkår tillhörande närbeläget militärt förband kunde disponeras.

I propositionen har i överensstämmelse härmed föreslagits, att följande förband skola erhålla yrkesmusikkår, nämligen Västmanlands flygflottilj (F 1) i Västerås, krigsflygskolan (F 5) å Ljungbyhed, Skaraborgs flygflottilj (F 7) i Såtenäs, Svea flygflottilj (F 8) i Barkarby, Södermanlands flygflottilj (F 11) i Nyköping, Kalmar flygflottilj (F 12) i Kalmar samt Blekinge flygflottilj (F 17) i Ronneby. Frågan om inrättande av musikkårer vid Tionde flygflottiljen (F 10) och Hälsinge flygflottilj (F 15) borde däremot ställas på framtiden.

Samtliga musikkårer med undantag för Svea flygflottilj har förutsatts erhålla följande sammansättning: 1 musikdirektör, 2 fanjunkare, 3 sergeanter, 4 furirer, 2 korpraler, 4 vicekorpraler och meniga samt 4 musikelever. För musikkåren vid Svea flygflottilj ha därutöver beräknats 1 sergeant, 2 furirer, 1 korpral, 1 vicekorpral eller menig, samt 1 musikelev. Av musikdirektörsbeställningarna ha 2 föreslagits skola uppföras i lönegrad Oa 3 eller Oa 2 samt de återstående i lönegrad Oa 2.

I motionen II: 348 av herr Andersson i Södergård m. fl. har hemställts, att riksdagen ville avslå förslaget om uppsättning av nya musikkårer vid flygvapnet.

Utskottet. Utskottet anser i likhet med departementschefen, att det måste anses befogat, att de flygflottiljer som äro förlagda å sådan plats, att militärmusik saknas eller icke kan erhållas från närbelägen ort, skola erhålla en egen musikkår. Utskottet vill sålunda till en början tillstyrka, att musikkårer upprättas vid de av departementschefen därtill föreslagna flygflottiljerna. Dessutom finner sig utskottet böra föreslå, att en musikkår upprättas jämväl vid Bråvalla flygflottilj (F 13). I likhet med departementschefen anser även utskottet, att frågan om inrättande av musikkårer vid Skånska flygflottiljen (F 10) och Hälsinge flygflottilj (F 15) kan ställas på framtiden. Av sistnämnda två flottiljer synes Hälsinge flygflottilj böra komma i främsta rummet för erhållande av musikkår.

Vad beträffar de nya musikkårernas storlek vill utskottet av kostnadshänsyn förorda, att samtliga musikkårer erhålla samma personaluppsättning som i det föregående angivits för musikkårer av typ III vid armén, d. v. s. 1 musikdirektör, 2 fanjunkare, 3 sergeanter, 3 furirer, 1 korpral, 5 vicekorpraler och meniga samt 5 musikelever.

I fråga om musikdirektörernas löneställning har utskottet intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag.

Av det anförda framgår, att utskottet avstyrker bifall till motionen II: 348 i förevarande del.

L. Övriga frågor.

I proposionen har anförts, att målflygning för arméns och marinens räkning även i fortsättningen i största möjliga utsträckning borde ombesörjas av civila flygföretag. Den mera kvalificerade målflygningen borde emellertid, såsom försvarsutredningen anfört, utföras genom flygvapnets försorg i den utsträckning, som personal- och materielläget vid vapnet det medgåve, varvid kostnaderna för flygmaterielens underhåll samt drivmedel borde bestridas av arméns respektive marinens anslag.

Departementschefen har, i likhet med försvarsutredningen och överbefälhavaren, ansett, att privat- och sportflygningen vore av sådan betydelse ur militär synpunkt, att den borde stödjas av staten. Denna fråga liksom frågan om den civila flygverksamhetens ställning till flygvapnet tarvade emellertid särskild utredning, vid vilken bland annat borde övervägas frågan på vad sätt staten kunde tillgodogöra sig den civila flygverksamhetens insatser. Tills vidare förordade departementschefen, i enlighet med vad försvarsutredningen föreslagit, att en regementsofficer ur flygvapnet beräknades såsom assistent i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vilken officer jämväl borde tjänstgöra i flygstabens flygsäkerhets- och haveriavdelning. Den regementsofficer ur flygvapnet, som förutsatts skola tjänstgöra såsom chef för flygsektionen inom försvarsdepartementets kommandoexpedition, borde sörja för samarbetet mellan flygvapnet och den egentliga sportflygningen.

För den centrala militära väderlekstjänsten har icke förutsatts någon ändring i nu gällande organisation.

Utskottet.

Även utskottet anser, att privat- och sportflygningen är av sådan militär betydelse — främst ur rekryteringssynpunkt — att denna flygverksamhet bör stödjas av staten. Formerna för detta stöd samt frågan om civilflygets ställning till chefen för flygvapnet böra, såsom departementschefen anfört, snarast utredas. Utskottet behandlar i särskilt utlåtande motionsvis väckta frågor om statligt stöd å privat- och sportflygningen under budgetåret 1942/43.

Mot vad i övrigt under detta avsnitt anföres har utskottet intet att erinra.

III. Flygvapnets byggnader och flygfält.

Försvarsutredningen framhöll, att de byggnadsarbeten, som för flygvapnets del bleve erforderliga under femårsperioden, främst orsakades av

uppsättningen av nya förband,

ökningen av personalen vid de olika förbanden,

införandet av en fjärde division vid flottiljerna,

behovet av tjänstebostäder, särskilt vid förband som vore förlagda avlägset från större samhällen,

behovet av utökade utrymmen för flygmateriel och centralförråd för olika slags materiel, samt

flygteknikens snabba utveckling, som medförde krav på ökade utrymmen för start och landning.

Utredningen förutsatte ett sammanlagt medelsbehov under femårsperioden för flygvapnets byggnader och flygfält av 140,586,000 kronor (enligt prisläget den 1 juli 1941). Detta belopp fördelade sig i stort sett sålunda:

1) Tjänstelokaler för flygeskaderstaber och flygbasområdesstaber, 345,000 kronor.

2) Nya etablissement för Västmanlands flygflottilj, Tionde flygflottiljen, Bråvalla flygflottilj, Hallands flygflottilj, Västerbottens flygflottilj, Upplands flygflottilj, Blekinge flygflottilj, Flygkadettskolan och den nya centrala flygverkstaden, tillhopa 96,590,000 kronor.

3) Färdigställande av etablissementen för Södermanlands flygflottilj, Kalmar flygflottilj och Norrbottens flygbaskår, tillhopa 5,708,000 kronor.

4) Arbeten vid äldre etablissement (redan uppsatta förband m. m.), tillhopa 25,943,000 kronor.

5) Lokaler för underofficers-, signal- och tekniska skolorna, 646,000 kronor.

6) Centralförråd, 1,946,000 kronor.

7) Flygvapnets övningsplatser, tillhopa 1,644,000 kronor.

8) Flygvapnets krigsflygfält, 7,764,000 kronor.

I de delar, som icke beröras av frågan angående ändrade förläggningsplatser för Tionde flygflottiljen (F 10), Hälsinge flygflottilj (F 15) samt Blekinge flygflottilj (F 17), har departementschefen funnit att försvarsutredningens förslag i allt väsentligt kunde läggas till grund för de med flygvapnets utbyggnad förenade byggnadsåtgärderna. I den mån avvikelser från utredningens program funnes böra ske, borde dessa frågor upptagas i samband med framläggandet av medelsäskanden för de olika ändamålen.

För att för femårsperioden bereda viss säkerhetsmarginal, vilken kunde behöva tagas i anspråk för bestridande av dels de ökade kostnader, som föranleddes av de ändrade förläggningsplatserna för förutnämnda tre flygflottiljer, dels de utgifter för nya anläggningar, av vilka behov under femårsperioden kunde komma att uppstå vid sidan av de av försvarsutredningen beräknade, fann sig departementschefen böra räkna med att vissa av försvarsutredningen angivna, av flygvapnets utbyggnad föranledda byggnadsarbeten, skulle komma till utförande först efter femårsperiodens slut eller under femårsperioden utföras endast i begränsad omfattning.

I propositionen har närmare angivits vilka byggnadsarbeten — förutom en hangar uteslutande tjänstebostäder — som av departementschefen befunnits i första hand böra stå tillbaka för andra eventuellt angelägnare äskanden.

Kostnaderna för de byggnadsarbeten, som sålunda ansetts kunna uppskjutas, ha beräknats till sammanlagt 5,023,000 kronor.

Departementschefen har emellertid med hänsyn till flygteknikens snabba utveckling ansett tillrådligt att räkna med ytterligare ett belopp som säkerhetsmarginal. Departementschefen har därför föreslagit, att engångskostnaderna för flygvapnets byggnader m. m. under femårsperioden, till den del slutliga anslagsäskanden icke redan framlagts i årets statsverksproposition, skola beräknas till sammanlagt 145 miljoner kronor efter prisnivån den 1 juli 1941, motsvarande ett avskrivningsbehov av i runt tal 70 miljoner kronor. Beträffande angivna reduktioner i femårsplanens byggnadsprogram har departementschefen betonat, att dessa icke finge betraktas såsom definitiva utan mera vore att anse som ett försök att komma fram till en beräknad ram för samtliga inom perioden fallande byggnadskostnader för flygvapnets behov. I den mån de sålunda förskjutna byggnadsåtgärderna genom iakttagande av sträng sparsamhet vid byggnadsprogrammets genomförande kunde utföras utan att ramen överskredes, borde frågan om behovens tillgodoseende få upptagas till behandling från fall till fall. Beträffande anordnande av tjänstebostäder för flygvapnets personal åberopade departementschefen vad som under arméns motsvarande avsnitt anförts beträffande anordnande av tjänstebostäder för försvarsväsendets personal.

Under hänvisning till vad utskottet anfört beträffande arméns byggnadsfrågor ansluter sig utskottet i princip till vad i propositionen anförts rörande flygvapnets byggnadsfrågor. *Utskottet.*

IV. Organisationens genomförande.

Med utgångspunkt från det beräknade läget den 1 juli 1942 framlade försvarsutredningen följande plan för flygvapnets utökning under femårsperioden.

Flygstabens omorganisation och utbyggnad skulle påbörjas under första och fullföljas under andra året.

Eskaderstabernas organisation skulle genomföras, första eskaderstabens under första året, andra eskaderstabens delvis under första och helt under andra året, tredje eskaderstabens delvis under andra och helt under tredje året samt fjärde eskaderstabens delvis under tredje och helt under fjärde året.

De nytillkommande flygflottiljerna skulle uppsättas, Bråvalla flygflottilj (F 13) och Upplands flygflottilj (F 16) under andra och tredje åren, Hallands flygflottilj (F 14) och Blekinge flygflottilj (F 17) under tredje och fjärde åren samt slutligen Västerbottens flygflottilj (F 15) under fjärde och femte åren.

Flygbasområdesstaberna skulle organiseras, Övre Norrlands (= kårstaben, F 21) under första året, Östra under första och/eller andra året, Västra under

andra och/eller tredje året, Södra under tredje och/eller fjärde året samt slutligen Norra under fjärde och/eller femte året.

Den nya centrala flygverkstadens uppsättning skulle påbörjas under andra och fullföljas under tredje året.

De nytillkommande utbildningsanstalterna skulle organiseras, bomb- och skjutskolan och signalskolan under första samt tekniska skolan under andra året.

Musikorganisationen skulle uppsättas med fyra musikkårer under första och med tre musikkårer under andra året.

Departementschefen har anfört, att i fråga om genomförandet av flygvapnets utbyggnad liknande synpunkter gjorde sig gällande som beträffande de övriga försvarsgrenarna, och har härutinnan hänvisat till vad som anförts i fråga om arméns organisation. Vid flygvapnet förelåge emellertid vissa särskilda svårigheter, då det gällde att utöka personalen i erforderlig omfattning. Vissa i försvarsutredningens betänkande närmare angivna provisoriska åtgärder, som försvarsutredningen föreslagit för avhjälpande av dessa svårigheter, syntes i stort sett lämpliga. Det borde ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till förslaget i denna del, varvid vissa av personalsammanslutningarna anförda synpunkter borde närmare övervägas.

Jämväl i övrigt syntes försvarsutredningens förslag rörande organisationens genomförande — med vissa avvikelser, som betingades av att departementschefen i en del avseenden frångått vad försvarsutredningen föreslagit — i huvudsak kunna läggas till grund för det fortsatta arbetet.

Takten för organisationsförändringarnas genomförande påverkades givetvis av ett flertal nu svårbedömbara faktorer. För att alla möjligheter att snabbt utbygga organisationen skulle kunna utnyttjas, borde det därför ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för de anslag och personalkadrar, som för varje budgetår bleve fastställda, besluta i vilken ordning och vid vilka tidpunkter de olika organisationsändringarna skulle genomföras.

Utskottet. Med avseende på genomförandet av flygvapnets organisation vill utskottet, i likhet med departementschefen, understryka att organisationen bör utbyggas så snabbt som möjligt.

Den plan för organisationens genomförande, som framlagts i propositionen, synes väl lämpad att läggas till grund för flygvapnets utökning, och utskottet har sålunda i huvudsak intet att erinra mot vad i propositionen anförts under förevarande avsnitt. Med anledning av den av utskottet föreslagna utökade musikorganisationen vill utskottet emellertid förorda, att av de nya musikkårerna fyra (F 1, F 5, F 7 och F 8) upprättas under första året, tre (F 11, F 12, F 13) under andra året samt en (F 17) under tredje året.

Avd. VIII. Sammandrag av kostnadsberäkningar.

Departementschefen har erinrat om att de verkställda beräkningarna av kostnaderna för den föreslagna försvarsorganisationen, för vilka såsom utgångspunkt valts prisnivån den 1 juli 1941, icke vore avsedda att angiva annat än den ram, inom vilken uppbyggnadsarbetet under den närmaste femårsperioden borde förlöpa.

Med utgångspunkt från i propositionen angivna grunder för kostnadsberäkningarna har totalkostnaden under uppsättningsperioden, medelkostnaden per budgetår under uppsättningsperioden och kostnaden per budgetår vid genomförd organisation i propositionen beräknats på sätt framgår av följande sammanfattande tablå:

	Total kostnad under uppsättningsperioden Kr.	Medelkostnad per budgetår under uppsättningsperioden Kr.	Kostnad per budgetår vid genomförd organisation Kr.
Armén:			
Årskostnader	1,001,140,000	200,228,000	238,604,000
Avskrivningar å byggnader	65,000,000	13,000,000	—
Övriga engångskostnader	643,000,000	128,600,000	—
Summa kronor	**1,709,140,000**	**341,828,000**	**238,604,000**
Marinen:			
Årskostnader	656,155,000	131,231,000	144,842,000
Avskrivningar å byggnader	23,000,000	4,600,000	—
Övriga engångskostnader	40,910,000	8,182,000	—
Summa kronor	**720,065,000**	**144,013,000**	**144,842,000**
Flygvapnet:			
Årskostnader	929,610,000	185,922,000	212,981,000
Avskrivningar å byggnader	70,000,000	14,000,000	—
Övriga engångkostnader	99,100,000	19,820,000	—
Summa kronor	**1,098,710,000**	**219,742,000**	**212,981,000**
Gemensamt	**245,000,000**	**49,000,000**	**54,000,000**
Summa summarum	**3,772,915,000**	**754,583,000**	**650,427,000**

Beträffande närmare uppgifter om kostnaderna för de olika försvarsgrenarna torde få hänvisas till tre vid propositionen fogade bilagor (bil. A—C). Vad beträffar de kostnader, vilka icke hänföra sig till de tre försvarsgrenarna utan äro av för försvarsväsendet gemensam natur, ha inga detaljerade beräkningar framlagts.

I propositionen har anmärkts, att vid kostnadsberäkningarna hänsyn icke tagits till vissa byggnadskostnader, som enligt vad i det föregående anförts preliminärt beräknats icke skola falla på femårsperioden men som möjligen kunde efter närmare prövning befinnas böra bestridas efter periodens utgång.

Utskottet. Ehuru utskottet i det föregående förordat vissa avvikelser från de i propositionen framlagda förslagen rörande den fortsatta utbyggnaden och organisationen av försvarskrafterna, har utskottet icke ansett sig böra verkställa några specificerade beräkningar rörande de jämkningar i de av departementschefen beräknade kostnaderna för försvarsorganisationen, som föranledas av vad utskottet sålunda föreslagit. Såsom departementschefen framhållit, äro nämligen de i propositionen meddelade kostnadsberäkningarna icke avsedda att angiva annat än den ram, inom vilken uppbyggnadsarbetet under den närmaste femårsperioden borde förlöpa, och de av utskottet förordade jämkningarna i de i propositionen framlagda förslagen äro icke av den storleksordning, att de nämnvärt kunna påverka den totala kostnadsramen. Såsom utskottet i tidigare sammanhang anfört, har utskottet nämligen vid sitt ställningstagande till de i propositionen och föreliggande motioner framlagda förslagen utgått från att man icke utan tvingande skäl bör gå utanför den i propositionen angivna kostnadsramen, givetvis bortsett från de ökningar, som kunna sammanhänga med förändringar i prisläget. Enligt utskottets mening böra sålunda de i propositionen framlagda kostnadsberäkningarna kunna i stort sett godtagas såsom utgångspunkt vid riksdagens ställningstagande till föreliggande förslag. Ehuru det varit önskvärt, att kostnadsberäkningarna kunnat hänföras till en mera aktuell tidpunkt än den 1 juli 1941, har utskottet — såsom inledningsvis framhållits — icke haft möjlighet att företaga en sådan omräkning.

Avd. IX. Utskottets hemställan.

På grund av vad utskottet i det föregående anfört får utskottet hemställa:

1:o) att riksdagen måtte besluta, att den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter under budgetåren 1942/43—1946/47 skall äga rum efter i huvudsak den plan, som innefattas i Kungl. Maj:ts propositioner nr 210 och 280, med de avvikelser därifrån, som av utskottet i det föregående angivits; samt

2:o) att de i anledning av nyssnämnda propositioner i riksdagen väckta motionerna — med undantag av motionerna I: 246 av herrar Nordenson och Sandström, II: 325 av herr Kyling och fröken Andersson, II: 330 av herr Åqvist, i vad motionen avser förläggningen av den nya centrala flygverkstaden, II: 333 av herr Lindberg i Stockholm m. fl., II: 337 av herrar Lindberg i Stockholm och Cruse, i vad motionen rör lönegradsplacering för arbetsförmän av 2. klass vid truppförband inom armén och för signalister vid flygflottiljer, samt II: 339 av herr Lindberg i Stockholm m. fl.,

vilka motioner komma att upptagas till behandling i annat sammanhang — skola, i den mån de icke kunna anses besvarade genom utskottets hemställan under punkt 1:o), av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 8 juni 1942.

På tredje särskilda utskottets vägnar:
ALGOT TÖRNKVIST.

I detta ärendes slutliga behandling hava deltagit:

från första kammaren: herrar *Andrén, Åkerberg, Johan Nilsson* i Malmö, *Berling, Gränebo, Lindström, Axel Ivar Anderson, Gustaf Karlsson, Boman, von Heland, Holmström* och *Knut Petersson;*

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Vougt, Magnusson* i Skövde, *Svensson* i Grönvik, *Ward, Lindberg* i Umeå, *Bergvall, Skoglund* i Doverstorp, *Andersson* i Malmö, *Lindholm, Hansson* i Rubbestad och *Nilsson* i Kristinehamn;

dock att vid justeringen av utskottets utlåtande från och med avd. V. II. E. Arméns övergångsstats- och reservpersonal deltagit:

herr	*Gustaf Iwar Anderson*	i	stället	för	herr	*Åkerberg,*
»	*Mattsson*	»	»	»	»	*Gustaf Karlsson,*
fru	*Andersson*	»	»	»	»	*Vougt,*
herr	*Thorell*	»	»	»	»	*Magnusson* i Skövde,
»	*Lundberg* i Hälsingborg	»	»	»	»	*Skoglund* i Doverstorp,
fröken	*Nygren*	»	»	»	»	*Nilsson* i Kristinehamn;

samt att vid justeringen av utskottets utlåtande i vad avser avd. VII. II. D.1. Indelning i förband, förläggningsplatser m. m. deltagit herr *Ekströmer* i stället för herr *Axel Ivar Anderson.*

Reservationer
i fråga om nedan angivna delar av utskottets utlåtande.

Avd. II. Allmänna synpunkter.

1:o) av herrar *Andrén* och *Holmström,* vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet delar till fullo den uppfattningen, att en plan måste uppgöras för det svenska försvarets fortsatta utbyggnad. Genom de sista årens upprustning har man på väsentliga punkter frångått den organisation, som fastställdes genom 1936 års försvarsordning. För att arbetet på det svenska försvarets stärkande skall bliva så rationellt och så effektivt som möjligt, är det av vikt, att vissa allmänna riktlinjer angivas för försvarets fortsatta utveckling. Om icke vissa huvuddrag i den kommande försvarsorganisationen fastställas, är det fara värt, att man icke på ett rationellt sätt hushållar med råvaror, industriell produktionskapacitet och människomaterial.

Utskottet har icke heller någonting att invända mot, att den organisationsplan, som nu fastställes, omfattar budgetåren 1942/43—1946/47. I likhet med överbefälhavaren befarar emellertid utskottet — trots det aktningsvärda arbete, som 1941 års försvarsutredning presterat — att det icke varit möjligt att på alla punkter tillräckligt grundligt genomtränga och genomarbeta den stora försvarsorganisationens alla detaljer. »Det kommer utan tvivel», säger sålunda överbefälhavaren, »att under arbetet på försvarsordningens genomförande visa sig, att åtskilliga betänkliga luckor finnas utöver de redan kända, likaså att i vissa fall en överorganisation eller onödigt kostsamma anordningar föreslagits.» Bortsett från dessa farhågor torde det icke vara lämpligt, att statsmakterna så i detalj binda sig för en kommande organisation, att man icke utan svårigheter kan taga nödig hänsyn till nya krigserfarenheter, till nya utrikespolitiska lägen och till nya tekniska framsteg. Särskilt om organisationsplanen skall omfatta en så relativt lång period som fem år, blir det dubbelt angeläget, att man icke alltför detaljerat fastlåser den kommande utvecklingen i ett stelt schema.

Redan Kungl. Maj:t har förutsatt, att produktionen av krigsmateriel i viss mån skall koncentreras till femårsperiodens förra del. Utskottet ansluter sig till denna uppfattning. Skulle det utrikespolitiska läget försämras, torde det vara motiverat att ytterligare koncentrera produktionen till sådan krigsmateriel, som snabbt kan färdigställas och snabbt kan erhålla nödig personal. Skulle åter det utrikespolitiska läget förbättras, torde det vara möjligt att mera gripa sig an med materielanskaffning på längre sikt. Det torde emellertid icke vara tillrådligt att under perioder av akut krigsfara binda en betydande del av vår produktion för framställning av krigsmateriel, som först efter

en längre tid kan tagas i bruk. Genom den här förordade produktionspolitiken tar man också nödig hänsyn till de synpunkter, som framförts i motionen I: 247 av herr Ohlin.

Utskottet finner sig böra understryka vad departementschefen anfört därom, att de till femårsplanen hörande kostnadsberäkningarna allenast hänföra sig till de fredsmässiga utgifterna för försvarsväsendet och att sålunda utanför de i planen upptagna kostnaderna falla betydande utgifter för uppehållande av försvarsberedskapen, såväl löpande som engångsutgifter.

Vad den i propositionen framlagda kostnadsramen beträffar, av departementschefen angiven till omkring 755 miljoner kronor om året under femårsperioden och omkring 650 miljoner kronor om året därefter, har utskottet intet att invända mot de synpunkter, som av departementschefen anförts. Det är givetvis icke lätt att uttala någon bestämd mening om de ekonomiska verkningarna för en så lång tid framåt av försvarsutgifter av denna storleksordning. Det finns emellertid ingenting, som för närvarande motsäger departementschefens uppfattning, att dessa kostnader kunna bäras av det svenska samhället, men att de å andra sidan äro så betydande, att man icke utan starka skäl bör gå utöver den föreslagna ramen, givetvis bortsett från de ökningar, som kunna sammanhänga med förändringar i prisläget. Å andra sidan torde det vara uppenbart, att det svenska folket och de svenska statsmakterna äro beredda att bära än större bördor, om bevarandet av den nationella friheten och självständigheten gör detta nödvändigt. I den mån det visar sig påkallat att vidtaga organisatoriska åtgärder utöver dem, som falla inom kostnadsramen, anser utskottet, att möjligheterna till däremot svarande besparingar skola noggrant undersökas, innan förslag därom föreläggas riksdagen. Särskilt i fråga om de starkt material- och kostnadskrävande militära byggnaderna torde vissa besparingar vara möjliga.

Den i propositionen framlagda kostnadsramen är i anslutning till försvarsutredningens kostnadsberäkningar baserad på det prisläge, som var rådande den 1 juli 1941. Sedan nämnda tid hava emellertid rätt avsevärda prisstegringar ägt rum, vilka medföra, att kostnadsramen lämpad efter det nu rådande prisläget skulle utvisa i vissa avseenden betydande avvikelser från propositionens kostnadsberäkningar. Utskottet har icke haft möjlighet att företaga en omräkning av kostnadsberäkningarna efter nuläget — detta skulle vara en alltför tidsödande procedur och skulle för övrigt knappast äga något större intresse annat än för dagen, då nämligen under nuvarande förhållanden prisväxlingarna äro synnerligen ojämna och varierande för olika varugrupper. Utskottet har emellertid från statens industrikommissions prisbyrå inhämtat vissa upplysningar rörande de prisförändringar i stora drag, som ägt rum efter den 1 juli 1941. Därav framgår bland annat, att prisstegringen för nybyggande av örlogsfartyg från nämnda dag till den 1 maj 1942 torde kunna uppskattas till cirka 7—8 procent, att kommerskollegiets s. k. generalindex, d. v. s. index för de genomsnittliga grosshandelspriserna, från juli 1941 till mars 1942 stigit med 6.4 procent samt att den genomsnittliga prisstegringen under samma tid för gruv-, metall- och industrivaror uppgår till

3.6 procent, för hudar och lädervaror till 4.7 procent och för spånadsämnen och textilvaror till 5.1 procent.

Utskottet finner det vara angeläget att i detta sammanhang understryka, att det här är fråga om en plan för försvarsväsendets utbyggnad och icke om en fastställd försvarsordning. Detta innebär, att jämkningar i personalorganisationen m. m. givetvis kunna förekomma under femårsperiodens lopp; att sådana jämkningar komma att påfordras, torde vara att förvänta, då det nämligen icke är möjligt att i förväg rätt avväga varje detalj i en så omfattande organisation och för en så lång tid, som det här är fråga om. Utskottet har icke heller ansett sig böra i detta sammanhang granska de framlagda förslagen till personalförteckningar i detalj utan förutsätter, att en närmare prövning kommer att äga rum vid behandlingen av riksstatsförslagen för varje budgetår.

I fråga om den avvägning mellan de tre försvarsgrenarnas andelar i hela försvarsorganisationen, som det framlagda förslaget innebär, kan utskottet i stort sett ansluta sig till propositionens grundtankar. De principer, som ovan hävdats i fråga om den industriella produktionen för försvarets ändamål, kunna emellertid inom femårsperioden ändra relationerna mellan de olika försvarsgrenarnas anslag. Beträffande armén har utskottet med tillfredsställelse konstaterat, att det befunnits möjligt, att inom den framlagda kostnadsramen i flera hänseenden utvidga och förbättra dess krigsorganisation i förhållande till försvarsutredningens förslag. Enligt utskottets mening skulle onekligen en ytterligare utvidgning av pansarvapnet vara ägnad att verksamt öka effektiviteten hos arméorganisationen. En ytterligare utökning av arméns artilleri är likaledes i hög grad motiverad. När det gäller att inom den närmaste femårsperioden taga ställning till de olika krav, som anmäla sig, torde dessa önskemål i hög grad förtjäna beaktande. De sista årens krigserfarenheter ha starkt understrukit såväl pansarvapnets som det tunga artilleriets utomordentliga betydelse. Det torde icke heller, särskilt vad pansarvapnet beträffar, föreligga några industriella hinder för en förstärkning.

Vad därefter beträffar marinens organisation och stridsmedel har utskottet haft att taga ståndpunkt, förutom till Kungl. Maj:ts förslag, jämväl till de yrkanden om uppskov med byggandet av de av 1940 års urtima riksdag beslutade kryssarna, vilka enligt den proposition, som låg till grund för beslutet, skulle varit färdiga redan sommaren 1943. Den avsevärda förseningen med byggandet torde till en del kunna förklaras därmed, att marinförvaltningen icke mäktat genomföra konstruktionsarbetet i den takt som avsetts. Enligt propositionen nr 210 till årets riksdag skall emellertid en mera noggrann beräkning av föreliggande möjligheter, *under förutsättning att materieltillgången det medgiver,* ha givit vid handen, att kryssarna kunna bliva färdiga mot femårsperiodens slut. Kungl. Maj:t räknar emellertid med att materielläget kan framtvinga en omkastning i byggnadsprogrammet såtillvida, att de föreslagna större jagarna måste byggas före kryssarna. Kungl. Maj:t utlovar, att under sommarens lopp en ingående prövning skall ägnas frågan om tillgången på för fartygen erforderlig materiel och att därefter

slutlig ståndpunkt skall tagas till frågan, i vilken ordning fartygsbyggena böra ske.

En dylik granskning av materieltillgångarnas tillräcklighet måste givetvis innesluta en prövning även av frågan om angelägenhetsgraden av de olika behov, civila såväl som militära, arméns och flygets såväl som marinens, som måste tillgodoses under de närmaste åren. Skulle det utrikespolitiska läget vara mera kritiskt, torde det också, som ovan framhållits, vara av vikt, att så långt som möjligt koncentrera produktionen på krigsmateriel, som snabbt kan färdigställas. Då det icke är möjligt, att nu taga ställning till alla dessa faktorer, torde det då få ankomma på Kungl. Maj:t att efter den prövning, som Kungl. Maj:t utlovat, taga ställning till dessa frågor. Utskottet förutsätter emellertid, att man vid en sådan prövning — med ledning av det nu pågående krigets erfarenheter — vidtager de modifikationer i kryssarnas konstruktion, som eventuellt kunna befinnas nödiga för att de med någon säkerhet skola kunna operera i så trånga farvatten som Östersjöns, där man överallt kan möta ett starkt, på land baserat främmande flyg. Då konstruktionsritningarna till de 1940 beslutade kryssarna endast till en mindre del synas vara fullbordade, torde tillfälle ännu givas till en prövning även av dessa problem. Det torde också vara av yttersta vikt att tillse, att kryssarna, när de en gång bliva färdiga, ha tillgång till ett tillräckligt starkt »paraply» av lämpliga flygplan. Erfarenheterna från det nu pågående kriget ha med skrämmande tydlighet visat vikten av denna sak.

I likhet med departementschefen finner utskottet, att då påbörjandet av den i den nu uppgjorda flottplanen ingående tredje kryssaren icke kan ske inom femårsperioden, ståndpunktstagandet till frågan härom kan uppskjutas till en senare tidpunkt. Utskottet finner denna ståndpunkt så mycket mera motiverad, som nya krigserfarenheter måhända ganska snart kunna leda till en fullständig revision av nu förhärskande uppfattningar. I övrigt ansluter sig utskottet till de allmänna synpunkter, som av departementschefen anförts i fråga om marinen.

Vad slutligen beträffar frågan om flygvapnets storlek och sammansättning har departementschefen uttalat, att han i princip intet hade att erinra mot uppsättandet av en sjunde jaktflottilj utöver de sex av försvarsutredningen föreslagna, men att han, då det vore tveksamt om denna ytterligare utökning kunde medhinnas under femårsperioden, icke funne det nödvändigt, att beslut redan nu fattades därom; om åtgärder vidtoges för att trygga leveransen av den erforderliga flygmaterielen, kunde med det slutliga avgörandet av denna fråga anstå till 1944 års riksdag.

Utskottet vill för sin del — med hänsyn till den utomordentliga vikten av att flygvapnet erhåller största möjliga effektivitet — ansluta sig till departementschefens sålunda uttalade uppfattning, att en sjunde jaktflottilj bör uppsättas under femårsperioden. Enligt vad utskottet inhämtat torde det varken ur produktions- eller organisationssynpunkt möta några egentliga svårigheter att uppsätta denna flottilj. Utskottet, som sålunda bestämt räknar med att denna sjunde jaktflottilj skall ingå i försvarets femårsplan, anser

fördenskull, i likhet med departementschefen, att åtgärder redan nu böra vidtagas för utbildning av personal och för att säkerställa leveransen av flygmateriel för flottiljen i fråga ävensom för anordnade av flygfält för densamma. Utskottet vill vidare understryka angelägenheten av att riksdagen så snart som möjligt får sig förelagt förslag i frågan och att därvid möjlighet att åvägabringa mot de därav betingade kostnaderna svarande besparingar under femårsperioden tagas under noggrant övervägande. Utskottet vill dessutom framhålla vikten av att femårsplanens flygvapenorganisation så snart som möjligt fullbordas. Utskottet anser till sist, att Kungl. Maj:t bör pröva möjligheterna att utan ytterligare ökning av antalet fredsförband vidga flygvapnets krigsorganisation.

Till vad departementschefen i övrigt under förevarande avdelning anfört kan utskottet lämna sin anslutning.

Med vad utskottet sålunda anfört, har utskottet besvarat motionerna I: 233, I: 239, I: 247 och II: 327 samt avstyrkt motionerna I: 243 och II: 328.

2:o) av herrar *Gränebo, von Heland, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Vad till en början — — — (= utskottet) — — — icke kunna biträda.

Utskottet finner sig böra — — — (= utskottet) — — — som engångsutgifter.

Vad den i propositionen — — — (= utskottet) — — — föreläggas riksdagen.

Den i propositionen — — — (= utskottet) — — — textilvaror 5.1 procent.

Utskottet finner det vara angeläget att i detta sammanhang understryka, att det här är fråga om en plan för försvarsväsendets utbyggnad och icke om en fastställd försvarsordning. Detta innebär, att jämkningar i personalorganisationen m. m. givetvis kunna förekomma under femårsperiodens lopp; att sådana jämkningar komma att vara påkallade, lärer vara att förvänta, då det nämligen icke kan vara möjligt att i förväg avväga varje detalj i en så omfattande organisation, som det här är fråga om. Utskottet vill i detta sammanhang understryka vikten av att vid planens genomförande företräde i görligaste mån lämnas åt åtgärder, vilka medföra en snabb förstärkning av vår försvarskraft. I och för sig motiverade åtgärder, som kunna medföra en förstärkning av försvarskraften först under femårsperiodens senare del eller efter periodens slut, böra därför stå tillbaka för andra, som kunna lämna snabbare resultat.

I likhet med departementschefen finner utskottet önskvärt att åstadkomma en avvägning mellan de tre försvarsgrenarnas andelar i försvarsorganisationen. Ur olika synpunkter innebär nämligen en sådan mera fast avvägning betydande fördelar. Utskottet kan emellertid icke underlåta framhålla, att de erfarenheter, som vinnas under det pågående kriget och vid genomförandet av organisationsplanen, kunna påkalla ändrat ståndpunktstagande även i avvägningsfrågan.

Utskottet har redan framhållit, att den för femårsperioden uppgjorda kostnadsramen bör i möjligaste mån hållas. Det är emellertid icke av samma betydelse, att denna synpunkt blir iakttagen, då det gäller materielanskaffningar under de närmaste åren som i fråga om organisatoriska åtgärder, som binda för en framtid, vars krav och förhållanden icke kunna överblickas. I sistnämnda hänseende bör givetvis den allra största försiktighet iakttagas. Utskottet återkommer i annat sammanhang till frågan om den betydelse, som ur här antydda synpunkt måste tillmätas spörsmålet om åstadkommande av största möjliga elasticitet i försvarsorganisationen.

Det av departementschefen framlagda förslaget rörande omfattningen av och sättet för de olika försvarsgrenarnas utbyggnad kan utskottet i anslutning till det ovan anförda icke helt biträda.

Vad till en början beträffar armén har utskottet med tillfredsställelse konstaterat, att det befunnits möjligt att inom den beräknade kostnadsramen i flera hänseenden utvidga och förbättra arméns krigsorganisation i förhållande till försvarsutredningens förslag. På av 1942 års försvarsberedning och även i vissa väckta motioner angivna skäl finner utskottet emellertid angeläget, att pansarvapnet, därest materieltillgången icke lägger hinder i vägen därför, utvidgas än mera än departementschefen föreslagit, genom att Göta pansarlivgarde liksom övriga pansarregementen erhåller tre i stället för av departementschefen föreslagna två bataljoner och krigsorganisationen i samband därmed erhåller en motsvarande utökning. Utskottet finner vidare skäl tala för att kårartilleriets krigsorganisation ökas med ett antal 15 cm kanoner, dock utan att fredsorganisationen fördenskull utvidgas i annan mån än att antalet aktiva officerare, underofficerare och fast anställda underbefäl något ökas.

Vidkommande därefter flygvapnet finner utskottet i likhet med departementschefen angeläget, att en sjunde jaktflottilj tillkommer i flygvapenorganisationen. Då tillgodoseendet av detta önskemål, enligt vad utskottet inhämtat, varken ur materiel-, utbildnings- eller organisationssynpunkter synes möta större svårigheter, anser utskottet, att denna jaktflottiljs uppsättande bör ingå i femårsplanen och att vederbörlig hänsyn sålunda skall tagas härtill vid beräknandet av kostnaderna för flygvapenorganisationen under femårsperioden. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla önskvärdheten av att en undersökning snarast kommer till stånd rörande möjligheterna att så organisera flygförbanden i fred, att en förhållandevis större krigsorganisation än den av utskottet föreslagna kan utbyggas.

Av bifall till vad utskottet föreslagit skulle följa ett betydande överskridande av den för femårsperioden beräknade kostnadsramen för försvarsorganisationen, om icke kostnadsminskningar samtidigt kunde åstadkommas på annat håll inom den föreslagna försvarsorganisationen. Visserligen skulle tyngdpunkten i detta överskridande komma att ligga på materielområdet, men det skulle jämväl innebära en utvidgning av försvarsorganisationen i dess helhet. Det är vid sådant förhållande angeläget att undersöka, huru-

vida icke utan allvarlig olägenhet några inskränkningar på andra områden kunna vidtagas.

Utskottet anser sig härvid kunna utgå ifrån att en noggrannare översyn av försvarsordningen än den som varit möjlig under den korta tid som stått till buds vid förslagets utarbetande bör lämna möjlighet till besparingar utan att effektiviteten nämnvärt minskas. Utskottet vill härvid särskilt framhålla behovet av en översyn i kostnadsbesparande riktning av byggnadsprogrammet.

Utskottet har vidare i likhet med 1942 års försvarsberedning funnit, att det anslag, som i femårsplanen beräknats för kryssarbygget, borde kunna utgå och att för planens genomförande jämväl borde kunna tagas i anspråk de medel, som tidigare anvisats för kryssarbygget, i den mån de icke redan bundits för detta ändamål.

Såsom skäl för detta sitt ståndpunktstagande vill utskottet anföra, att kryssarna kunna komma att utgöra ett tillskott till vår försvarskraft först vid femårsperiodens slut. De förutsättningar, under vilka 1940 års urtima riksdag beslutade att bygga två kryssare och att anvisa medel för påbörjandet av byggandet — att kryssarna skulle vara färdiga inom en tid av två eller tre år — äro icke längre för handen. Det pågående kriget synes utskottet vidare hava på ett övertygande sätt visat, att fartyg av den typ, varom här är fråga, för att utgöra ett verkligt tillskott till försvarskraften måste kunna påräkna ett väsentligt mera omfattande stöd från flygvapnets sida än som med hänsyn till vårt begränsade flygvapen är möjligt att lämna. Ur flottans synpunkt skulle också, om kostnadsramen det medgiver, ett ytterligare tillskott av mindre fartyg, som snabbare kunna färdigställas, vara att föredraga ur effektivitetssynpunkt. Möjligheterna att på kort tid förstärka flottan med mindre fartyg bliva emellertid i väsentlig utsträckning begränsade, därest kryssarbygget samtidigt skall pågå. Härtill kommer till sist, att ett uppskjutande av kryssarbygget kommer att innebära väsentligt ökade möjligheter för ett tillgodogörande av det pågående krigets erfarenheter i olika avseenden, en synpunkt som måste vara av särskilt stor betydelse, då det gäller ett sådant tillskott till vår försvarskraft, som representeras av större örlogsfartyg, vilka beräknas få en betydande livslängd. Det bör i sammanhanget icke heller förbises, att det otvivelaktigt råder delade meningar även på sakkunnigt militärt håll om lämpligheten av att nu fullfölja det beslutade kryssarbygget. Utskottet vill till sist framhålla, att de i nuvarande läge starkt begränsade materialtillgångarna i första hand böra tagas i anspråk för ändamål, som äro ur militär synpunkt angelägnare och snabbare lämna ett tillskott till vår försvarskraft.

Utskottet finner sig sålunda böra föreslå ett uppskjutande av det av 1940 års urtima riksdag beslutade kryssarbygget.

De genom kryssarbyggets uppskjutande vunna besparingarna böra i första hand användas för bestridande av kostnaderna för uppsättandet av den sjunde jaktflottiljen. Återstående belopp jämte de övriga besparingar, som på sätt som ovan anförts kunna vinnas, disponeras för de föreslagna förstärkningarna av pansarvapnet och kårartilleriet samt för lättare fartyg.

Till vad departementschefen i övrigt under förevarande avdelning anfört, kan utskottet lämna sin anslutning.

Utskottet kan sålunda icke biträda det i motionen I:247 framställda förslaget, som i huvudsak innebär, att försvarsplanen skulle avse kortare tid än fem år.

Motionerna I:239, I:233 och II:327, I:243 och II:328 samt II:348 torde i berörda delar få anses besvarade med vad utskottet ovan anfört.

3:o) av herr *Lindberg* i Umeå, som anfört:

Under utskottsbehandlingen av försvarspropositionen har jag givit uttryck åt den meningen, att det icke kan vara lämpligt att nu fastställa en plan för en försvarsorganisation avsedd att vidmakthållas även efter nuvarande krigsförhållanden. Det har synts mig att det borde vara möjligt att tillgodose alla av det allvarliga tidsläget betingade förstärkningar av beredskapsorganisationen utan att jämsides därmed träffa föranstaltningar som antingen komma att för flera årtionden framåt binda statsmakternas handlingsfrihet eller att tvinga dem att upphäva fattade beslut, i senare fallet till förfång för vid försvarsväsendet anställd personal liksom för de samhällen som nu frikostigt skola förses med fasta militärförläggningar. Det kan enligt min åsikt icke vara ogrundat att räkna med att beskärningar av organisationen redan av statsfinansiellt nödtvång kunna bli nödvändiga.

Den starka utbyggnad av försvarsorganisationen, som ägt rum under hittillsvarande beredskapstid, har kunnat ske utan en i förväg uppgjord många år framåt syftande och förbindande plan. Att därunder misstag blivit begångna och svårigheter mött skall icke förnekas, men å andra sidan hava statsmakterna och de militära myndigheterna kunnat träffa sina dispositioner utan belastning av tidigare ståndpunktstaganden, vilket varit enbart till fördel. Efter ett godtagande av den nu föreslagna försvarsordningen finnes icke längre samma obundenhet. Nya erfarenheter under pågående krig kunna icke med samma lätthet som förut tillgodogöras inom försvarsorganisationen. Den nu föreliggande möjligheten till snabb anpassning av organisationen efter förändringarna i det utrikespolitiska och militärstrategiska läget torde heller icke komma att förefinnas. Till exemplifiering härav må nämnas, att en sådan anpassning svårligen kan underlättas vid det förhållandet, att förslaget till arméns fredsorganisation förutsätter att icke ett enda pansrat motorfordon skall vara stationerat norr om Stockholm eller i närhet av vår långa landgräns och att anspråket på utvecklad motorisering inom arméorganisationen nedskrivits för den del av vårt land där man har de längsta avstånden från mobiliseringscentralerna till gränserna.

Om nu pågående krig kommer att fortsätta under hela den period, under vilken organisationen skall genomföras, lär det för övrigt näppeligen bli möjligt att ens i alla väsentliga avseenden genomföra densamma. En del med vårt allmänna försörjningsläge sammanhängande vanskligheter anmäla sig i detta sammanhang. En spänning mellan ur militär beredskapssynpunkt icke absolut nödvändiga behov och det civila produktionslivets berättigade

anspråk kan säkert icke undvikas. Det är väl heller icke uteslutet, att behörigt hänsynstagande till det från ansvarigt militärt håll starkt understrukna kravet på att den aktuella försvarsberedskapen icke får försvagas kommer att försvåra eller förhindra vissa av de föreslagna organisatoriska förändringarna.

Med här antydda utgångspunkter och i viss anslutning till av herr Bertil Ohlin i motion I: 247 framförda synpunkter har jag inom utskottet ställt ett yrkande om begränsning av försvarsplanen till en kortare tidsperiod än den föreslagna. Då detta yrkande av utskottet lämnats utan bifall har jag sedermera biträtt strävandena att åt den nya försvarsorganisationen giva största möjliga elasticitet, särskilt beträffande kaderuppsättning och byggnadsprogram.

Inom utskottet ha framställts yrkanden om sådana utvidgningar av försvarsorganisationen, att den i propositionen angivna kostnadsramen skulle komma att väsentligt överskridas. Bland dessa yrkanden må nämnas utvidgning av pansarvapnet och uppsättande av en sjunde jaktflygflottilj. Några av utskottets ledamöter ha påyrkat, att medelsbehovet för dessa utvidgningar skulle tillgodoses genom ett uppskov med påbörjande av de 1940 beslutade två kryssarna. Då jag vid behandlingen 1940 av förslaget om byggande av kryssarna yrkade avslag på detsamma har jag givetvis nu kunnat ansluta mig till uppskovsyrkandet, varvid jag emellertid förutsatt en omprövning av frågan om kryssarna överhuvud taget skola byggas. Jag har däremot icke kunnat biträda övriga här omnämnda yrkanden, enär inga bärande skäl kunnat anföras för nödvändigheten av att 1942 års riksdag träffar ett avgörande rörande ytterligare förstärkningar av försvarsorganisationen som kunna åstadkommas först i slutet av femårsperioden eller ännu senare.

Avd. III. Vissa för försvarsgrenarna gemensamma frågor.

B. Vissa gemensamma anslags- och avlöningsfrågor.

b. Personalstaternas konstruktion m. m.

av herrar *Gränebo, von Heland, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att sista stycket i utskottets yttrande bort ersättas av följande:

Det torde icke kunna förnekas, att fast anställt manskap, som genomgått treårig utbildning till underbefäl och därefter fullgjort praktisk underbefälstjänst under ett eller flera år, i större utsträckning än som för närvarande är fallet och jämväl synes förutsättas i försvarspropositionen bör kunna tagas i anspråk för högre tjänsteuppgifter än dem, som åvila underbefäl i krigsorganisationen. Genom att under den fortsatta anställningen bereda fast anställt underbefäl, som avser att avgå från aktiv stat, möjlighet att komplettera sin utbildning genom att de kommenderas till särskilt organiserade underofficers- och officerskurser torde de kunna i väsentligt större utsträckning

tagas i anspråk för underofficers- och officersuppgifter i krigsorganisationen. För underbefälsuppgifterna torde värnpliktigt underbefäl i stället för f. d. fast anställt underbefäl kunna tagas i anspråk utan att ifrågavarande värnpliktiga därför behöva påläggas en förlängd utbildningstid.

Därest här antydda förslag kunna realiseras, skulle möjlighet föreligga att begränsa tvångsuttagningen av värnpliktiga för utbildning till officerare och underofficerare, något som i och för sig är ett allmänt önskemål, då den frivilliga vägen måste vara att föredraga.

Utskottet får sålunda i anledning av de väckta motionerna I: 234 och II: 322 föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i ovan berörda ämne.

C. Möjligheter att åstadkomma elasticitet i personalorganisationen.

av herrar *Boman, Andersson* i Malmö och *Lindholm,* vilka ansett, att andra stycket i utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

De i motionen II: 346 anförda synpunktena böra bli föremål för omprövning, med beaktande av att elasticiteten i organisationen icke eftersättes.

D. Personalvården.

av herr *Törnkvist.*

Avd. IV. Försvarsväsendets högsta ledning.

B. Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna.

av herr *Axel Ivar Anderson,* som anfört:

I likhet med utskottets majoritet finner jag den föreslagna lösningen av frågan om försvarsväsendets högsta ledning, särskilt med hänsyn till det operativa förberedelsearbetets handhavande, icke vara tillfredsställande. Utskottet har emellertid icke ansett sig böra angiva någon bestämd principiell uppfattning om riktlinjerna för en lösning, som bättre än propositionens förslag tillgodoser kravet på en planmässig och effektiv ledning av ifrågavarande arbete. Då enligt utskottets yttrande frågan om de lämpligaste formerna för försvarsväsendets högsta ledning bör göras till föremål för ny utredning, borde utskottet i varje fall ha angivit, huruvida den slutliga lösningen av frågan om det operativa förberedelsearbetet bör sökas enligt centraliseringens eller decentraliseringens princip. Ehuru vissa praktiska skäl obestridligen kunna anföras för en sådan decentralisering, som föreslagits av bl. a. chefen för andra arméfördelningen, har jag dock vid frågans behandling i utskottet kommit till den uppfattningen, att man alltjämt bör fasthålla vid de krav på en centraliserad organisation av krigsmaktens ledning, som blevo bestämmande för lösningen av denna organisationsfråga i 1936 års försvarsordning.

Tillsättandet av en överbefälhavare redan i fred innebär också ett principiellt erkännande av detta krav och en naturlig och nödvändig utbyggnad av 1936 års organisation. Det synes mig vara angeläget, att man fasthåller vid denna grundtanke jämväl vid organisationen av den nya försvarsstaben och vid anordnandet av det operativa förberedelsearbetet. De tendenser till decentralisering, som framträtt och som i viss mån tillmötesgåtts i propositionens kompromissförslag, synas innebära vissa risker för att överbefälhavaren och försvarsstaben icke få den ställning och de möjligheter att effektivt leda det operativa förberedelsearbetet, som böra tillkomma den högsta ledningen. Därmed är ju icke sagt, att överbefälhavaren skall i detalj leda detta arbete, lika litet som han i krig kan i detalj leda de olika vapengrenarnas operationer. Kravet på enhetlighet i ledningen får emellertid icke eftergivas, och ett försvagande av försvarsstabens möjligheter att leda det operativa förberedelsearbetet i egentlig mening kan innebära betydande vådor för försvaret. Inga organisatoriska åtgärder böra därför vidtagas, som i praktiken kunna komma att leda till splittring i ledningen och till onödiga friktioner. Erfarenheterna från det pågående kriget ha också inskärpt nödvändigheten av en enhetlig ledning och en nära samverkan mellan de olika försvarsgrenarna. En sådan samverkan kan emellertid icke improviseras vid ett krigsutbrott; den måste redan i fredstid organiseras.

Jag har ansett det önskvärt, att vid riksdagens behandling av ifrågavarande för riksförsvaret så betydelsefulla fråga dessa synpunkter komma till uttryck.

Avd. V. Arméns organisation.

I. Krigsorganisationen.

av herrar *Gränebo, von Heland, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Såsom redan inledningsvis anförts har utskottet i anslutning till väckta motioner föreslagit viss utökning av arméns krigsorganisation i förhållande till det av departementschefen framlagda förslaget, nämligen i vad gäller pansartrupperna och artilleriet. I övrigt har utskottet funnit sig böra biträda, vad departementschefen under förevarande avsnitt anfört.

II. Fredsorganisationen.

A. Arméns ledande organ.

1. Arméstaben och arméinspektionen.

c. Arméinspektionen.

av herrar *Törnkvist, Johan Nilsson* i Malmö, *Boman, Vougt, Ward* och *Lindholm,* vilka ansett, att första stycket i utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet biträder vad i propositionen föreslagits rörande arméinspektionens organisation och truppslagsinspektörernas löneställning, varav följer att utskottet icke kan tillstyrka det i motionen II:348 gjorda yrkandet, att truppslagsinspektörerna skulle uppföras i lönegraden Ob 2 eller Ob 1.

D. Lägre truppförband m. m.

I. Allmänna grunder.

av herr *Lindberg* i Umeå, som ansett *dels* att orden »om behovet av underofficerare för tjänstgöring vid truppförbandens kassaförvaltningar, om biträden åt regementsintendenterna» i fjärde stycket av utskottets yttrande bort utgå, *dels ock* att efter tredje stycket i utskottets yttrande följande bort inflyta:

I propositionen har föreslagits att en kompaniofficer vid infanteri- och artilleritruppförbanden skall avskiljas som biträde åt regementsintendenten.

Om regementsintendenten erhåller en kompaniofficer såsom biträde, följer givetvis icke härmed en omedelbar avlastning av tjänsteåliggandena. Det framgår för övrigt icke av förslaget, huruvida biträdet huvudsakligen skall befatta sig med intendentur- eller kassagöromål. I allt fall synes den speciella tjänsten icke bliva tillförd någon som helst sakkunskap. Det kan framhållas, att de s. k. intendentsaspiranterna erhålla utbildning under två år samt i allmänhet rätt omfattande praktisk tjänstgöring innan de anses utbildade för sin blivande tjänst. Denna utbildning är planlagd och ledes av därtill särskilt skickade lärare. Till nu avsedd tjänstgöring finnas sålunda utbildade officerare icke disponibla. Det torde därför kunna ifrågasättas, huruvida den såsom biträde beordrade officeren kan erhålla sådan handledning vid truppförbandet att insatserna i förvaltningstjänsten under t. ex. en två-årsperiod (maximum med hänsyn till trupputbildningsrutinen) bliva sådana att de motväga olägenheterna av att en i tur för kompanichefstjänst stående löjtnant undandrages tjänstgöring vid trupp.

Närmare liggande borde vara, att regementsintendenterna helt frigöras från kassatjänsten, utom t. ex. visst biträde åt regementschefen vid månatliga inventeringar, medan han med intendenturavdelningens personal uteslutande handlägger intendenturärenden.

Göres regementskassören till chef för kassaförvaltningen skulle man vinna större överskådlighet i förvaltningen i vad avser egentliga kassaärenden (utbetalning, löner m. m.) och intendenturärendena. Nu äro gränserna synnerligen svävande och det händer ofta, att kassapersonalen — ehuru oegentligt — även avdelas för intendenturärendenas förberedande handläggning, vilket förhållande bl. a. måste anses oegentligt ur kontrollsynpunkt. Något dylikt samröre finnes icke beträffande under tygdepartementet samt sjukvårds- och fortifikationsstyrelserna hörande ärenden.

Med åberopande av det anförda föreslår utskottet, att förslaget om kompaniofficer såsom vissa regementsintendenters ständiga biträden avslås. Kungl. Maj:t bör efter framställning i varje särskilt fall äga att vid oundgängligt be-

hov medgiva tillfälligt beordrande av officer såsom biträde under viss tid till regementsintendenterna vid infanteri- och vissa artilleriregementen. I kassa- och krigskassareglementen böra vidtagas sådan ändring, att vid kassaförvaltningar, där regementskassör finnes anställd, regementskassören skall vara chef för kassaförvaltning (krigskassaavdelning).

3. Kavalleriet.

1:o) av herr *Törnkvist,* som med instämmande av herrar *Andrén, Johan Nilsson* i Malmö, *Berling, Lindström, Boman, Vougt, Ward, Bergvall* och *Andersson* i Malmö ansett, att sista satsen i utskottets yttrande bort utgå.

2:o) av herr *Holmström.*

4. Pansartrupperna.

1:o) av herrar *Törnkvist, Åkerberg, Johan Nilsson* i Malmö, *Berling, Lindström, Gustaf Karlsson, Boman, Vougt, Ward, Andersson* i Malmö, *Lindholm* och *Nilsson* i Kristinehamn, vilka ansett, att fjärde—sjätte styckena i utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

I fråga om den föreslagna förläggningen av Skånska pansarregementet finner utskottet i likhet med departementschefen det av ekonomiska skäl icke kunna ifrågakomma att förlägga regementet till annan ort än Hälsingborg. Med hänvisning till vad departementschefen anfört anser utskottet, att regementet bör i sin helhet förläggas till Hälsingborg.

Utskottet vill slutligen — — — (= utskottet) — — — tillgodoses.

I övrigt har departementschefens förslag under denna punkt icke givit utskottet anledning till något uttalande.

2:o) av herrar *Andrén* och *Holmström,* vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet, som anser — — — (= utskottet) — — — i fredstid fyra pansarregementen.

För den händelse att de 1940 beslutade kryssarna icke anses böra komma till utförande under femårsperioden finner sig utskottet — under anslutning till motionerna I: 233 och II: 327 samt II: 348 — böra föreslå, att Göta pansarlivgarde i likhet med övriga pansarregementen skall bestå av tre bataljoner. Härav följer, att antalet beställningar för officerare, underofficerare och fast anställt manskap bör vara detsamma för detta regemente som för Skånska pansarregementet.

Till frågan om förläggningsplats för Göta pansarlivgarde — — — (= utskottet) — — — i denna del.

3:o) av herrar *Gränebo, von Heland, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet, som anser — — — (= utskottet) — — — i fredstid fyra pansarregementen.

Såsom utskottet inledningsvis anfört, har utskottet i anslutning till vad som härutinnan föreslagits i motionerna I: 233 och II: 327 samt II: 348 funnit sig böra föreslå, att Göta pansarlivgarde i likhet med övriga pansarregementen skall bestå av tre bataljoner. Härav följer, att antalet beställningar för officerare, underofficerare och fast anställt manskap bör vara detsamma för detta regemente som för Skånska pansarregementet.

Till frågan om förläggningsplats för Göta pansarlivgarde — — — (= utskottet) — — — i denna del.

5. Artilleriet.

1:o) av herrar *Andrén* och *Holmström,* vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

För den händelse att de 1940 beslutade kryssarna icke anses böra komma till utförande under femårsperioden finner sig utskottet böra förslå en utökning av kårartilleriets krigsorganisation med ett antal 15 cm kanoner i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits i motionen I: 239. I enlighet med vad i propositionen nr 210 anförts, finner utskottet det erforderligt att ett nytt kårartilleriregemente uppsättes inom det nyskapade V. militärområdet. Utskottet tillstyrker, att det nya regementet, på sätt i propositionen nr 280 föreslagits, förlägges till Kristinehamn och benämnes Bergslagens artilleriregemente. Utskottet avstyrker sålunda motionerna II: 330 och II: 366. Vidkommande den av utskottet föreslagna ytterligare ökningen av kårartilleriet i krigsorganisationen finner utskottet icke erforderligt att på grund härav föreslå någon utvidgad fredsorganisation. För att tillgodose det ytterligare personalbehov vid artilleriets truppförband, som uppkommer till följd av förstärkningen av artilleriet, bör truppslagets fredskader av fast anställd personal något ökas utöver den av departementschefen beräknade, vilken ökning emellertid icke synes erforderlig förrän under den senare delen av femårsperioden. Ifrågavarande personal förutsättes skola fördelas å artilleriets truppförband med hänsyn till den ökning i utbildningsarbetet m. m., som uppkommer på vissa truppförband.

Vad i övrigt anförts — — — (= utskottet) — — — 4 konstaplar.

Motionen I: 239 torde i vad den avser artilleriets fredsorganisation få anses besvarad med vad utskottet ovan anfört.

2:o) Av herrar *Gränebo, von Heland, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Med den utökade — — — (= utskottet) — — — luftvärnet.

Utskottet har i det föregående i anslutning till departementschefens i propositionen nr 210 framlagda förslag och till i ämnet väckt motion I: 239 föreslagit en utökning av kårartilleriets krigsorganisation med ett antal 15 cm kanoner i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits i motionen I: 239. I enlighet med vad i nämnda proposition anförts, finner ut-

skottet det erforderligt att ett nytt kårartilleriregemente uppsättes inom det nyskapade V. militärområdet. Utskottet tillstyrker, att det nya regementet, på sätt i propositionen nr 280 föreslagits, förlägges till Kristinehamn och benämnes Bergslagens artilleriregemente. Utskottet avstyrker sålunda motionerna II: 330 och II: 336. Vidkommande den av utskottet föreslagna ytterligare ökningen av kårartilleriet i krigsorganisationen finner utskottet icke erforderligt att på grund härav föreslå någon utvidgad fredsorganisation. För att tillgodose det ytterligare personalbehov vid artilleriets truppförband, som uppkommer till följd av förstärkningen av artilleriet, bör truppslagets fredskader av fast anställd personal något ökas utöver den av departementschefen beräknade, vilken ökning emellertid icke synes erforderlig förrän under den senare delen av femårsperioden. Ifrågavarande personal förutsättes skola fördelas å artilleriets truppförband med hänsyn till den ökning i utbildningsarbetet m. m., som uppkommer på vissa truppförband.

Vad i övrigt anförts — — — (= utskottet) — — — 4 konstaplar.

Motionen I: 239 torde i vad den avser artilleriets fredsorganisation få anses besvarad med vad utskottet ovan anfört.

11. Fortifikationskåren.

av herr *Holmström,* som ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet finner, att erfarenheterna från beredskapstiden visat, att en del befästningsarbeten icke kunnat planläggas och ledas på ett lämpligt och ekonomiskt sätt på grund av otillräcklig tillgång på fortifikationsofficerare. Då det måste vara en trängande nödvändighet att utan dröjsmål öka antalet fortifikationsofficerare till det av försvarsutredningen föreslagna, anser utskottet i anslutning till motionen I: 232, att fortifikationskåren skall hava den personalsammansättning, som föreslagits av 1941 års försvarsutredning.

17. Armémusiken.

1:o) av herrar *Andrén, Gränebo, von Heland, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, som ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Med hänsyn till de därmed förenade kostnaderna finner sig utskottet icke kunna tillstyrka den avsevärda utökning av musikorganisationen vid armén, som av departementschefen föreslagits. Utskottet finner sig allenast kunna tillstyrka uppsättandet av en ny musikkår vid armén, nämligen vid det nya artilleriregementet, vilket enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag skall förläggas till Kristinehamn. Departementschefens förslag om uppsättande av ny musikkår vid Svea artilleriregemente avstyrkes sålunda av utskottet. Vidkommande den föreslagna ökningen av de nuvarande musikkårerna av typ III till typ II, innebärande att var och en av dessa kårer skulle

ökas från 18 till 26 man, finner utskottet en så väsentlig utökning icke vara erforderlig. Utskottet vill i stället föreslå, att var och en av dessa kårer ökas med 1 musikfanjunkare (styckjunkare) och 1 musikelev, varigenom kårerna i fråga komma att erhålla samma styrka som musikkåren vid Karlskrona kustartilleriregemente. Jämväl den föreslagna musikkåren vid det nya artilleriregementet torde böra erhålla musikkår av den förbättrade typen III.

Av vad utskottet sålunda anfört framgår, att utskottet avstyrker motionerna I: 245 och II: 321, vari hemställts att musikkår skall uppsättas vid Skånska luftvärnskåren i Malmö.

Motionen II: 348, i vad den gäller arrémusiken, torde få anses besvarad med vad utskottet ovan anfört.

2:o) av herrar *Lindström* och *Holmström,* som ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet delar den i propositionen uttalade uppfattningen, att musikkårerna av typ III icke äro tillräckligt stora för att, särskilt vid förfall för någon bland personalen, kunna tillfredsställande fylla sin uppgift. Utskottet finner sålunda i likhet med departementschefen, att ifrågavarande musikkårer böra uppflyttas till typ II, d. v. s. kårernas numerär bör ökas från 18 till 26 man.

Kungl. Maj:ts förslag att nyuppsätta en musikkår vid Svea artilleriregemente och vid det nya artilleriregementet, vilket enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag skulle förläggas till Kristinehamn, föranleder icke någon erinran från utskottets sida. Utskottet finner nämligen erforderligt, att antalet musikkårer i Stockholm ökas med hänsyn till den för de nuvarande musikkårerna i huvudstaden mycket krävande garnisonstjänsten.

Däremot kan utskottet icke, såsom i motionerna I: 245 och II: 321 yrkats, tillstyrka att en musikkår skulle uppsättas vid Skånska luftvärnskåren i Malmö.

Vad departementschefen i övrigt anfört beträffande arrémusiken föranleder icke till något utskottets uttalande.

Av vad utskottet sålunda anfört framgår, att utskottet avstyrker motionen II: 348, i vad den avser arrémusiken.

F. Rekrytering.

3. Rekrytering av arméns reservpersonal.

av herr *Axel Ivar Anderson,* som med instämmande av herrar *Andrén, Lindström, Knut Petersson* och *Ward* ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

I fråga om rekryteringen av arméns reservofficerare finner utskottet skäl tala för det i de likalydande motionerna I: 237 och II: 319 framställda förslaget, att vissa landstormsofficerare i värnpliktsåldern i samband med nämnda personalkategoris avskaffande böra beredas möjligheter att vinna anställ-

ning såsom reservofficerare. Det bör nämligen enligt utskottets uppfattning icke förbises, att åtskilliga landstormsofficerare genom deltagande i utbildningskurser och under längre tids beredskapstjänstgöring förvärvat sådana militära kunskaper och färdigheter, att de måste anses besitta i stort sett samma kvalifikationer som reservofficerarna i allmänhet. Utskottet får på grund härav i anledning av motionerna föreslå, att landstormsofficerare i värnpliktsåldern efter ansökan beredas tillfälle genomgå särskilt anordnad prövning för vinnande av anställning såsom reservofficerare och att de landstormsofficare, som godkännas vid denna prövning, förordnas till reservofficerare med bibehållande av samma tjänstegrad som den, vilken de senast innehaft såsom landstormsofficerare.

Beträffande pensions- och utrustningsbidrag till dessa reservofficerare förutsätter utskottet, att dessa förmåner skola utgå med belopp, som — jämfört med vad som tillkommer i vanlig ordning utnämnda reservofficerare — står i proportion till den tjänstetid de kunna räkna från och med dagen för sin utnämning till reservofficerare och intill den dag, då de i egenskap av reservofficerare bliva berättigade till kapitaliserad pension för reservofficer.

I övrigt ansluter sig utskottet till vad i Kungl. Maj:ts proposition föreslagits beträffande rekryteringen av arméns reservpersonal.

I. De frivilliga försvarsorganisationerna.

av herr *von Heland,* som ansett, att utskottets yttrande å sid. 109 bort hava följande lydelse:

I motionerna I: 234 och II: 322 har framställts yrkande, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående möjligheterna att i anslutning till den nya försvarsområdesorganisationen och genom de frivilliga försvarsorganisationerna ordna förberedande militär utbildning för manlig ungdom i syfte att genom dylik utbildning medgiva avkortning i de värnpliktigas tjänstgöringstid. Utskottet finner detta förslag vara beaktansvärt.

Utskottet finner starka skäl tala för att den i motionerna föreslagna frivilliga utbildningen kommer till stånd. Den i den nya värnpliktslagen fastställda förlängda utbildningstiden för värnpliktiga ställer sådana krav på vår manliga ungdom, att man måste räkna med att krav komma att framställas på nedsättning av densamma, då lugnare utrikespolitiska förhållanden inträda. Emellertid skulle otvivelaktigt en sådan nedsättning av utbildningstiden och därmed också av utbildningsresultatet innebära, att försvarsväsendets effektivitet komme att minskas. Det är uppenbart, att dylika eventuella krav på förkortad utbildningstid för de värnpliktiga lättare skulle bemötas, därest det funnes möjlighet för dem, som före värnpliktstjänstgöringens början förskaffat sig visst mått av militära färdigheter, att få sin utbildningstid såsom värnpliktiga i motsvarande mån förkortad. Ett bibehållande av den nuvarande utbildningstidens längd skulle i sådant fall allenast ifrågakomma

för sådana värnpliktiga, vilka uraktlåtit att genom deltagande i frivillig utbildning förskaffa sig möjligheter till avkortning i värnpliktstjänstgöringen. Målet för utbildningen under värnpliktstjänstgöringen skulle alltjämt kunna bibehållas oförändrat.

Det är uppenbart, att det kan komma att bliva förenat med svårigheter att individuellt nedsätta utbildningstiden. En förutsättning för att så skall kunna ske är under alla förhållanden, att militära instruktörer i tillräcklig omfattning komma att stå till förfogande för de frivilliga organisationerna och att utbildningsarbetet ledes av till försvarsområdesstaberna knuten befälspersonal. Tillgången på militära instruktörer torde emellertid kunna säkras genom att man tager i anspråk f. d. fast anställt underbefäl, som är bosatt i eller i närheten av utbildningsorterna. Detta förutsätter emellertid, att avgående underbefäls civilanställningsmöjligheter ökas genom vidtagande av ytterligare åtgärder, såsom genom att ifrågavarande personalkategori beredes företrädesrätt till civilanställning hos kommunala myndigheter, i koncessionerade företag o. s. v. Redan ökningen av antalet beställningar för manskap i den utvidgade försvarsorganisationen talar för övrigt härför.

Frågan om ordnande av förberedande militär utbildning i hemorterna i syfte att därigenom minska utbildningstiden för de värnpliktiga synes på grund av ovan angivna omständigheter böra bliva föremål för utredning genom Kungl. Maj:ts försorg.

Avd. VI. Marinens organisation.

II. Fredsorganisationen.

A Marinens ledande organ.

c. Inspektören för kustartilleriet.

av herr *Törnkvist,* som ansett, att första stycket i utskottets yttrande bort hava följande ändrade lydelse:

Mot vad i propositionen under förevarande avsnitt anförts har utskottet, som i det följande under rubriken D. Kustartilleriet, I. Allmänna synpunkter uttalar sig om kustartilleriets ställning inom försvarsorganisationen, intet att erinra.

C. Flottan.

4. Örlogsvarven.

av herrar *Gränebo, von Heland, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att första stycket i utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Enär utskottet såsom inledningsvis anförts ansett sig böra biträda det motionsvis framförda förslaget om uppskjutande av byggandet av de båda år 1940 beslutade kryssarna, finner sig utskottet böra för närvarande av-

styrka departementschefens förslag om förlängning av de i det föregående berörda dockorna vid örlogsvarven samt tillstyrker alltså det i denna fråga framställda yrkandet i motionerna I: 233 och II: 327.

5. Sjökrigsmaterielen.

1:o) av herrar *Gränebo, von Heland, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet har redan inledningsvis upptagit till behandling frågan, huruvida byggandet av de båda år 1940 beslutade kryssarna bör uppskjutas, samt därvid i anslutning till i vissa motioner framställt yrkande förordat, att med färdigställandet av de båda kryssarna tills vidare bör anstå. Utskottet har alltså funnit sig böra tillstyrka i motionerna I: 233 och 243 samt II: 327, 328 och 348 gjorda yrkanden om uppskov med byggandet av redan beslutade kryssare.

Vad angår det av departementschefen i övrigt föreslagna nybyggnadsprogrammet har detta icke givit utskottet anledning till annan erinran än som framgår av vad utskottet i detta ämne tidigare anfört. Utskottet har heller icke något att erinra mot att ett belopp av 1,000,000 kronor under femårsperioden avses för konstruktionsarbeten.

Av vad utskottet föreslagit följer, att den av departementschefen beräknade kostnadssumman för fartygsbyggnader under femårsperioden, 180,000,000 kronor, kan väsentligen minskas. I första hand reduceras detta belopp med vad som ytterligare skulle hava erfordrats för de två kryssarna, men därjämte också med vad som redan anvisats för samma fartyg men ännu icke tagits i anspråk för vid medlens anvisande avsett ändamål. I sistnämnda avseende erfordras närmare utredning för bestämmande av storleken av det belopp, som under femårsperioden kan disponeras för andra ändamål. Utskottet räknar, i avvaktan på utredning rörande det belopp, som av de för kryssarna anvisade medlen kan tagas i anspråk för andra fartygsbyggnader, med ett medelsbehov under femårsperioden utöver redan anvisade belopp av 97,000,000 kronor, därvid utskottet utgår från prisnivån den 1 juli 1941. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t för 1943 års riksdag skall framlägga närmare beräkningar rörande medelsbehovet — utöver tillgängliga medel — för de fartygsbyggnader, som enligt vad utskottet ovan föreslagit avses skola komma till stånd.

I detta sammanhang vill utskottet, som icke ingår därpå vid behandlingen av departementschefens förslag rörande antalet beställningshavare av olika kategorier vid flottan och vid för marinen gemensamma personalkårer, framhålla, att personalbehovet kommer att bliva mindre än det av departementschefen beräknade vid ett bifall till utskottets förslag om uppskjutande av kryssarbygget.

2:o) av herr *Lindberg* i Umeå, som anslutit sig till yrkandet om uppskov med påbörjandet av de beslutade kryssarna.

6. Flottans personal.

d. Musikorganisation.

av herrar *Andrén, Gränebo, von Heland, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

I anslutning till vad som yrkats i motionen II: 348 och under åberopande av vad utskottet anfört rörande arémusikens utbyggnad finner sig utskottet icke kunna tillstyrka uppsättande av en musikkår vid Göteborgs örlogsdepå.

D. Kustartilleriet.

I. Allmänna synpunkter.

av herr *Knut Petersson.*

Avd. VII. Flygvapnets organisation.

I. Krigsorganisationen.

av herrar *Andrén, Gränebo, von Heland, Holmström, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Av vad utskottet inledningsvis föreslagit om uppsättande av en sjunde jaktflottilj följer, att flygvapnets krigsorganisation blir av större omfattning än den som av departementschefen beräknats.

II. Fredsorganisationen.

D. Flygförband.

1. Indelning i förband, förläggningsplatser m. m.

1:o) av herrar *Andrén, von Heland, Ekströmer, Knut Petersson, Lindberg* i Umeå och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att andra stycket av utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet förordar alltså — — — (= utskottet) — — — intet att erinra annat än i vad avser flygflottiljen F 15. Cheferna för flygvapnet och flygstaben samt överbefälhavarna ha föreslagit att jaktflygflottiljen F 15 måtte förläggas till Umeå, enär möjligheterna att åstadkomma ett fullt tillfredsställande flygfält äro bättre i Umeå än i Söderhamn. Beträffande flygfältet i Söderhamn ha chefen för flygvapnet och flygförvaltningen efter företagna rekognosceringar framhållit, att detta flygfält är med hänsyn till omgivande terräng mindre lämpligt beläget. Nödlandningsmöjligheter finnas icke, vartill kommer att fria inflygningsriktningar endast kunna erhållas från öster samt inom en mycket begränsad sektor i nordväst. Med

för närvarande i bruk varande flygplantyper kan erhållas ett godtagbart, ehuru icke särskilt lämpligt flygfält. Sett mot bakgrunden av den utveckling, som flygmaterielen med största sannolikhet inom en mycket snar framtid kan förutses gå till mötes, ha chefen för flygvapnet och flygförvaltningen ansett, att det är synnerligen tveksamt huruvida fältet i framtiden blir tillfyllest. Med åberopande av vad vederbörande militära myndigheter sålunda anfört anser utskottet, att jaktflottiljen F 15 skall förläggas till Umeå och benämnas Västerbottens flygflottilj.

2:o) av herrar *Andrén, Gränebo, von Heland, Holmström, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse, därvid dock herrar Andrén, von Heland, Petersson och Hansson i Rubbestad icke biträtt vad nedan anföres i fråga om förläggning av F 15 till Söderhamn:

Utskottet, som delar departementschefens uppfattning, att i landets försvarskrafter måste ingå ett starkt och slagkraftigt flygvapen samt att den i propositionen föreslagna utökningen är att anse som ett minimiprogram, har redan under avsnittet Allmänna synpunkter upptagit till behandling frågan om en förstärkning av flygvapnet utöver vad i propositionen föreslagits och därvid yrkat, att — utöver vad departementschefen nu funnit sig böra föreslå — jämväl en sjunde jaktflottilj skall uppsättas under femårsperioden. Utskottet får i förevarande sammanhang i anledning av de motionsvis framförda förslagen om ytterligare utökning av flygvapnet erinra om, att utskottet under rubriken Allmänna synpunkter förordat en undersökning av möjligheterna att utan ytterligare ökning av antalet fredsförband vidga flygvapnets krigsorganisation.

Utskottet förordar alltså, att — utöver nu befintliga eller beslutade flygflottiljer — ytterligare fyra jaktflottiljer, en bombflottilj samt en torped- och minflottilj skola tillkomma under femårsperioden. Mot de i propositionen nr 210 föreslagna förläggningsplatserna för de enligt departementschefens förslag nytillkommande jakt- och torpedflottiljerna ävensom benämningarna å dessa har utskottet intet att erinra. Rörande förläggningsplats för och benämning å den sjunde jaktflottiljen torde Kungl. Maj:t sedermera böra förelägga riksdagen förslag. Såsom av den i propositionen återgivna utredningen rörande förläggningen av Hälsinge flygflottilj (F 15) framgår, är den föreslagna förläggningsplatsen vid Söderhamn behäftad med vissa olägenheter. Utskottet har emellertid efter ytterligare undersökningar funnit, att den i propositionen sålunda förordade förläggningsplatsen måste givas företräde. Av det anförda framgår, att utskottet finner sig böra avstyrka motionerna I: 226 och II: 306.

Med avseende på förläggningsplats för den föreslagna bombflottiljen (F 14) vill utskottet erinra om att departementschefen i proposition nr 328 — efter redogörelse för vissa med Halmstads stad förda förhandlingar rörande förläggningsfrågan — framhållit, att möjligheterna att med Halmstads stad träffa annan och för det allmänna lämpligare uppgörelse borde ytterligare

undersökas. Det borde ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare granskning av denna förläggningsfråga träffa det avgörande, vartill granskningen gåve anledning. Skulle det härvid visa sig, att en förläggning av flottiljen till annan plats än Halmstad eller dess närhet vore att förorda, borde emellertid frågan ånyo underställas riksdagen. Utskottet har intet att erinra mot vad departementschefen sålunda anfört.

Utskottet finner den i propositionen nr 328 föreslagna förläggningsplatsen för nuvarande Tionde flygflottiljen (F 10) lämplig och har intet att erinra mot att densammas benämning i samband därmed ändras till Skånska flygflottiljen.

Mot de i propositionen föreslagna förläggningsplatserna för eskaderstaberna har utskottet intet att erinra.

3. Flygflottiljerna.

av herrar *Andrén, Gränebo, von Heland, Holmström, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

För att tillgodose — — — (= utskottet) — — — tre divisioner.

Utskottet ansluter sig i huvudsak — — — (= utskottet) — — — flottiljkassörernas ställning.

Av utskottets förslag om uppsättande av en sjunde jaktflottilj under femårsperioden följer emellertid, att behovet av militär och civilmilitär personal m. fl. kommer att överstiga det av departementschefen för de av honom föreslagna flottiljerna beräknade.

F. Flygmaterielen.

av herrar *Andrén, Gränebo, von Heland, Holmström, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet delar — — — (= utskottet) — — — på allt sätt underlättas.

Vad i propositionen i övrigt anförts under detta avsnitt föranleder icke annan erinran från utskottets sida, än att anskaffningen av flygmateriel — liksom också av viss annan materiel — måste ökas utöver den av departementschefen beräknade med hänsyn till att jämväl en sjunde jaktflottilj av utskottet föreslagits skola uppsättas under femårsperioden. Härav följer givetvis också, att kostnaderna för materielanskaffning m. m. komma att överstiga de av departementschefen beräknade beloppen.

G. Flygvapnets personal.

b. Militär personal.

av herrar *Andrén, Gränebo, von Heland, Holmström, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

I överensstämmelse med — — — (= utskottet) — — — 60 år för samtliga.

Utskottet finner det uppenbart — — — (= utskottet) — — — i personalhänseende.

I annat sammanhang har utskottet framhållit, att såväl den militära som den civilmilitära personalen måste ökas utöver vad departementschefen beräknat med hänsyn till tillkomsten under femårsperioden av en sjunde jaktflottilj.

Vad i övrigt — — — (= utskottet) — — — från utskottets sida.

Under avsnittet — — — (= utskottet) — — — avser köksföreståndarna.

K. Musikorganisationen.

1:o) av herrar *Andrén, Gränebo, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet har i anslutning till det i motionen II: 348 gjorda yrkandet i fråga om musikorganisationen vid armén och vid marinen framhållit, att utskottet icke kan finna tillräckliga skäl för en så väsentlig utökning av militärmusiken som den av departementschefen föreslagna, och på grund härav har utskottet föreslagit allenast mindre utökningar. Utskottet kan icke heller tillstyrka den av departementschefen förordade musikorganisationen vid flygvapnet.

I fråga om flygvapnets musikorganisation finner sig utskottet sålunda icke kunna tillstyrka att flera än fyra musikkårer uppsättas. Dessa synas utskottet böra tillhöra följande förband, nämligen krigsflygskolan å Ljungbyhed, Skaraborgs flygflottilj i Såtenäs, Kalmar flygflottilj i Kalmar samt Hälsinge flygflottilj i Söderhamn.

Vad beträffar — — — (= utskottet) — — — 5 musikelever.

I fråga om — — — (= utskottet) — — — Kungl. Maj:ts förslag.

2:o) av herrar *Lindström* och *Holmström,* som ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med departementschefen, att det måste anses befogat, att de flygflottiljer, som äro förlagda å sådan plats, att militärmusik saknas eller icke kan erhållas från närbelägen ort, böra erhålla egen musikkår. Utskottet vill sålunda tillstyrka, att musikkårer upprättas vid de av departementschefen därtill föreslagna flygflottiljerna. I likhet med departementschefen anser även utskottet, att frågan om inrättande av musikkårer vid Skånska flygflottiljen och Hälsinge flygflottilj kan ställas på framtiden. Av sistnämnda två flottiljer synes Hälsinge flygflottilj böra komma i främsta rummet för erhållande av musikkår.

Jämväl i fråga om musikkårernas storlek ansluter sig utskottet till departementschefens förslag. Utskottet finner sålunda skäl vara för handen, att musikkåren vid Svea flygflottilj i Barkarby erhåller en större organisation än övriga musikkårer vid flygvapnet, enär större krav måste ställas på denna musikkår än på de övriga inom flygvapnet.

I fråga om löneställningen för musikdirektörerna har utskottet intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag.

Av det anförda framgår, att utskottet avstyrker bifall till motionen II: 348 i förevarande del.

3:o) av herrar *Berling* och *Lindberg* i Umeå, vilka yttrat:

Då huvudstaden är synnerligen väl tillgodosedd med musik utan inrättande av en musikkår vid Svea flygflottilj och den enda militärmusikkåren i Norrbotten, vid Norrbottens regemente, har att ombesörja musik vid inte mindre än sex militära förband i Boden, föreslå vi att riksdagen måtte besluta, att den för Svea flygflottilj avsedda musikkåren i stället förlägges till Norrbottens flygbaskår i Luleå att betjäna jämväl Luleå luftvärnskår.

Avd. VIII. Sammandrag av kostnadsberäkningar.

av herrar *Gränebo, von Heland, Knut Petersson, Svensson* i Grönvik, *Bergvall* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Ehuru utskottet i det föregående förordat vissa avvikelser från de i propositionen framlagda förslagen rörande den fortsatta utbyggnaden och organisationen av försvarskrafterna, har utskottet icke ansett sig böra verkställa några specificerade beräkningar rörande de jämkningar i de av departementschefen beräknade kostnaderna för försvarsorganisationen, som föranledas av vad utskottet sålunda föreslagit. Såsom departementschefen framhållit, äro nämligen de i propositionen meddelade kostnadsberäkningarna icke avsedda att angiva annat än den ram, inom vilken uppbyggnadsarbetet under den närmaste femårsperioden borde förlöpa, och de av utskottet förordade jämkningarna i de i propositionen framlagda förslagen äro icke av den storleksordning, att de nämnvärt kunna påverka den totala kostnadsramen. Däremot innebära de förskjutningar i kostnaderna mellan de olika försvarsgrenarna sinsemellan. Såsom utskottet i tidigare sammanhang anfört, har utskottet vid sitt ställningstagande till de i propositionen och föreliggande motioner framlagda förslagen utgått från, att man icke utan tvingande skäl bör gå utanför den i propositionen angivna totala kostnadsramen, givetvis bortsett från de ökningar, som kunna sammanhänga med förändringar i prisläget. Enligt utskottets mening böra sålunda de i propositionen framlagda kostnadsberäkningarna kunna i stort sett godtagas såsom utgångspunkt vid riksdagens ställningstagande till föreliggande förslag. Ehuru det varit önskvärt, om kostnadsberäkningarna kunnat hänföras till en mera aktuell tidpunkt än den 1 juli 1941, har utskottet — såsom inledningsvis framhållits — icke haft möjlighet att företaga en sådan omräkning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Kungl. Maj:ts propositioner och enskilda motioner 1

Avd. I. Inledning 3

Avd. II. Allmänna synpunkter 4

Avd. III. Vissa för försvarsgrenarna gemensamma frågor 16

A. **Vissa gemensamma personalfrågor** 16

a. Tjänstegrad och titel för beställningshavare i lönegraden Ob 2 16

b. Fänriks anställnings- och löneförhållanden 16

c. Underofficerare i lönegraden UO 3 17

d. Förändringar i fråga om pensionsålder 17

B. **Vissa gemensamma anslags- och avlöningsfrågor** 18

a. Grunder för beräkning av avlöningskostnader 18

b. Personalstaternas konstruktion m. m. 18

c. Arvodesväsendet 21

C. **Möjligheter att åstadkomma elasticitet i personalorganisationen** ... 22

D. **Personalvården** 23

E. **Gemensam utbildning för manskap** 28

Avd. IV. Försvarsväsendets högsta ledning 29

A. **Försvarsdepartementets kommandoexpeditioner** 29

B. **Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna** 29

C. **Försvarsstaben** 38

D. **Förvaltningsorganisationen** 41

Avd. V. Arméns organisation 42

I. **Krigsorganisationen** 42

II. **Fredsorganisationen** 43

A. **Arméns ledande organ** 43

1. Arméstaben och arméinspektionen 43

2. Generalitetet och generalstabskåren 47

B. **Militärområden och högre truppförband m. m.** 48

C. **Försvarsområden** 50

D. **Lägre truppförband m. m.** 51

1. Allmänna grunder 51

2. Infanteriet 55

3. Kavalleriet 57

4. Pansartrupperna 58

5. Artilleriet 60

6. Luftvärnet 62

7. Ingenjörtrupperna 64

8. Signaltrupperna 65

Sid.

9. Trängen och trängtrupperna 66
10. Fälttygkåren, tygtrupperna, arméingenjörkåren och tygstaten 67
11. Fortifikationskåren 73
12. Intendenturkåren och intendenturtrupperna m. m. 74
13. Fältläkarkåren 76
14. Fältveterinärkåren 78
15. Arméns sjuksköterskekår 79
16. Garnisonssjukhusen 80
17. Arémusiken 81
18 Polispersonalen 82
19. Arméhundväsendet 83

E. Arméns övergångsstats- och reservpersonal 84

F. Rekrytering 86

1. Rekrytering av värnpliktiga 86
2. Rekrytering av personal på aktiv stat 87
3. Rekrytering av arméns reservpersonal 90

G. Utbildning 92

H. Utbildningsanstalter 97

1. Allmänna grunder 97
2. Grundläggande befälsskolor 98
3. Skjutskolor och motsvarande skolor 101
4. Högskolor 107

I. De frivilliga försvarsorganisationerna 109

J. Remonteringsväsendet 114

III. Byggnader m. m. 117

IV. Organisationens genomförande 122

Avd. VI. Marinens organisation 124

I. Krigsorganisationen 124

II. Fredsorganisationen 124

A. Marinens ledande organ 124

B. Marindistrikten 127

C. Flottan 129

1. Örlogsstationerna 129
2. Örlogsdepåerna 129
3. Övriga örlogsbaser 131
4. Örlogsvarven 131
5. Sjökrigsmaterielen 132
6. Flottans personal 134
7. Rekrytering 138
8. Utbildning 140

D. Kustartilleriet 142

1. Allmänna synpunkter 142
2. Kustartilleriets lokala organisation 143
3. Kustartillerimaterielen 146
4. Kustartilleriets personal 147
5. Rekrytering 150
6. Utbildning 151

Sid.

E. För marinen gemensam personal ... 152
1. Maringenjörkåren ... 152
2. Marinintendenturkåren ... 152
3. Marinläkarkåren ... 153
4. Marinens poliskår ... 154
5. Marinens ecklesiastikstat ... 154

F. Utbildningsanstalter ... 154

G. Frivilliga försvarsorganisationer ... 157

III. Marinens byggnader m. m. ... 157

IV. Organisationens genomförande ... 160

Avd. VII. Flygvapnets organisation ... 161

I. Krigsorganisationen ... 161

II. Fredsorganisationen ... 162

A. Chefen för flygvapnet och flygstaben ... 162

B. Flygförvaltningen ... 162

C. Flygbasområden ... 163

D. Flygförband ... 164
1. Indelning i förband, förläggningsplatser m. m. ... 164
2. Flygeskadrarna ... 166
3. Flygflottiljerna ... 167
4. Flygbaskåren ... 168

E. Centrala flygverkstäderna m. m. ... 168

F. Flygmaterielen ... 170

G. Flygvapnets personal ... 171

H. Rekrytering ... 176

I. Utbildning ... 177
1. De värnpliktigas utbildning ... 177
2. Utbildning av fast anställd personal ... 177
3. Flygövningarnas omfattning ... 180

J. Utbildningsanstalter ... 180

K. Musikorganisationen ... 184

L. Övriga frågor ... 185

III. Flygvapnets byggnader och flygfält ... 185

IV. Organisationens genomförande ... 187

Avd. VIII. Sammandrag av kostnadsberäkningar ... 189

Avd. IX. Utskottets hemställan ... 190

Reservationer ... 192

Stockholm 1942. K. L. Beckmans Boktryckeri.
(Sid. 1—84).

Stockholm 1942. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
(Sid. 85—218). 422044